

T.C.
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI
Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü

İHTİSAS EĞİTİM PROGRAMI

ANKARA 2013

Bu eğitim programının ihtisas eğitiminde uygulanması,
01.02. 2013 tarihli ve 118 sayılı Başkanlık onayı ile uygun görülmüştür.

İÇİNDEKİLER

A- ARAPÇA ÖĞRETİM PROGRAMI.....	15
1. GİRİŞ.....	15
2. PROGRAMIN HAZIRLANMASINDA TEMEL ALINAN İLKELER.....	16
3. PROGRAMIN YAPISI.....	17
4. PROGRAMIN GENEL AMAÇLARI.....	18
5. ARAPÇA ÖĞRETİM PROGRAMI ALANLARI, DERSLERİ VE DÖNEMLERİ TABLOSU	19
6. DİL BİLGİSİ ALANI DETAYLI PROGRAMI ..... Hata! Yer işareti tanımlanmamış.	
6.1. GİRİŞ.....	20
6.2. DİL BİLGİSİ ALANI DERSLERİ VE DÖNEMLERİ.....	20
6.3. DİL BİLGİSİ ALANININ GENEL AMAÇLARI:.....	20
6.4. DİL BİLGİSİ ALANININ ÖĞRETİM ESASLARI:.....	21
6.5. DİL BİLGİSİ ALANI DERSLERİNİN İÇERİKLERİ, KAYNAKLARI, İŞLENİŞ AÇIKLAMALARI VE DERS SAATLERİ.....	22
7. OKUMA-ANLAMA ALANI DETAYLI PROGRAMI.....	31
7.1. GİRİŞ.....	31
7.2. OKUMA-ANLAMA ALANI DERSLERİ VE DÖNEMLERİ.....	32
7.3. OKUMA-ANLAMA ALANININ GENEL AMAÇLARI:.....	32
7.4. OKUMA-ANLAMA ALANININ ÖĞRETİM ESASLARI:.....	32
7.5. OKUMA-ANLAMA ALANI DERSLERİNİN İÇERİKLERİ, KAYNAKLARI, İŞLENİŞ AÇIKLAMALARI VE DERS SAATLERİ.....	33
8. YAZMA ALANI DETAYLI PROGRAMI.....	41
8.1. GİRİŞ.....	41
8.2. YAZMA ALANI DERSLERİ VE DÖNEMLERİ.....	41
8.3. YAZMA ALANININ GENEL AMAÇLARI:.....	41
8.4. YAZMA ALANININ ÖĞRETİM ESASLARI:.....	42
8.5. YAZMA ALANI DERSLERİNİN İÇERİKLERİ, KAYNAKLARI, İŞLENİŞ AÇIKLAMALARI VE DERS SAATLERİ.....	42
9. DİNLEME-KONUŞMA ALANI DETAYLI PROGRAMI.....	46
9.1. GİRİŞ.....	46
9.2. DİNLEME-KONUŞMA ALANI DERSLERİ VE DÖNEMLERİ.....	47
9.3. DİNLEME-KONUŞMA ALANININ GENEL AMAÇLARI:.....	47

9.4. DİNLEME-KONUŞMA ALANININ ÖĞRETİM ESASLARI:.....	47
9.5. DİNLEME-KONUŞMA ALANI DERSLERİNİN İÇERİKLERİ, KAYNAKLARI, İŞLENİŞ AÇIKLAMALARI VE DERS SAATLERİ	48
10. ÇEVİRİ ALANI DETAYLI PROGRAMI.....	52
10.1. GİRİŞ.....	52
10.2. ÇEVİRİ ALANI DERSLERİ VE DÖNEMLERİ.....	52
10.3. ÇEVİRİ ALANININ GENEL AMAÇLARI:.....	52
10.4. ÇEVİRİ ALANININ ÖĞRETİM ESASLARI:	52
10.5. ÇEVİRİ ALANI DERSLERİNİN İÇERİKLERİ, KAYNAKLARI, İŞLENİŞ AÇIKLAMALARI VE DERS SAATLERİ	53
B-TEMEL İSLAM BİLİMLERİ EĞİTİM PROGRAMI	58
1. GİRİŞ.....	58
2. PROGRAMININ HAZIRLANMASINDA TEMEL ALINAN İLKELER	60
3. PROGRAMIN YAPISI.....	60
4. PROGRAMIN GENEL AMAÇLARI	61
5. PROGRAMDA YER ALAN KLASİK METİNLERİN OKUNMASI İLE İLGİLİ ESASLAR	62
6. TEMEL İSLAM BİLİMLERİ PROGRAMI ALANLARI, DERSLERİ VE DÖNEMLERİ TABLOSU	63
7. TEMEL İSLAM BİLİMLERİ PROGRAMI VE ALANLARI TOPLAM DERS SAATLERİ TABLOSU	64
8. PROGRAMI OLUŞTURAN DERSLER VE KONULARIN DÖNEMLERE GÖRE AÇILIMI	65
A. KUR'AN-I KERİM ALANI DERSLERİ VE KONULARINA GENEL BAKIŞ	65
B. TEFSİR ALANI DERSLERİ VE KONULARINA GENEL BAKIŞ.....	66
C. HADİS ALANI DERSLERİ VE KONULARININ DÖNEMLERE GÖRE DAĞILIMI..	69
D. FIKIH ALANI DERSLERİ VE KONULARININ DÖNEMLERE GÖRE DAĞILIMI ..	71
E. AKAİD-KELAM ALANI DERSLERİ VE KONULARININ DÖNEMLERE GÖRE DAĞILIMI	74
E. TASAVVUF ALANI DERSİ VE KONULARININ DÖNEMLERE GÖRE DAĞILIMI.	78
9. KUR'AN-I KERİM ALANI DETAYLI PROGRAMI.....	79
A. GİRİŞ.....	79
B. KUR'AN-I KERİM ALANI DERSLERİ VE DÖNEMLERİ.....	79
C. KUR'AN-I KERİM ALANININ GENEL AMAÇLARI.....	79
D. KUR'AN-I KERİM ALANININ ÖĞRETİM ESASLARI	79
E. KUR'AN-I KERİM ALANI DERSLERİNİN İÇERİKLERİ, KAYNAKLARI, İŞLENİŞ AÇIKLAMALARI VE DERS SAATLERİ	80

10. TEFSİR ALANI DETAYLI PROGRAMI.....	86
A. GİRİŞ.....	86
B. TEFSİR ALANI DERSLERİ VE DÖNEMLERİ.....	86
C. TEFSİR ALANININ GENEL AMAÇLARI.....	86
D. TEFSİR ALANININ ÖĞRETİM ESASLARI.....	87
E. TEFSİR ALANI DERSLERİNİN İÇERİKLERİ, KAYNAKLARI, İŞLENİŞ AÇIKLAMALARI VE DERS SAATLERİ.....	87
11. HADİS ALANI DETAYLI PROGRAMI.....	95
A. GİRİŞ.....	95
B. HADİS ALANI DERSLERİNİN DÖNEMLERE GÖRE DAĞILIMI.....	96
C. HADİS ALANININ GENEL AMAÇLARI.....	96
D. HADİS ALANININ UYGULAMA ESASLARI.....	96
E. HADİS ALANI DERS SAATLERİ, İÇERİKLERİ, MÜRACAAT KAYNAKLARI VE İŞLENİŞ AÇIKLAMALARI.....	97
12. FIKİH ALANI DETAYLI PROGRAMI.....	108
A. GİRİŞ.....	108
B. FIKİH ALANININ DÖNEMLERE GÖRE DAĞILIMI.....	108
C. FIKİH ALANININ GENEL AMAÇLARI.....	109
D. FIKİH ALANININ UYGULAMA ESASLARI.....	109
E. FIKİH ALANI DERS SAATLERİ, İÇERİKLERİ, MÜRACAAT KAYNAKLARI VE İŞLENİŞ AÇIKLAMALARI.....	109
13. AKAİD-KELAM ALANI DETAYLI PROGRAMI.....	124
A. GİRİŞ.....	124
B. AKAİD-KELAM ALANI DERSLERİNİN DÖNEMLERE GÖRE DAĞILIMI:.....	125
C. AKAİD-KELAM ALANININ GENEL AMAÇLARI: Bu öğrenme alanını alan kursiyer;	125
D. AKAİD-KELAM ALANININ UYGULAMA ESASLARI:.....	125
E. AKAİD-KELAM ALANI DERSLERİ, SAATLERİ, İÇERİKLERİ, MÜRACAAT KAYNAKLARI VE İŞLENİŞ AÇIKLAMALARI.....	126
14. TASAVVUF ALANI DETAYLI PROGRAMI.....	141
A. GİRİŞ.....	141
B. TASAVVUF ALANI DERSİNİN DÖNEMLERE GÖRE DAĞILIMI:.....	141
C. TASAVVUF ALANININ GENEL AMAÇLARI: Bu öğrenme alanını alan kursiyer; ...	141
D. TASAVVUF ALANININ UYGULAMA ESASLARI:.....	141
E. TASAVVUF ALANI DERSİ, SAATİ, İÇERİĞİ, MÜRACAAT KAYNAKLARI VE İŞLENİŞ AÇIKLAMALARI.....	142

C-VAAZ VE İRŞAD HİZMETLERİ BİLGİ VE BECERİ GELİŞTİRME PROGRAMI.....	151
1. GİRİŞ	151
2. PROGRAMIN HEDEFİ.....	151
3. PROGRAMIN KAZANDIRMAYI HEDEFLEDİĞİ TEMEL BECERİ ALANLARI.....	152
4. PROGRAMIN UYGULANMASINA İLİŞKİN ESASLAR	153
5. VAAZ VE İRŞAD HİZMETLERİ BİLGİ VE BECERİ GELİŞTİRME PROGRAMI ALANLAR VE DERSLER TABLOSU	154

İHTİSAS EĞİTİMİ

Toplumu din konusunda aydınlatmakla görevli olan Diyanet İşleri Başkanlığımız, din hizmetlerinin daha kaliteli ve toplumun ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte yürütülebilmesi için kendisini yenilemeye büyük önem vermektedir. Buna paralel olarak, personelinin bilgi-ve becerilerini geliştirmek amacıyla birçok hizmet içi eğitim kurs ve seminerleri düzenlemektedir.

Başkanlığımızca, başta Kur'an-ı Kerim olmak üzere tefsir, hadis, fıkıh gibi alanlarda, temel dini kaynaklara doğrudan başvurma yeteneğine sahip nitelikli elemanlar yetiştirmek amacıyla;

- ✓ 1976 yılında İstanbul Haseki,
- ✓ 1989 yılında Konya Selçuk,
- ✓ 1994 yılında Trabzon Akçaabat Darıca,
- ✓ 1996 yılında Erzurum Ömer Nasuhi Bilmen,
- ✓ 2002 yılında Kayseri,
- ✓ 2009 yılında ise Rize Müftü Yusuf Karali,

Eğitim Merkezlerinde 'Hizmet İçi Eğitim İhtisas Kursları' başlatılmıştır.

Söz konusu Eğitim Merkezlerinden Haseki, Selçuk ve Ömer Nasuhi Bilmen 29.06.2011 tarihli Eğitim Kurulu Kararı ile Dini Yüksek İhtisas Merkezine dönüştürülmüştür.

1976 yılından bu yana “Hizmet İçi Eğitim İhtisas Kurslarının” verimliliği çeşitli zamanlarda gözden geçirilmiş, programlarında gerekli değişiklik ve yenilikler yapılarak güncellenmesi sağlanmıştır.

Program geliştirmenin bir süreç olduğu bilinen bir gerçektir. Bu süreçte, uygulanan programın amacına ulaşıp ulaşmadığı sorgulanır ve yapılan katkılarla amaçların gerçekleşme düzeyi üst seviyelere çıkarılmaya çalışılır. Söz konusu çalışmalar yapılırken programın ihtiyaçlarla örtüşme oranı dikkate alınır. Değerlendirmelerde ayrıca, başarı için bir gereklilik arz eden eğitim anlayışındaki gelişmeler başta olmak üzere yeni yöntem ve tekniklerin göz önünde bulundurulması hususuna büyük önem verilir.

1999 Yılı Program Geliştirme Çalışmaları

İhtisas kurslarında 1999 yılına kadar, eğitim merkezi öğretmenlerince belirlenen dersler ve kitaplar takip edilmekte iken, 1999 yılından itibaren belli bir eğitim programının takip edilmesi hususunda çalışmalar yapılmıştır. Bu çerçevede aşağıdaki komisyonca geliştirilen program, 15.10.1999 tarihli ve 564 sayılı Başkanlık onayı ile uygulamaya konulmuştur.

Program Geliştirme Komisyonu

S. NO	ADI SOYADI	GÖREVİ
1.	Abdullah AYAN	Din İşleri yüksek Kurulu Uzmanı
2.	Dr. Durak PUSMAZ	Haseki Eğitim Merkezi Müdürü
3.	Mehmet SAVAŞ	Haseki Eğitim Merkezi Öğretmeni
4.	Hasan KÜK	Selçuk Eğitim Merkezi Müdürü

2002 yılında Başkanlığımız yetkilileri, akademisyen ve eğitim merkezlerinden temsilcilerin yer aldığı komisyonlar kurulmuş “Hazırlık Bölümü” ve “İhtisas Bölümü” olmak üzere, ayrı ayrı iki program hazırlanmıştır.

2004-2007 Yılları Program Geliştirme Çalışmaları

2004 ve 2005 yıllarında programlar ile ilgili ihtisas eğitimi veren eğitim merkezlerinin müdür, öğretmen, kursiyerleri ve alan uzmanı akademisyenlerle değerlendirme çalışmaları yapılmıştır.

Bu çalışmalar sonucunda, önceden uygulanan taktırir metodu tamamen terk edilerek bunun yerine öğrenci merkezli ve konu eksenli yeni bir mantıkla programların tekrar hazırlanması için 18 Temmuz 2005 tarihinde Başkanlığımız üst düzey yetkilileri ile alanında uzman ve deneyim sahibi akademisyenlerden oluşan bir komisyon kurulmuştur.

Komisyon çalışmaları sürecinde üyeler, kendi uzmanlık alanlarıyla ilgili taslak programlar hazırlamış, bu taslaklar ihtisas eğitim merkezlerince değerlendirilmiş ve katkıları alınmıştır. Yaklaşık iki yıl boyunca sürdürülen titiz çalışmalar neticesinde ilgili her kesimin katkısı alınarak hazırlanan programlar, 02.11.2007 tarihli ve 1224 sayılı Başkanlık onayı ile uygulamaya konulmuştur.

Program Geliştirme Komisyonu

S. NO	ADI SOYADI	GÖREVİ
1.	Prof. Dr. M. Şevki AYDIN	Başkan Yardımcısı
2.	Dr. Ulvi ATA	Din Eğitimi Dairesi Başkanı
3.	Prof. Dr. M. Emin ÖZAFŞAR	A. Ü. İlahiyat Fak. Ö. Üyesi
4.	Prof. Dr. N. Yaşar AŞIKOĞLU	C. Ü. İlahiyat Fak. Ö. Üyesi
5.	Prof. Dr. Recai DOĞAN	A. Ü. İlahiyat Fak. Ö. Üyesi
6.	Doç. Dr. Musa YILDIZ	G. Ü. Gazi Eğitim Fak. Ö. Üyesi
7.	Doç. Dr. Nurettin CEVİZ	G. Ü. Gazi Eğitim Fak. Ö. Üyesi
8.	Bahili KANSOY	Hizmet İçi Eğitim Şubesi Müdürü
9.	Mustafa KARA	Vaiz

2008 ve 2009 yıllarında da eğitim programları üzerinde değerlendirme ve güncelleme çalışmaları devam etmiştir. Bu çerçevede program takip komisyonları kurulmuş, bu komisyonlar eğitim merkezlerini ziyaret ederek hem eğitim görevlileri hem de kursiyerlerle görüşmeler yapmış, programlarla ilgili görüşlerini almışlardır. Yine bu yıllarda eğitim merkezi idareci ve eğitim görevlileri seminerleri düzenlenmiş, bu seminerlerde de programlar üzerinde değerlendirme çalışmaları yapılarak katılımcıların görüş ve önerileri alınmıştır. Yapılan müzakere ve değerlendirmeler sonucunda program üzerinde bazı güncellemeler yapılmıştır.

Dini Yüksek İhtisas Merkezlerinin Kuruluşu

Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair 6002 Sayılı Kanunun Başkanlığın hizmet birimleri, görevleri ve yetkileri ile ilgili 6. maddesinin 5. fıkrasında “En az lisans düzeyinde dinî yükseköğrenim görmüş olan personelin, Başkanlığın görev alanı ile ilgili konularda hizmet içinde bilgisini

artırması ve uzmanlaşması amacıyla Dinî Yüksek İhtisas Merkezleri açmak ve bu merkezlerle ilgili iş ve işlemleri yürütmek” diye ifade edilerek Diyanet İşleri Başkanlığına dini yüksek ihtisas merkezleri kurma yetkisi verilmiştir.

Yasayla kurulması öngörülen dini yüksek ihtisas merkezlerinin iş ve işlemlerini yürütme görevi Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir.

İlk aşamada ilgili eğitim merkezlerinin coğrafi konumları ve fiziki yapıları dikkate alınarak İstanbul, Konya ve Erzurum eğitim merkezleri 29.06.2011 tarihinde toplanan Eğitim Kurulu kararı ile Dini Yüksek İhtisas Merkezlerine dönüştürülmüştür.

Program Geliştirme Çalışmaları

Dini yüksek ihtisas merkezlerinin kuruluşu ile ilgili çalışmalara paralel olarak, dünyada ve ülkemizde ortaya çıkan yeni ihtiyaçlar da dikkate alınarak, dini yüksek ihtisas merkezleri eğitim programlarının, personelin yürüttüğü/yürüteceği hizmetlerde, etkinliğine ve verimliliğine katkı sağlaması için akademisyen ve alan uzmanları ile program geliştirme çalışmaları da devam etmiştir.

Bu çerçevede;

1. Program Takip Komisyonları kurulmuş ve bu komisyonlar, Selçuk ile Haseki Dini Yüksek İhtisas Merkezini ziyaret ederek eğitim görevlileri ve kursiyerlerin ihtisas programları ile ilgili görüş ve önerilerini almışlar bu görüş ve öneriler ışığında bir rapor hazırlamışlardır.
2. Çeşitli yer ve tarihlerde ihtisas eğitim merkezleri idareci ve eğitim görevlileri seminerleri yapılmış, bu seminerlerde programlar değerlendirilmiştir.
3. Başkanlığımız yetkilileri, alanında uzman akademisyenler, eğitim merkezi müdürleri, eğitim görevlileri ve kursiyerlerle yapılan toplantı ve çalışmalarda, kursiyerlerin ihtisas eğitimini tamamladıklarında öncelikle vaiz olarak atanmaları sebebiyle vaizlikle ilgili bir programın ihtiyaç olduğu belirlenmiş ve bu ihtiyacın karşılanması için "Vaaz ve İrşad Hizmetleri Bilgi ve Beceri Geliştirme Programı" nın hazırlık çalışmalarına başlanmıştır.

Yapılan çalışmalarda elde edilen veriler ve raporlar doğrultusunda Genel Müdürlüğümüzün uzman personeli "Arapça Öğretim Programı" ve "Temel İslam Bilimleri Eğitim Programı" üzerinde yapılan güncelleme çalışmaları ile "Vaaz ve İrşad Hizmetleri Bilgi ve Beceri Geliştirme Programı" hazırlama çalışmalarını tamamlamıştır.

2012-Programları Geliştirme Komisyonu:

S. NO	ADI SOYADI	GÖREVİ
1.	Prof. Dr. H. Kâmil YILMAZ	Başkan Yardımcısı
2.	Prof. Dr. Ali ERBAŞ	Eğitim Hizmetleri Genel Müdürü
3.	Dr. Ulvi ATA	Dini Yüksek İhtisas Merkezleri Daire Bşk.
4.	Bünyamin ALBAYRAK	Program Geliştirme Daire Başkanı
5.	Kadir DİNÇ	Hizmet İçi Eğitim ve Rehberlik Daire Bşk.
6.	Dr. F. Mehmet AYDIN	Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı
7.	Prof. Dr. Musa YILDIZ	Gazi Ü. Eğitim Fak. Öğretim Üyesi
8.	Prof. Dr. Nurettin CEVİZ	İpek Koza Ü. Öğretim Üyesi
9.	Prof. Dr. N. Yaşar AŞIKOĞLU	C. Ü. İlahiyat Fak. Öğretim Üyesi
10.	Doç. Dr. Süleyman AKYÜREK	E. Ü. İlahiyat Fak. Öğretim Üyesi
11.	Dr. M. Şükrü KILIÇ	Diyanet İşleri Uzmanı
12.	Mahmut ŞAHİN	Diyanet İşleri Uzman Yardımcısı
13.	Muammer ŞAHİN	Eğitim Uzmanı

İhtisas Eğitimi Program Yapısı

İhtisas kurslarının temel amaçlarından biri de kursiyerleri sadece eğitim programındaki belli klasik metinlerin okuryazarı yapmak değil, okuduğunu ve dinlediğini anlayabilen, analitik düşünebilen ve düşüncesini ikna edici bir şekilde ifade edebilen personel yetiştirmektir.

Bilindiği üzere toplum hızla değişmekte, ihtiyaçlar çoğalmakta ve çeşitlenmektedir. Bu nedenle ihtisas eğitiminin de geliştirilmesi ihtiyacı doğmuş, bu ihtiyaç doğrultusunda Başkanlığımız uzman personeli, akademisyenler ve eğitim görevlilerinin katkılarıyla İhtisas Eğitim Programı yeniden ele alınıp hazırlanmıştır.

Başkanlığa bağlı altı eğitim merkezinde sınavla seçilen dini yükseköğrenim görmüş personele yönelik düzenlenen ihtisas eğitim programları;

1-Arapça Öğretim Programı,

2-Temel İslam Bilimleri Eğitim Programı,

3-Vaaz ve İrşat Hizmetleri Bilgi ve Beceri Geliştirme Programı,

Olmak üzere toplam 3 bölümden oluşmaktadır.

1-Arapça Öğretim Programı; Bu program ihtisas eğitiminin hazırlık bölümünde uygulanmaktadır. Hazırlık dönemi 12'şer haftalık 3 dönemden oluşmakta ve haftada 30, toplamda ise 1080 saatten oluşmaktadır.

Hazırlık Bölümünde; Sarf, Nahiv, Metin Çözümleme, Meal, Belagat, Yazılı Anlatım, Sözlü Anlatım, Arapçadan Türkçeye Çeviri ve Türkçeden Arapçaya Çeviri dersleri takip edilmektedir.

2-Temel İslam Bilimleri Eğitim Programı; Bu program ihtisas eğitiminde hazırlık bölümünden sonra uygulanmaktadır. Temel İslam Bilimleri bölümü 12'şer haftalık 6 dönemden oluşmakta ve haftalık 28, toplamda 2016 saatten oluşmaktadır.

Temel İslam Bilimleri Bölümünde; Kur'an-ı Kerim Güzel Okuma, Meal, Tefsir, Hadis, Fıkıh, Akaid-Kelam ve Tasavvuf dersleri takip edilmektedir.

3-Vaaz ve İrşat Hizmetleri Bilgi ve Beceri Geliştirme Programı; Temel İslam Bilimleri bölümünden sonra takip edilmek üzere ilk defa 2013 yılında uygulamaya konulmuştur. Bu bölüm 12 haftalık 1 dönemden oluşmakta ve haftalık diğer bölümlerde olduğu gibi 28, toplamda ise 330 saatten oluşmaktadır.

Bu bölümde; İrşad Hizmetleri, İrşad Hizmetlerinde Hedef Kitle, İrşad Hizmetlerinde Kaynak Kullanımı, Cami Dışı İrşad ve Medya, Aile Büroları ve Sosyal Hizmet Kurumlarında İrşad ve Rehberlik, Din Hizmetleri Yönetimi ve Değerlendirilmesi ve Vaaz, İrşad ve Rehberlik Uygulama alanları ile ilgili dersler takip edilmektedir.

Başlangıcından günümüze ihtisas eğitiminin başlatılması, programların hazırlanması ve güncellenmesinde emeği geçen Başkanlık personeline, akademisyenlere ve katkıda bulunan herkese teşekkür eder, programın asıl uygulayıcıları ve muhatapları olan eğitim görevlileri ile kursiyerlere başarılar dileriz.

EĞİTİM HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ARAPÇA ÖĞRETİM PROGRAMI

A- ARAPÇA ÖĞRETİM PROGRAMI

1. GİRİŞ

Günümüz dünyasında çok dillilik özendirilmektedir. Çünkü ülkelerin, uluslar arası ilişkilerini, sosyal, siyasal ve ekonomik alanlarda daha ileri götürmek için yabancı dil bilen insanlara ihtiyacı vardır. Ülkemizde dil öğretiminin amacı, zaten ana dilleri aynı olan insanların kendi aralarında iletişim kurmalarını sağlamak değil, vatandaşlarımızın diğer ülke vatandaşları ile anlaşmalarını sağlamak için, dünyada en çok kullanılan dil veya dilleri öğretmek, o dilin etkin kullanımına hizmet etmek ve bu sayede ülkemizin politik, bilimsel, askerî, ekonomik ve sosyal alanlarda hak ettiği ileri düzeye çıkmasını kolaylaştırmaktır. Ancak bazı diller vardır ki o diller yukarıda zikredilen sebeplerden dolayı önemli olmalarının yanı sıra, inanılan dinin o dille gelmiş olmasından dolayı ayrı bir konuma sahiptirler. Dolayısıyla Arapça'nın başta ülkemiz olmak üzere Müslümanlar için ayrı bir önemi vardır.

Arapça hem dünyada en çok konuşulan dillerden biri olması, hem de ülkemizde yaşayan vatandaşlarımızın büyük kısmının inancını oluşturan İslam dininin vahyedildiği dil olması açısından, eğitim ve öğretimi yüzyıllardır yapılan bir dildir. Başta İslam ilimleriyle uğraşan bilim adamları Arapça'nın İslam ilimlerinin merkezinde yer alan dil olması sebebiyle Arapça öğretimine ülkemizde geçmişten beri önem verilmiştir. Bu bağlamda, özellikle Diyanet İşleri Başkanlığı, hem görev alanlarının gerektirdiği hizmeti gereğince yapabilmek için İslam dininin temel kaynaklarından yararlanabilmesi, hem de Hac ibadeti gibi bir organizasyonu gerçekleştiren kurum olması nedeniyle personelinin Arapça öğretimine ayrı bir önem vermiştir. Bu nedenle, Başkanlığa bağlı bulunan İhtisas Merkezlerinde Arapça Hazırlık programları başlatmıştır. Ancak Başkanlık, yıllardır sürdürdüğü Arapça öğretiminin başarısını artırabilmek için, Arapça öğretimi, Başkanlık personelinin görev alanlarındaki sorumluluklarını, sağlıklı ve nitelikli olarak daha başarılı bir biçimde yerine getirebilmesi ve sadece İhtisas kurslarına hazırlık olmaktan çıkarıp, tüm personelinin istifade edebileceği Arapça Dil Merkezleri hâline getirmeyi hedeflemiştir. Dolayısıyla, Başkanlık Arapça öğretiminde hedeflediği amaçlarına ulaşabilmek için, Arapça öğretimiyle ilgili yeni bir öğretim programı geliştirmeye yönelmiştir.

Hazırlanan Arapça öğretim programı, Arapça öğretimindeki tarihsel miras, öğretimde karşılaşılan problemler ve bunların çözümüne yönelik yapılmış bilimsel araştırmalar, alan uzmanları, program geliştirme uzmanları, ilgili yönetici ve uygulayıcılar ile daha önceki kurslarda öğretim görmüş kursiyerlerin görüş ve değerlendirmeleri alınarak, çoklu katılım çoklu süreç uygulanarak geliştirilmiş bir öğretim programıdır.

2. PROGRAMIN HAZIRLANMASINDA TEMEL ALINAN İLKELER

Program hazırlanırken;

1. Öğretim programı anlayışında karma yaklaşım anlayışı benimsenmiştir. Çünkü amaç, kursiyerin dili doğru ve uygun kullanma yeteneğini artırmak olduğu için, program geliştirme yaklaşımlarının güçlü yönleri bir araya getirilerek izlence türlerinin hepsinden yararlanılabilir. Böylelikle ortaya çıkarılan program yaklaşımına karma yaklaşım denmektedir. Bu öğretim programında yapısal (dilbilgisi yapıları), durumsal (iletişim ortamları), konu odaklı, kavramsal/işlevsel (dilbilgisi kuralları/kavramlar+yapılar ve kullanım/tutarlı söylemde işlevler), süreç/görev odaklı (kursiyerin gerçek dünyadaki dil problemleriyle ilgili görevler) ve beceri odaklı (dilsel ve akademik beceriler) yaklaşımlarından yararlanılmıştır. Bu program yaklaşımının seçilmesinin nedenlerinden biri de, dil öğretiminde son yaklaşımlarda üründen sürece bir kayma olmasıdır. Son yıllarda öğretmen merkezli yaklaşımlardan öğrenci merkezli yaklaşımlara geçildiğini göz önüne alarak, program tasarımlarında süreç odaklı yaklaşımların benimsenmesi gerektiği söylenebilir. Süreç odaklı yaklaşımlardaki temel hipotez, her dil davranışının altında, öğrencilerin söyleneni anlamak veya üretmek için kullandıkları belirli beceri ve stratejiler olduğudur. Öğrenme ortamı önemlidir, çünkü öğrenciler öğrenme ortamlarında yeteneklerinin ve potansiyellerinin farkına varırlar. Öğrenmenin nasıl meydana geldiğini anlamak da çok önemlidir, çünkü bu, öğrencileri dil görevleri ile kendi başlarına başa çıkmaya özendirir. Böyle bir uygulama öğrenciye ders çalışmayı öğrettiği için, ders dışında da öğrencilerin işine yaramaya devam eder. Hazırlanan Arapça öğretim programında benimsenen bu yaklaşım, hem bir dilin öğretiminde öğrenene kazandırması gereken becerilere ulaşılmasında, hem öğrenme-öğretme sürecinde kullanılan yöntem ve tekniklerin kullanılmasında, hem de yapılan faaliyetlerin değerlendirilmesinde önemli bir anlayış değişikliğini beraberinde getirmektedir. Zaten Arapça öğretimine yapılan eleştiriler, sadece metin okuma ve anlama becerisini kazandırdığı, ancak konuşma, konuşulani anlama ve yazma becerilerini kazandıramadığına yöneliktir. Bu tenkitler ise, daha çok kazandırılmak istenen becerilerin tanımlanamamasından ve uygun öğrenme ortamlarının ve değerlendirme sürecinin oluşturulmamasından kaynaklanmaktadır. Benimsenen öğretim programı anlayışı, yapılan diğer dillerin öğretimindeki uygulamalardan anlaşıldığı üzere, büyük ölçüde bunları gidermeye yöneliktir.

2. Arapça öğretim programı, okuma, dinleme/izleme, konuşma, yazma temel dil becerileri ile dilbilgisi ve çeviri bilgi ve becerisinden oluşmaktadır. Bu temel dil becerileri öğretim programında bir bütünlük içerisinde ele alınmıştır.
3. Öğretim programı Arapçayı bir dilin gerektirdiği bütün beceri alanları ile öğretmeyi hedeflemenin yanı sıra, Başkanlık personelinin İslam bilimleriyle ilgili Arapça klâsik eserleri okuyup değerlendirebilme yeteneklerini de geliştirebilmek üzere yapılandırılmıştır.
4. Öğretim programında konulara ayrılan haftalık ders saatleri belirlenirken, kursiyerlerin daha önceki eğitim kademelerindeki bilişsel öğrenmeleri dikkate alınmıştır.
5. Program kursiyerlere Arapçayla ilgili bilgi ve becerileri kazandırmanın yanı sıra, onların görev alanlarında daha başarılı hizmet verebilmeleri açısından yeni bilgi ve çözümler üretmeyi alışkanlık hâline getirmelerini de hedeflemektedir. Bu nedenle programda kursiyerlerin bütün öğretim etkinliklerine aktif olarak katılmalarını sağlayıcı açıklamalarla desteklenmiştir.

3. PROGRAMIN YAPISI

Program hazırlanması sırasında, Eğitim merkezlerinden gelen görüşler, programın oluşturulması amacıyla yapılan hazırlık toplantılarındaki tartışmalar ve Başkanlığın talebi doğrultusunda alan uzmanlarının teklifleri dikkate alınmıştır.

Arapça öğretim programı **12**'şer haftalık **3** dönemden oluşmaktadır. Dönemler haftada **30** saat olarak planlanmış olup, toplam **1080** saat ders öngörülmüştür.

Program;

1-Dil Bilgisi,

2-Okuma-Anlama,

3-Yazma,

4-Dinleme-Konuşma,

5-Çeviri

Olmak üzere, toplam 5 temel alandan oluşmaktadır. Her alan farklı alt dallar (dersler) şeklinde programa yerleştirilmiştir. Giriş bilgilerinden sonra, programın alanlarını ve dönemlere göre

derslerin dağılımını gösteren genel tablo verilmiş ve ardından her alanın detaylı programı verilmiştir.

Detaylı alan Programında, o alandaki derslerin önemi ve programdaki yerini açıklayan bir **giriş**, o **alanın genel amaçları** ve o alanla ilgili **uygulama esasları** verilmiş, daha sonra alanda yer alan derslerin içerikleri, kaynakları ve açıklamalarıyla birlikte sunulmuştur. Detaylı ders içerikleri amaçlara daha rahat ulaşılması ve öğrencilere kolaylık olması bakımından aşağıdaki tabloda yer alan unsurlar doğrultusunda hazırlanmıştır.

Süre	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
Ders saati	İşlenecek konu başlıkları	Konularla ilgili müracaat kaynakları	Konunun işlenişinde dikkate alınacak noktalar

4. PROGAMIN GENEL AMAÇLARI

Arapça öğretim programının amacı, kursiyyerleri;

1. Duygu ve düşüncelerini Arapça sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade eden,
2. Dinlediği, okuduğu, izlediği Arapçayı doğru anlayan ve değerlendiren,
3. Arapçayı konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanan,
4. Başta Kur’ân-ı Kerîm olmak üzere, İslam bilimleri ile ilgili temel kaynakları ve güncel çalışmaları kullanabilme becerisine sahip,
5. Arap dilini kendi terimleri ve özgün yöntemleri ile kavrayan, bireyler hâline getirmektir.

ARAPÇA ÖĞRETİM PROGRAMI ALANLARI, DERSLERİ VE DÖNEMLERİ TABLOSU

Not: Toplam eğitim 3 dönem 1080 Saat olarak uygulanacaktır.

	ALANLAR	1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM
1.	DİLBİLGİSİ	Sarf-I (8x12= 96)	Sarf-II (2x12= 24)	
		Nahiv-I (8x12= 96)	Nahiv-II (6x12=72)	Nahiv-III (4x12=48)
2.	OKUMA-ANLAMA	Metin Çözümlemesi-I (6x12=72)	Metin Çözümlemesi-II (6x12=72)	Metin Çözümlemesi-III (6x12=72)
			Belagat-I (3x12= 36)	Belagat-II (6x12= 72)
			Kur'ân Meâli I (2x12= 24)	Kur'ân Meâli II (2x12= 24)
3.	YAZILI ANLATIM	Yazılı Anlatım-I (4x12= 48)	Yazılı Anlatım-II (3x12=36)	Yazılı Anlatım-III (3x12=36)
4.	DİNLEME-KONUŞMA	Sözlü Anlatım-I (4x12= 48)	Sözlü Anlatım-II (4x12=48)	Sözlü Anlatım-III (5x12= 60)
5.	ÇEVİRİ		Arapçadan Türkçeye Çeviri (4x12=48)	Türkçeden Arapçaya Çeviri (4x12=48)
		TOPLAM 30 Saat	TOPLAM 30 Saat	TOPLAM 30 Saat

6. DİLBİLGİSİ ALANI DETAYLI PROGRAMI

6.1. GİRİŞ

Dilbilgisi, bir dilin yapısı, kuralları ve işleyişi ile ilgilidir. Dolayısıyla bir dilin öğretiminde dilbilgisi önemlidir. Arapça öğretim programında dil bilgisi alanı Sarf ve Nahiv Bilgisi olmak üzere iki alt alandan (dersten) oluşmaktadır.

Kursiyerlerin Arapça dil yetilerini geliştirmeye esas olmak üzere, dilin temelini oluşturan kelime bilgisinin, kelime yapısı, türleri ve aralarındaki ilişkinin, cümle yapılarının sarf açısından çözümlenmesinin ayrıntılarıyla öğrenilmesi, Sarf Bilgisini kazanması ile mümkündür. Yine kursiyerlerin dilin temelini oluşturan cümle bilgisinin, basitten karmaşığa doğru cümle yapıları ve türlerinin ve nahiv

açısından cümlelerin çözümlenmesinin ayrıntılarıyla öğrenilmesi Nahiv Bilgisi ile kazanılabilir. Bir dilin dilbilgisinin temelini kelime ve cümle bilgisinin oluşturduğu düşünüldüğünde, Dilbilgisi öğrenme alanının ne kadar önemli olduğu anlaşılır.

Arapça öğretim programında dilbilgisi alanı yapılandırılırken diğer öğrenme alanlarıyla sarmal ilişkilendirme yapılmaya çalışılmıştır. Çünkü kursiyerlere Arapça'ya ilişkin kuralları aktarmanın yanı sıra, dinleme, konuşma, okuma, yazma becerilerini geliştirmelerine imkân sağlamak önemlidir. Bu nedenle, dil bilgisi kurallarının yeri geldikçe diğer alanlarla da ilişkilendirilmesi yapılmıştır.

6.2. DİLBİLGİSİ ALANI DERSLERİ VE DÖNEMLERİ

ALANLAR	1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM
DİLBİLGİSİ	Sarf-I (8x12= 96)	Sarf-II (2x12= 24)	
	Nahiv-I (8x12= 96)	Nahiv-II (6x12=72)	Nahiv-III (4x12=48)

6.3. DİLBİLGİSİ ALANININ GENEL AMAÇLARI:

6.3.1. Sarf Dersinin Genel Amaçları:

Bu dersi alan kursiyer;

1. Sulâsî ve rubâ'î mucerred ile mezîd ve mulhak fiillerin mâzî, muzârî ve emir kiplerinin çekimleri,
2. Mastarların elde edilişi,
3. Vasl ve kat' hemzeleri,
4. İsm-i fâ'îl ve ism-i mef'ûlun yapılışı,
5. Te'kîd nûnun fonksiyonu ve kullanılışı,
6. Fiillerin lâzım ve mute'addî olarak ayrımı,
7. Fiillerin aksâm-ı seb'a olarak taksimi,
8. Zamirlerin fiillere bitişmesi,

9. İ'lâl ve ibdâl kuralları,
10. İlletli fiillerin çekimi,
11. Mubâlağa sîgası,
12. Sıfat-ı muşebbehe,
13. İsm-i zamân, ism-i mekân ve ism-i âlet,
14. Ta'accub sîgası,
15. İsm-i tafdîl,
16. İsimlerin sahîh, maksûr ve memdûd olarak taksimi,
17. Cem'-i teksîr,
18. İsm-i mensûb,
19. Vakf, feth ve imâle,
20. İdgâm konularını kavrar.

6.3.2. Nahiv Dersinin Genel Amaçları:

Bu dersi alan kursiyer;

1. Kelimenin i'râbı, i'râbın çeşitleri ve alâmetleri,
2. Mebnî isimler (zamir, işâret ismi, ism-i mevsûl, isim fiiller, soru edatları, şart edatları, mürekkep isimler),
3. Cümle (isim cümlesi ve şibh cümle); muhteda ve haber,
4. Kâne ve benzerleri,
5. Leyse'ye benzeyen harfler,
6. Mukâabe, şurû' ve recâ fiilleri,
7. İnne ve benzerleri,
8. Cinsini nefyeden lâ,
9. Fiil cümlesi ve türleri, nâib-i fâil, mef'ûlun bih,
10. Mef'ûl mutlak, mef'ûlun li-eclih, mef'ûl ma'ah,
11. Hâl ve çeşitleri,
12. Temyîz ve sayıların temyîzi,
13. Munâdâ,
14. İstiğâse,
15. Nudbe,
16. Mustesnâ,
17. Ta'accub,
18. Medih ve zem fiilleri,
19. İ'râbda mahalli olan ve olmayan cümleler,
20. Şibh cümle,
21. Na't (sıfat) çeşitleri,
22. Te'kid,

23. Bedel,
24. Atf-ı beyân ve atf-ı nesak,
25. el-Memnu' mine's-sarf,
26. Kullu, ba'du, eyyu, ğayru, kattu, ebeden, hasb, fehâs, fakat, hakkan, subhâne, mâza, eydan, immâ, emmâ ve kem konularını kavrar.

6.4. DİLBİLGİSİ ALANININ ÖĞRETİM ESASLARI:

1. Sarf ve Nahiv bilgisi derslerinin öğretiminde olabildiğince uygulama yapılmalıdır.
2. Sarf dersinde kalıpların, Nahiv dersinde ise cümle kalıplarının birbirleriyle karışmaması için mantıklı ezberler yaptırılmalıdır.
3. Kuralların istisnaları varsa, kurallarla birlikte örnek verilerek öğretilmelidir.
4. Küçük sınavlarda kursiyerlerin zayıf oldukları ortak noktalar tespit edilerek, mümkün olduğunca kursiyerlerle birlikte bu hususlar değerlendirilmelidir.
5. Konular işlenirken ezberlemekten ziyade kavramayı gerçekleştirmek için, gerekli yerlerde Türkçe kelime bilgisiyle karşılaştırmalar yapılmalıdır.
6. Bu alanla ilgili olarak yapılacak küçük sınavlar, ara sınav notunun yüzde kırkını (% 40) oluşturur. Yapılacak ara sınavlar da yüzde altmış (% 60) olarak değerlendirilir. Ara sınav ortalaması, bu oranlar dikkate alınarak ortaya çıkar.

6.5. DİLBİLGİSİ ALANI DERSLERİNİN İÇERİKLERİ, KAYNAKLARI, İŞLENİŞ AÇIKLAMALARI VE DERS SAATLERİ**6.5.1. SARF (I. Dönem, 8x12=96)**

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
2	SARF İLMİNE GİRİŞ		Sarf ilmi ile ilgili genel bir bakış kazandırılacaktır.
10	EMSİLE-İ MUHTELİFE VE MUTTARİDE	Emsile	1. Mehmet Zihnî, el-Muntehab, 2. Erkan Aşar, Arap Gramerine Giriş- 1 Sarf, Elif Yayınları, İstanbul 2004, 3. Hüseyin Günday; Şener Şahin, Arapça Dilbilgisi (Sarf Bilgisi), Alfa Yayınları, İstanbul 2001.
14	FİİLLER VE ÇEKİMLERİ 1. Sulâsî mucerred fiiller ve çekimleri 2. Sulâsî mezîd fiiller ve çekimleri Rubâ'î mucerred, mezîd, mulhak fiiller ve çekimleri 4. Diğer fiiller ve çekimleri	Binâ; 'Abduh er-Râcihi, et-Tatbîku's-Sarfî, s. 26-43.	Fiillerin, mâzî, muzâri ve masdar kiplerinin kalıpları öğretilecektir.
4	MASDARIN KISIMLARI VE YAPILIŞI	Maksûd; 'Abduh er-Râcihi, et-Tatbîku's-Sarfî, s. 66-74.	
1	ARA SINAV		
2	VASL VE KAT' HEMZELERİ	Maksûd	
8	MÂZÎ, MUZÂRÎ VE EMİR FİİLLERİ 1. Mâzî, Muzâri ve Emir fiillerin çekimleri 2. Te'kid Nûnu'nun fiillere bitişmesi	Maksûd; 'Abduh er-Râcihi, et-Tatbîku's-Sarfî, s. 58-65.	Fiillerin, mâzî, muzâri ve emir fiillerin çekimleri ile te'kid nûnu'nun fiillere bitişmesi bütün ayrıntılarıyla öğretilecektir.
6	MUŞTAKKÂT (İSM-İ FÂ'İL VE İSM-İ MEF'ÛL'ÜN YAPILIŞI)	Maksûd; 'Abduh er-Râcihi, et-Tatbîku's-Sarfî, s. 75-77/81-83.	Sulasî Mucerred Fiillerden İsm-i Fâ'il ve İsm-i Mef'ûl yapılması öğretilecektir.
6	LÂZİM VE MUTE'ADDÎ FİİLLER	Maksûd	Geçişli ve geçişsiz kavramları örneklerle öğretilecektir.

8	FA‘LELE, FÂ‘ALE, TEFÂ‘LE, İFTE‘ALE, EF‘ALE, İSTEF‘ALE KALIPLARININ ANLAM ÖZELLİKLERİ	Maksûd	
1	ARA SINAV		
6	AKSÂM-I SEB‘A	Maksûd; ‘Abduh er-Râcihî, et-Tatbîku's-Sarfî, s. 22-25.	Özellikle mu‘tell fiillerin çekimleri üzerinde durulacaktır.
6	ZAMİRLERİN FİLLERE EKLENMESİ	‘Abduh er-Râcihî, et-Tatbîku's-Sarfî, s. 44-57.	
8	İ‘LÂL VE İBDÂL KURALLARI	Maksûd; ‘Abduh er-Râcihî, et-Tatbîku's-Sarfî, s. 153-185.	Konu örneklerle pekiştirilecektir.
6	MU‘TELL FİİLLERİN ÇEKİMLERİYLE İLGİLİ UYGULAMA		
6	MUŞTAKKÂT 1. Mubâlağa sîgası 2. Sıfat-ı müşebbehe, 3. Zamân, mekân ve âlet isimleri	‘Abduh er-Râcihî, et-Tatbîku's-Sarfî, s. 77-90.	
2	DÖNEM SONU SINAVI		

6.5.2. SARF (II. Dönem, 2x12=24)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
2	TA‘ACCUB SÎGALARI	‘Abduh er-Râcihi, et-Tatbîku's-Sarfi, s. 90-93.	Ta‘accub sîgaları örneklerle anlatılacaktır.
2	İSM-İ TAFDÎL	‘Abduh er-Râcihi, et-Tatbîku's-Sarfi, s. 94-98.	
2	SAHÎH, MAKSÛR, MANKÛS VE MEMDÛD İSİMLER	‘Abduh er-Râcihi, et-Tatbîku's-Sarfi, s. 101-111.	
2	CEM‘İ TEKSÎR ÇEŞİTLERİ	‘Abduh er-Râcihi, et-Tatbîku's-Sarfi, s. 112-128.	Killet ve kesret cemîleri başlığı altında bütün kuralsız cemi kalıpları öğretilecektir.
3	İSM-İ TASĞÎR	‘Abduh er-Râcihi, et-Tatbîku's-Sarfi, s. 129-138.	Sulâsî, rubâ‘î ve humâsî isimlerin ism-i tasğîr kipleri üzerinde ayrı ayrı durulacaktır.
3	İSM-İ MENSÛB	‘Abduh er-Râcihi, et-Tatbîku's-Sarfi, s. 139-152.	
2	VAKF	‘Abduh er-Râcihi, et-Tatbîku's-Sarfi, s. 197-202.	
2	FETH VE İMÂLE	‘Abduh er-Râcihi, et-Tatbîku's-Sarfi, s. 186-197.	
2	İDĞÂM	‘Abduh er-Râcihi, et-Tatbîku's-Sarfi, s. 203-211.	Vâcib, câiz ve mumteni‘ idğâm çeşitleri üzerinde durulacaktır.
2	SARF UYGULAMALARI		Sarfin bütün konularıyla ilgili genel uygulama yapılacaktır.
2	DÖNEM SONU SINAVI		

6.5.3. NAHİV-I (I. Dönem, 8x12=96)

[illegible]

4	MUZARİ FİİLİ NASB EDEN EDATLAR	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 47-51	
6	MUDMAR EN VE AHKÂMI	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 52-64	
4	MUZARİ FİİLİ CEZM EDEN EDATLAR	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 65-74	
1	ARA SINAV		
1	NEKRA VE MARİFE, MARİFENİN KISIMLARI	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 75-75	
4	ZAMİRLER	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 75-77	
2	ALEMLER	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 78-79	
2	İSM-İ İŞÂRETLER	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 79-81	
4	İSM-İ MEVSÛLLER	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 81-88	
2	ZÜ'L-EDÂT	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 88-90	
1	MARİFEYE MUZAF OLANLAR	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 91-92	
2	DÖNEM SONU SINAVI		

6.5.4. NAHİV-II (II. Dönem, 6x12=72)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
4	MÜBTEDA-HABER	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 92-99	
4	NEVÂSİH VE TÜRLERİ, KÂNE VE KARDEŞLERİ...	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 100-118	
4	İNNE VE KARDEŞLERİ...	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 119-136	
4	ZANNE VE KARDEŞLERİ...	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 136-143	
2	FAİL VE AHKÂMI	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 144-150	
2	MEDH VE ZEM FİLLERİ	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 150-155	
2	İŞTİĞAL	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 156-160	
2	TENAZU'	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 161-164	
2	MEF'UL, MEF'UL TÜRLERİ VE MEF'UL-Ü BİH	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 165-166	
3	MÜNÂDÂ	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 166-180	
2	İSTİĞÂSE	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 181-183	

2	NÜDBE	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 184-186	
3	MEF'UL-Ü MUTLAK	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 186-188	
3	MEF'UL-Ü LEH	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 188-190	
3	MEF'UL-Ü FÎH	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 191-192	
3	MEF'UL-Ü MAAH	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 193-195	
1	ARA SINAV		
2	HÂL	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 196-199	
2	TEMYİZ	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 200-204	
2	MÜSTESNÂ	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 205-209	
2	MECRÛRÂT	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 210-212	
2	İZÂFET VE ÇEŞİTLERİ	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 213-215	

2	ŞİBH FİİLLER (FİİLİMSİLER), İSİM-FİİL	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 216-220	
2	MASDAR	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 221-228	
2	İSM-İ FÂİL	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 229-232	
2	MÜBALAĞALI İSM-İ FÂİL	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 233-234	
2	İSM-İ MEF'ÛL	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 235-236	
2	SIFAT-I MÜŞEBBEHE	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 236-239	
2	İSM-İ TAFDÎL	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 240-242	
2	DÖNEM SONU SINAVI		

6.5.5. NAHİV-III (III. Dönem, 4x12=48)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
6	TEVÂBİ', NA'T	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 243-2247	
6	TEVKÎD	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 247-255	
4	ATF-I BEYÂN	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 256-258	
6	ATF-I NESAK	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 259-264	
2	BEDEL	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 265-268	
2	SAYILAR	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 267-268	
1	ARA SINAV		
8	GAYR-İ MUNSARIFLAR...	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 268-275	
5	TEACCÜB	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 276-279	
2	VAKF	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 280-285	

2	ELİF VE YAZILIŞI	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 286-287	
2	HEMZE VE YAZILIŞI	Şerhu Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ (İbn Hişâm) Tahkik: Muhammed Hayr Ta'me Halebî ,s. 287-289	
2	DÖNEM SONU SINAVI		

7. OKUMA-ANLAMA ALANI DETAYLI PROGRAMI

7.1. GİRİŞ

Bir dili bilmenin en önemli unsurlarından biri de kişinin öğrendiği dili okuması ve anlamasıdır. Okuma, dil öğreniminde zihnin gelişimine en büyük katkıyı sağlayan bir öğrenme alanıdır. Okuma sürecinde yazılar zihinsel kavramlara çevrilmekte, anlamlandırılmakta ve beyinde yapılandırılmaktadır. Okuma, görme, algılama, seslendirme, anlama, beyinde yapılandırma gibi göz, ses ve beyin çeşitli fonksiyonlarından oluşan karmaşık bir süreçtir. Bu sürece harfler, çizgiler ve sembollerin algılanmasıyla başlanmaktadır. Algılama işleminin ardından dikkat yoğunlaştırılarak, kelime ve cümleler anlaşılma, ilgi duyulan ve gerekli görülen bilgiler seçilmektedir. Seçilen bilgiler, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, analiz-sentez yapma, problem çözme ve değerlendirme gibi zihinsel işlemlerden geçirilmektedir. İşlenen bilgiler, ön bilgilerle birleştirilmekte ve yeniden anlamlandırılmaktadır. Anlamlandırmada kursiyerin ilgisi, motive edilmesi, okuma amacı, dilbilgisi ve okuma deneyimleri de etkili olmaktadır.

Okuma sürecinde kursiyerin kelimeleri doğru tanıması oldukça önemlidir. Kelime tanıma, kursiyerin zihinsel sözlüğünü kullanarak kelimenin anlamını belirlemesi sonucu gerçekleşmektedir. Kelimenin anlamı belirlenirken ön bilgiler

kullanılmaktadır. Kelimelerin Arapça'da doğru tanınmaması, paragrafların ve giderek bütün metnin yanlış anlaşılmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, kelime çalışmalarına gereken önem verilmeli ve kursiyerin kelime hazinesi/söz varlığı geliştirilmelidir. Kursiyerin okuma becerisinin gelişimi hem klâsik, hem de modern Arapça metinlerin anlaşılması ve çözümlenmesi açısından önemlidir. Dolayısıyla okuma-anlama öğrenme alanı, öğretim programında kursiyerlerin söz konusu becerilerinin geliştirilmesinde önemlidir.

Arapça öğretim programında okuma-anlama öğrenme alanı, Metin Çözümlemesi, Belagat ve Meal alt alanlarından (derslerinden) oluşmaktadır. Metin Çözümlemesi dersinde kursiyerlerin klâsik ve modern olmak üzere, özgün Arapça metinleri okuma-anlama becerilerinin geliştirilmesi; metinler bağlamında sözcük, yapı ve anlam ilişkisini doğru ve hızlı biçimde kurmalarının sağlanması ve yapısal ve kavramsal açıdan daha karmaşık ve değişik üsluplarla yazılmış ileri yapıdaki metinleri okuma-anlama ve kelime hazinesini zenginleştirme stratejileri geliştirmeleri hedeflenmiştir.

Bilindiği gibi belagat, sözün, şartların gerektirdiği duruma uygun olarak söylenmesi ve yazılması ilmidir. Bu derste ise, belagatın alt ilimleri olan Beyân'ın hakikat, kinâye, teşbih, isti'âre gibi bahisleriyle Bedî' ve Me'ânî'nin Kur'ân-ı Kerîm, hadisler ve Arap şiirinden örnekler verilerek, bütün yönleriyle öğretilmesi hedeflenmiştir.

7.2. OKUMA-ANLAMA ALANI DERSLERİ VE DÖNEMLERİ

OKUMA-ANLAMA	Metin Çözümlemesi-I 6x12=72	Metin Çözümlemesi-II 6x12=72	Metin Çözümlemesi-III 6x12=72
		Belagat-I 3x12= 36	Belagat-II 6x12= 72
		Kur'ân Meâli-I (2x12= 24)	Kur'ân Meâli-II (2x12= 24)

7.3. OKUMA-ANLAMA ALANININ GENEL AMAÇLARI:

7.3.1. Metin Çözümlemesi Dersinin Genel Amaçları:

Bu dersi alan kursiyer;

1. Gündelik hayat,
2. Eğitim dünyası,
3. İslâm tarihi,
4. İslâm büyükleri,
5. Uluslar arası kuruluşlar,
6. Modern hayat,
7. Hayvanlar dünyası,
8. İnsan davranışları gibi konular ile
9. Kelîle ve Dimne,
10. Binbir Gece,
11. el-Kâmil fi't-Târîh,
12. Hizânetu'l-Edeb,
13. Miftâhu's-Se'âde,
14. Mukaddime,
15. Vefeyâtu'l-A'yân,
16. İn bâhu'r-Ruvât ve En bâhu'n-Nuhât,
17. el-Buhalâ adlı eserlerden seçilmiş, orta, orta-üstü ve ileri düzeydeki bazı bölümlerin çözümlenmesi aracılığıyla sarf-nahiv derslerinde öğrenilen konuların uygulamaları yapılarak, kursiyerin ileride

karşılaşacağı değişik konu ve seviyelerdeki metinleri okuyup, anlayıp, değerlendirerek ona nüfuz edebilme becerisini kazanması sağlanır.

7.3.2. Belagat Dersinin Genel Amaçları:

Bu dersi alan kursiyer;

1. Fesâhat, belâgat ve uslub kavramları,
2. İlmu'l-beyân (teşbîh, isti'âre, mecâz, kinâye),
3. İlmu'l-me'ânî (haber ve inşâ cümleleri)
4. Kasr, fasl ve vasl, icâz, itnâb, musâvât,
5. İlmu'l-bedî' (el-muhassenâtu'l-lafziyye ve el-muhassenâtu'l-ma'neviyye) konularını kavrar.

7.3.3. Meal Dersinin Genel Amaçları:

Bu dersi alan kursiyer;

1. Meal'in Kur'an-ı Kerim'i açıklamaya yarayan bir bilim olduğunu kavrar.
2. Dil bilgisi kurallarına ve metin çözümlemesine uygulamalı yer verir.
3. Terceme tekniklerini uygulamalı olarak gösterir.
4. Meal yaparken Sarf ve Nahiv uygulamalarına önem verir.

7.4. OKUMA-ANLAMA ALANININ ÖĞRETİM ESASLARI:

7.4.1. Metin Çözümlemesi Dersinin Öğretim Esasları:

1. Metin çözümlemesi dersinin öğretiminde çeşitli alanlardan metinler üzerinde olabildiğince uygulama yapılmalıdır.

2. Uygulama esnasında kursiyerin ihtiyaç duyduğu yerlerde dilbilgisi konularında hatırlatıcı açıklamalar yapılmalıdır.
3. Uygulama esnasında metinlerde geçen kelimelerin eş anlamlı ve zıt anlamlıları ile tekil kelimelerin çoğulları, çoğul kelimelerin de tekileri öğretilmelidir.
4. Uygulama esnasında metinlerde geçen kalıp ifade ve deyimlerin açıklamaları yapılmalıdır.
5. Kursiyerlerin okuma becerilerini geliştirmek amacıyla okuma kuralları üzerinde durulmalıdır. Bu çerçevede, okumaya hazırlık, okuma amacını belirleme, amaca uygun yöntem seçme, dikkatini yoğunlaştırma ile ilgili beceriler kazandırılmalıdır.
6. Kursiyerlerin metin içi, metin dışı ve metinler arası anlam kurma, çeşitli tekniklerden yararlanarak söz varlığını geliştirme ile ilgili stratejiler uygulanmalıdır. Bunlara ek olarak eğlendirici, sorgulayıcı, bilgilendirici, aktarıcı ve serbest okuma ile ilgili beceriler de kazandırılmalıdır.
7. Bu dersle ilgili olarak yapılacak küçük sınavlar, ara sınav notunun yüzde kırkını (% 40) oluşturur. Yapılacak ara sınavlar da yüzde altmış (% 60) olarak değerlendirilir. Ara sınav ortalaması, bu oranlar dikkate alınarak ortaya çıkar.

7.4.2. Belagat Dersinin Öğretim Esasları:

1. Belagat dersinin öğretiminde metinler üzerinde olabildiğince uygulama yapılmalıdır. Özellikle Kur'ân-ı Kerîm ve Hadis-i Şeriflerden örnekler seçilmelidir.
2. Uygulama esnasında kursiyerin ihtiyaç duyduğu yerlerde dilbilgisi konularında hatırlatıcı açıklamalar yapılmalıdır.
3. Bu dersle ilgili olarak yapılacak küçük sınavlar, ara sınav notunun yüzde kırkını (% 40) oluşturur. Yapılacak ara sınavlar da yüzde altmış (% 60) olarak değerlendirilir. Ara sınav ortalaması, bu oranlar dikkate alınarak ortaya çıkar.

7.4.3. Meal Dersinin Öğretim Esasları:

1. Meal dersinde kursiyerlerin farklı meallerden yararlanmaları teşvik edilir.
2. Ayetlerin mealleri okunduktan sonra öğretici, okunan bölümü kursiyerlerin düşüncelerine açar, onları düşünmeye, soru sormaya ve güncel değerler üretmeye yöneltir.
3. Kursiyerlere meal yapabilme ortamları sağlanır.
4. Meal okurken Kur'an metnindeki benzer ifadeler ve tekrarlar üzerinde az durulur.

7.5. OKUMA-ANLAMA ALANI DERSLERİNİN İÇERİKLERİ, KAYNAKLARI, İŞLENİŞ AÇIKLAMALARI VE DERS SAATLERİ

7.5.1. METİN ÇÖZÜMLEMESİ-I (I. Dönem, 6x12=72)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
5	EL-İSLÂM VE'T-TERBİYETU'L-ĞİZÂ'İYYE	Mahmûd İsmâ'îl Sinî ve diğ., el-'Arabiyyetu li'l-Hayât, IV/1.Cüz, 1-16.	
5	EL-'ALLÂMETU'L-HAKÎM	Mahmûd İsmâ'îl Sinî ve diğ., el-'Arabiyyetu li'l-Hayât, IV/1.Cüz, 17-32.	
4	EL-İ'LÂMU'L-İSLÂMİYYU VE CUZÛRU'T-TÂRÎHİYYE	Mahmûd İsmâ'îl Sinî ve diğ., el-'Arabiyyetu li'l-Hayât, IV/1.Cüz, 33-48.	
4	EL-'ARABU MUBDÎ'ÛNE LÂ MUKALLİDÛN	Mahmûd İsmâ'îl Sinî ve diğ., el-'Arabiyyetu li'l-Hayât, IV/1.Cüz, 49-63.	
5	'ÂMİR B. ŞURAHBİL EŞ-ŞA'BÎ	Mahmûd İsmâ'îl Sinî ve diğ., el-'Arabiyyetu li'l-Hayât, IV/1.Cüz, 65-79.	

1	ARA SINAV		
8	MİN KİTÂBİ KELÎLE VE DİMNE (EL-‘ULCÛM'A KADAR)	Nihat M. Çetin, en-Nusûsu'l-Muhtâra, s.22-39.	
5	EL-‘ARABU VE'L-BAHR	Mahmûd İsmâ‘îl Sînî ve diğ., el-‘Arabiyyetu li'l-Hayât, IV/1.Cüz, 81-96.	
4	FÎL-BEYTİ YETEKEVVENU'T-TİFLU'L-KÂRİ'	Mahmûd İsmâ‘îl Sînî ve diğ., el-‘Arabiyyetu li'l-Hayât, IV/1.Cüz, 97-112.	
5	BİLÂL B. RABÂH	Mahmûd İsmâ‘îl Sînî ve diğ., el-‘Arabiyyetu li'l-Hayât, IV/1.Cüz, 113-128.	
1	ARA SINAV		
6	KİTABU-L İLİM EL-BABU'L-EVVEL: FAZİLETU'L-İLMİ	Gazali , İhyau ulumı'd-dın,(Dar-ı kader) c.1,s.19-24	
4	FAZİLET'U-TEALLUM, FAZİLETU'TA'LİM	Gazali , İhyau ulumı'd-dın,(Dar-ı kader) c.1,s.24-28 (eş-şevahidu'l-akliyye)'ye kadar.	
5	EL-BABU'S-SANİ: EL-İLMU'L-MAHMUD VE'L-MEZMUM	Gazali , İhyau ulumı'd-dın,(Dar-ı kader) c.1,s.31-34 (beyanu'l-ilmî'l-lezi huve fâzru kifâyetin)'e kadar.	
8	BEYANU'L-KADRI'L-MAHMUDI MINE'L-İLMİ'L-MAHMUDETI	Gazali , İhyau ulumı'd-dın,(Dar-ı kader) c.1,s.61-65 (El-babu'r-rabi)'e kadar.	
2	DÖNEM SONU SINAVI		

7.5.2. METİN ÇÖZÜMLEMESİ-II (II. Dönem, 6x12=72)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
4	KİYMETÜ'Z-ZEMEN	Ebu Gıddi,kıymetü'z-zemen inde'l-ulema, (Daru'l-beşairi'l-islamiyye) s.27-32	
8	KASEMULLAHİ Bİ'Z-ZEMEN	Ebu Gıddi,kıymetü'z-zemen inde'l-ulema, (Daru'l-beşairi'l-islamiyye) s.32-48	Bu derste aşağıdaki yardımcı kaynaklardan da yararlanılabilir: 1. Arapça Seçme Metinler Kitabı,DİB İhtisas Eğitim Merkezleri, 2. Emrullah İşler; Musa Yıldız, Arapça Modern

			Metinler ve Çözümlemesi, Elif Yayınları, İstanbul 2005, 3. Şener Şahin; Hüseyin Günday; İsmail Güler, Arapça Modern Metin Okumaları, Alfa Yayınları, İstanbul 2002, 4. Musa Yıldız; Erkan Avşar, Türkçe Çevirileriyle Arapça Seçme Hikâyeler I-V, Elif Yayınları, İstanbul 2007, 5. Musa Yıldız; Hayrullah Çetinkaya, Türkçe Çevirileriyle Arapça Seçme Fıkralar, Ankara 2007, 6. Musa Yıldız; Nurettin Ceviz, Arapça Okuma Becerisini Geliştirme Rehberi, Elif Yayınları, İstanbul 2007.
10	YE'BNE ÂDEM İNNEMA ENTE EYYAM	Ebu Gudde,kıymetü'z-zemen inde'l-ulema, (Daru'l-beşairi'l-islamiyye) s.48-65	
1	ARA SINAV		
8	KİTABETÜ'BN-Ü MAÎN	Ebu Gudde,kıymetü'z-zemen inde'l-ulema, (Daru'l-beşairi'l-islamiyye) s.65-77	
8	İBN-U CERİR KÂNE YEKTÜBÜ KÜLLE YEVMİN	Ebu Gudde,kıymetü'z-zemen inde'l-ulema, (Daru'l-beşairi'l-islamiyye) s.78-92	
4	SÜLEYM ER-RAZİ İMMA YENSEHU EV YÜDERRİSÜ	Ebu Gudde,kıymetü'z-zemen inde'l-ulema, (Daru'l-beşairi'l-islamiyye) s.92-97	
4	HAYRU MA KUTIA BÎHİ'L-VAKTÜ	Ebu Gudde,kıymetü'z-zemen inde'l-ulema, (Daru'l-beşairi'l-islamiyye) s. 97-102	
1	ARA SINAV		
6	KITABU KAVAI'Dİ'L-AKAID: EL-FASLU'L-EVVEL:fi tercemeti akideti ehli's-sunneti fi kelimeteyi's-sahadeti	Gazali , İhyau ulumı'd-dın, (Dar-ı sader) c.1,s.125-130	
16	EL- FASLU'S-SANI:Fi vecchi't-tedrici ile'l-irşad	Gazali , İhyau ulumı'd-dın, (Dar-ı sader) c.1,s.130-144 (el-faslu's-salis)'e kadar.	
2	DÖNEM SONU SINAV		

7.5.3. METİN ÇÖZÜMLEMESİ-III (III. Dönem, 6x12=72)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
4	FASLUN Fİ'L-İHLASI VE'S-SIDKI	Nevevi,Mukaddimetü'l-Mecmu (Adabü'l-Alim ve'l-Müteallim) (Mektebetü'ssahabe.TANTA.1987) s.6-10	
4	BABÜN:Fİ FAZİLETİ'L-İŞ-TİĞALİ Bİ'L-İLMİ	Nevevi,Mukaddimetü'l-Mecmu s.11-15	
4	FASLUN: Fİ TERCİHİ'L-İŞ-TİĞALİ Bİ'L-İLMİ ALE'S-SALATİ VE'S-SİYAMİ	Nevevi,Mukaddimetü'l-Mecmu s.15-18	
4	FASLUN FİMA ENŞEDÛHU Fİ FAZLİ TALEBİ'L-İLMİ	Nevevi,Mukaddimetü'l-Mecmu s.18-21	
2	FASLUN Fİ'N-NEHYİ'L-EKİDİ..	Nevevi,Mukaddimetü'l-Mecmu s.21-22	
4	BABU AKSAMİ'L-İLMİ'Ş-ŞER'İYYİ	Nevevi,Mukaddimetü'l-Mecmu s.23-28	
3	FASLUN:KAD ZEKERNA AKSAME'L-İLMİ'Ş-ŞER'İYYİ	Nevevi,Mukaddimetü'l-Mecmu s.28-31	
1	ARA SINAV		
10	FASLUN: VE MİN ÂDABİHİ EDEBUHU Fİ DERSİHİ VE'ŞTİĞALİHİ	Nevevi,Mukaddimetü'l-Mecmu s.31-43	
8	BABU ÂDABİ'L-MÜTEALLİM	Nevevi,Mukaddimetü'l-Mecmu s.44-54	
6	BABU ÂDABİ'L-FETVA VE'L-MÜFTİ..	Nevevi,Mukaddimetü'l-Mecmu s.55-58	
20	BEYANU'L-MEANİ'L-BATINETİ'LLETİ TETİMMU BİHA HAYATU'S-SALATİ	Gazali,İhyau ulumı'd-dın,(Dar-ı kader) c.1,s.219-231(Hikayat ve ahbar fî salati'l-haşiin)'e kadar.	
2	DÖNEM SONU SINAVI		

7.5.4. BELAGAT-I (II. Dönem, 3x12=36)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
6	GİRİŞ (FESÂHAT, BELÂGAT, USLÛB)	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s. 5-17.	Belagat ilmi ile ilgili genel bir bakış kazandırılacaktır.
6	‘İLMU'L-BEYÂN:TEŞBÎHİN RÜKÛNLERİ	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s.17-22.	Bu derste aşağıdaki yardımcı kaynaklardan da yararlanılabilir: 1. Kazvînî, Telhîs, 2. Sekkâkî, Miftâhu'l-'Ulûm, 3. Taftâzânî, Muhtasarul-Me'ânî, 4. Curcânî, Esrârul-Belâga, 5. Hulusi Kılıç, "Belâgat Maddesi", DİA, V, 380-386, 6. Nasrullah Hacımüftüoğlu, "Bedî' Maddesi", DİA, V, 320-322, 7. Nasrullah Hacımüftüoğlu, "Beyân Maddesi", DİA, VI, 22-23 8. İsmail Durmuş, "Meânî",DİA, XXVIII,204-207 9. Selçuk Dini Yüksek İhtisas Merkezi Bitirme Tezi, Kurân-ı Kerîm'in Belâgatı
1	ARA SINAV		
8	‘İLMU'L-BEYÂN:TEŞBÎHİN KISIMLARI	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s.23-52.	
6	‘İLMU'L-BEYÂN:TEŞBÎHİN AMAÇLARI VE BELÂGATİ	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s.53-68.	
1	ARA SINAV		
6	‘İLMU'L-BEYÂN: LUGAVÎ MECÂZ	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s.69-74.	
2	DÖNEM SONU SINAVI		

7.5.5. BELAGAT-II (III. Dönem, 6x12=72)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
4	‘İLMU’L-BEYÂN: TASRÎHÎ İSTİ‘ÂRE VE MEKNÎ İSTİ‘ÂRE	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s. 75-81.	
3	‘İLMU’L-BEYÂN: ASLÎ İSTİ‘ÂRE VE TEBE‘Î İSTİ‘ÂRE	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s.82-88.	
4	‘İLMU’L-BEYÂN: MURAŞSAHA, MUCERREDE VE MUTLAKA İSTİ‘ÂRE	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s.89-96.	
3	‘İLMU’L-BEYÂN: TEMSÎLÎ İSTİ‘ÂRE	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s. 97-104.	
2	‘İLMU’L-BEYÂN: İSTİ‘ÂRENİN BELÂGATÎ	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s. 105-107.	
4	‘İLMU’L-BEYÂN: MÜRSEL MECÂZ VE AKLÎ MECÂZ	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s. 108-122.	
3	‘İLMU’L-BEYÂN: KİNÂYE VE KISIMLARI; KİNÂYENİN BELÂGATÎ	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s. 123-136.	
1	ARA SINAV		
3	‘İLMU’L-ME‘ÂNÎ: HABER VE İNŞÂ CÜMLELERİ	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s. 137-166.	
3	‘İLMU’L-ME‘ÂNÎ: TALEBÎ İNŞÂ VE GAYRÎ TALEBÎ İNŞÂ CÜMLELERİ	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s.167-175.	
3	‘İLMU’L-ME‘ÂNÎ: TALEBÎ İNŞÂNIN EMİR KİPİ	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s.175-183.	
2	‘İLMU’L-ME‘ÂNÎ: TALEBÎ İNŞÂNIN NEHİY KİPİ	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s.184-191.	

3	‘İLMU’L-ME‘ÂNÎ: TALEBÎ İNŞÂNİN İSTİFHÂM KİPİ	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s.192-205.	
2	‘İLMU’L-ME‘ÂNÎ: TALEBÎ İNŞÂNİN TEMENNÎ KİPİ	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s.206-209.	
2	‘İLMU’L-ME‘ÂNÎ: TALEBÎ İNŞÂNİN NİDÂ KİPİ	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s.210-215.	
3	‘İLMU’L-ME‘ÂNÎ: KASR	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s.216-226.	
3	‘İLMU’L-ME‘ÂNÎ: EL-FASL VE’L-VASL	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s.227-238.	
1	ARA SINAV		
4	‘İLMU’L-ME‘ÂNÎ: İCÂZ, ITNÂB, MUSÂVÂT	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s.239-257.	
2	ME‘ÂNÎ İLMİNİN BELÂGATA ETKİLERİ	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s.258-262.	
2	‘İLMU’L-BEDÎ‘: EL-MUHASSENÂTU’L-LAFZİYYE; CİNÂS	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s.263-268.	
2	‘İLMU’L-BEDÎ‘: EL-MUHASSENÂTU’L-LAFZİYYE; İKTİBÂS	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s.269-271.	
2	‘İLMU’L-BEDÎ‘: EL-MUHASSENÂTU’L-LAFZİYYE; SEC‘	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s.272-275.	
2	‘İLMU’L-BEDÎ‘: EL-MUHASSENÂTU’L-MA‘NEVİYYE; TEVRİYE	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s.276-280.	
2	‘İLMU’L-BEDÎ‘: EL-MUHASSENÂTU’L-MA‘NEVİYYE; TİBÂK	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s.280-284.	

2	‘İLMU’L-BEDÎ’: EL-MUHASSENÂTU’L-MA’NEVİYYE; MUKÂBELE VE HUSN-İ TA’LİL	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s.284-291.	
3	‘İLMU’L-BEDÎ’: TE’KÎDU’L-MEDH BÎMÂ YUŞBÎHU’Z-ZEMM	‘Alî el-Cârim, Mustafâ Emîn, el-Belâgatu'l-Vâdiha, s.291-298.	
2	DÖNEM SONU SINAVI		

7.5.6. Meal-I (II. Dönem, 2x12=24)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
22	I. VE II. CÜZLER	KUR’AN- KERİM	Ayetler okunurken metin çözümlemesi ile sarf nahiv uygulamalarına ve terceme tekniklerine önem verilecektir.
2	DÖNEM SONU SINAVI		

7.5.7. Meal-II (III. Dönem, 2x12=24)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
22	III. VE IV. CÜZLER	KUR’AN- KERİM	Ayetler okunurken metin çözümlemesi ile sarf nahiv uygulamalarına ve terceme tekniklerine önem verilecektir.
2	DÖNEM SONU SINAVI		

8. YAZMA ALANI DETAYLI PROGRAMI

8.1. GİRİŞ

Bir dili bilmenin en önemli unsurlarından biri de, kişinin ifade etmek istediklerini yazıya dökmesidir. Yazma, beyinde yapılandırılmış bilgilerin yazıya dökülmesi işlemidir. Bunun için kursiyerlerin dinledikleriyle okuduklarını iyi anlamaları ve beyinde yapılandırmaları gerekmektedir. Yazma sürecine beyinde yapılandırılmış bilgilerin gözden geçirilmesiyle başlanmaktadır. Yazının amacı, yöntemi, konusu ve sınırları belirlenerek yazılacak bilgiler seçilmektedir. Seçilen bilgiler çeşitli zihinsel işlemlerden geçirilerek yazılmaktadır. Bilgilerin doğru olarak yazılması önemlidir. Dolayısıyla yazma, duyguların, düşüncelerin, isteklerin, tasarıların yazılı olarak ifade edilmesidir. Arapça öğretim programının önemli bir alanını oluşturan yazma, bilginin yanı sıra beceriler gerektirmektedir. Bu beceriler ise uygulama ile kazanılabilir. Okuma gibi yazmanın da insan yaşamında önemli bir yeri vardır. Duygu ve düşüncelerini açık ve anlaşılır olarak

yazma çeşitli zehinsel becerileri gerektirir. Kursiyerler bu beceriler yoluyla düşüncelerini sıralamayı, sınırlamayı, düzenlemeyi, yazı amacını belirler ve kuralları uygulamayı öğrenirler. Yazma becerisi özellikle okuma becerisiyle doğrudan ilişkilidir. Kursiyerlerin yazma becerilerini geliştirmeleri sürekli okumalarına ve yazmalarına, yazdıklarını incelemelerine, tartışmalarına ve beğendikleri anlatımları bularak kullanmalarına bağlıdır. Dolayısıyla öğretim programında yazma öğrenme alanı kursiyerlerin söz konusu becerileri geliştirmeleri açısından önemlidir.

Arapça öğretim programında yazma alanı Yazılı Anlatım I-II-III alt alanlarından (derslerinden) oluşmaktadır. Yazılı anlatım derslerinde kursiyerlerin yukarıda sayılan becerilerinin yanı sıra etkili ve anlamlı öğrenmeyi sağlamak amacıyla önceden belirlenmiş ve üzerinde okuma ve konuşmalarla çalışılmış konularda, onların Arapça cümle-paragraf-metin oluşturma becerilerini kazanmaları hedeflenmiştir.

8.2. YAZMA ALANI DERSLERİ VE DÖNEMLERİ

1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM
Yazılı Anlatım-I 4x12=48	Yazılı Anlatım-II 3x12=36	Yazılı Anlatım-III 3x12=36

8.3. YAZMA ALANININ GENEL AMAÇLARI:

Bu dersi alan kursiyer;

1. Yardımlaşma,
2. Ziyaret âdabı,
3. Bayramlaşma,
4. Komşuluk ilişkileri,
5. Kütüphane,
6. Akrabalık ilişkileri,
7. Beslenme,
8. Tatil ve toplumsal düzen,
9. Boş vakit,

10. Özel yazışmalar,
11. Resmî yazışmalar,
12. Hikâye yazma,
13. Öz geçmiş yazma,
14. Diyanet İşleri Başkanlığını tanıtma,
15. Diyanet Eğitim Merkezini tanıtma,
16. Şehrimizi tanıtma,
17. Ülkemizi tanıtma,
18. Kitap tanıtma,
19. Bir konuda hutbe hazırlama,
20. Terör problemi,
21. Arkadaşlık ve paylaşma,

22. İlmînin önemi,
23. Bir yazarın ya da şairi tanıtmak,
24. İletişim araçları,
25. Bir sûre özeti,
26. Üniversiteler,
27. Gelecek korkusu,
28. Para ve enflasyon,
29. Duanın gücü,
30. Hac ve Umre hizmetleri konularında önceden yapılacak çalışma ve tartışmalardan sonra, metin hazırlayarak bu konularda kendini yazılı olarak ifade eder.

8.4. YAZMA ALANININ ÖĞRETİM ESASLARI:

1. Yazma alanının öğretiminde çeşitli konularda olabildiğince uygulama yapılmalıdır.
2. Uygulama esnasında kursiyerin ihtiyaç duyduğu yerlerde dilbilgisi konularında hatırlatıcı açıklamalar yapılmalıdır.
3. Uygulama esnasında kompozisyon metinlerinde geçen kelimelerin eş anlamlı ve zıt anlamlıları ile tekil kelimelerin çoğulları, çoğul kelimelerin de tekileri öğretilmelidir.
4. Uygulama esnasında kompozisyon metinlerinde geçen kalıp ifade ve deyimlerin açıklamaları yapılmalıdır.

5. Kursiyerin yazma becerisini geliştirmek için öncelikle zihinsel hazırlık yapılmalıdır. Bu çerçevede yazmaya hazırlık, yazma amacını belirleme, amaca uygun yöntem seçme, konuyu sınırlandırma, dikkatini yoğunlaştırma ve kurallarına uygun yazma üzerinde durulmalıdır.
6. İşlenen her konunun bitiminde o konuyla ilgili kompozisyon ödevi verilmeli ve bu ödevler dersin öğretim elemanı tarafından düzeltilerek kursiyere iade edilmelidir.
7. Yazılı anlatım dersi işlenirken; konuyla ilgili elde hazır metin var ise bu metin sınıfta okunur, gerekli açıklamalar (3 ve 4. maddelere uygun bir şekilde) yapılarak alıştırmaları çözülür. Konu bütün kursiyerlerin katılımlarıyla Arapça olarak tartışılır. Böylece kursiyere ödev olarak verilecek kompozisyon için zihinsel bir hazırlık yapılmış olur. Ertesi hafta kursiyer istenilen konudaki kompozisyon metnini hazırlar ve derse getirir. Öğretim elemanı bunlardan uygun gördüğü bir kompozisyonu seçerek kursiyerin verdiği hâliyle tahtaya yazdırır ya da fotokopisini çektilerle bütün kursiyerlere dağıtır. Bu metin üzerinde gerekli düzeltmeler bütün kursiyerlerin katılımıyla yapılır.
8. Bu öğrenme alanında haftalık olarak verilen kompozisyon ödevleri için yapılacak değerlendirme, ara sınav notunun yüzde kırkını (% 40) oluşturur. Yapılacak ara sınavlar da yüzde altmış (% 60) olarak değerlendirilir. Ara sınav ortalaması, bu oranlar dikkate alınarak ortaya çıkar. Dolayısıyla bu ders için küçük sınav yapmaya gerek yoktur.

8.5. YAZMA ALANI DERSLERİNİN İÇERİKLERİ, KAYNAKLARI, İŞLENİŞ AÇIKLAMALARI VE DERS SAATLERİ

8.5.1. Yazılı Anlatım-I (I. Dönem, 4x12=48)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
4	ARAPÇA İMLÂ KURALLARI	A. Yaşar Koçak, Arapça İmlâ Kaideleri ve Yazı İşaretleri, İstanbul 1994. Ayhan Erdoğan, Arapça İmlâ Kılavuzu, Konya	
4	İNANÇLI İNSANIN ÖZELLİKLERİ	Tâhâ Muhammed Mahmûd, et-Ta'biru'l-Muvceh li'l-Mustevâ'l-Mutevessit, s. 1-9.	Bu derste aşağıdaki yardımcı kaynaklardan da yararlanılabilir: 1. Cüneyt Eren, Arapça Kompozisyon, Erzurum 2004, 2. Halîl Hindâvî, Teyşîru'l-İnşâ', Beyrut ts, 3. 'Alî Ridâ, el-İnşâ'u's-Sehl, Beyrut ts.

4	ALLAH'IN NİMETLERİ	Tâhâ Muhammed Mahmûd, et-Ta'bîru'l-Muvecceh li'l-Mustevâ'l-Mutevessit, s. 11-19.	
4	SPOR	Tâhâ Muhammed Mahmûd, et-Ta'bîru'l-Muvecceh li'l-Mustevâ'l-Mutevessit, s. 21-29.	
1	ARA SINAV		
4	YARDIMLAŞMA	Tâhâ Muhammed Mahmûd, et-Ta'bîru'l-Muvecceh li'l-Mustevâ'l-Mutevessit, s. 31-38.	
4	ZİYARET ÂDÂBI	Tâhâ Muhammed Mahmûd, et-Ta'bîru'l-Muvecceh li'l-Mustevâ'l-Mutevessit, s. 39-45.	
4	İŞ BAŞVURUSU	Tâhâ Muhammed Mahmûd, et-Ta'bîru'l-Muvecceh li'l-Mustevâ'l-Mutevessit, s. 47-55.	
3	BAYRAMLAŞMA	Tâhâ Muhammed Mahmûd, et-Ta'bîru'l-Muvecceh li'l-Mustevâ'l-Mutevessit, s. 57-63.	
1	ARA SINAV		
3	KOMŞULUK İLİŞKİLERİ	Tâhâ Muhammed Mahmûd, et-Ta'bîru'l-Muvecceh li'l-Mustevâ'l-Mutevessit, s. 65-72.	
4	KÜTÜPHANE	Tâhâ Muhammed Mahmûd, et-Ta'bîru'l-Muvecceh li'l-Mustevâ'l-Mutevessit, s. 73-82.	
3	AKRABALIK İLİŞKİLERİ	Tâhâ Muhammed Mahmûd, et-Ta'bîru'l-Muvecceh li'l-Mustevâ'l-Mutevessit, s. 83-89.	
3	BESLENME	Tâhâ Muhammed Mahmûd, et-Ta'bîru'l-Muvecceh li'l-Mustevâ'l-Mutevessit, s. 91-99.	
2	DÖNEM SONU SINAVI		

8.5.2. Yazılı Anlatım-II (II. Dönem, 3x12=36)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
3	TATİL	Tâhâ Muhammed Mahmûd, et-Ta'biru'l-Muvecceh li'l-Mustevâ'l-Mutevessit, s. 101-107.	
3	TOPLUMSAL DÜZEN	Tâhâ Muhammed Mahmûd, et-Ta'biru'l-Muvecceh li'l-Mustevâ'l-Mutevessit, s. 109-117.	
3	BOŞ VAKİT	Tâhâ Muhammed Mahmûd, et-Ta'biru'l-Muvecceh li'l-Mustevâ'l-Mutevessit, s. 119-126.	
4	ÖZEL YAZIŞMALAR	Tâhâ Muhammed Mahmûd, et-Ta'biru'l-Muvecceh li'l-Mustevâ'l-Mutevessit, s. 127-137.	
1	ARA SINAV		
4	RESMÎ YAZIŞMALAR	Tâhâ Muhammed Mahmûd, et-Ta'biru'l-Muvecceh li'l-Mustevâ'l-Mutevessit, s. 139-145.	
3	HİKÂYE YAZMA	Tâhâ Muhammed Mahmûd, et-Ta'biru'l-Muvecceh li'l-Mustevâ'l-Mutevessit, s. 147-153.	
2	ÖZGEÇMİŞ YAZMA	Serbest	
2	DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞININ TANITIMI	Serbest	
1	ARA SINAV		
3	EĞİTİM MERKEZİNİN TANITIMI	Serbest	

3	ŞEHRİMİZİN TANITIMI	Serbest	
2	ÜLKEMİZİN TANITIMI	Serbest	
2	DÖNEM SONU SINAVI		

8.5.3. Yazılı Anlatım-III (III. Dönem, 3x12=36)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
4	KİTAP TANITIMI	Serbest	
4	BİR KONUDA HUTBE	Ahmed Zekî Safvet, Cemheratu Hutabi'l-‘Arab	
3	TERÖR PROBLEMİ	Serbest	
1	ARA SINAV		
3	İLMİN ÖNEMİ	Serbest	
3	BİR YAZAR VEYA ŞAİRİN TANITIMI	Serbest	
4	BİR SURE ÖZETİ	Serbest	
1	ARA SINAV		
4	ÜNİVERSİTELER	Serbest	

4	PARA VE ENFLASYON	Serbest	
3	HAC VE UMRE HİZMETLERİ	Serbest	
2	DÖNEM SONU SINAVI		

9. DİNLEME-KONUŞMA ALANI DETAYLI PROGRAMI

9.1. GİRİŞ

Dili oluşturan en önemli unsurlardan birisi de dinleme ve konuşmadır. Dinleme, seslerin ve konuşmaların zihinde anlamlandırıldığı karmaşık bir süreçtir. Bu süreç, işitme, dikkat yoğunlaştırma ve anlamlandırma aşamalarından oluşmaktadır. İşitme, dinleme sürecinin ilk aşamasıdır. Ancak dinleme, işitmeden farklı olarak dikkat yoğunlaştırma ve anlamlandırma gibi zihinsel işlemleri de gerektirir. Bu nedenle dinleme, amaçlı bir zihinsel etkinliktir. Dinleme süreci ses ile sözel uyarıcıların işitilmesiyle başlamaktadır. İkinci aşamada uyarıcılara dikkat yoğunlaştırılarak ilgi duyulan ve gerekli olanlar seçilmektedir. Seçilen bilgi ve düşünceler anlama, sıralama, sınıflama, ilişki kurma, düzenleme ve değerlendirme gibi zihinsel işlemlerden geçirilmektedir. Ardından bunlar kişinin zihinsel yapısına göre anlamlandırılmaktadır. Dinleme sürecinde dikkat yoğunlaştırma önemli bir aşama olmakta ve bütün süreci etkilemektedir. Özellikle işitilenlerin seçilmesi, işlenmesi ve anlamlandırılmasında belirleyici olmaktadır. Dikkat yoğunlaştırma kursiyerin dinleme amacını, yöntemini belirlemesi, dinleme sürecini denetim

altına almasını ve dikkatini yoğunlaştırmasını sağlamaktadır. Dinleme dil öğreniminde, konuşma, okuma ve yazma gibi diğer alanlara temel oluşturur.

Konuşma ise dil aracılığıyla gözlemleri, düşünceleri, duyguları ve bilgileri anlatma işlemidir. Konuşma evde, sosyal ilişkilerde vb. yerlerde kullanılan temel bir beceridir. Bu beceriyle duygu ve düşünceler aktarılmakta, bilgi ve deneyimler paylaşılmaktadır. Konuşma zihinde başlayan ve düşüncelerin sözle ifade edilmesiyle tamamlanan bir süreçtir. Bu sürece zihinsel işlemlerle başlanmakta ve öncelikle zihinde yapılandırılmış bilgiler gözden geçirilmektedir. Bu sırada konuşmanın amacı, yöntemi, konusu ve sınırları belirlenmektedir. Ardından aktarılacak bilgiler seçilmektedir. Seçilen bilgiler çeşitli zihinsel işlemlerden geçirilir. Bu işlemler sonucunda düzenlenen bilgiler cümlelere, kelimelere, hecelere ve seslere dökülerek aktarılır. Aktarma işlemi beden dili ile desteklenir. Konuşma dinleme ile doğrudan bağlantılıdır. Dolayısıyla Arapça öğretim programında söz konusu becerilerin geliştirilmesi açısından dinleme-konuşma öğrenme alanı önemlidir.

Arapça öğretim programında dinleme-konuşma öğrenme alanı Sözlü Anlatım I-II-III alt alanlarından (derslerinden) oluşmaktadır. Bu derslerle yukarıda sözü edilen becerilerin kursiyerlere kazandırılması hedeflenmiştir.

9.2. DİNLEME-KONUŞMA ALANI DERSLERİ VE DÖNEMLERİ

1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM
Sözlü Anlatım-I 4x12=48	Sözlü Anlatım-II 4x12=36	Sözlü Anlatım-III 5x12=48

9.3. DİNLEME-KONUŞMA ALANININ GENEL AMAÇLARI:

Bu dersi alan kursiyer;

1. Tanışma ve selamlaşma çeşitleri,
2. Günlük hayat,
3. Yeme-içme,
4. Çarşı-pazar,
5. Hava durumu,
6. Seyahat,
7. Sağlık ve hastane
8. Evlilik (evlenme),
9. Şehirde hayat,
10. İlim dünyası,
11. Meslekler,
12. Teknoloji,
13. Temizlik,
14. Gençlik,
15. İslâm dünyası,
16. Güvenlik,
17. Çevre kirliliği,
18. Enerji,
19. İş hayatı,
20. Beyin göçü,
21. Eşitlik,
22. Hayvan sevgisi,
23. Atasözleri,
24. Aile problemleri,
25. Kuşak farkı,
26. Su dünyamız,
27. Günlük tutma konularında kendini sözlü olarak ifade eder.

9.4. DİNLEME-KONUŞMA ALANININ ÖĞRETİM ESASLARI:

1. Dinleme-konuşma alanının öğretiminde çeşitli alanlardan metinler üzerinde olabildiğince uygulama yapılmalıdır.
2. Uygulama esnasında kursiyerin ihtiyaç duyduğu yerlerde dilbilgisi konularında hatırlatıcı açıklamalar yapılmalıdır.
3. Kursiyerlerin dinleme-konuşma amacını belirlemesi, buna uygun yöntem seçmesi ve dinleme-konuşmaya dikkatini yoğunlaştırması önemli olduğundan dolayı buna yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmalar kursiyerin hem dinlediklerini anlamasını, yorumlamasını, zihinde yapılandırmasını hem de zihinsel becerilerini geliştirmesini kolaylaştırmaktadır.
4. Kursiyerlerin dinleme ve konuşma becerilerini geliştirmek amacıyla önce dinleme-konuşma kuralları üzerinde durulmalıdır. Bu çerçevede dinleme ve konuşmaya hazırlık, dinleme ve konuşma amacını belirleme, amaca uygun yöntem seçme, dikkatini yoğunlaştırma ile ilgili beceriler kazandırılmalıdır. Ardından kursiyerlerin dinlediklerini anlama ve anlamlandırma ile konuşma becerilerine ağırlık verilmelidir.
5. Uygulama esnasında metinlerde geçen kelimelerin eş anlamlı ve zıt anlamlıları ile tekil kelimelerin çoğulları, çoğul kelimelerin de tekilleri öğretilmelidir.
6. Uygulama esnasında metinlerde geçen kalıp ifade ve deyimlerin açıklamaları yapılmalıdır.
7. Bu alanla ilgili olarak yapılacak küçük sözlü sınavlar, ara sınav notunun yüzde kırkını (% 40) oluşturur. Yapılacak ara sınavlar da yüzde altmış (% 60) olarak değerlendirilir. Ara sınav ortalaması, bu oranlar dikkate alınarak ortaya çıkar.

9.5. DİNLEME-KONUŞMA ALANI DERSLERİNİN İÇERİKLERİ, KAYNAKLARI, İŞLENİŞ AÇIKLAMALARI VE DERS SAATLERİ**9.5.1. Sözlü Anlatım-I (I. Dönem, 4x12=48)**

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
4	TANIŞMA	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, I, 1-22.	- Bu derste aşağıdaki yardımcı kaynaklardan da yararlanılabilir: 1. Cüneyt Eren, Arapça Pratik Konuşma, Erzurum 2003, 2. Tacettin Uzun ve diğ., Pratik Arapça, Konya 2007. - el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke kitabının bant veya cd'sinden dinleme ve konuşma alıştırmaları takip edilecektir.
4	AİLE	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, I, 23-44.	- el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke kitabının bant veya cd'sinden dinleme ve konuşma alıştırmaları takip edilecektir.
4	İKÂMET	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, I, 47-68.	el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke kitabının bant veya cd'sinden dinleme ve konuşma alıştırmaları takip edilecektir.
4	GÜNLÜK HAYAT	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, I, 69-90.	el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke kitabının bant veya cd'sinden dinleme ve konuşma alıştırmaları takip edilecektir.
1	ARA SINAV		
4	YEME-İÇME	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, I, 93-114.	el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke kitabının bant veya cd'sinden dinleme ve konuşma alıştırmaları takip edilecektir.
4	NAMAZ	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, I, 115-136.	- el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke kitabının bant veya cd'sinden dinleme ve konuşma alıştırmaları takip edilecektir. - Küçük sözlü sınav yapılacaktır.
4	EĞİTİM	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, I, 139-160.	el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke kitabının bant veya cd'sinden dinleme ve konuşma alıştırmaları takip edilecektir.

4	PAZAR ve ALIŞVERİŞ	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, I, 189-210.	el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke kitabının bant veya cd'sinden dinleme ve konuşma alıştırmaları takip edilecektir.
1	ARA SINAV		
4	HAVA DURUMU	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, I, 211-232.	el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke kitabının bant veya cd'sinden dinleme ve konuşma alıştırmaları takip edilecektir.
4	BAZI MEKÂNLAR	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, I, 235-256.	- el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke kitabının bant veya cd'sinden dinleme ve konuşma alıştırmaları takip edilecektir.
4	HOBİLER	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, I, 257-278.	el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke kitabının bant veya cd'sinden dinleme ve konuşma alıştırmaları takip edilecektir.
2	DÖNEM SONU SINAVI		

9.5.2. Sözlü Anlatım-II (II. Dönem, 4x12=48)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
4	EVLİLİK	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, II, 49-70.	el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke kitabının bant veya cd'sinden dinleme ve konuşma alıştırmaları takip edilecektir.
6	ŞEHİRDE HAYAT	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, II, 71-96.	el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke kitabının bant veya cd'sinden dinleme ve konuşma alıştırmaları takip edilecektir.
6	İLMÎ ARAŞTIRMALAR	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, II, 97-118.	- el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke kitabının bant veya cd'sinden dinleme ve konuşma alıştırmaları takip edilecektir.
1	ARA SINAV		

6	MESLEKLER	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, II, 119-144.	el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke kitabının bant veya cd'sinden dinleme ve konuşma alıştırmaları takip edilecektir.
6	ARAP DİLİ	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, II, 145-168.	el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke kitabının bant veya cd'sinden dinleme ve konuşma alıştırmaları takip edilecektir.
6	TEKNOLOJİ VE KÜÇÜLEN DÜNYA	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, II, 197-219.	el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke kitabının bant veya cd'sinden dinleme ve konuşma alıştırmaları takip edilecektir.
1	ARA SINAV		
4	TEMİZLİK	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, II, 220-244.	- el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke kitabının bant veya cd'sinden dinleme ve konuşma alıştırmaları takip edilecektir. - Küçük sözlü sınav yapılacaktır.
6	GENÇLİK	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, II, 267-292.	el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke kitabının bant veya cd'sinden dinleme ve konuşma alıştırmaları takip edilecektir.
2	DÖNEM SONU SINAVI		

9.5.3. Sözlü Anlatım-III (III. Dönem, 5x12= 60)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
4	İSLÂM DÜNYASI	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, II, 293-314.	el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke kitabının bant veya cd'sinden dinleme ve konuşma alıştırmaları takip edilecektir.
6	GÜVENLİK	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, II, 315-340.	- el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke kitabının bant veya cd'sinden dinleme ve konuşma alıştırmaları takip edilecektir. - Küçük sözlü sınav yapılacaktır.
4	ÇEVRE KİRLİLİĞİ	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, II, 341-362.	el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke kitabının bant veya cd'sinden dinleme ve konuşma alıştırmaları takip edilecektir.

6	ENERJİ	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, II, 363-395.	el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke kitabının bant veya cd'sinden dinleme ve konuşma alıştırmaları takip edilecektir.
1	ARA SINAV		
4	GENCİN HAYATINDAN BİR GÜN	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, III, 23-44.	el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke kitabının bant veya cd'sinden dinleme ve konuşma alıştırmaları takip edilecektir.
4	BEYİN GÖÇÜ	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, III, 117-138.	“
4	EŞİTLİK	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, III, 191-212.	“
4	HAYVAN SEVGİSİ	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, III, 213-234.	“
1	ARA SINAV		
4	ATASÖZLERİ	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, III, 235-256.	el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke kitabının bant veya cd'sinden dinleme ve konuşma alıştırmaları takip edilecektir.
4	AİLE PROBLEMLERİ	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, III, 257-283.	“
4	KUŞAK FARKI	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, III, 285-306.	“
4	SU VE DÜNYAMIZ	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, III, 307-328.	“
4	GÜNLÜK	‘Abdurrahmân b. İbrâhîm el-Fevzân, el-‘Arabiyyetu Beyne Yedeyke, III, 351-369.	“
2	DÖNEM SONU SINAVI		

10. ÇEVİRİ ALANI DETAYLI PROGRAMI

10.1. GİRİŞ

Bilindiği üzere başka dillerden Türkçe'ye Türkçe'den başka dillere yapılan çevirilerin bilimsel ve düşüncel hayatımızda daima önemli bir yeri olmuştur. Bu bağlamda Arapça'dan Türkçe'ye Türkçe'den Arapça'ya yapılmış ve yapılacak olan çevirilerin diğer dillere göre daha fazla önemi bulunmaktadır. Çünkü, kültürel mirasımız içinde Arapça olarak yazılmış binlerce cilt eser bulunmaktadır. Diğer taraftan Türkçe olarak telif edilen eserlerin İslam dünyasına kazandırılması da

önem arz etmektedir. Dolayısıyla kursiyerlerde çeviri becerisinin geliştirilmesi ve öğretim programında çeviri öğrenme alanının onların söz konusu becerileri elde edebilmesi açısından önemlidir.

Arapça öğretim programında çeviri öğrenme alanı Arapça'dan Türkçe'ye ve Türkçe'den Arapça'ya Çeviri alt alanlarından (dersler) oluşmaktadır. Söz konusu derslerle kursiyerlerin güncel, akademik, meslekî konularda özgün Arapça/Türkçe metinlerin çevrilmesi; çeviri yaparken yapıların ve anlamların diğer dilde nasıl gösterildiğinin kavranması; çevrilen cümle ve paragrafların metin düzleminde gözden geçirilmesi ve kursiyerlerin bir çeviri üslubu kazanabilmeleri hedeflenmiştir.

10.2. ÇEVİRİ ALANI DERSLERİ VE DÖNEMLERİ

1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM
	Arapçadan Türkçeye Çeviri 4x12=48	Türkçeden Arapçaya Çeviri 4x12=48

10.3. ÇEVİRİ ALANININ GENEL AMAÇLARI:

Bu dersi alan kursiyer;

1. Çeviri işleminin mahiyeti ve niteliğini,
2. Arapça zamanların cümle bağlamında önemini,
3. Cümle kuruluşunun tekniğini,
4. Edatların ve bağlaçların kullanımını öğrenerek;
5. Arapçadan Türkçeye önce cümle, sonra da metin şeklinde yapılan çeviri alıştırmalarıyla Arapçadan Türkçeye etkin çeviri yapma becerisini kazanır.
6. Arapça sarf ve nahiv derslerinde bütün konuları öğrendiği kabul edilen kursiyer, bu derste, kolay, orta ve ileri düzeylerde seçilmiş çeşitli fıkraları, deneme yazılarını, Türk Edebiyatından seçilmiş öyküleri, dinî ve sosyal içerikli metinleri Türkçeden Arapçaya çevirme çalışmaları yaparak belirtilen konulardaki metinleri Arapçaya çevirme becerisini kazanır.

10.4. ÇEVİRİ ALANININ ÖĞRETİM ESASLARI:

1. Dilbilgisi alanında temel becerileri kazandığı kabul edilen kursiyere bu derslerde Arapçadan Türkçeye ve Türkçeden Arapçaya olmak üzere çeşitli seviyelerde çeviriler yaptırılmalıdır.
2. Çeviri işleminin niteliği gereği haftalık ödevler verilmelidir.
3. Küçük sınavlarda kursiyerlerin zayıf oldukları ortak noktalar tespit edilerek, mümkün olduğunca kursiyerlerle birlikte bu hususlar değerlendirilmelidir.
4. Bu dersle ilgili olarak yapılacak küçük sınavlar, ara sınav notunun yüzde kırkını (% 40) oluşturur. Yapılacak ara sınavlar da yüzde altmış (% 60) olarak değerlendirilir. Ara sınav ortalaması, bu oranlar dikkate alınarak ortaya çıkar.

10.5. ÇEVİRİ ALANI DERSLERİNİN İÇERİKLERİ, KAYNAKLARI, İŞLENİŞ AÇIKLAMALARI VE DERS SAATLERİ**10.5.1. ARAPÇADAN TÜRKÇEYE ÇEVİRİ (II. Dönem, 4x12=48)**

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
2	ÇEVİRİ İŞLEMİNE GİRİŞ	Emrullah İşler; Musa Yıldız, Arapça Çeviri Kılavuzu, Gündüz Yayınları, Ankara 2002, s.9-17.	Çeviri ile ilgili genel bir bakış kazandırılacaktır. Bu derste aşağıdaki yardımcı kaynaklardan da yararlanılabilir: 1. Cüneyt Eren, Arapça'da Cümle Yapısı ve Çeviri Teknikleri, İzmir 2004, 2. Cihaner Akçay, Arapçada Yaygın Kelime ve Kalıplar, Aktif Yayınevi, Ankara 2005, 3. Hüseyin Yazıcı, Örnekleriyle Arapçada Bağlaçlar ve Yapılar, Dağarcık Yayınları, İstanbul 1998, 4. M. Meral Çörtü, Arapçada Cümle Kuruluşu ve Tercüme Teknikleri, Marmara İlh. Vakfı, İstanbul 1999, 5. Serdar Mutçalı, Arapça-Türkçe Sözlük, Dağarcık Yay., İstanbul 1995, 6. İlyas Karşlı, Türkçe-Arapça Sözlük, Marmara İlh. Vakfı, İstanbul 2004, 7. Mehmet Hakkı Suçin, Öteki Dilde Var Olmak, Multilingual Yayınları, İstanbul 2007.
8	ARAPÇA ZAMANLAR VE KULLANIMI	Emrullah İşler; Musa Yıldız, Arapça Çeviri Kılavuzu, s.77-109.	
7	ARAPÇA CÜMLE KURULUŞU	Emrullah İşler; Musa Yıldız, Arapça Çeviri Kılavuzu, s.113-148.	Arapça cümle kuruluşu Türkçe cümle kuruluşuyla karşılaştırmalı olarak öğretilmelidir.
1	ARA SINAV		
6	ARAPÇA EDATLAR VE KULLANIMI	Emrullah İşler; Musa Yıldız, Arapça Çeviri Kılavuzu, s.161-184.	
6	CÜMLE ÇEVİRİLERİ	Emrullah İşler; Musa Yıldız, Arapça Çeviri Kılavuzu, s.201-216.	
16	METİN ÇEVİRİLERİ (METİN 1-33)	Emrullah İşler; Musa Yıldız, Arapça Çeviri Kılavuzu, s.225-289.	
2	DÖNEM SONU SINAVI		

10.5.2 TÜRKÇEDEN ARAPÇAYA ÇEVİRİ-I (III. Dönem, 4x12=48)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
2	YAŞLI KADIN İLE ÖMER	Osman Efendi, Seçme Dinî Hikayeler, Seda Yay. İst. 2000, s.143-.	
2	POETİKA BİRİNCİ BÖLÜM	Aristo, Poetika, Çev. İsmail Tunalı, İstanbul 1993, s.11-13.	
1	BU DA DÜŞÜNÜR PINAR BAŞINDA	Alpay Kabacalı, Bütün Yönleriyle Nasrettin Hoca, İstanbul 2000, s.119-	
2	SUSUZLUKTAN ÖLEN ADAM; FELEĞE SABİR	Sadi, Bostan, s.151.	
2	ALLAH SEVGİSİ	Seyfettin Yazıcı, Temel Dinî Bilgiler, s.33.	
2	PEYGAMBERİN YARDIMSEVERLİĞİ	Eyüp Sanay, Gurbetçinin El Kitabı, Ankara 1984, s.225-	
2	KABE'NİN TAMİRİ	A. Himmet Berki; Osman Keskiöglü, Hz. Muhammed ve Hayatı, s.52-	
1	ARA SINAV		
2	HZ. PEYGAMBERİN HİCRETİ	A. Himmet Berki; Osman Keskiöglü, Hz. Muhammed ve Hayatı, s.187-	
2	CUMA GÜNÜ VE CUMA NAMAZI	H. Karaman, İslamın Işığında Günün Meseleleri, s.15-	
2	EBÛ HANİFE'NİN HAYATI	Ahmet Özel, Hanefî Fıkhi Âlimleri, Ankara 1990, s.11-	
2	PEYGAMBER KAVRAMI VE PEYGAMBERLERE İMAN	Komisyon, İlmihal, I, 106-107.	
2	SİVRİSİNEK İLE ASLAN; KARGA İLE TİLKİ	Jean de la Fontaine, La Fontaine'den Masallar, İstanbul 2005, s.26-27; 91-92.	

2	NUTUK'TAN İLK İKİ SAYFA	Mustafa Kemal Atatürk, Nutuk, İstanbul 2005, s. 37-39.	
2	ÖZÜRLÜLER	İbrahim Sarıçam, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, Ankara 2005, s.359-360.	
1	ARA SINAV		
2	YURT DIŞINDA MÜSLÜMANLAR	Hayreddin Karaman, İslamın Işığında Günün Meseleleri, İstanbul 1980, s.267-271.	
2	TEFSİR İLMİ VE ÖĞRETİMİ	Ömer Özyılmaz, Osmanlı Medreselerinin Eğitim Programları, Ankara 2002, s.176-179.	
2	TEMEL NEFES EKZERSİZİ	Acar Baltaş-Zühal Baltaş, Stres ve Başa Çıkma Yolları, İstanbul 1987, s.165-167.	
3	İSLAM ARAŞTIRMA MERKEZİ	Tayyar Altıkulaç, Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, XXIII, 44-46.	
2	ÖNCE KENDİNİZİ ISLAH EDİNİZ	Hüseyin Atay, Kur'an'a Göre İslamın Temel Kuralları, İstanbul 1994, s.67-68.	
2	HACI BAYRAM	Emine Işın, Hacı Bayram, Ankara 2006, s.13-15.	
4	NÜFUSU CÜZDANI, PASAPORT, SÜRÜCÜ BELGESİ, SAĞLIK RAPORU, DİPLOMA VB. BELGELERİN ARAPÇAYA ÇEVİRİSİ		Bir Arap resmî kurumuna sunulacak hâle getirilmesi.
2	DÖNEM SONU SINAVI		

TEMEL İSLAM BİLİMLERİ EĞİTİM PROGRAMI

B-TEMEL İSLAM BİLİMLERİ EĞİTİM PROGRAMI

1. GİRİŞ

Toplumu din konusunda aydınlatmakla görevli Diyanet İşleri Başkanlığı, yürüttüğü Din hizmetlerinin daha kaliteli ve toplumun ihtiyaçlarına cevap verecek hale gelmesi için personelinin bilgilerini yenilemekte ve becerilerini geliştirmektedir. Bu amaçla farklı görevler yürüten personeline yönelik hem bilgi yenileyici hem de yeni doğan ihtiyaçlara cevap verecek hizmet içi eğitim kurs ve seminerleri düzenlemektedir.

Başkanlık teşkilatında görev yapacak nitelikli elemanlar yetiştirmek amacıyla yürütülen eğitim faaliyetlerinden birisi de Başkanlığa bağlı bazı eğitim merkezlerindeki temel islam bilimleri olarak adlandırılan hizmet içi eğitim programıdır.

Temel İslam Bilimleri Eğitim Programı; süresi ve verimliliği açısından çeşitli zamanlarda gözden geçirilmiş ve içeriğinin ihtiyaçlar doğrultusunda zenginleştirilmesine çalışılmıştır. Bu amaçla en son gözden geçirilen program 2011 yılında uygulamaya konulmuştur. Takdir edileceği üzere toplum hızla değişmekte, ihtiyaçlar çoğalmakta ve çeşitlenmektedir. Bu nedenle temel islam bilimleri eğitim programının da gözden geçirilerek geliştirilmesi ihtiyacı doğmuş, Bu ihtiyaç doğrultusunda Başkanlığımız uzman personeli ile İhtisas eğitim merkezleri idareci ve eğitim görevlilerinin katkılarıyla temel islam bilimleri eğitim programı üzerinde yeni düzenlemeler yapılmıştır.

Program geliştirmenin bir süreç olduğu bilinen bir gerçektir. Bu süreçte, uygulanan programın amacına ulaşp ulaşmadığı sorgulanır ve amaçların gerçekleşme düzeyi üst seviyelere çıkarılmaya çalışılır. Bu yapılırken programın ihtiyaçlarla örtüşme oranı dikkate alınır. Değerlendirmede yeni eğitim anlayış ve yaklaşımlarının da göz önüne alınması başarı için gereklidir. 20. yüzyılın ortalarından itibaren gelişen yeni eğitim paradigmaları, eğitim sistemlerini değişime zorlamış, yeni aşağıda birkaçı verilen soruları gündeme getirmiştir.

Bilgi kesin ve değişmeyen değer midir, yoksa bireye göre anlam kazanan geçici bir birikim midir?

Eğitim kurumları ansiklopedik bilgileri mi yüklemeli, yoksa bilgi yanında olayları derinliğine anlamayı ve eleştirel düşünmeyi mi esas almalıdır?

Eğitim, sadece sözel ve sayısal zekâyı geliştirme midir, yoksa görsel, kinestetik, ritmik ve benlik gelişimini de içine alan çok yönlü zihinsel gelişmeyi mi hedeflemelidir?

Aslında genel eğitim için sorulan yukarıdaki soruları ihtisas kurslarını da göz önünde bulundurarak sormak gereklidir. Çünkü bu sorular, 4 yıllık bir lisans eğitiminden sonra

alanında uzun süreli ihtisas eğitimi veren kurslar için de öncelikle sorulması gereken sorulardandır.

Bu sorulara verilen cevaplar, kursiyerleri gelecek için ayaklı kütüphaneler olarak yetiştirmek şeklinde özetlenebilecek geleneksel yaklaşımı yansıtıyorsa, yapılan öğretim programının ihtiyaçlar doğrultusunda geliştirilmesi fazla bir anlam taşımayacaktır. Ancak, bilginin geçici olduğu, ansiklopedik bilgiden çok olayları derinliğine kavrama ve eleştirel düşünme ile “öğrenmeyi öğrenme”nin vurgulandığı; öğrenmede kursiyer-öğretici etkileşimine önem verildiği ve çok yönlü zihinsel gelişimin hedeflendiği öğretim yaklaşımı, ihtiyacı karşılama açısından daha anlamlı olacaktır. Zira böyle bir öğretim programı anlayışında öğretici hangi konuyu anlatırsa anlatsın kursiyerlerin bir takım yeteneklerinin gelişmesine yardımcı olmayı amaçlayacaktır. Bu tür öğretimde kursiyerin bilgiyi ezberlemesi değil, kullanması ve yeni bilgi üretmesi, yani düşünmesi amaçlanır.

Geleneksel öğretim, çoğunlukla bir dizi bilgi parçasının öğrenciye aktarılması ve bunların ezberlenmesi ile sınırlı kalmaktadır. Özellikle klasik metinlerin okunmasında bu durum açık bir şekilde göze çarpmaktadır. Bilgi üzerinde düşünme ve onu yorumlayarak yeni bilgi üretme yeteneği gelişmeyen öğrencilerin en büyük zihinsel etkinliği depoladığı bilgiyi geri çağırmak olacağından, dağarcığındaki bilgiyi nasıl kullanacağını bilememektedir.

Öyleyse ihtisas kurslarında temel amaçlardan birisi de, sadece öğretim programındaki belli klasik metinlerin okuryazarı olmak değil, okuduğunu ve dinlediğini anlayabilme, kendi düşüncelerini analitik olarak ikna edici bir şekilde ifade edebilmek olmalıdır.

Özetle İhtisas kurslarına düşen temel görev, klasik kültürü sadece bilgi düzeyinde bilen ve olduğu gibi aktaran uzmanlar yetiştirmek değil, bu kişileri, aldığı bilgiyi alanda uygulayabilecek tutum ve becerilere sahip bireyler haline getirebilmektir.

Yeni geliştirilen öğretim programı detaylı bir şekilde incelendiği ve amaçları göz önüne alındığı zaman yukarıda açıklanmaya çalışılan hedeflere ulaştıracak nitelikte hazırlandığı görülecektir.

2. PROGRAMININ HAZIRLANMASINDA TEMEL ALINAN İLKELER

Program hazırlanırken;

1. Kursiyerin kendisine sunulan bilgileri ezberleyerek, edilgen bir biçimde öğrenmeye çalışması yerine, öğrenme-öğretme sürecine aktif olarak katılması benimsenmiştir.
2. Kursiyerlerin, Öğretim programı vasıtasıyla edindikleri bilgi ve becerileri güncelleştirmeleri ön görülmüştür.
3. Her öğrenme alanı kursiyerin edinmesi gereken temel bilgilerin yanı sıra, güncel hayatla da ilişkilendirilmeye çalışılmıştır.
4. Programda kursiyerin din görevliliği hizmetini en güzel şekilde yapabilmesi için bunu sağlayacak temel becerileri kazanması amaçlanmıştır.
5. Programdaki öğrenme alanları kursiyerin zihinsel ve sosyal yetenek ve becerilerini geliştirmeye yönelik yapılandırılmıştır.
6. Kursiyerlerin bağımsız olarak öğrenme, çeşitli araştırma teknikleriyle bilgiye ulaşma, değerlendirme, sorgulama ve yorumlama yeteneklerini getirebilmeleri için sınıf içi etkinliklerin yanı sıra sınıf dışı etkinliklere de yer verilmiştir.
7. Ölçme ve Değerlendirme sürecinin mümkün olduğunca objektif olması için, öğrenme alanlarının genel kazanımları ve ünite açıklamaları, yararlanılabilecek kaynaklar ve ilgili açıklamaların çerçeve halinde verilmesi metodu benimsenmiştir.

3. PROGRAMIN YAPISI

Program hazırlanması sırasında, Eğitim merkezlerinden gelen görüşler, programın oluşturulması amacıyla yapılan hazırlık toplantılarındaki tartışmalar ve Başkanlığın talebi doğrultusunda alan uzmanlarınca hazırlanan taslak programlar dikkate alınmıştır.

Temel İslam Bilinleri Eğitim Programı, hazırlık dönemi hariç, 12'şer haftalık 6 dönemden oluşmaktadır. Her dönem haftada 28 olarak planlanmış olup, toplam 2016 saat ders öngörülmüştür.

Program;

1-Kur'an-ı Kerim (Kur'an-ı Kerim'i Güzel Okuma)

2-Tefsir, (Tarih ve Usul, Klasik Metinler, Meal)

3-Hadis, (Tarih ve Usul, Klasik Metinler, Hadis Kaynakları ve Hadis Araştırma Teknikleri, Tahlil ve Tenkid, Anlama ve Yorum, Hz. Peygamber ve Örnekliği)

4-Fıkıh, (Giriş, Usul, Klasik Metinler, Makasid Teorisi, Genel ve Özel Kaideler, Mukayeseli Metinler, Feraiz, Güncel Problemler, Müdellel İlmihal, Fetva Usulü)

5-Akaid-Kelam, (Eleştirel Düşünce ve Mantık, Akaid-Kelam)

6-Tasavvuf, (Tasavvuf)

Olmak üzere toplam 6 temel alandan oluşmaktadır. Her alan farklı alt dallar(dersler) şeklinde programa yerleştirilmiştir.

Giriş bilgilerinden sonra programın alanlarını ve yarıyıllara göre derslerin dağılımını gösteren genel tablo verilmiş, ardından alanlardaki derslerin konuları (içerikleri) sunulmuş, son olarak da her alanın detaylı programı sunulmuştur.

Detaylı alan Programında, o alandaki derslerin önemi ve programdaki yerini açıklayan bir **giriş**, o **alanın genel amaçları** ve o alanla ilgili **uygulama esasları** verilmiş, daha sonra alanda yer alan derslerin içerikleri, kaynakları ve açıklamalarıyla birlikte sunulmuştur. Detaylı ders içerikleri amaçlara daha rahat ulaşılması ve öğreticilere kolaylık olması bakımından aşağıdaki tabloda yer alan unsurlar doğrultusunda hazırlanmıştır.

SÜRE	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
Ders saati	İşlenecek konu başlıkları	Konularla ilgili müracaat kaynakları	Konunun işlenişinde dikkate alınacak noktalar

Ayrıca her dersle ilgili kısmın sonunda o derse ait ek müracaat kaynakları verilmiştir.

4. PROGAMIN GENEL AMAÇLARI

Programın amacı, Başkanlık personelini;

1. Tecvit ve Musikî ilimlerini dikkate alarak Kur'an-ı Kerim'i edası ve sedasıyla güzel okuyan,
2. Başta Kur'an-ı Kerim olmak üzere İslam bilimleri ile ilgili temel kaynakları ve güncel çalışmaları kullanabilme becerisine sahip olan,
3. İslâm bilimlerini kendi terimleri ve özgün yöntemleri ile kavrayan,
4. İslam düşüncesi ve medeniyetinin Tefsir, Hadis, kelam, Fıkıh, Tasavvuf, İslam Ahlakı, gibi Temel disiplinleri ile ilgili bilgilerini geliştiren,
5. Edindiği bilgi ışığında dini konularda toplumun sorularına ve ihtiyaçlarına cevap verebilen,
6. Problemler karşısında Mantıkî tutarlılığa ve eleştirel düşünebilme becerisine sahip olan,
7. Tarihi ve güncel dini oluşum ve akımları değerlendirebilen,
8. Edindiği bilgiyi sorgulayan, toplumun dini ve ahlakî sorunları ile bağlantılı olarak analiz ve sentez yoluyla güncelleştirebilen,

9. Din hizmetinin gerektirdiği temel becerilere sahip olan,
10. Güncel dini sorunları çözümlerken, Kur'an; sünnet ve kültürel mirası birlikte değerlendirebilen,
11. Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanan, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanan ve seçici olan,
12. Demokratik değerlere ve insan haklarına saygılı, sosyal katılım becerisi gelişmiş, iletişim, rehberlik ve yorum yeteneğine sahip olan, bireyler haline getirmektir.

5. PROGRAMDA YER ALAN KLASİK METİNLERİN OKUNMASI İLE İLGİLİ ESASLAR

Programda fıkıh, tefsir, kelim, hadis vb. ilim dallarına ait Arapça klasik eserlerin okunması, öğrenme-öğretme sürecinde önemli bir yer tutmaktadır. Ancak metin okuma yöntemine yönelik olarak, metnin harekelenmesi, aynen Türkçe'ye çevrilmeye çalışılması, gramer açıklamaları ile uğraşarak metindeki ana düşüncenin kaybolması gibi eleştiriler dile getirilmektedir. Bu nedenle, klasik metinler okunurken aşağıdaki ilkelere dikkat edilmesi okunan metinlerden daha fazla verim alınması açısından yararlı olacaktır:

1. Kursiyerler, okunan klasik metni Türkçe'ye aynen tercüme yapma çabası yerine, ilgili bilim dalının kavram ve ilkelerini anlamaya özendirilmelidir.
2. Kursiyerlerden, metindeki sebep-sonuç ilişkisi belirlenerek bilgiyi kendi ifade formatlarına çevirmeleri istenmelidir.
3. Kursiyerlerin, metindeki olgu ve düşünceleri ayırt etme becerilerini geliştirmelerine önem verilmelidir.
4. Kursiyerin okunan metinden çıkarımlarda bulunması sağlanmalıdır.
5. Aynı konu ile ilgili iki ya da daha fazla kaynaktan alınan bilgiler sentezlenebilmelidir.
6. Kursiyerler, metindeki sorunun farkına varabilmeli ve tanımlayabilmeli; probleme yönelik ortaya konan düşünceleri değerlendirip yorumlayabilmeli ve kendi bakış açısını geliştirebilmelidir.
7. Metinde müellifin konuyu ele alışı, kavram ve ilkeleri kullanım tarzı belirlenmelidir.
8. Kursiyer, metinleri, bilgi edinme yanında, eleştirme, analiz etme ve fikir oluşturmak için okuduğunun farkında olmalıdır.

TEMEL İSLAM BİLİMLERİ PROGRAMI ALANLARI, DERSLERİ VE DÖNEMLERİ TABLOSU

ALANLAR	1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	5. DÖNEM	6. DÖNEM
KUR'AN-I KERİM	Kur'an-ı Kerim'i Güzel Okuma I (12x2=24)	Kur'an-ı Kerim'i Güzel Okuma II (12x2=24)	Kur'an-ı Kerim'i Güzel Okuma III (12x2=24)	Kur'an-ı Kerim'i Güzel Okuma IV (12x2=24)	Kur'an-ı Kerim'i Güzel Okuma V (12x2=24)	Kur'an-ı Kerim'i Güzel Okuma VI (12x2=24)
TEFSİR	Kur'an Meali I (12x2=24)	Kur'an Meali II (12x4=48)	Kur'an Meali III (12x3=36)	Kur'an Meali IV (12x3=36)	Kur'an Meali V (12x3=36)	Kur'an Meali VI (12x3=36)
	Tefsir: Tarih ve Usul (12x4=48)	---	---	---	---	---
	Tefsir: Klasik Metin I (12x2=24)	Tefsir: Klasik Metin II (12x3=36)	Tefsir: Klasik Metin III (12x3=36)	Tefsir: Klasik Metin IV (12x3=36)	Tefsir: Klasik Metin V (12x3=36)	Tefsir: Klasik Metin VI (12x3=36)
HADİS	Hadis: Tarih ve Usul (12x4=48)	Hadis: Hadis Kaynakları ve Hadis Araştırma Teknikleri (12x2=24)	Hadis: Tahlil ve Tenkid (12x2=24)	Hadis: Anlama ve Yorum I (12x2=24)	Hadis: Anlama ve Yorum II (12x2=24)	Hadis: Hz. Peygamber ve Örnekliği (12x2=24)
	Hadis: Klasik Metin I (12x3=36)	Hadis: Klasik Metin II (12x3=36)	Hadis: Klasik Metin III (12x3=36)	Hadis: Klasik Metin IV (12x3=36)	Hadis: Klasik Metin V (12x3=36)	Hadis: Klasik Metin VI (12x3=36)
FİKİH	Fıkıh İlmine Giriş (12x4=48)	Fıkıh: Usul I (12x4=48)	Fıkıh: Usul II (12x3=36)	Fıkıh: Usul III (12x2=24)	Fıkıh: Makâsıd Teorisi (12x2=24)	Fıkıh: Mukayeseli Metinler (12x3=36)
	Fıkıh: Klasik Metin I (12x7=84)	Fıkıh: Klasik Metin II (12x6=72)	Fıkıh: Klasik Metin III (12x5=60)	Fıkıh: Klasik Metin IV (12x5=60)	Fıkıh: Klasik Metin V (12x4=48)	Fıkıh: Klasik Metin VI (12x4=48)
	---	---	---	---	Feraiz (12x3=36)	Müdellet İlmihal (12x4=48)
	---	---	Fıkıh: Genel ve Özel Kaideler (12x4=48)	Fıkıh: Güncel Problemler I (12x4=48)	Fıkıh: Güncel Problemler II (12x4=48)	Fıkıh: Fetva Usulü (12x2=24)
AKAİD-KELAM	---	Eleştirel Düşünce ve Mantık(12x4=48)	Akaid-Kelam-I (12x3=36)	Akaid-Kelam- II (12x4=48)	---	---
TASAVVUF	---	---	---	---	Tasavvuf-I (12x2=24)	Tasavvuf-II (12x2=24)

(Her Dönem 12 Hafta ve Her Hafta 28 Saattir)

[illegible]

8. PROGRAMI OLUŞTURAN DERSLER VE KONULARIN DÖNEMLERE GÖRE AÇILIMI

A. KUR'AN-I KERİM ALANI DERSLERİ VE KONULARINA GENEL BAKIŞ

1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	5. DÖNEM	6. DÖNEM
KUR'AN-I KERİM'İ GÜZEL OKUMA I 12X2=24	KUR'AN-I KERİM'İ GÜZEL OKUMA II 12X2=24	KUR'AN-I KERİM'İ GÜZEL OKUMA III 12X2=24	KUR'AN-I KERİM'İ GÜZEL OKUMA IV 12X2=24	KUR'AN-I KERİM'İ GÜZEL OKUMA V 12X2=24	KUR'AN-I KERİM'İ GÜZEL OKUMA VI 12X2=24
GİRİŞ 1. Hz. Peygamberin Kıraati 2. Kur'an'ın Güzel Okunması Yönünde Hz. Peygamberin Tavrı 3. Kıraat İlmine Ait Terimler 4. Kıraatlerin Oluşumu 5. Asım Kıraati Hafs Rivayetinin Temel Farklılıkları HARFLERİN SELENDİRİLMESİ VE TALİM ÜZERE OKUMA ALİŞTİRMALARI 1. Harflerin İsim, Mahreç ve Sıfatları 2. Kur'an-ı Kerim Okuyuş Usulleri ve İlgili Kavramlar 3. İstiâze ve Besmele Hakkındaki Hükümler 4. Namaz Duaları 5. Nas-Fil Arası Sûrelerin Talim Üzere Okunması 6. Fatiha Suresinin Talim Üzere Okunması	MÛSİKÎ 1. Hicâz Makamı TALİM ÜZERE YÜZÜNDEN OKUMA 1. Kur'an-ı Kerim'den 1-6. Cüzlerin Yüzünden Okunması TALİM ÜZERE EZBER OKUMA 1. Humeze-Beyyine Arası Sûrelerin Talim Üzere Okunması 2. Bakara Suresi 1-5 Ayetlerin Talim Üzere Okunması 3. Bakara Suresi 285-286. Ayetlerin Talim Üzere Okunması	MÛSİKÎ 1. Segah Makamı TALİM ÜZERE YÜZÜNDEN OKUMA 1. Kur'an-ı Kerim'den 7-12. Cüzlerin Yüzünden Okunması TALİM ÜZERE EZBER OKUMA 1. Kadir-Duha Arası Sûrelerin Talim Üzere Okunması 2. Haşr Suresi'nin Son Dört Ayetinin Talim Üzere Okunması 3. Ayete'l Kürsî'nin Talim Üzere Okunması	MÛSİKÎ 1. Saba Makamı TALİM ÜZERE YÜZÜNDEN OKUMA 1. Kur'an-ı Kerim'den 13-18. Cüzlerin Yüzünden Okunması TALİM ÜZERE EZBER OKUMA 1. Bakara Suresi 21-25. ayetler. (Kulluk ve Tevhit) 2. Enbiya Suresi 101-112. Ayetler (Hz. Muhammed (sav) 3. Âl-i İmrân Suresi 1-9. Ayetler (Kur'an ve İlim) 4. Yasin ve Fetih surelerinin ezbere okunması	MÛSİKÎ 1. Rast Makamı TALİM ÜZERE YÜZÜNDEN OKUMA 1. Kur'an-ı Kerim'den 19-24. Cüzlerin Yüzünden Okunması TALİM ÜZERE EZBER OKUMA 1. Tâhâ Suresi 1-12. Ayetler (Kur'an) 2. Âl-i İmran Suresi 190-194. Ayetler (Zikir ve Dua) 3. Enbiya Suresi 30-35. Ayetler (Ölüm ve Taziye) 4. Mülk ve Rahman surelerinin ezbere okunması	MÛSİKÎ 1. Uşşak Makamı TALİM ÜZERE YÜZÜNDEN OKUMA 1. Kur'an-ı Kerim'den 25-30. Cüzlerin Yüzünden Okunması TALİM ÜZERE EZBER OKUMA 1. Hac Suresi 26-33. Ayetler (Hac ve Kurban) 2. Rum Suresi 20-24. Ayetler (Evlilik) 3. Lokman Suresi 12-19. Ayetler(Öğütler) 4. Hucurat, Cuma ve nebe surelerinin ezbere okunması

MÛSİKÎ 1. Musikinin Tarifi, Konusu, Gayesi ve İlgili Kavramlar 2. Ses Olgusu ve Sesin Özellikleri 3. Sesin Kullanım Tekniği 4. Nota ve Nota Değerleri 5. Ses Perdelerini Fark Etme ve Sekiz Ana Perdeyi (Bir Oktav) Seslendirme Alıştırmaları 6. On İki Ses Perdesini (Bir Buçuk Oktav) Tanıma ve Seslendirme Alıştırmaları 7. Dörtlü ve Beşliler 8. Cami Musikisinde Yaygın Olarak Kullanılan Makamlara Genel Bakış (Hicaz, Segah, Saba, Rast Uşşak)					

B. TEFSİR ALANI DERSLERİ VE KONULARINA GENEL BAKIŞ

1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	5. DÖNEM	6. DÖNEM
KUR'AN MEALİ I 12X2=24	KUR'AN MEALİ II 12X4=48	KUR'AN MEALİ III 12X3=36	KUR'AN MEALİ IV 12X3=36	KUR'AN MEALİ V 12X3=36	KUR'AN MEALİ VI 12X3=36
GİRİŞ 1. Meal Hangi İhtiyaçtan Doğmuştur? 2. Kur'an Mealinin Tarihçesi 3. Kur'anın Tercümesi Problemi MEAL İLE İLGİLİ KAVRAMLAR	KUR'AN MEALİ 5. 10. Cüzler	KUR'AN MEALİ 10-15. Cüzler	KUR'AN MEALİ 15-20. Cüzler	KUR'AN MEALİ 20-25. Cüzler	KUR'AN MEALİ 25-30. Cüzler

1. Tefsir 2. Tevil 3. Terceme 4. Çeviri MEAL OKUMA İLKELERİ 1. Literal Terceme 2. Tefsiri Terceme 3. Meallerde parentez Kullanımı 4. Meallerde Günlük Dilin Kullanımı 5. Gramer Kurallarına Uygunluk MEVCUT MEALLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ KUR'AN MEALİ 1. Namaz Sureleri (Duhâ'dan Nâs'a kadar) 2. Yasin 3. Mülk 4. Nebe 5. Fetih 6. Hucurât 7. Cuma 8. Rahman					

1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	5. DÖNEM	6. DÖNEM
TEFSİR: TARİH VE USUL 12X4=48					
GİRİŞ 1. Tefsir İlmi ve Temel kavramları 2. Tefsir İlminin Diğer İslam Bilimleriyle İlişkisi 3. Tefsir'in Kaynakları: 4. Yararlandığı Diğer Bilimler 5. Tefsir'in Usulünün Tanımı ve Kaynakları 6. Tefsir Usulünün Fıkıh Usulü İle İlişkisi TEFSİR TARİHİ 1. Hz. Peygamberin Yaşadığı Dönemde Tefsir 2. Sahabe Dönemi Tefsiri 3. Tabiûn Dönemi Tefsiri 4. Tefsirin Tedvini 5. Kaynak ve Yöntem Bakımından Kur'an Tefsirleri 5.1. Rivâyet Tefsiri 5.2. Dirayet Tefsiri KUR'AN İLİMLERİ 1. Kıraat 2. Esbabun Nuzul 3. Mekki-Medeni 4. Nesh 5. Mübhematül Kur'an 6. Muhkem-Müteşabih 7. Müşkilül Kur'an 8. Vücut ve Nezair 9. İcazül Kur'an 10. Kur'an'da deyimler TEFSİRDE YENİ YÖNELİMLER 1. Bilimsel Tefsir 2. Felsefi Tefsir 3. Sosyo-Politik Tefsir 4. Konulu-Tematik Tefsir 5. Tarihsel-Tenkidçi Tefsir					

1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	5. DÖNEM	6. DÖNEM
TEFSİR KLASİK METİN I 12X2=24	TEFSİR KLASİK METİN II 12X3=36	TEFSİR KLASİK METİN III 12X3=36	TEFSİR KLASİK METİN IV 12X3=36	TEFSİR KLASİK METİN V 12X3=36	TEFSİR KLASİK METİN VI 12X3=36
1. İbn Kesir Tefsir’ul-Kur’an’il-Azim (Bakara 275-A.İmran 115 yaklaşık 75 sayfa) 2. Kurtubi Ahkam’ul-Kur’an (Tahrim suresi-yaklaşık 41 sayfa)	1. Nesefi Medârik (Maide suresi/yaklaşık 50 sayfa) 2. Tusi Et-Tibyan (Ahzab suresi 21-48. Ayetler arası/yaklaşık 25 sayfa)	1. Zemahşeri Keşşaf (Mukaddime-Rahman-Kıyamet sureleri-yaklaşık 25 sayfa) 2. Maturidi Tevilat’ul-Kur’an (Ra’d suresi-28 sayfa)	1. Beydavi Envâr’ut-Tenzil (Hud suresi-yaklaşık 50 sayfa) 2. Razi Mefatih’ul-Gayb (Nahl 65-90 arası/yaklaşık 35 sayfa)	1. Ebussuud İrşad’u Akli’s-Selim (Lokman suresi-yaklaşık 15 sayfa) 2. İbn Aşur Et-Tahrih (Hucurat-yaklaşık 60 sayfa)	1. Reşit Rıza Menar (Mukaddime-yaklaşık 30 sayfa) 2. Alusi, Ruhu’l-Meani (Hâkka suresi-yaklaşık 15 sayfa)

C. HADİS ALANI DERSLERİ VE KONULARININ DÖNEMLERE GÖRE DAĞILIMI

1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	5. DÖNEM	6. DÖNEM
TARİH VE USUL 12X4=48	HADİS KAYNAKLARI HADİS ARAŞTIRMA TEKNİKLERİ 12X2=24	TAHLİL VE TENKİD 12X2=24	ANLAMA VE YORUM I 12X2=24	ANLAMA VE YORUM II 12X2=24	HZ.PEYGAMBER VE ÖRNEKLİĞİ 12x2=24
GİRİŞ 1. Hadis ilmi, mahiyeti ve amacı 2. Hadis rivâyetinin kaynağı ve oluşumu 3. Hadis ve Sünnet’in İslam Kültüründeki yeri	HADİS KAYNAKLARI 1. Hadis Metin Kitapları 2. Hadis Şerh Kitapları 3. Uydurma Hadisleri içeren eserler	İSNAD TENKİDİ 1. İsnad’ın mahiyeti 2. İnad’ın Önemi 3. İsnad tenkidi’nin başlangıcı 4. İsnad tenkidine ilişkin kavramlar 5. İsnad tenkidinde görecelilik	HADİS ÇEVİRİSİ 1. Hadis çevirisinde yöntem sorunu 2. Karşılaştırmalı hadis çevirileri 3. Uygulamalı çeviri	KLASİK HADİS YORUMU 1. Hadis Şerhinin Başlangıcı ve Gelişimi 2. Klasik Hadis Şerhi Yöntemleri 2.1.Lügavî şerh 2.2.Fıkhî şerh 2.3.Tasavvufî şerh	MEKKE DÖNEMİ 1-Doğumu, Çocukluğu ve Gençlik Dönemi 2-Evliliği 3-Peygamber Oluşu ve Sonrasında Yaşananlar 4-Hicret

HADİS TARİHİ 1. Temel kavramlar 2. Hadislerin tedvini 3. Hadis öğrenimi için yapılan seyahatlar 4. Hadis okulları ve hadisçilerin ünvanları 5. Hadislerin öğrenim ve öğretimi RAVİLERİN TABAKALARI 1. Sahabe 2. Tabiiler 3. Sonrakiler HADİS İLİMLERİ 1. Hadis ilimleri: rivâyet ve dirâyet 2. Hadis eserleri ve hadiste kaynak hiyerarşisi 3. Hadis ravisinin nitelikleri USUL Nuhbetu'l-fiker, İbn Hacer el- Askalânî (ö.h.752) HADİS TERİMLERİ 1. Hadis türleri 2. Sahih hadis ve özellikleri 3. Hasen hadis ve özellikleri 4. Zayıf hadisler 5. Diğer hadis türleri 6. Uydurma hadisler ve hadis uydurma sebepleri 7. Biçim ve içerik açısından hadis	HADİS ARAŞTIRMA TEKNİKLERİ 1. Hadis tahriri 1. Hadislere ulaşmada yararlanılan teknikler	KLASİK METİN TENKİDİ 1. Klasik Metin tenkidinin kapsamı 2. Hadis'in Kur'an'a arzı 3. Hadis'in Sünnet'e arzı 4. Hadis'in Akl'a arzı 5. Hadis'in Tarih'e arzı 6. Hadis'in bilim ve müşahedeye arzı İSNAD VE METİN TENKİDİ UYGULAMASI HADİSTE YENİ ELEŞTİRİ 1. Kaynak eleştirisi 2. Tarihsel eleştiri 3. Dilsel eleştiri 4. Kuramsal eleştiri 5. Yeni Eleştirinin Değerlendirilmesi	GÜNCEL HADİS PROBLEMLERİ 1. Gaybi hadisler, 2. Fiten edebiyatı, 3. Mehdi-Deccal rivâyetleri 4. Kadınlara ilgili hadisler 5. Siyasi içerikli hadisler	GÜNÜMÜZDE HADİS YORUMU 1. Hadisleri yorumlamada yöntem sorunu 2. Metin inşası 3. Muhteva Tahlili/Hadislerin dili / Semantik 4. Bağlam tahlili 5. Değer hadis ilişkisi ve Ahlak hadislerinin yorumu	MEDİNE DÖNEMİ 1-Hicret ve Medine Medeniyetinin Kuruluşu 2-Savunma Savaşları 3-Hudeybiye ve Devlet Başkanlarına yazılan Mektuplar 4-Veda Haccı 5-Vefatı ve Geriye Bıraktığı Emanetler HZ. PEYGAMBER'İN ÖRNEKLİĞİ 1-Aile reisi olarak 2-Devlet Başkanı olarak 3-Ordu komutanı olarak 4-Eğitimci olarak 5-Sosyolog ve Psikolog olarak.

1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	5. DÖNEM	6. DÖNEM
HADİS: KLASİK METİN I 12X3=36	HADİS: KLASİK METİN II 12X3=36	HADİS: KLASİK METİN III 12X3=36	HADİS: KLASİK METİN IV 12X3=36	HADİS: KLASİK METİN V 12X3=36	HADİS: KLASİK METİN V 12X3=36
TEMEL METİN Muhtasarı Sahihi Müslim, Zekiyyüddin Münzirî (h. 656)	TEMEL METİN Muhtasarı Sahihi Müslim, Zekiyyüddin Münzirî (h. 656)	TEMEL METİN Muhtasarı Sahihi Müslim, Zekiyyüddin Münzirî (h. 656)	TEMEL METİN Muhtasarı Sahihi Müslim, Zekiyyüddin Münzirî (h. 656)	TEMEL METİN Muhtasarı Sahihi Müslim, Zekiyyüddin Münzirî (h. 656)	SEÇME METİNLER 1-Muvatta, (Câmi’) 2-Buhari, (İlim, İtisam) 3-Tirmizi (Libas- Et’ıme Eşribe) 4-Ebu Davud (Sünne- Cihad-Fiten ve’l- melahim) 5.Kuleyni el- Kafi(Şiadan hadis eseri)

D. FIKİH ALANI DERSLERİ VE KONULARININ DÖNEMLERE GÖRE DAĞILIMI

1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	5. DÖNEM	6. DÖNEM
FIKİH İLMİNE GİRİŞ 12X4=48	FIKİH: USUL I 12X4=48	FIKİH: USUL II 12X3=36	FIKİH: USUL III 12X2=24	FIKİH: MAKÂSİD TEORİSİ 12X2=24	FIKİH: MUKAYESELİ METİNLER 12X3=36
GİRİŞ I 1) Fıkıh İlmi ve Mahiyeti 2) Fıkıh ilminin doğuşu ve gelişimi 3) Fıkıh Mezhepleri GİRİŞ II 1.İbadetler 2. Fıkıh Teorileri 2.1.Eşya Hukuku teorisi 2.2.Akit Teorisi 2.3.ceza Teorisi	DELİLLER 1. Kitap 2. Sünnet 3. İcma 4. Kıyas 5. Maslahat 6. İstihsan 7. Örf 8. Şer’u men kablena 9. Sahabi Kavli 10. İstishab	HÜKÜM BAHİSLERİ 1. Hüküm 2. Hakim 3. Mahkûm Fih 4. Mahkum Aleyh HÜKÜM ÇIKARMA YOLLARI Lafız –Mana ilişkisi 1. Va’z 2.İsti’mal 3. Açıklık-Kapalılık 4. Manaya Delâlet	HÜKÜM ÇIKARMA YOLLARI Turuku’l-İstinbat konularına devam edilecek	6) MAKASİD TEORİSİ 1. Maslahat 2. Zaruriyyât 3. Hacıyyât 4. Tahsiniyyât	1. İbn Rüşd, Bidayetü’l- Müctehid 2. M. Şeltut, - M.Sayis, Mukâranetü’l- Mezâhib Fi’l- Fıkh.

1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	5. DÖNEM	6. DÖNEM
FIKİH: KLASİK METİN I 12X7=84	FIKİH: KLASİK METİN II 12X6=72	FIKİH: KLASİK METİN III 12X5=60	FIKİH: KLASİK METİN IV 12X4=48	FIKİH: KLASİK METİN V 12X4=48	FIKİH: KLASİK METİN VI 12X4=48
TEMEL METİN El-Muhtâr, Mevsilî	El-Muhtâr, Mevsilî (I.Dönemde bitirilemeyen konular tamamlanacaktır.) ALİŞ-VERİŞ KONULARI I 1. Bey ‘ ve Selem 2. Sarf ve Riba 3. İcâre	ALİŞ-VERİŞ KONULARI II 1. Kefalet 2. Vekalet 3. Havale 4. Hibe 5.Emanet (Vedia ve Ariyet) 6. Vakıf 7. Şirketler	AHVAL-İ ŞAHSİYYE I 1.Nişan ve Çehiz 2.Evlilik Akdi 3.Evlenme Engelleri 4.Evlilikte Denklik 5.Evlilikte Vekalet ve Velayet 6.Mehir 7.Fasit ve Batıl Evlilikler	AHVAL-İ ŞAHSİYYE II 1.Talak 2.Tefviz ve Tefrik 3.Îlâ 4.Hulu’ 5.Zihar 6.Lian 7.İddet 8.Nafaka 9.Hidane Rada’ (Süt emme)	GÜNDELİK HAYATA İLİŞKİN HELAL VE HARAMLAR/ KERAHİYE 1. Yiyecek-İçecek 2. Giyim Kuşam 3. Cinsel konular 4. Kurban ve Zebh 5. Yemin ve Adak

1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	5. DÖNEM	6. DÖNEM
				FIKİH: FERAİZ 12X3=36	FIKİH: MÜDELLEL İLMİHAL 12X4=48
				GİRİŞ: MİRAS HUKUKU KAVRAMLARI 1. Muris 2. Ölüm 3.Mirasçılar 4.Tereke 5.Tashih-i Mesail MİRASÇILAR 1.Ashab-ı Feraiz 2.Asabeler REDDİYE MÜNASAHA ZEVİ’L-ERHAMIN MİRASÇI OLMASI	GİRİŞ: İLMİHAL ÇALIŞMALARI TEMİZLİK 1-İlkeler ve Amaçlar 2- Necasetin Kısımları 3-Temizliğin Kısımları 4-Ruhsatlar 5-Kadınlara Özel Haller 6- Temizlikle Alakalı Güncel Meseleler NAMAZ 1-Namazın Mahiyeti ve Önemi 2-Namazın Hükümleri 3-Namazın Çeşitleri

				TAKSİM 1.Kazai ve Rızai Taksim 2.Taksim Tekniği 3.Taksimın İptali İNTİKAL KANUNLARI 1.Osmanlı Toprak Sistemi 2.Eski İntikal Kanunları 3.1284 ve 1328 Tarihli Tevsi-i İntikal Kanunları	4-Namazla İlgili Konular 5- Namaz İle Alakalı Güncel Meseleler ZEKÂT 1-Zekâtın Mahiyeti ve Önemi 2-Zekâtın Şartları 3-Zekâta Tabi Mallar 4-Zekâtı Ödeme Vakti 5-Zekâtın Sarf Yerleri 6-Sadakalar 7- Zekat İle Alakalı Güncel Meseleler ORUÇ 1-Orucun Mahiyeti ve Önemi 2-Orucun Çeşitleri 3-Oruçla İlgili Rükün ve Şartlar 4-Orucun Hükümleri 5- Kaza-Keffaret ve Fidye 6-İtikaf 7- Oruç İle Alakalı Güncel Meseleler
					HAC VE UMRE 1-Haccın Mahiyeti ve Önemi 2-Haccın Şartları, Rükünleri, Vacipleri, Sünnetleri ve Çeşitleri 3-Umre 4-Hac ve Umre Kurbanları 5-Hac ve Umre Cinayetleri 6-İhsar ve Fevât 7-Hacda Vekalet 8- Medine’yi Ziyaret ve Adabı

1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	5. DÖNEM	6. DÖNEM
		FIKİH: GENEL VE ÖZEL KAİDELER 12X4=48	FIKİH: GÜNCEL PROBLEMLER I 12X4=48	FIKİH: GÜNCEL PROBLEMLER II 12X4=48	FIKİH: FETVA USULÜ 12X2=24
		GENEL VE ÖZEL KAİDELER 1. Kavaid-i Külliye 2. Davâbıt 3. Mecelle Mukaddimesi (İlk 100 madde) 4. Dureru'l-Hukkam	BİLİMSEL VE EKONOMİK PROBLEMLER 1. Bilimsel/Tıbbî Problemler 2. Ekonomik/Ticari Problemler	SOSYAL PROBLEMLER 1. Sosyal Problemler 2. Kültürel Problemler	1. Fetva Geleneği 1.1. Fetva Ehliyeti 1.2. Fetva yöntemi 1.3. Fetva Dili ve Kavramları 1.4. Günümüzde Fetva 2. İlmihal Geleneği 2.1. İlmihallerin Gelişimi 2.2. İlmihallerin İçeriği 2.3. İlmihal Kritiği

E. AKAİD-KELAM ALANI DERSLERİ VE KONULARININ DÖNEMLERE GÖRE DAĞILIMI

2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	5. DÖNEM	6. DÖNEM
ELEŞTİREL DÜŞÜNCE VE MANTIK 12X4=48	AKAİD- KELAM-I 12X3=36	AKAİD- KELAM-II 12X4=48		
DİL, DÜŞÜNCE VE MANTIK Giriş DELİL VE ÇEŞİTLERİ 1. Tümevarım 2. Tümden Gelim 3. Analoji KLASİK BEŞ SAN'AT 1. Burhan	KELÂM İLMİ 1. Kelâm İlminin Tanımı, Önemi, Gayesi 2. İslâmî İlimler İçinde Kelâm İlminin Yeri 3. Kelâm İlminin Tarihî Gelişimi 4. Kelâm Metodu Klâsik Kelâm Metodunun	NÜBÜVVET/ PEYGAMBERLİK GELENEĞİ-I 1. Nübüvvetin Gerekliği ve Temellendirilmesi 2. Tarihî Bir Gerçeklik Alanı Olarak Peygamberlik 3. Nübüvvet Geleneğinin Temel Özellikleri		

2. Cedel 3. Hitabet 4. Şiir 5. Muğalata DÜŞÜNME HATALARI 1. Biçim Yanlışları 2. İçerik Yanlışları 3. Mana Yanlışları 4. Diğer Yanlış Çeşitleri MANTIK ELEŞTİRİLERİ I (KLASİK DÖNEM) 1. Eleştiri Yöneltenler 2. Eleştirilen Konular MANTIK ELEŞTİRİLERİ II (ÇAĞDAŞ DÖNEM) 1. Doğal Dil ve Sorunları 2. Sembolik Dil ve Sorunları 3. Yeni Mantık Sistemleri TARTIŞMA YÖNTEMLERİ I (KLASİK DÖNEM) 1. Adâb el-Bahs ve'l-Münâzara 2. Hilaf İlmi 3. Soru ve Cevap 4. Tartışma İlkeleri 5. Tartışma Yöntemleri: Men‘, Munâkada, Mu‘ârada 6. Tartışma Ahlakı	Oluşumu ve Gelişim Süreci Kelâm Metodunda Yeni Arayışlar. 5. Kelâm İlminin Ana Konuları: Varlık, Bilgi, Din, İman, İlâhiyât, Nübüvvet ve Ahiret. 6. Kelâm Konularında Yeni Açılımlar. DİN 1. Dinin Tanımı ve Gerekliği 2. Din Tasnifleri 3. Dinî Hükümler 3.1. İtikâdî Hükümler 3.2. Amelî Hükümler 3.3. Ahlâkî Hükümler DİN, AHLÂK, İLİM, SANAT VE TOPLUM İLİŞKİSİ 1. Din-Ahlâk İlişkisi 1.1. Değerler Tartışması 1.2. Ahlâkî Rôlativite 2. Din-İlim İlişkisi 3. Din-Sanat İlişkisi 4. Din-Toplum İlişkisi İMAN-I 1. İmanın Tanımı 2. İmanın Muhtevasına İlişkin Görüşler 2.1. Bilgi 2.2. Tasdik 2.3. İkrar 2.4. Amel	3.1. Vehbîlik 3.2. Beşerîlik 3.3. Vahiy 3.4. Mûcize NÜBÜVRET, PEYGAMBERLİK GELENEĞİ II AKIL-VAHİY İLİŞKİSİ 1. Akıl-Vahiy İlişkisi 2. Fetret Ehli Tanım ve Kapsamı Dinî Sorumlulukları NÜBÜVRET/PEYGAMBERLERİN ÖZELLİKLERİ 1. Peygamberlerin Özellikleri 2. Peygamber-Gayb İlişkisi 3. Peygamberin Dindeki Konumu NÜBÜVRET/ SON PEYGAMBER HZ. MUHAMMED 1. Hz. Muhammed’in Son Peygamber Oluşu ve Nübüvvetinin İsbâtı 2. Nübüvvetinin Evrenselliği 3. Nübüvvetinin Önceki İlâhî Kitaplarda Müjdelmesi Meselesi 4. Müsteşriklerin Hz. Peygamberin Nübüvvetine ve Kur’an’a Karşı İtirazları NÜBÜVRET: DİNLERDE NÜBÜVRET ANLAYIŞI 1. Semavî Dinlerin Nübüvvet Anlayışlarının Mukayesesi 2. Nübüvrete Karşı Olan ve Nübüvvet İnancı Bulunmayan Din ve Anlayışlar 3. Vahiy Aldıklarını İddia Eden Heretik Akımlar		

TARTIŞMA YÖNTEMLERİ II (ÇAĞDAŞ DÖNEM) 1. Yeni Retorik 2. Diyalojik Yöntem 3. Pragmatik Yöntem 4. Yeni Yaklaşımlar DÜŞÜNMENİN PSİKOLOJİK VE SOSYOLOJİK BOYUTLARI KÜLTÜR VE DÜŞÜNCE MANTIK VE FELSEFE 1. Mantık ve Çıkarım 2. Tümdengelim Temeli 3. Doğruluk ve İspat	İMAN-II 1. İmanın Oluşumu ve Davranışı Etkileme İmkânı 2. İmanın Psikolojik Yapısı 3. İman-Amel İlişkisi 4. İman-İslam İlişkisi 5. İmanda Artma ve Eksilme 6. Tasdik ve İnkâr Bakımından İnsanlar ZARÛRÂT-I DİNİYE 1. Zarûrât-ı Diniye (Usûlüddin) 2. Dinde değişen-değişmeyen hususlar 3. Tekfir İman, Küfür ve Nifakın Tanımları İman-Küfür, İlişkisi İman-Amel İlişkisi Açısından Büyük Günah İşleyen Durumu AKÎDE: KLASİK METİN İLÂHİYAT/ALLAH'IN VARLIĞI I 1. İslâm Düşüncesinde Allah'ın Varlığının Delilleri: Fıtrat, Hudûs, İmkân, Gaye ve Nizam, Kabûl-i âmme, Kemâl Delilleri 2. Din Felsefesinde Tanrı'nın Varlığının Delilleri: Ontolojik, Kozmolojik, Gayelilik, Dinî Tecrübe, Ahlâk Delilleri 3. Kur'an ve Hadislerde Allah'ın Varlığının Delilleri İLÂHİYAT/ALLAH'IN VARLIĞI II 1. Allah'a İman ve İnsan 2. İnsanın Fıtratı ve İmanın Psikolojik Alt Yapısı 3. İnkârcı Akımlar.	AHİRET-I 1. İslâm Düşüncesinde Âhirete İmanın Temellendirilmesi 2. Ferdin Dinî Hayatının Bütünlüğü Açısından Ahirete İmanın Önemi 3. Ölüm Sonrası İle İlgili Kavramlar: Kabir Hayatı, Kıyamet, Kıyamet Alametleri, Hesap, Cennet ve Cehennem AHİRET-II 1. Semavî Dinlerde Âhiret İnancı 1.1. Yahudilikte Âhiret İnancı. 1.2. Hristiyanlık'ta Âhiret İnancı 2. Mehdilik İnancı 3. Nüzûl-i İsâ 4. Reenkarnasyon 5. Ruh Çaırma YENİ KELÂM MESELELERİ I Felsefî Toplumsal Konular YENİ KELÂM MESELELERİ – II Bilimsel Tıbbî Meseleler DİN OLGUSU 1. Dini Oluşturan Hususlar 2. Dünya Dinlerine Panoramik Bir Bakış YAHUDİLİK 1. Ahit 2. Seçilmişlik 3. Tevrat 4. Mabet 5. Arz-ı Mev'ud 6. Mesihçilik 7. Günümüzde Yahudilik		

	İLÂHÎYAT/ALLAH'IN BİRLİĞİ, SIFATLARI I 1. Allah'ın Birliği(Tevhid Anlayışı) 2. Allah'ın Sıfatları 2.1. Zât-Sıfat İlişkisi Vücut Sıfatı, Subûti, Selbî, Fiilî ve Haberî Sıfatlar İLÂHÎYAT/ALLAH'IN BİRLİĞİ, SIFATLARI VE TANRI-ÂLEM İLİŞKİSİ II 1. Hristiyanlığın Teslis ve Uzak Doğu - Dinlerinin Dualist ve Politeist Tanrı Anlayışlarının Tahlili 2. Tanrı-Âlem İlişkisi ve Tanrı Tasavvurları. 3. Tanrı Alem İlişkisi bağlamında Tevhid İnancıyla Bağdaşmayan Anlayışlar. İLÂHÎYAT/İRÂDE, KADER 1. 1. Kaza-Kader Kavramları 2. Allah'ın Sıfatları ve Kader 3. İnsanın Fiilleri 4. İrade Hürriyeti 5. İnsan İradesinin Fiildeki Rolü Ve Sorumluluğu 5.1. İstitaat 5.2. Tevekkül 5.3. Hayır-Şer 6. Hidâyet-Dalâlet, Saâdet-Şekâvet	HİRİSTİYANLIK 1. Teslis 2. İsa-Mesih 3. Kilise 4. Misyon 5. Mesihçilik 6. Ahit 7. Günümüzde Hristiyanlık HİRİSTİYAN KAYNAKLI DİNİ AKIMLAR 1. Yehova Şahitleri 2. Mormonlar 3. Moonculuk 4. Sayentoloji Kilisesi 5. Satanizm 6. New Age MİSYONERLİK 1. Misyonerliğin Tarihi Gelişimi 2. Günümüz Misyonerlik Faaliyet Alanları ve Yöntemler DİYALOG 1. Misyon ve Diyalog İlişkisi 2. Dini Çevrelerinin Diyalog Perspektifleri 3. Dinlerin Öteki Algısı ve Diyalog		

E. TASAVVUF ALANI DERSİ VE KONULARININ DÖNEMLERE GÖRE DAĞILIMI

1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	5. DÖNEM	6. DÖNEM
				TASAVVUF-I 12X2=24	TASAVVUF-II 12X2=24
				1. Tasavvuf Hakkında Genel Bilgiler 2. Tasavvufun Klasik Kaynakları 3. Tasavvufun Diğer İlimlerle Münasebeti 4. Tasavvuf Kavramları 5. Tasavvuf Tarihi 6. Tasavvuf Kurumları 7. Tasavvuf Kurumlarının Sosyal Fonksiyonları 8. Tasavvufi Gelenek ve Tekke Kültürü 9. Selçuklu ve Osmanlı Döneminde Anadolu'daki Belli Başlı Mutasavvıflar ve İrşad Faaliyetleri 10. Tasavvufî Düşüncenin Meseleleri 11. Amelî Tasavvufun Meseleleri 12. Dünyada ve Türkiye'de Günümüz Tasavvuf Akımları	İbadetlerin Hikmet ve Âdab Boyutu Tasavvufî Eğitim ve İrşad Metotları Tezkiye, Sülûk ve Ahlak Tasavvufî Ahlaka Yönelik Metin Okumaları Haris el-Muhâsibi, a)-Risalet'ül-Müsterşidin b)-er-Riâye Li-Hukûkillah Ebu Nasr Serrâc Tûsi, El-Luma, Trc. H. Kâmil Yılmaz, İst. 2012 Gazzali, İhyâ-u Ulumiddîn (Mühlikat ve Münciyat Bölümleri.) III-IV. Cilt. Ahmed b. Muhammed el-Makdisi, Muhtasarı Minhâci'l-kâsidin, İskenderiye ts. Sadi Şirazi, Bostan ve Gülistan İbn Atâullah İskenderi, Hikem-i Atâi Mevlana, Mesnevi'den Seçmeler, (Şefik Can) Bursalı İsmail Hakkı, Rûhu'l Mesnevi, haz. İsmail Güleç, İstanbul 2004 Erzurumlu İbrahim Hakkı, Mârifetnâme, haz. Cafer Durmuş-Kerim Kara, İstanbul 2012 Bursalı İsmail Hakkı, Ruh'u'l-beyan'dan seçme metinler

9. KUR'AN-I KERİM ALANI DETAYLI PROGRAMI

A. GİRİŞ

Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı olarak görev yapan, müftü, vaiz, Kur'an kursu öğreticisi, imam-hatip ve müezzin-kayyım gibi tüm personelin Kur'an-ı Kerim'i doğru ve güzel okuma becerilerinin, mesleklerinin her kademesinde daha başarılı olmalarında temel etken olduğu hususu şüphe götürmez bir gerçektir.

Mesleki bu üst niteliği gerçekleştirmek üzere Diyanet İşleri Başkanlığı

B. KUR'AN-I KERİM ALANI DERSLERİ VE DÖNEMLERİ

1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	5. DÖNEM	6. DÖNEM
KUR'AN-I KERİM'İ GÜZEL OKUMA I 12X2=24	KUR'AN-I KERİM'İ GÜZEL OKUMA II 12X2=24	KUR'AN-I KERİM'İ GÜZEL OKUMA III 12X2=24	KUR'AN-I KERİM'İ GÜZEL OKUMA IV 12X2=24	KUR'AN-I KERİM'İ GÜZEL OKUMA V 12X2=24	KUR'AN-I KERİM'İ GÜZEL OKUMA VI 12X2=24

C. KUR'AN-I KERİM ALANININ GENEL AMAÇLARI

Bu dersi alan kursiyer;

1. Kıraat olgusunu tarihsel gelişim seyri içinde ana hatlarıyla tanıır.
2. Kıraatle ilgili terimleri tanımlar.
3. Asım Kıraati' nin temel niteliklerini kavrar.
4. Kur'an harflerini mahreçlerine ve sıfatlarına uygun olarak seslendirir.
5. Tecvit kurallarını teorik olarak bilir ve uygular.
6. Kur'an okumada temel makamları tanıır ve uygular.
7. Kur'an okumada sesini doğru kullanır.
8. Cami musikisinde uygulanan makamları tanıır.
9. Ritim duygusunu geliştirir.
10. Kendi ses aralığının farkında olur.

yurdun çeşitli yerlerinde, farklı zaman dilimleri içinde Hizmetiçi Eğitim Kursları, Kur'an-ı Kerim'i doğru ve güzel okumayı ve okutmayı temel hedef alan seminerler gerçekleştirmektedir.

Bu faaliyetler yanında, ihtisas eğitimi gören kursiyerlerin, kursu başarıyla bitirdiklerinde ilk etapta yürüteceği görevin imam-hatiplik olabileceği, daha sonraki süreçte vaizlik, müftülük vb. hizmetleri yürütebilecekleri dikkate alınarak, kıraat ilminin öngördüğü esaslara uygun okuyan, ses ve musiki eğitimi almış birer personel olarak yetişmeleri amacıyla hazırlık döneminden sonra haftada iki saatlik "Kur'an-ı Kerim'i Güzel Okuma" dersleri programa yerleştirilmiştir.

D. KUR'AN-I KERİM ALANININ ÖĞRETİM ESASLARI

1. Her bir kursiyer için Kur'an-ı Kerim alanında ders takip dosyası tutularak gelişim seviyeleri izlenir.
2. Kursiyerlerin seviye tespitleri yapılarak, tam olarak yeterli olmadıkları hususlar ve hataları kendilerine fark ettirilir.
3. Tecvit kuralları, yüzünden ve ezbere okunacak sure ile duaların uygulamaları esnasında teorik bilgilere atıflar yapılmak suretiyle pratik olarak tatbik edilerek öğretilir.
4. Kursiyerlerin kendi okuyuşları kaydedilerek kendilerine dinletilir
5. Kursiyerlerin dinlemeleri için kendi okuyuşuna uygun örnek Kur'an-ı Kerim CD'leri tavsiye edilir.
6. Her dönemde yüzünden ve ezber okunacak bölümlerin tilaveti, ayrı bir makama göre planlanmıştır. Böylece kursiyerlerin Kur'an-ı Kerim'i güzel okumalarının yanı sıra, söz konusu makamları kavramaları da sağlanır.

E. KUR'AN-I KERİM ALANI DERSLERİNİN İÇERİKLERİ, KAYNAKLARI, İŞLENİŞ AÇIKLAMALARI VE DERS SAATLERİ

1. KUR'AN-I KERİM'İ GÜZEL OKUMA I (I. Dönem, 12x2=24)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
4	GİRİŞ 1. Hz. Peygamberin Kıraati 2. Kur'an'ın Güzel Okunması Yönünde Hz. Peygamberin Tavrı 3. Kıraat İlmine Ait Terimler 4. Kıraatlerin Oluşumu 5. Asım Kıraati Hafız Rivayetinin Temel Farklılıkları		
10	HARFLERİN SESLENDİRİLMESİ VE TALİM ÜZERE OKUMA ALIŞTIRMALARI 1. Harflerin İsim, Mahreç ve Sıfatları 2. Kur'an-ı Kerim Okuyuş Usulleri ve İlgili Kavramlar 3. İstiâze ve Besmele Hakkındaki Hükümler 4. Namaz Duaları 5. Nas-Fil Arası Sûrelerin Talim Üzere Okunması 6. Fatiha Suresinin Talim Üzere Okunması		
10	MÜSİKÎ 1. Musikînin Tarifi, Konusu, Gayesi ve İlgili Kavramlar 2. Ses Olgusu ve Sesin Özellikleri 3. Sesin Kullanım Tekniği 4. Nota ve Nota Değerleri 5. Ses Perdelerini Fark Etme ve Sekiz Ana Perdeyi (Bir Oktav) Seslendirme Alıştırmaları 6. On İki Ses Perdesini (Bir Buçuk Oktav) Tanıma ve Seslendirme Alıştırmaları 7. Dörtlü ve Beşliler 8. Cami Musikîsinde Yaygın Olarak Kullanılan Makamlara Genel Bakış (Hicaz, Segah, Saba, Rast Uşşak)	Suphi Ezgi, Amelî ve Nazarî Türk Mûsikîsi, c. I-V, İstanbul Belediye Konservatuvarı Yayınları, İstanbul 1933. İsmail Hakkı Özkan, Türk Mûsikîsi Nazariyatı ve Usûlleri, Ötüken Yay., İstanbul 1987. Bayram Akdoğan, “Fethullah Şîrvânî’ye Göre Makamların Tesirleri ve İcrâ Edileceği Vakitler”, A.Ü.İ.F. Dergisi, Sayı: 48	

2. KUR'AN-I KERİM'İ GÜZEL OKUMA II (II. Dönem, 12x2=24)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
4	MÛSİKÎ 1. Hicâz Makamı Tanımı Karakteristik Özellikleri 2. Uygulaması (Makamın seyri)	Suphi Ezgi, Amelî ve Nazarî Türk Mûsikîsi, c. I-V, İstanbul Belediye Konservatuarı Yayınları, İstanbul 1933. İsmail Hakkı Özkan, Türk Mûsikîsi Nazariyatı ve Usûlleri, Ötüken Yay., İstanbul 1987. Bayram Akdoğan, “Fethullah Şîrvânî’ye Göre Makamların Tesirleri ve İcrâ Edileceği Vakitler”, A.Ü.İ.F. Dergisi, Sayı: 48	Hicaz makamı ile ilgili bilinmesi gereken temel bilgiler kursiyerlerle paylaşılır ve ders daha çok uygulama ağırlıklı planlanır. Hicaz makamının pratikte kavranmasını sağlayacak ilahi (Dağlar İle Taşlar ile, Nice Bir Uyursun, Mail Oldum Bahçesinde) ve Türk mûsikisinden şarkı ve türkü gibi formlar icra edilerek zihinde kalması sağlanır. Adı geçen formlara ait örnek CD’ler kursiyerlere tavsiye edilir.
10	TALİM ÜZERE YUZUNDEN OKUMA 1. Kur’an-ı Kerim’den 1-6. Cüzlerin Yüzünden Okunması		Bu dönemde yüzünden ve ezber okunacak bölümlerin tamamının tilaveti, “Hicaz Makamı”na göre yapılır. Böylece kursiyerlerin Kur’an-ı Kerim’i güzel okumalarının yanı sıra, söz konusu makamı kavramaları da sağlanır. Tilavet esnasında makam uygulanırken, okuyuş usulleri ve tecvit kurallarının ihlal edilmemesi gerektiği üzerinde durulur.
10	TALİM ÜZERE EZBER OKUMA 1. Humeze-Beyyine Arası Sûrelerin Talim Üzere Okunması 2. Bakara Suresi 1-5 Ayetlerin Talim Üzere Okunması 3. Bakara Suresi 285-286. Ayetlerin Talim Üzere Okunması		Bu derslerin konuları mümkün olduğunca kendisi için ayrılan ders saatleri içerisinde işlenilmeye çalışılır. Ancak gerektiğinde ders dışı çalışmalara da yer verilebilir.

3. KUR'AN-I KERİM'İ GÜZEL OKUMA III (III. Dönem, 12x2=24)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
4	MÛSİKÎ 1. Segah Makamı Tanımı Karakteristik Özellikleri 2. Uygulaması (Makamın seyri)	Suphi Ezgi, Amelî ve Nazarî Türk Mûsikîsi, c. I-V, İstanbul Belediye Konservatuvarı Yayınları, İstanbul 1933. İsmail Hakkı Özkan, Türk Mûsikîsi Nazariyatı ve Usûlleri, Ötüken Yay., İstanbul 1987. Bayram Akdoğan, “Fethullah Şîrvânî’ye Göre Makamların Tesirleri ve İcrâ Edileceği Vakitler”, A.Ü.İ.F. Dergisi, Sayı: 48	Segah makamı ile ilgili bilinmesi gereken temel bilgiler kursiyerlerle paylaşılır ve ders daha çok uygulama ağırlıklı planlanır. Segâh makamının pratikte kavranmasını sağlayacak ilahî (Canım Kurban Olsun, Şol Cennetin İrmakları, Sevdim Seni Mabuduma) ve Türk mûsikisinden şarkı ve türkû gibi formlar icra edilerek zihinde kalması sağlanır. Adı geçen formlara ait örnek CD’ler kursiyerlere tavsiye edilir.
10	TALİM ÜZERE YÜZÜNDEN OKUMA 1. Kur’an-ı Kerim’den 7-12. Cüzlerin Yüzünden Okunması		Bu dönemde yüzünden ve ezber okunacak bölümlerin tamamının tilaveti, “Hicaz Makamı”na göre yapılır. Böylece kursiyerlerin Kur’an-ı Kerim’i güzel okumalarının yanı sıra, söz konusu makamı kavramalarında sağlanır.
10	TALİM ÜZERE EZBER OKUMA 1. Kadir-Duha Arası Sürelerin Talim Üzere Okunması 2. Haşr Suresi’nin Son Dört Ayetinin Talim Üzere Okunması 3. Ayete’l Kürsî’nin Talim Üzere Okunması		Tilavet esnasında makam uygulanırken, okuyuş usulleri ve tecvit kurallarının ihlal edilmemesi gerektiği üzerinde durulur. Bu derslerin konuları mümkün olduğunca kendisi için ayrılan ders saatleri içerisinde işlenilmeye çalışılır. Ancak gerektiğinde ders dışı çalışmalara da yer verilebilir.

4. KUR'AN-I KERİM'İ GÜZEL OKUMA IV (IV. Dönem, 12x2=24)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
4	MÛSİKÎ 1. Sabâ Makamı Tanımı Karakteristik Özellikleri 2. Uygulaması (Makamın seyri)	Suphi Ezgi, Amelî ve Nazarî Türk Mûsikîsi, c. I-V, İstanbul Belediye Konservatuarı Yayınları, İstanbul 1933. İsmail Hakkı Özkan, Türk Mûsikîsi Nazariyatı ve Usûlleri, Ötüken Yay., İstanbul 1987. Bayram Akdoğan, “Fethullah Şîrvânî’ye Göre Makamların Tesirleri ve İcrâ Edileceği Vakitler”, A.Ü.İ.F. Dergisi, Sayı: 48	Sabâ makamı ile ilgili bilinmesi gereken temel bilgiler kursiyerlerle paylaşılır ve ders daha çok uygulama ağırlıklı planlanır. Sabâ makamının pratikte kavranmasını sağlayacak ilahi (Seyreyleyip Yandım, Ağla Gözüm, Ben Dervişim Diyene) ve Türk mûsikisinden şarkı ve türkü gibi formlar icra edilerek zihinde kalması sağlanır. Adı geçen formlara ait örnek CD’ler kursiyerlere tavsiye edilir.
14	TALİM ÜZERE YÜZÜNDEN OKUMA 1. Kur’an-ı Kerim’den 13-18. Cüzlerin Yüzünden Okunması		Bu dönemde yüzünden ve ezber okunacak bölümlerin tamamının tilaveti, “Sabâ Makamı”na göre yapılır. Böylece kursiyerlerin Kur’an-ı Kerim’i güzel okumalarının yanı sıra, söz konusu makamı kavramaları da sağlanır.
6	TALİM ÜZERE EZBER OKUMA 1. Bakara Suresi 21-25. ayetler. (Kulluk ve Tevhit) 2. Enbiya Suresi 101-112. Ayetler (Hz. Muhammed (sav)) 3. Al-i İmrân Suresi 1-9. Ayetler (Kur’an ve İlim) 4. Yasin ve Fetih surelerinin ezberden okunması		Tilavet esnasında makam uygulanırken, okuyuş usulleri ve tecvit kurallarının ihlal edilmemesi gerektiği üzerinde durulur. Bu derslerin konuları mümkün olduğunca kendisi için ayrılan ders saatleri içerisinde işlenilmeye çalışılır. Ancak gerektiğinde ders dışı çalışmalara da yer verilebilir.

5. KUR'AN-I KERİM'İ GÜZEL OKUMA V (V. Dönem, 12x2=24)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
4	MÛSİKÎ 1. Rast Makamı Tanımı Karakteristik Özellikleri 2. Uygulaması (Makamın seyri)	Suphi Ezgi, Amelî ve Nazarî Türk Mûsikîsi, c. I-V, İstanbul Belediye Konservatuvarı Yayınları, İstanbul 1933. İsmail Hakkı Özkan, Türk Mûsikîsi Nazariyatı ve Usûlleri, Ötüken Yay., İstanbul 1987. Bayram Akdoğan, “Fethullah Şîrvânî’ye Göre Makamların Tesirleri ve İcrâ Edileceği Vakitler”, A.Ü.İ.F. Dergisi, Sayı: 48	Rast makamı ile ilgili bilinmesi gereken temel bilgiler kursiyerlerle paylaşılır ve ders daha çok uygulama ağırlıklı planlanır. Rast makamının pratikte kavranmasını sağlayacak ilahi (Gül Yüzünü Rüyamızda, Ey Güzellerden Güzel, Mahur Salât) ve Türk mûsikisinden şarkı ve türkü gibi formlar icra edilerek zihinde kalması sağlanır. Adı geçen formlara ait örnek CD’ler kursiyerlere tavsiye edilir.
14	TALİM ÜZERE YÜZÜNDEN OKUMA 1. Kur’an-ı Kerim’den 19-24. Cüzlerin Yüzünden Okunması		Bu dönemde yüzünden ve ezber okunacak bölümlerin tamamının tilaveti, “Rast Makamı”na göre yapılır. Böylece kursiyerlerin Kur’an-ı Kerim’i güzel okumalarının yanı sıra, söz konusu makamı kavramaları da sağlanır. Tilavet esnasında makam uygulanırken, okuyuş usulleri ve tecvit kurallarının ihlal edilmemesi gerektiği üzerinde durulur.
6	TALİM ÜZERE EZBER OKUMA 1. Tâhâ Suresi 1-12. Ayetler (Kur’an) 2. Al-i İmran Suresi 190-194. Ayetler (Zikir ve Dua) 3. Enbiya Suresi 30-35. Ayetler (Ölüm ve Taziye) 4. Mülk ve Rahman surelerinin ezberden okunması		Bu derslerin konuları mümkün olduğunca kendisi için ayrılan ders saatleri içerisinde işlenilmeye çalışılır. Ancak gerektiğinde ders dışı çalışmalara da yer verilebilir.

6. KUR'AN-I KERİM'İ GÜZEL OKUMA VI (VI. Dönem, 12x2=24)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
4	MÛSİKÎ 1. Uşşak Makamı Tanımı Karakteristik Özellikleri 2. Uygulaması (Makamın seyri)	Suphi Ezgi, Amelî ve Nazarî Türk Mûsikîsi, c. I-V, İstanbul Belediye Konservatuvarı Yayınları, İstanbul 1933. İsmail Hakkı Özkan, Türk Mûsikîsi Nazariyatı ve Usûlleri, Ötüken Yay., İstanbul 1987. Bayram Akdoğan, “Fethullah Şîrvânî’ye Göre Makamların Tesirleri ve İcrâ Edileceği Vakitler”, A.Ü.İ.F. Dergisi, Sayı: 48	Uşşak makamı ile ilgili bilinmesi gereken temel bilgiler kursiyerlerle paylaşılır ve ders daha çok uygulama ağırlıklı planlanır. Uşşâk makamının pratikte kavranmasını sağlayacak ilahi (Hakkın Habibinin, Noldu Bu Gönüm, Ya Rabbena) ve Türk mûsikisinden şarkı ve türkû gibi formlar icra edilerek zihinde kalması sağlanır. Adı geçen formlara ait örnek CD’ler kursiyerlere tavsiye edilir.
14	TALİM ÜZERE YÜZÜNDEN OKUMA 1. Kur’an-ı Kerim’den 25-30. Cüzlerin Yüzünden Okunması		Bu dönemde yüzünden ve ezber okunacak bölümlerin tamamının tilaveti, “Uşşak Makamı”na göre yapılır. Böylece kursiyerlerin Kur’an-ı Kerim’i güzel okumalarının yanı sıra, söz konusu makamı kavramaları da sağlanır. Tilavet esnasında makam uygulanırken, okuyuş usulleri ve tecvit kurallarının ihlal edilmemesi gerektiği üzerinde durulur.
6	TALİM ÜZERE EZBER OKUMA 1. Hac Suresi 26-33. Ayetler (Hac ve Kurban) 2. Rum Suresi 20-24. Ayetler (Evlilik) 3. Lokman Suresi 12-19. Ayetler (Öğütler) 4. Hucurat, Cuma ve Nebe surelerinin ezberden okunması		Bu derslerin konuları mümkün olduğunca kendisi için ayrılan ders saatleri içerisinde işlenilmeye çalışılır. Ancak gerektiğinde ders dışı çalışmalara da yer verilebilir.

10. TEFSİR ALANI DETAYLI PROGRAMI

A. GİRİŞ

Tefsir, din bilimleri arasında İslâm Dini'nin temel kaynağı olan Kur'an-ı kerim'in anlaşılması yolunda ilk aşamayı oluşturan ve Kur'an-ı Kerim'in dini bir metin olarak açıklanması

işlemini gerçekleştiren bilim dalıdır.

Tefsir, Kur'an-ı Kerim'in ayetlerinin doğru anlamlarına ilişkin olabildiğince nesnel açıklamalar getirmeyi ve Kur'an'ı kaynak edinen diğer dini bilim dallarına da Kur'an-ı Kerim'in anlaşılması konusunda sağlıklı bir zemin sağlamayı amaçlar. Bu bakımdan İslâm Dini'nin anlaşılmasına yönelik olarak geliştirilmiş disiplinler arasında tefsir'in önemli bir yeri bulunmaktadır. Yine

tefsir, Kur'an-ı Kerim'in ayetlerinde kastedilen anlamları Arap dili ve tarih malzemelerinin elverdiği ölçüde doğru bir şekilde ortaya çıkarmayı amaçlar. Müfessir, yöntem bilimsel kaygıların yanı sıra yöntemin kendisini ulaştırdığı nesnel verilerden yola çıkarak kendi yorumlarını yapmıştır. Böylece tefsir Müslüman kültür tarihine zenginlik katan ürünler vermiştir.

DİB. İhtisas eğitim programı içerisinde Tefsir temel alanı, kursiyerlerin, Kur'an'ı anlama ve yorumlama becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Tefsir alanı; tarih, usul ile ilgili bilgiler yanında, ilk dönemden bugüne tefsir literatüründen seçilen klasik metinlerin okunmasıyla, tarihi süreçte Kur'an'ın nasıl yorumlandığıyla ilgili bilgi birikimi oluşturacak; ayrıca Kur'an mealinin 6 döneme yayılarak tümüyle gözden geçirilmesiyle kursiyerlerde zengin bir Kur'an Kültürü oluşturacaktır.

B. TEFSİR ALANI DERSLERİ VE DÖNEMLERİ

1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	5. DÖNEM	6. DÖNEM
Tefsir : Tarih ve Usul (12x4=48)					
Kur'an Meali I 12x2=24	Kur'an Meali II (12x4=48)	Kur'an Meali III 12x3=36	Kur'an Meali IV 12x3=36	Kur'an Meali V 12x3=36	Kur'an Meali VI 12x3=36
Tefsir : Klasik Metin I (12x3=36)	Tefsir : Klasik Metin II (12x3=36)	Tefsir : Klasik Metin III 12x3=36	Tefsir: Klasik Metin IV 12x3=36	Tefsir: Klasik Metin V 12x3=36	Tefsir: Klasik Metin VI 12x3=36

C. TEFSİR ALANININ GENEL AMAÇLARI

Bu dersi alan kursiyer;

1. Tefsir ilminin temel kavram ve kaynaklarını tanıır.
2. Tefsir'in Kur'an-ı Kerim'i açıklamaya yarayan bir bilim olduğunu kavrar.
3. Tefsir ilminin tarihi gelişimini açıklar.
4. Tefsir bilimlerini özellikleri ile açıklar.
5. Tefsir kaynaklarını yapısal özellikleri ile öğrenir.

6. Tefsir kaynaklarından yararlanır.
7. Klasik tefsir metinlerini okur ve açıklar.
8. Tefsir tarihi içerisinde tefsir geleneğinin farklı yorumlar ortaya koyduğunun farkında olur.
9. Tefsir ile diğer İslâm bilimleri ile beşeri bilimler arasındaki ilişkiyi kurar.
10. Tefsir geleneğinin sunduğu birikimin bugün nasıl anlamlandırılacağını ve yararlı kılınacağını kavrar.
11. Kur'an-ı Kerim'in mealini verebilme becerisine sahip olur.
12. Çağdaş tefsir çalışmalarını özellikleri ile değerlendirir.

D. TEFSİR ALANININ ÖĞRETİM ESASLARI

1. Tefsir alanının kursiyerlerde geliştirmeyi hedeflediği özgün ve eleştirel düşünme, kaynakları kullanabilme ve yararlanabilme ve benzeri becerilerini geliştirmek için öğrenme-öğretme sürecinde metin okuma, soru-cevap, grup çalışması, tartışma, araştırma ve sunum gibi yöntem ve teknikler uygulanır.
2. Meal dersinde kursiyerlerin farklı meallerden yararlanmaları teşvik edilir.
3. Ayetlerin mealleri okunduktan sonra öğretici, okunan bölümü kursiyerlerin düşüncelerine açar, onları düşünmeye, soru sormaya ve güncel değerler üretmeye yöneltir.
4. Kursiyerlere meal yapabilme ortamları sağlanır.
5. Tefsir alanı ile ilgili tüm konularda kursiyerlerin ön hazırlık yaparak derse

gelmeleri sağlanır.

6. Usul konularının işlenişinde Arapça metin yanında Türkçe kaynaklardan yararlanmaları teşvik edilir.
7. Meal okurken Kur'an metnindeki benzer ifadeler ve tekrarlar üzerinde az durulur.
8. Klâsik Tefsir metinlerinden tespit edilen kısımlar okunarak tartışılır. Okuma metninin Türkçe'ye çevrisiyle sınırlı kalınmayıp, metinde konunun takdim ediliş biçimi anahtar terim ve ifade kalıpları ve konunun ele alınış şekli üzerinde durulur. Klasik metinde işlenen konunun, yardımcı literatürden de yararlanılarak güncelleştirilmesi, ilgili diğer disiplinler açısından değerlendirilmesi ve metodik çözümlemelere imkân tanıyacak şekilde ele alınması sağlanır.

E. TEFSİR ALANI DERSLERİNİN İÇERİKLERİ, KAYNAKLARI, İŞLENİŞ AÇIKLAMALARI VE DERS SAATLERİ

1. TEFSİR : TARİH VE USUL (I. Dönem, 12x4=48)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
9	GİRİŞ 1. Tefsir İlmi ve Temel kavramları 2. Tefsir İlminin Diğer İslam Bilimleriyle İlişkisi 3. Tefsir'in Kaynakları: 4. Tefsirin Yararlandığı Diğer Bilimler 5. Tefsir'in Usulünün Tanımı ve Kaynakları 6. Tefsir Usulünün Fıkıh Usulü İle İlişkisi	Sâlih , Subhî, Mebâhis fî 'Ulûmî'l-Kur'ân Yıldırım , Suat, Kur'ân-ı Kerim ve Kur'ân İlimlerine Giriş Albayrak , Halis, Tefsir Usulü Demirci , Muhsin, Tefsir Usulü	Tefsir ilminin tanımı ve amacı ve yöntemi vurgulandıktan sonra tefsir, te'vil meal vb. temel kavramlar üzerinde durulacaktır. Tefsir ilminin kaynakları konusunda tefsire ilişkin rivayetlerin kendilerine isnat edildiği Hz. Peygamber sahabe ve tabiiler üzerinde durulacak, rey ile tefsire değinilecektir. Tefsirin yararlandığı ilimler çerçevesinde Sarf-iştikak Nahiv, Belagat, Şiir, Hadis, Siyer, Tarih ve modern yorumsamacı bilimlere değinilecektir. Kaynakça kısmında belirtilen eserler, ders öncesinde kursiyerler tarafından okunacaktır.

12	TEFSİR TARİHİ 1. Hz.Peygamberin Yaşadığı Dönemde Tefsir 2. Sahabe Dönemi Tefsiri 3. Tabiûn Dönemi Tefsiri 4. Tefsirin Tedvini 5. Kaynak ve Yöntem Bakımından Kur'ân Tefsirleri 5.1. Rivâyet Tefsiri 5.2. Dirayet Tefsiri	Cerrahoğlu, İsmail, Tefsir Tarihi Zerkeşi, el-Burhan fî 'Ulumi'l-Kur'ân Zerkânî, Menâhîlu'l-'İrfân fî 'Ulûmi'l-Kur'ân Suyuti, el-İtkan'	Dirayet tefsiri kapsamında, tek yönle ve çok yönlü d tefsirleri ele alınacaktır. Bu çerçevede Dilbilimsel, Tasavvufî ve Felsefî Tefsirler değerlendirilecektir.
2	TEFSİRDE YENİ YÖNELİMLER 1. Bilimsel Tefsir 2. Felsefî Tefsir 3. Sosyo-Politik Tefsir 4. Konulu-Tematik Tefsir 5. Tarihsel-Tenkidçi Tefsir	Emîn el-Hûlî', Seyyid Kutub'un Fî Zılâli'l-Kur'ân ve Mevdudî'nin, Tefhîmu'l-Kur'ân', İzzet Derveze	Günümüz Tefsir çalışmaları kapsamında genel hatları ile İlmi, sosyo-politik ve Tarihsel-Tenkidçi tefsir çalışmalarına değinilecektir.
15	KUR'AN İLİMLERİ 1. Kıraat 2. Esbabun Nuzul 3. Mekki-Medeni 4. Nesh 5. Mübhematül Kur'an 6. Muhkem-Müteşabih 7. Müşkilil Kur'an 8. Vücuha ve Nezair 9. İcazül Kur'an 10. Kur'anda deyimler	Sâlih, Subhî, Mebâhis fî 'Ulûmi'l-Kur'ân Albayrak, Halis, "Kıraat Sorunu" Dini Araştırmalar Albayrak, Halis, "Taberi'nin Kıraatleri Değerlendirme ve Tercih Yöntemi", AÜİFD 42 Ali b. El-Medînî, Esbâbu'n-Nuzul Serinsu, Ahmed Nedim, Kur'ân'ın Anlaşılmasında Esbab-ı Nuzulün Rolü Ünver, Mustafa, Tefsir Usulünde Mekki-Medenî İlmi Şimşek, M. Said, Kur'ân'ın Anlaşılmasında İki Mesele (Muhkem ve Müteşabih; Nesh) Albayrak, Halis, "Mübhematu'l-Kur'ân İlmi ve Kur'ân Tefsirindeki Yeri", AÜİFD 32. Akşit, Mustafa, Kur'ân-ı Kerim'de Muhkem ve Müteşabih Problemi (Doktora Tezi) Aydın, Muhammed, Kur'ân'da Benzer Âyetlerdeki Anlatım Farklılıkları Baydar, Ahmet, Modernleşme Sürecinde Kur'ân ve Müteşabihler Abduh, Muhammed, Müşkilâtü'l-Kur'ânî'l-Kerim Bâkullânî, İ'câzu'l-Kur'ân Şahiner, Necmettin, Kur'an'da Sembolik Anlatımlar	Kaynakça kısmında belirtilen eserler, ders öncesinde kursiyerler tarafından okunacaktır.

TARİH VE USUL YARDIMCI LİTERATÜRÜ

Akdemir, Salih, Cumhuriyet Dönemi Kur'an Çevirileri Aydar, Hidayet, Kur'an-ı Kerim'in Tercümesi Meselesi Çetin, Abdurrahman, "Kur'ân Kıraatlerine Yönelik Oryantalist Yaklaşımlar" Marife, 2/3 Dânî, Ebû Amr, el-Muhkem fi Nakti'l-Masâhif Dânî, Ebû Amr, el-Mukni' fi Ma'rifeti Mersûmi Masâhifi'l-Amsâr, tah. M. Ahmed Dahmân Dânî, Ebû Amr, et-Teysîr fi'l-Kırâ'âti's-Seb' Demirci, Muhsin, Tefsir Usulü Ebu Bekr b. Mücahid, Kitabu's-Seb'a	Gazali, Mustasfa Hocazâde, A. Hilmi, Ravdatu'l-Kurrâ' ve Târîhu'l-Kur'âni'l-Kerîm İbn Ebî Dâvûd, Kitâbu'l-Masâhif, ed. Arthur Jeffery İbnu'l-Cezerî, en-Neşr fi'l-Kırâ'âti'l-'Aşr, tahk. M. Ahmed Dehmân Karaçam, İsmail, Kıraat İlminin Kur'an Tefsirindeki Yeri ve Mütevatir Farklarına Etkisi Karaçam, İsmail, Kur'ân-ı Kerim'in Nüzûlü ve Kıraatî Muhaysin, M. Sâlim, el-Muğnî fi Tevcîhi'l-Kırâ'âti'l-'Aşeri'l-Mutevâtira Nisâbûrî, Ebu Bekr el İsbahânî, el-Ğâye fi'l-Kıraati'l'Aşr Paçacı, Mehmet, "Çağdaş Dönemde Kur'an'a ve Tefsire Ne Oldu?", İslâmiy Sâbûnî, et-Tibyân fi 'Ulûmi'l-Kur'ân

2. TEFSİR: KUR'AN MEALİ I (I. Dönem, 12x2=24)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
2	GİRİŞ 1. Meal Hangi İhtiyaçtan Doğmuştur? 2. Kur'an Mealinin Tarihçesi 3. Kur'anın Tercümesi Problemi		Bu derste İhtisas Eğitim Programı süresince her dönem işlenecek olan Kur'an Meali dersine giriş mahiyetinde, Kur'an-ı Kerim'in mealinin yapılmasına niçin ihtiyaç duyulduğu, ilk meal teşebbüsleri ve yapılan ilk mealler ile, ayetleri meallendirme ve diğer metinlerin tercümesinin mukayesesi yapılarak, giriş mahiyetinde bilgiler verilecektir.
2	MEAL İLE İLGİLİ KAVRAMLAR 1. Tefsir 2. Tevil 3. Terceme 4. Çeviri		

4	MEAL OKUMA İLKELERİ 1. Literal Terceme 2. Tefsiri Terceme 3. Meallerde parantez Kullanımı 4. Meallerde Günlük Dilin Kullanımı 5. Gramer Kurallarına Uygunluk		
4	MEVCUT MEALLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ		
12	KUR'AN MEALİ 1. Namaz Sureleri (Duhâ'dan Nâs'a kadar) 2. Yasin 3. Mülk 4. Nebe 5. Fetih 6. Hucurât 7. Cuma 8. Rahman		

3. TEFSİR : KUR'AN MEALİ II (II. Dönem, 12x4=48)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
36	KUR'AN MEALİ 5-10. Cüzler		

4. TEFSİR : KUR'AN MEALİ III (III. Dönem, 12x3=36)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
36	KUR'AN MEALİ 10-15. Cüzler		

5. TEFSİR : KUR'AN MEALİ IV (IV. Dönem, 12x3=36)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
36	KUR'AN MEALİ 15-20. Cüzler		

6. TEFSİR : KUR’AN MEALİ V (V. Dönem, 12x3=36)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
36	KUR’AN MEALİ 20-25. Cüzler		

7. TEFSİR : KUR’AN MEALİ VI (VI. Dönem, 12x3=36)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
36	KUR’AN MEALİ 25-30. Cüzler		

TEFSİR: KUR’AN MEALİ YARDIMCI LİTERATÜRÜ

Akdemir, Salih, Cumhuriyet Dönemi Kur’an Tercümeleri, Akid Yay., Ankara 1989. **Aydar**, Hidayet, Kur’an-ı Kerim’in Tercümesi Meselesi, Kur’an Okulu Yay., Ankara 1986. **Yazır**, Elmalılı M. Hamdi, Hak Dini Kur’an Dili Tefsiri Mukaddimesi.

Gürbüz, Faruk, Tercüme Problemleri ve Mealler, İnsan Yay., İstanbul 2004.

Cündioğlu, Dücane, Kur’an Çevirilerinin Dünyası

Öztürk, Mustafa, Meal Kültürümüz Ankara Okulu Yayınları Ankara 2008.

Kur’an Mealleri Sempozyumu, DİB Yay., Ankara 2007.

Oral, Rifat, Kur’an’la Buluşmak, İrfan, Konya 2008.

8. TEFSİR: KLASİK METİN-I (I. Dönem, 12x2=24)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
12	Tefsîru'l-Kur'ânî'l-azîm İbn Kesîr (774/1372)	Cerrahoğlu, İsmail, Tefsir Târihi	2/Bakara sûresi 275. âyetten 3 /Âl-i İmrân sûresi 115. âyete kadar (yaklaşık 75 sayfa). Tefsir ve müfessir hakkında bilgi verilecektir. Ribâ ve ticârette şahitlik gibi hukûki konulara ilişkin Kur'an-ı Kerim'de belirlenen ölçütler tahlil edilecektir. Kur'an'daki Ehl-i Kitâp tasviri değerlendirilecektir. İbn Kesîr'in tefsirinde rivayetlerden nasıl yararlandığı üzerinde durulacaktır.
12	el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'ân Kurtubî (671/1273)	Cerrahoğlu, İsmail, Tefsir Târihi	66/Tahrim sûresi (yaklaşık 40 sayfa). Tefsir ve müfessir hakkında bilgi verilecektir. Kurtubî'nin tefsir anlayışına dikkat çekilecek, ahkâm tefsirlerinin özellikleri ve ahkâm ayetlerinin ele alınışı üzerinde durulacaktır.

9. TEFSİR: KLASİK METİN II (II. Dönem, 12x3=36)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
18	Medâriku't-tenzîl ve hakâiku't-te'vîl Nesefî (710/1310)	Cerrahoğlu, İsmail, Tefsir Târihi	5/Mâide sûresi (yaklaşık 50 sayfa) Tefsir ve müfessir hakkında bilgi verilecektir. Nesefî'nin fikhî ayetlere getirdiği yorumların özellikleri değerlendirilecektir.
18	et-Tıbyân fi tefsîri'l-Kur'ân Tûsî (460/1068)	Cerrahoğlu, İsmail, Tefsir Târihi	33/ Ahzâb sûresi, 21-48. ayetler (yaklaşık 25 sayfa) Tefsir ve müfessir hakkında bilgi verilecektir. Hz. Peygamber ve eşlerinin örnekliğini konu edinen ayetler takip edilecektir. Müfessirin Şif olması itibarıyla ehl-i beyt tasavvurunun tefsire nasıl yansıdığı izlenmeye çalışılacaktır. Burada yer verilen rivâyetlerin ravilerin özelliklerine dikkat çekilecektir.

10. TEFSİR: KLASİK METİNİİ (III. Dönem, 12x3=36)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
18	el-Keşşâf an hakâiki't-tenzîl ve uyûni'l-ekâvîl fî vucûhi't-te'vîl Zemahşerî (538/1143)	Cerrahoğlu, İsmail, Tefsir Târihi	Tefsirin mukaddimesi (yaklaşık 3 sayfa), 55/Rahmân sûresi (yaklaşık 20 sayfa), 75/Kıyâme sûresi (yaklaşık 5 sayfa) Tefsir ve müfessir hakkında bilgi verilecektir. Tefsirin mukaddimesinin tefsir tarihi açısından değerlendirmesi yapılacak, iki sûrede tasvir edilen Âhiret ahvali tahlil edilecektir.
18	Te'vîlâtü ehli's-sunne Mâturidi (333/944)	Cerrahoğlu, İsmail, Tefsir Târihi	13/Ra'd sûresi (yaklaşık 30 sayfa) Tefsir ve müfessir hakkında bilgi verilecektir. Maturîdî'nin tefsir ve te'vil anlayışına dikkat çekilecek, Maturidi'nin kelim anlayışının tefsire nasıl yansıdığı tespit edilmeye çalışılacaktır.

11. TEFSİR: KLASİK METİN IV (IV. Dönem, 12x3=36)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
18	Envâru't-tenzîl ve esrâru't-te'vîl Beydâvî (685/1286)	Cerrahoğlu, İsmail, Tefsir Târihi	11/Hûd Sûresi (yaklaşık 25 sayfa). Tefsir ve müfessir hakkında bilgi verilecektir. Beydâvî'nin tefsirinde, Hûd sûresinde tasvir edilen Peygamber kıssalarının özellikleri tahlil edilecektir.
18	Mefâtîhu'l-ğayb Fahreddîn er-Râzî (606/1209)	Cerrahoğlu, İsmail, Tefsir Târihi	16/ Nahl sûresi 65-90. Âyetler (yaklaşık 35 sayfa), Tefsir ve müfessir hakkında bilgi verilecektir. İlmi tefsir anlayışının kaynağına ilişkin değerlendirmeler yapılacaktır.

12. TEFSİR: KLASİK METİN V (V. Dönem, 12x3=36)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
18	İrşâdü'l-Akli's-Selîm ilâ Mezâya'l-Kur'âni'l-Kerîm Şeyhülislam Ebussuud Efendi (982/1574)	Cerrahoğlu, İsmail, Tefsir Târihi	31/Lokmân sûresi (yaklaşık 15 sayfa). Tefsir ve müfessir hakkında bilgi verilecek. Bir Osmanlı müfessiri olan Ebussuud'un tefsirinin özellikleri, tefsir tarihindeki yeri ve Lokmân sûresinden hareketle bazı fıkhi ve kelâmi meseleleri ele alış biçimi incelenecektir.
18	Et-tahrîr ve'Tenvîr Tâhir b. Âşûr (1393/1973)	Cerrahoğlu, İsmail, Tefsir Târihi	49/Hucurât sûresi (yaklaşık 60 sayfa). Tefsir ve müfessir hakkında bilgi verilecektir. Tahir b. Âşûr'un çağdaş Kur'an tefsirinde edebî üsluba nasıl yer verdiği tespit edilmeye çalışılacaktır.

13. TEFSİR: KLASİK METİN VI (VI. Dönem, 12x3=36)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
18	Tefsîru'l-menâr Muhammed Abduh (1323/1905) Reşid Rıza (1354/1935)	Cerrahoğlu, İsmail, Tefsir Târihi	Tefsirin Mukaddimesi (yaklaşık 30 sayfa) Tefsir ve müfessir/ler hakkında bilgi verilecektir. Muhammed Abduh'un tefsir geleneğine yönelik eleştirileri tespit edilerek tartışılacaktır.
18	Alusi, Ruhü'l-Meani (Hâkka suresi-yaklaşık 15 sayfa)	Cerrahoğlu, İsmail, Tefsir Târihi	69/Hâkka sûresi (yaklaşık 15 sayfa). Tefsir ve müfessir hakkında bilgi verilecektir. Alusi'nin tefsir anlayışı değerlendirilecektir.

11. HADİS ALANI DETAYLI PROGRAMI

A. GİRİŞ

İslam inanç, kültür ve medeniyetinin özgün bilgi alanlarından birisi de Hadis'tir. Hadis, İslami bir terim olarak varlığını Hz. Peygamber'den alır. Hz. Peygamber kendisine Allah'tan gelen Vahyi insanlara iletmiş, Kur'an'ın bireysel ve toplumsal olarak nasıl yaşantıya dönüştürüleceğini de bizzat kendi örneği ile göstermiştir. Böylece İslam dininin birisi Kur'an, diğeri Hz. Peygamber'in örneği (Sünnet) olan iki özgün kaynağı ortaya çıkarmıştır. Hz. Peygamber'in örnek yaşantısı, gerek Kur'an'ı açıklama, gerekse Allah, insan ve toplum, varlık ve eşya, dünya ve ahiret, din, bilgi ve ahlak gibi konulara dair beyanları sahabeler tarafından onun hadisleri ve sünneti olarak muhafaza edilmiş ve sonraki kuşaklara aktarılmıştır. Sahabenin ve onların talebeleri olan Tabiilerin beyan ve tutumları da dini literatürde Hadis kategorisinde değerlendirilmiştir. Zaman içerisinde hadisler özgü çok zengin bir literatür ortaya çıkmıştır. İlk hicri asırdan itibaren yazılmaya başlanan hadisler, iki ve üçüncü asırlarda klasik kaynaklarını vermiş, İslam tarihi boyunca da hadis onlarca eser türüyle en mümbit bilgi alanlarından birini teşkil etmiştir. Klasik hadis kaynakları bütün Müslümanların yüzyıllardır müracaat eserleri olma özelliğini korumuştur.

Hadis; Fıkıh, Kelâm, Tefsir ve benzeri İslâm bilimleri için veri teşkil etmesi bakımından İslâm disiplinleri içerisinde ayrı bir yere sahiptir. Öte yandan, İslam ahlakının temelini oluşturan bilgi kaynaklarından birisini de Hadis'tir. Zaman içerisinde kitlelere hitap eden hadis kitapları kaleme alınmıştır. Bu eserlerin temel gayesi; cemiyetin ahlakını güzelleştirmek, kardeşliği pekiştirmektir. Bu eserler, bireyler arasındaki kardeşliği, yardımlaşmayı ve iyiliği yaymayı hedeflemektedir.

İslam kültüründe hadis'in ele alınıp işlendiği yerlerden birisi de sanat ve estetik dünyadır. Özellikle dekoratif sanatlardan sayılabilecek Hat sanatında hadisler yoğun bir biçimde işlenmiş; çeşitli mimari eserlerinde, kitabe ve levhalarında tezyini bir unsur olarak kullanılmıştır.

Hadis malzemesi aynı zamanda, tarih boyunca dinî kültürün tartışmalı pek çok unsurunu da bünyesinde muhafaza etmiştir. Hz. Peygamber sonrasında sosyo-politik bakımdan İslam toplumunda ciddi rahatsızlıklar zuhur etmiştir. Cemel ve Sıffin gibi iç çatışmalar yaşanmış; iktidar çatışmaları toplumun bölünmesine yol açmıştır. Bu süreçte çeşitli fırkalar teşekkül etmiştir. Her zümre kendini haklı çıkarmak ve karşıtlarını karalamak maksadıyla hadislerden yararlanma cihetine gitmiştir. Bilhassa ilk devrilerde Hz. Ali ve ailesine aşırı sempati duyan çevreler, yoğun miktarda hadis icat etmişlerdir. Ayrıca gayri müslim unsurlarla fikri çatışmalar, kadim inanç ve geleneklerin kimi telakkilerinin uydurma hadisler kanalıyla İslam toplumuna sızmasına neden olmuştur. Bütün bunlar hadislerin tahlil ve tenkidinin oldukça önemli ve hassas bir konu olduğunu ortaya koymaktadır. Aynı şekilde hadisleri yorumlamada da metodolojik bir perspektifi gerekli kılmaktadır.

Bu itibarla ihtisas eğitim programında. Hadis öğrenme alanı yapılandırılırken, Hadis'in, Tefsir, Fıkıh, Kelâm gibi İslam bilimleri ile olan irtibatı göz önünde tutulmuştur. Bilhassa Hadis Fıkıh ilişkisi özel olarak programa yansıtılmıştır.

Bu programla kursiyerlerin özgüvenlerinin olabildiğince yükseltilmesi ve hadis alanında çok yönlü bir birikim ve perspektif kazandırılması istenmektedir. Bu nedenle programda klasik hadis metinlerine vukufiyeti temin etmeye, kaynak kullanma becerilerini geliştirmeye, klasik ve modern tahlil, tenkit, anlam ve yorum yaklaşımlarını uygulamaya imkân verecek bir yaklaşım tercih edilmiştir.

Din görevlilerinin din hizmeti sunarken bu alana ilişkin sağlıklı bilgi birikimine sahip olmaları gerektiği açıktır. Aynı zamanda hadisleri değerlendirme ve kritik etme becerisine de sahip olmalıdırlar. Hadis öğrenme alanı ile kursiyerlere klasik bilgi birikimine dayalı eleştirel düşünme ve yorumlama yetkinliği kazandırmak hedeflenmiştir. Bu nedenle Hadis alanı; Klasik Metinler, Usul ve Tarih, Hadis Kaynakları ve Araştırma Teknikleri, Tahlil ve Tenkid, Anlama ve Yorum ile Hz. Peygamber ve Örneği olmak üzere altı ana bölüm halinde planlanmıştır.

B. HADİS ALANI DERSLERİNİN DÖNEMLERE GÖRE DAĞILIMI

1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	5. DÖNEM	6. DÖNEM
Hadis: Tarih ve Usul 12x4=48	Hadis: Hadis Kaynakları ve Hadis Araştırma Teknikleri 12x2=24	Hadis: Tahlil ve Tenkid 12x2=24	Hadis: Anlama ve Yorum I 12x2=24	Hadis: Anlama ve Yorum II 12x2=24	Hadis: Hz. Peygamber ve Örneklği 12x2=24
Hadis: Klasik Metin I 12x3=36	Hadis: Klasik Metin II 12x3=36	Hadis: Klasik Metin III 12x3=36	Hadis: Klasik Metin IV 12x3=36	Hadis: Klasik Metin V 12x3=36	Hadis: Klasik Metin VI 12x3=36

C. HADİS ALANININ GENEL AMAÇLARI**Bu dersi alan kursiyer;**

1. Hadis ilminin temel kavram ve kaynaklarını tanıır.
2. Hadis'in tarihi gelişimini açıklar.
3. Hadis çeşitlerini özellikleriyle açıklar.
4. Hadis kaynaklarını yapısal özellikleriyle öğrenir.
5. Hadis kaynaklarından yararlanır.
6. Klasik hadis metinlerini okur ve açıklar.
7. Hadis ve fıkıh ilişkisini kurarak, hadislerin farklı yorum ve hükümlere nasıl imkan verdiğini kavrar.
8. Hadislerin tahlil ve tenkidine ilişkin tarihi ve güncel yaklaşımları değerlendirir.
9. Güncel hadis problemlerinin değerlendirilmesinde eleştirel yaklaşımı kullanır.
10. Hadisleri anlama ve yorumlamada tarihi ve güncel yaklaşımları bilir ve kullanır.
11. Hadis çevirisinde yöntem sorununun farkında olur.
12. Hadisleri muhtelif yorum yöntemleri uygulayarak tahlil eder.

D. HADİS ALANININ UYGULAMA ESASLARI

1. Hadis temel alanının bütün alt öğrenme alanında kursiyerlerin özgüven içerisinde inisiyatif alabileceği ders ortamları oluşturulur.
2. Hadis öğrenme alanının kursiyerlerde geliştirmeyi hedeflediği özgün ve eleştirel düşünme, kaynakları kullanabilme ve yararlanabilme ve benzeri becerilerini geliştirebilmek için öğrenme- öğretme sürecinde; metin okuma, soru-cevap, grup çalışması, tartışma, araştırma ve sunum gibi yöntem ve teknikler uygulanır.
3. Klasik metinlerden Sahîhu Müslim'in muhtasarı ile Kütüb-i Sitte'den seçilen bölümler okunur.
4. Programda yer alan okuma metinlerinin öğretiminde kaynakları ve yapısal özelliklerini tanımanın yanı sıra bu metinlerden nasıl yararlanılabileceği üzerinde durulur.
5. Kursiyerlerin analiz, sentez ve yorum yeteneklerini geliştirmek amacıyla konuyla ilgili ileri okuma literatüründen yararlanır.
6. Hadis öğrenme alanının "Tahlil ve Tenkit", "Anlama ve Yorum" alanlarındaki teorik bilgiler verildikten sonra bu bilgilerin transfer edilebilmesi için, metinler üzerinde uygulamalı çalışmalar yapılır.

E. HADİS ALANI DERS SAATLERİ, İÇERİKLERİ, MÜRACAAT KAYNAKLARI VE İŞLENİŞ AÇIKLAMALARI

1. HADİS : TARİH VE USÛL (I. Dönem, 12x4=48)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
4	GİRİŞ 1. Hadis ilmi, mahiyeti ve amacı 2. Hadis rivâyetinin kaynağı ve oluşumu 3. Hadis ve Sünnet'in İslam Dini ve kültüründeki yeri	Zakir Kadiri (Ugan), 'Dinî ve Gayri Dinî Rivâyetler, D.F.İ.F.D., IV (1926) s.132-210. Sezgin, F., 'İslam Tarihi'nin Kaynağı Olması Bakımından Hadîs'in Ehemmiyeti', İ.T.E.D., II/1/57, İstanbul-1956. Çakın, Kamil İslam'da Hadis ve Sünnetin Yeri, Seba y., Ankara-1997 Özağar, Mehmet Emin, "İslam'da Haber Konsepti ve İletişim Ahlakı", Kutlu Doğum Elazığ, 2006 T.D.V.y., Ankara-2007	Hadis ilminin mahiyeti ve amacı vurgulandıktan sonra Rivâyet, Haber ve Hadis gibi temel kavramlar üzerinde durulur, dini, tarihi ve edebi rivâyet türleri hakkında bilgi verilir Hadis rivâyetinin kaynakları konusunda rivayetlerin kendilerine isnat edildiği Hz. Peygamber, sahabe ve tabiiler özelinde incelenir. Bilhassa Hz. Peygamber'in dindeki konumuna vurgu yapılarak hadislerin bilig değerine açıklık getirilir. Hadis ve Sünnet'in İslam kültüründeki yeri ana hatlarıyla tespit edilir. Giriş konuları, genel bir bakış açısı nı yansıtacak ve kursiyerleri alana hazırlayacak şekilde özet olarak işlenir. Kursiyerlerin müracaat kaynaklarını önceden okumuş olarak derse gelmeleri istenir.
6	HADİS TARİHİ 1. Temel kavramlar 2. Hadislerin tedvini 3. Hadis öğrenimi için yapılan seyahatlar 4. Hadis okulları ve hadisçilerin ünvanları 5. Hadislerin öğrenim ve öğretimi	Subhi Salih, Ulûmu'l-hadîs	Subhi Salih, Ulûmu'l-hadîs adlı eseri takip edilir. Konuyla ilgili ileri okuma literatüründen seçme metinlerin okunması istenir.
2	RAVİLERİN TABAKALARI 1. Sahabe 2. Tabiiler 3. Sonrakiler	Subhi Salih, Ulûmu'l-hadîs	

6	HADİS İLİMLERİ 1. Hadis ilimleri: rivâyet ve dirâyet 2. Hadis eserleri ve hadiste kaynak hiyerarşisi 3. Hadis ravisinin nitelikleri	Subhi Salih, Ulûmu'l-hadîs	Hadis Usûlü kaynakları hakkında bibliyoğrafik bilgi verildikten sonra Subhi Salih, Ulûmu'l-hadîs adlı eseri takip edilir. Konuyla ilgili ileri okuma literatüründen seçme metinlerin okunması istenir.
6	USUL	İbni Hacer, Nuhbetü'l-fiker	Hadis Usûlü kaynakları hakkında bibliyoğrafik bilgi verildikten sonra metnin tamamı okunur
12	HADİS TERİMLERİ 1. Hadis türleri 2. Sahih hadis ve özellikleri 3. Hasen hadis ve özellikleri 4. Zayıf hadisler 5. Diğer hadis türleri 6. Uydurma hadisler ve hadis uydurma sebepleri 7. Biçim ve içerik açısından hadis	Mahmud Tahhan, Teysîru mustalahi'l-hadis	Mahmud Tahhan, Teysîru mustalahi'l-hadis adlı eseri takip edilir. Konuyla ilgili ileri okuma literatüründen seçme metinlerin okunması istenir.

HADİS: TARİH VE USUL YARDIMCI LİTERATÜR

Abdülhalik, Abdülganî, Hucciyetü's-sünnet, Beyrut 1986. Brown, Daniel Gelenegi Yeniden Düşünmek, (çev. S. Özer- S. Kızılkaya) Ankara Okulu, Ankara-2000 Çakan, İsmail L., Ana Hatlarıyla Hadis, Ensar, İstanbul. Görmez, Mehmet, 'Klasik Oryantalizmi Hadis Araştırmalarına Sevk Eden Temel Faktörler Üzerine', islâmiyât, c.3, sayı 1 (2000) s. 11-31. Güngür, Mevlüt, "Kur'an'ın Hz. Peygamber'in Sünnetine Verdiği Değer", Sünnetin Dindeki Yeri, Ensar Neşriyat, İstanbul 1998, 51-120. Juynboll, G. H. A., Modern Mısır'da Hadis Tartışmaları, (çev. Salih Özer) Ankara Okulu., Ankara-2000 Babanzâde A. Naim, Tecrid-i Sarih Mukaddimesi, D.İ.B.Y., V.bsk., Ankara-1978. Cihan, Sadık, Uydurma Hadislerin Doğuşu-Siyasi ve Sosyo-Politik Olaylarla İlgisi, Samsun-1996. Dâvûdî, H. Zaferullah Pakistan ve Hindistanda Hadis çalışmaları, İnsan, İstanbul-1995. Kadı İyaz, el-İlmâ', (thk. S.A. Sakr), Kahire, ty. Kandemir, M.Yasar, Mevzu Hadisler, (İstanbul-1970).	Kırbaşoğlu, M.Hayri, İslam Düşüncesinde Sünnet- Eleştirel Bir Yaklaşım- IV. bsk. Ankara Okulu, (Ankara-1999). Koçyiğit, Talat, 'Mevzû Hadislerin Zuhûru', A.Ü.İ.F.D., XV (1968) s.57-68. Kurt, A. Vasfi, Endülüste Hadis ve İbn Arabî, İnsan, İstanbul-1998. Özağar, Mehmet Emin, "Osmanlı, Eğitim, Kültür ve Sanat Hayatında Hadis", Türkler Ansiklopedisi, XI (2002), s.356-369). Sandıkçı, Kemal, İlk Üç Asırda İslam Coğrafyasında Hadis, D.İ.B.Y., Ankara-1991. Sezgin, F., 'İslam Tarihi'nin Kaynağı Olması Bakımından Hadis'in Ehemmiyeti', İ.T.E.D., II/I/57, İstanbul-1956. Tahânevî, Kavâid fi ulûmi'l-hadîs, Mukaddimetu İ'lai's-sünen. Yücel, Ahmet, Hadis İstılahlarının Doğuşu ve Gelişimi- Hicri İlk Üç Asır-, M.Ü.İ.F.Y., İstanbul-1996. Yardım, Ali, Hadis I-II, Damla, İstanbul. Zakir Kadiri (Ugan), 'Dinî ve Gayri Dinî Rivâyetler, D.F.İ.F.D., IV (1926) s.132-210

2. HADİS: HADİS KAYNAKLARI VE HADİS ARAŞTIRMA TEKNİKLERİ (II. Dönem, 12x2=24)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
8	HADİS KAYNAKLARI 1. Hadis Metin Kitapları 2. Hadis Şerh Kitapları 3. Uydurma Hadîsleri içeren eserler	Çakan, İ. Lütfi, Hadis Edebiyatı	Hadis kaynaklarına ilişkin olarak bibliyografik bilgi verilecektir Tabakât ve Biyografî ve Cerh ve Ta'dil Kitaplarına atıfta bulunulur. Hadis Şerh Kitapları hakkında kronolojik olarak bilgi verilir. Hadis metinlerine ilişkin eserler hakkında genel bilgi verilir. Muvatta, Musned, Musannef, Mu'cem, Câmi', Sünen, Âsâr, Muntekâ, Mustahrac, Mustedrek, Zevâid türü eserlere atıfta bulunulur.
16	HADİS ARAŞTIRMA TEKNİKLERİ 1. Hadis tahrîci 2. Hadislere ulaşmada yararlanılan teknikler	Tahhan, Mahmud, Usûlü't-tahrîc	Hadis tahrîci hakkında genel bilgi verildikten ve Miftah, Fihrist ve tahrîc eserleri kısaca tanıtıldıktan sonra günümüzde hadisleri bulmada yararlanılan Concordance, Cd'ler ve Elektronik veriler üzerinde durulur. Kaynaklar kısmında belirtilen eserler kursiyerler tarafından okunur.

HADİS KAYNAKLARI VE HADİS ARAŞTIRMA TEKNİKLERİ YARDIMCI LİTERATÜR

Abdüllatîf, Abdülmevcûd Muhammed, Keşfu'l-lisâm an tahrîci ahâdîsi seyyidi'l-enâm, I-II, Kahire 1404/1984. Acar, Yusuf, "Popüler Dini Kaynakların Hadis Açısından Değeri", İslam'ın Anlaşılmasında Sünnetin Yeri ve Değeri, 2003, T.D.V.y., 2003, s. 503-513. Azami, Mustafa, İlk Devir Hadis edebiyatı (Çev. H. YAVUZ) İz Yay., İstanbul-1993 Cirit, Hasan, Halkın İslam Anlayışının Kaynakları – Vaaz ve Kıssacılık – Çamlıca Yay., İstanbul 2002. Çakan, İsmail L., "Din Hizmetinde Hadis Kaynaklarından Yararlanma", Diyanet İlmi Dergi, 2006, cilt: XLII, sayı: 4, s. 27-42. Hamidullah, Muhammed, "Hz. Peygamber Zamanında Hadis'in Tedvini", (Çev. Nazif DANIŞMAN) A.Ü.İ.F.D., IV (1957) s. 1-7 Karapınar, Fikret, "el-Mevsûatü'z-Zehebîyye'nin Tanıtımı, İslamiyat Dergisi, Ankara 1998. Polat, Selahattin vd., Hadis Araştırma ve Tenkid Klavuzu, İFAV, İstanbul-2008. Yeşil, Mahmut, Va'z Edebiyatından Hadisler, T.D.V. y., Ankara 2001. Yılmaz, Mehmet, Hadis İlimlerinde Bilgi-Belge Tasnifi ve Bilgisayarların Sunduğu Yeni İmkânlar, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yük.Lisans Tezi).

3. HADİS: TAHLİL VE TENKİD (III. Dönem, 12x2=24)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
4	İSNAD TENKİDİ 1. İsnad'ın mahiyeti 2. İnad'ın Önemi 3. İsnad tenkidi'nin başlangıcı 4. İsnad tenkidine ilişkin kavramlar 5. İsnad tenkidinde görecelilik	Ebu Gudde, el-İsnadu mine'd-din, I.bsk. Haleb-1992. Koçyiğit, Talat , 'İslam Hadisinde İsnad ve Hadis Ravilerinin Cerhi', A.Ü.İ.F.D., (1961) s.42-57. Leknevi, el-Ecvibetu'l-fâdile, (thk. E. Gudde), Kahire, 1984	
6	KLASİK METİN TENKİDİ 1. Klasik Metin tenkidinin kapsamı 2. Hadis'in Kur'an'a arzı 3. Hadis'in Sünnet'e arzı 4. Hadis'in Akl'a arzı 5. Hadis'in Tarih'e arzı 6. Hadis'in bilim ve müşahedeye arzı	İbnu'l-kayyım, el-Menâru'l-münif, fi's-sahih ve'zaif , (thk. E. Gudde), Haleb, 1994 Hatıboğlu, M. S., 'Hazret-i Âişe'nin Hadis Tenkidçiliği', A.Ü.İ.F.D. XIX (1973) s.59-74. Erul, Bünyamin, 'Hadiste Eleştirel Yaklaşımın Öncüsü Olarak Hz. Âişe', islâmiyât, c.3, sayı 2, (2000) s.109-129. Zerkeşi, Bedreddin, el-icâbe, (thk. B.Erul), Beyrut, 2004 İdlibi, Selahaddin, Menhecu -nakdil-metn inde	
6	İSNAD VE METİN TENKİDİ UYGULAMASI	el-Kârî, Ali, el-Masnû' fî ma'rifeti'l-hadîsi'l-mevdû', thk. Abdülfettah Ebû Gudde, Kahire 1984 Aclûnî, Muhammed Ebû'l-Fidâ, Keşfü'l-hafa ve müzilü'l- ilbâs amma iştehere mine'l-ehâdis [ale's-sünneti'n-nas], I-II, tsh. Ahmed Kalaş, Halep-ty.	Klasik İsnad ve Metin Tenkidinin Mevzûât eserlerinden seçilen örnekler üzerinde uygulama yapılır

8	HADİSTE YENİ ELEŞTİRİ 1. Kaynak eleştirisi 2. Tarihsel eleştiri 3. Dilsel eleştiri 4. Kuramsal eleştiri 5. Yeni Eleştirinin Değerlendirilmesi	Sezgin, M. Fuat, Buhârî'nin Kaynakları, İstanbul-1956 Çakın, Kamil, Buhârî'nin Otoritesini Kazanma Süreci', İsl.Arş. Der., X (1997) s. 100-109. Özafsar, Mehmet Emin, 'Rivâyet İlimlerinde Eser Karizması ve Müslim'in el-Câmiu's-Sahîh'i', A.Ü.İ.F.D., XXXIX (1999) s.287-356 Hatiboğlu, M. S., İslâmî Tenkid Zihniyetinin Doğuşu ve Hadis Tenkidçiliği, Ankara-1963 (Basılmamış Doktora Tezi) Hatiboğlu, M. S., Emevîlerin Sonuna Kadar Siyâsî-içtimâî Hadiselerle Hadis Münasebeti, Ankara-1967 (basılmamış Doçentlik Tezi) Hatiboğlu, M. S., 'İslamda İlk Siyâsî Kavmiyetçilik Hilâfetin Kureyşliliği', A.Ü.İ.F.D., XXIII (1978) s.121-213. Hatiboğlu, M. S., 'Müslüman Alimlerin Buhârî ve Müslim'eYönelik Eleştirileri', İsl.Arş. Der, X (1997) s.1-14. Fazlur Rahman Tarih Boyunca İslami Metodoloji Sorunu, (çev. S. Akdemir) Ankara Okulu, Ankara-1995 Tuksal, H. Şefkatli, Kadın Karşısı Söylemin İslam Geleneğindeki İzdüşümleri, Kitâbiyât, Ankara-2000 Hatiboğlu, İbrahim, Çağdaşlaşma ve Hadis Tartışmaları, Hadisevi, İstanbul-2004.	Her bir eleştiri yaklaşımına 2'er saat ayrılır Kaynak kısmında yer alan eserler temel metnin anlaşılmasına yönelik olup kursiyerler tarafından önceden okunur.

HADİS TAHLİL VE TENKİD YARDIMCI LİTERATÜR

Aclûnî, Muhammed Ebû'l-Fidâ, Keşfü'l-hafa ve müzilü'l-ilbâs amma iştehere mine'l-ehâdis [ale's-sünneti'n-nas], I-II, tsh. Ahmed Kalaş, Halep-ty. Aşıkkutlu, Emin Hadiste Rical Tenkidi- Cerh ve Ta'dil İlmi, M.Ü.İ.F.Y., İstanbul-1997. Azamî, M. M., İslam Fıkhi Ve Sünnet-Oryantalist J. Schacht'a Eleştiri-(çev. M. Ertürk) İz y., İstanbul-1996. Başaran, Selman, 'İbn Hazm'ın Kütüb-ü Sitte'ye Bakışı', İsl.Arş.Der., II (1988) s.7-21. Çakın, Kamil, 'Hadis'in Kur'an'a Arzı Meselesi', A.Ü.İ.F.D., XXXIV (1993) s.237-262. Çakın, Kamil, Buhârî'nin Otoritesini Kazanma Süreci', İsl.Arş. Der., X (1997) s. 100-109	Erul, B., 'Hz. Peygamber'e Kur'an Dışında Vahiy Geldiğini İfade Eden Rivâyetlerin Tahlil ve Tenkidi', islâmiyât, c.I, sayı 1 (1998), s.55-72. Erul, Bünyamin, 'Hadiste Eleştirel Yaklaşımın Öncüsü Olarak Hz. Âişe', islâmiyât, c.3, sayı 2, (2000) s.109-129. Ebû Süleyman el-Hattabi, Islahu galati'l-muhaddisin; thk. Hâtim Salih ed-Dâmin, Bağdad : Matbuatu Mecmai'l-İlmi'l-İraki, 1984/1405 Güler, Zekeriya, "Hadis Araştırmalarında Dikkatsizlik Problemi", Marife Dergisi, 2002, cilt: II, sayı: 1, s. 89-104. Hatiboğlu, İbrahim, Çağdaşlaşma ve Hadis Tartışmaları, Hadisevi, İstanbul-2004. Hatiboğlu, İbrahim, İslam Dünyasının Çağdaşlaşma Serüveni, Hadisevi, İstanbul-2004 Hatiboğlu, M. S., 'Hazret-i Âişe'nin Hadis Tenkidçiliği', A.Ü.İ.F.D. XIX (1973) s.59-74.

Dayhan, Ahmet Tahir, “Çocuğun Namaz Eğitimi İle İlgili Bir Hadis Tahlilinin Tahlili”, Marife Dergisi, 2003, cilt: III, sayı: 2, s. 29-58. Dayhan, Ahmet Tahir, Buhari'ye yöneltilen bazı tenkitler, İzmir 1995, Tez (Yüksek lisans), Dokuz Eylül Üniversitesi. Dere, Ali, ‘Rivâyet Malzemesinde Toplumsal Değişimin İzleri’, islâmiyât, I/II (1998) s.11-37. Dümeyni, Hadiste Metin Tenkidi Metodları, Kitabevi, Trc. Heyet Ebû Reye, M., Muhammedî Sünnet’in Aydınlatılması, (çev. M. Tan) İstanbul-1988. Ertürk, Mustafa, Metin Tenkidi (Gayb ve Fitnen Hadisleri Örneğinde), Fecr Yayınları, Ankara, 2005. Ertürk, Mustafa, ‘Tecdid Hadisinin Metin Tenkidi Açısından Değerlendirilmesi’, İsl.Arş.Der., X (1997) s.125-137. Ertürk, Mustafa, “Çocuğun Dînî Eğitiminde Kullanılan Bir Hadîs ve Tahlili”, Marife, Yıl:2, sy.2, Güz-2002, s. 53-79. Özafsar, Mehmet Emin, ‘Rivâyet İlimlerinde Eser Karizması ve Müslim’in el-Câmiu’s-Sahîh’i’, A.Ü.I.F.D., XXXIX (1999) s.287-356 Sandıkçı, Kemal, “Eleştiride Ölçü ve Üslûp Meselemiz”, II. Din Şûrası Tebliğ ve Müzakereleri: (23-27 Kasım 1998), 2003, cilt: I, sayı: , s. 449-457. Sezgin, M. Fuat, Buhârî’nin Kaynakları, İstanbul-1956 Şentürk, Recep, “Hadis Rivayet Sisteminin Sosyolojik Boyutları: Bir Hafıza Zinciri Olarak Din”, İslam’ın Anlaşılmasında Sünnetin Yeri ve Değeri, 2003, T.D.V.y., s. 517-540. Tasserion, Ella Landau, ‘Periyodik Reform: Müceddid Hadisi Hakkında Bir İnceleme’, (çev. İ.H.Ünal) İsl.Arş.Der., VI (1993) s.261-278. Tuksal, H. Şefkatli, Kadın Karşıtı Söylemin İslam Geleneğindeki İzdüşümleri, Kitâbiyât, Ankara-2000 Ünal, İ.H., ‘Seçmeci ve Eleştirel Yaklaşım veya Hz. Peygamber’i Anlamak’, İsl.Arş. Der., X (1997) s. 42-58.	Hatıboğlu, M. S., İslâmî Tenkid Zihniyetinin Doğuşu ve Hadis Tenkidçiliği, Ankara-1963 (Basılmamış Doktora Tezi) İbnu’l-kayyim, el-Menâru’l-münif, fi’s-sahih ve’zaif , (thk. E. Gudde), Haleb, 1994 Köktaş, Yavuz, “Hadîs Temelli Kalıp Yargılarda Kadın” Adlı Kitabın Eleştirisi”, Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi _ [www.dinbilimleri.com], 2001, cilt: I, sayı: 4, s. Leknevi, el-Ecvibetu’l-fâdile, (thk. E. Gudde), Kahire, 1984 Özafşar, M. Emin, “Polemik Türü Rivâyetlerin Gerçek Mâhiyeti, islâmiyât, I/III (1998) s.19-48. Ünal, Yavuz, Hadisleri Tespitte Yöntem Sorunu (Akla Uygunluk-Akla Aykırılık), Etüd, Samsun-1999. Yıldırım, Enbiya, Hadiste Metin Tenkidi, Rağbet, İstanbul 2009. Yıldırım, Suat ‘Hadisleri Kur’anla Karşılaştırma Meselesinin Kaynakları’, Tayyib Okiç Armağanı, Ankara 1978, s.105-114. Zaman, İftikhar, “Hadis Çalışmalarında Uygulanan Bir Yöntem Olarak Ricâl İlmi”, Hadis Tetkikleri Dergisi, 2003, cilt: I, sayı: 1, s. 117-147. Zerkeşi, Bedreddin, el-icâbe, (thk. B.Erul), Beyrut, 2004 Zürkânî, Muhtasarı’l-mekâsidi’l-hasene, thk. Mahmud Lutfi es-Sabbâğ, Riyad 1983. “Metin Tenkidi”, İslami İlimlerde Metodoloji (Usûl) Meselesi 3, 2009.

4. HADİS: ANLAMA VE YORUM I (IV. Dönem, 12x2=24)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
14	HADİS ÇEVİRİSİ 1. Hadis çevirisinde yöntem sorunu 2. Karşılaştırmalı hadis çevirileri 3. Uygulamalı çeviri	Bozkurt, Nebi, Hadis çevirisi tenkidi Aydınlı, Abdullah, Çeviri eleştirisi Erul, Bünyamin, Hadiste çeviri problemi Aydınlı, Abdullah, “Temel Hadis Kaynaklarının Çevirileri Üzerine Bir Kritik” Hakkında	Toplam sürenin % 50’si uygulamalı çeviriye ayrılır. Hadis çevirilerinin karşılaştırılması, Tecrid-i Sarih, Riyazu’s- salih’in, Sofuoğlu’nun Buhari Çevirisi, Davudoğlu’nun Müslim Şerhi’nden örnekler üzerinden yapılır. Uygulamalı çeviri Ahmed b. Hanbel’in el-Müsned’in’den Cabir b. Abdullah ve Abdullah b. Amr b. El-As’ın rivayetleri üzerinde yapılır. Kaynakça kısmında belirtilen eserler kursiyerler tarafından ders öncesinde okunur.
10	GÜNCEL HADİS PROBLEMLERİ 1. Gaybi hadisler, 2. Fiten edebiyatı, 3. Mehdi-Deccal rivâyetleri 4. Kadınlarla ilgili hadisler 5. Siyasi içerikli hadisler	Ünal, İ.Hakkı, ‘Hz. Peygamber’in Dilinden Konuşturulan Tarih ‘Yere Batırılacak Ordu’ Rivâyeti’, islâmiyât, I/II (1998) s.39-51. Paçacı, M., ‘Hadis’te Apokaliptisizm veya Fiten Edebiyatı’, islâmiyât, c. I, sayı 1 (1998) .35-53.	Her bir problem alanına 2’er saat ayrılır Kaynak kısmında yer alan eserler temel metnin anlaşılmasına yönelik olup kursiyerler tarafından önceden okunur.

5. **HADİS: ANLAMA VE YORUM II (V. Dönem, 12x2=24)**

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
12	KLASİK HADİS YORUMU 1. Hadis Şerhinin Başlangıcı ve Gelişimi 2. Klasik Hadis Şerhi Yöntemleri 2.1.Lüğavî şerh 2.2.Fıkhî şerh 2.3.Tasavvufî şerh	Gazali, El-Kanun el-Kulli fi't-tevîl, Yaltkaya, M.Şerafeddin, 'Gazzalî'nin Tevil Hakkında Basılmış Bir Eseri', D.F.İ.F.D., XVI(1930) s.46-58. Dihlevî, Huccetullah el-Bâliğa, Başaran, Selman, 'Hadislerin Lafız ve Mana Olarak Rivayeti Meselesi', U.Ü.İ.F.D., III (1991) s. s.51-64. Başaran, Selman, 'Hadislerde Mana Rivayetinin Sonuçları', U.Ü.İ.F.D., III (1991) s.65- 76. YILMAZ, H. Kâmil, Tasavvufî Hadis Şerhleri, İst. 1990	Hakim-i Tirmizi, Hattabi, Nevevi, İbn Hacer, Aynî ve Münâvî'den seçilen bölümlerden yararlanılır.
12	GÜNÜMÜZDE HADİS YORUMU 1. Hadisleri yorumlamada yöntem sorunu 2. Metin inşası 3. Muhteva Tahlili/Hadislerin dili / Semantik 4. Bağlam tahlili 5. Değer hadis ilişkisi ve Ahlak hadislerinin yorumu	Görmez, M., Sünnet ve Hadîsin Anlaşılması ve Yorumlanmasında Metodoloji Sorunu, T.D.V.y.,II. Bsk., Ankara-1998 Özafşar, Mehmet Emin, Hadîsi Yeniden Düşünmek, II. Baskı, (Ankara-2000)	Değer hadis ilişkisi ve Ahlak hadislerin yorumu konusu özellikle vurgulanır.

HADİS: ANLAMA VE YORUM I-II YARDIMCI LİTERATÜRÜ

Athlı, Erdinç, Klasik ve Cumhuriyet Dönemi Hadis Şerhçiliği: Şekil ve Muhteva Açısından Bir Mukayese, Klasîği Yeniden Düşünmek İstanbul 2004, s. 17-18. Başaran, Selman, 'İbn Hazm'ın Kütüb-ü Sitte'ye Bakışı', İsl.Arş.Der., II (1988) s.7-21. Başaran, Selman, 'Hadislerin Lafız ve Mana Olarak Rivayeti Meselesi', U.Ü.İ.F.D., III (1991) s. s.51-64. Başaran, Selman, 'Hadislerde Mana Rivayetinin Sonuçları', U.Ü.İ.F.D., III (1991) s.65- 76. Dayhan, Ahmet Tahir, İlk Dönem Hadis Tarihinde "Mânâ ile Rivâyet" Meselesi, İsl.Arş.Der, 2000, cilt: XIII, sayı: 1, s. 93-100 Dere, Ali, 'Rivâyet Malzemesinde Toplumsal Değişimin İzleri', islâmiyât, I/II (1998) s.11-37. Dihlevî, Huccetullah el-Bâliğa,	Goldziher, Ignaz, 'Hadis'te Yeni-Eflatunculuk ve Gnostik Unsurlar', (çev. Ömer Özsoy) A.Ü.İ.F.D., XXXVI (1997) s.405-421. Görmez, M., Sünnet ve Hadîsin Anlaşılması ve Yorumlanmasında Metodoloji Sorunu, T.D.V.y.,II. Bsk., Ankara-1998 Görmez, Mehmet 'Gazâlî Felsefesinde Varlık Mertebeleri Bakımından Hadislerin Anlaşılması ve Yorumlanması', A.Ü.İ.F.D., XXXIX (1999) s.357-368. Güler, Zekeriya, 'Hadislerin Anlaşılmasında Rivâyet-Dirâyet Bütünlüğü', İLAM Araştırma Derg., c.1, s.2 (1996) s.113-131. Kara, İsmail, "Unuttuklarını Hatırla! Şerh ve Haşiye Meselesine Dair Birkaç Not", Divan Dergisi, y. 2010/1, sy. 28. Kardâvî, Yusuf, 'Nasları Anlama ve Değerlendirme', (çev. Yusuf Işıcık) İsl.Arş.Der., 1 (1986) s.41-48. Köktaş, Yavuz, "Sünnet ve Hadisin Anlaşılması ve Yorumlanmasında Metodoloji Sorunu" Adlı Kitabın Değerlendirilmesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Ertürk, Mustafa, ‘Tecdîd Hadisinin Metin Tenkidi Açısından Değerlendirilmesi’, İsl.Arş.Der., X (1997) s.125-137. Erul, B., ‘Hz. Peygamber’e Kur’an Dışında Vahiy Geldiğini İfade Eden Rivâyetlerin Tahlil ve Tenkidi’, islâmiyât, c.I, sayı 1 (1998), s.55-72. Erul, Bünyamin, Sahâbe’nin Sünnet Anlayışı, II.bsk., T.D.V.Y., Ankara-2000.	İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2003, cilt: I, sayı: 2, s. 69-102. Özağar, M. Emin, “Polemik Türü Rivâyetlerin Gerçek Mâhiyeti, islâmiyât, I/III (1998) s.19-48.
Özağar,M.E., “Sistemâtik Usûl Dönemleri Öncesinde Rivâyetlerin Muhtevâ Tahlili ve Şeybânî Örneği”, İslâmî Araştırmalar, c.X., sayı:1-3, s. 75-85. Paçacı, M. ., ‘Hadis’te Apokaliptisizm veya Fiten Edebiyatı’, islâmiyât, c. I, sayı 1 (1998) s.35-53 Sabbâğ, Muhammed, et-Tasviru'l-fenni fi'l-hadis en-nebevî, (Beyrut-1988). Sandıkçı, Kemal, “İslam Ahlak Öğretisinin Temel Dayanağı Olarak Sünnet”, İslam’ın Anlaşılmasında Sünnetin Yeri ve Değeri, 2003, T.D.V.y., s. 51-62	Tasseron, Ella Landau, ‘Periyodik Reform: Müceddid Hadisi Hakkında Bir İnceleme’, (çev. İ.H.Ünal) İsl.Arş.Der., VI (1993) s.261-278. Tekineş, Ayhan, “Tahâvî’nin Şerhu Me’âni’l-Âsâr’da hadisleri anlamada takip ettiği yöntemler”, Divan Dergisi, Sayı 12. Ünal, İ.H., ‘Seçmeci ve Eleştirel Yaklaşım veya Hz. Peygamber’i Anlamak’, İsl.Arş. Der., X (1997) s. 42-58. Ünal, İ.Hakkı, ‘Hz. Peygamber’in Dilinden Konuşturulan Tarih ‘Yere Batırılacak Ordu’ Rivâyeti’, islâmiyât, I/II (1998) s.39-51.

6. HADİS: HZ. PEYGAMBER VE ÖRNEKLİĞİ (VI. Dönem, 12x2=24)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
6	MEKKE DÖNEMİ 1-Doğumu, Çocukluk ve Gençlik Dönemi 2-Evliliği 3-Peygamber Oluşu ve Sonrasında Yaşananlar 4-Hicret Arayışları	Hudarî, Muhammed b. Afifi el-Bacuri, Nürü'l-yakin fî sireti seyyidi'l-mürselin, Beyrut-1986 İbn Seyyidini’n-nâs (v.734), Muhtasarı Uyûnu’l- eser, Beyrut, ts.	Hz. Peygamber’in hayatı kronolojik olarak verilir ve hadis kaynaklarının siyer ve meğazi bölümlerinden yararlanılır. Ayrıca İslam Tarihi ve Siyer kaynaklarından istifade edilerek siyer-i Nebi’den çağımız insanına örnek davranışlar tespit edilerek bunlar üzerinde durulur.
8	MEDİNE DÖNEMİ 1-Hicret ve Medine Medeniyetinin Kuruluşu 2-Savunma Savaşları 3-Hudeybiye ve Devlet Başkanlarına yazılan Mektuplar 4-Veda Haccı 5-Vefatı ve Geriye Bıraktığı Emanetler	Hudarî, Muhammed b. Afifi el-Bacuri, Nürü'l-yakin fî sireti seyyidi'l-mürselin, Beyrut-1986 İbn Seyyidini’n-nâs (v.734), Muhtasarı Uyûnu’l- eser, Beyrut, ts.	Hz. Peygamber’in hayatı kronolojik olarak verilir ve hadis kaynaklarının siyer ve meğazi bölümlerinden yararlanılır. Ayrıca İslam Tarihi ve Siyer kaynaklarından istifade edilerek siyer-i Nebi’den çağımız insanına örnek davranışlar tespit edilerek bunlar üzerinde durulur.

10	HZ. PEYGAMBER'İN ÖRNEKLİĞİ 1-Aile reisi olarak 2-Devlet Başkanı olarak 3-Ordu komutanı olarak 4-Eğitimci olarak 5-Sosyolog ve Psikolog olarak	Bütün Yönleriyle Asr-Saadette İslam (Editör: Vecdi Akyüz) Beyan Yayınları I-V	İlgili konular kaynak eserden seçilerek kursiyerlerce önceden okunur ve sınıfta somut örneklerle müzakere edilir.

HADİS: HZ. PEYGAMBER VE ÖRNEKLİĞİ YARDIMCI LİTERATÜRÜ

İbn Sa'd, Tabakâtü'l-kübra, Beyrut, ts. İbn Kesir, el-Bidâye ve'n-nihâye, Beyrut, 1966 İbn Seyyidini'n-nâs (v.734), Uyûnu'l-eser, Beyrut, ts. Mustafa Sıbâî, es-Sîretü'n-nebeviyye,	Hamidullah, Muhammed, İslam Peygamberi, I-II, İstanbul-1980. Köksal, Âsım, İslam Tarihi, İstanbul, 1981 Algül, Hüseyin, İslam Tarihi, İstanbul, 1986

7. HADİS: KLASİK METİN I (I. Dönem, 12x3=36)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
36	Muhtasaru Sahihi Müslim	Muhtasaru Sahihi Müslim, Zekiyyüddin Münzirî (h. 656)	K.İman'dan K.Cum'a'ya kadar okunur. Metin, Müslim'in Sahih'inin şerhlerinden yararlanılarak takip edilir.

8. HADİS : KLASİK METİN II (II. Dönem, 12x3=36)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
36	Muhtasaru Sahihi Müslim	Muhtasaru Sahihi Müslim, Zekiyyüddin Münzirî (h. 656)	K.Cum'a'dan K.Talak'a kadar okunur. Metin, Müslim'in Sahih'inin şerhlerinden yararlanılarak takip edilir.

9. HADİS: KLASİK METİN III (III. Dönem, 12x3=36)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
36	Muhtasaru Sahihi Müslim	Muhtasaru Sahihi Müslim, Zekiyyüddin Münzirî (h. 656)	K.Talak'tan K.Eş'ribe'ye kadar okunur. Metin, Müslim'in Sahih'inin şerhlerinden yararlanılarak takip edilir.

10. HADİS: KLASİK METİN IV (IV. Dönem, 12x4=48)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
48	Muhtasaru Sahihi Müslim	Muhtasaru Sahihi Müslim, Zekiyyüddin Münzirî (h. 656)	K.Eş'ribe'den K.Birr'e kadar okunur. Metin, Müslim'in Sahih'inin şerhlerinden yararlanılarak takip edilir.

11. HADİS: KLASİK METİN V (V. Dönem, 12x4=48)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
48	Muhtasaru Sahihi Müslim	Muhtasaru Sahihi Müslim, Zekiyyüddin Münzirî (h. 656)	K.Birr'den eserin sonuna kadar okunur. Metin, Müslim'in Sahih'inin şerhlerinden yararlanılarak takip edilir.

12. HADİS: KLASİK METİN VI (VI. Dönem, 12x3=36)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
36	SEÇME METİNLER 1. Muvatta, (K. Câmi') 2. Buhari, (K. ilim- K. İtisam) 3. Tirmizî (K. Libas-K. Atime-K. Eşribe) 4. Ebu Davud (K. Sünne-K.Cihad-K. Fiten ve'l-melahim) 5. Kuleyni' el-Kâfi (Şia'dan hadisler)	Guraya, M. Y., Sünnet'in Neliği Sorununa Metodik bir Yaklaşım, (çev. M. E. Özafşar) Ankara Okulu, Ankara- 1999 Dere, Ali, 'İmam Malik'in Hadis Metinlerini Değerlendirme Kriterleri Üzerine', İsl.Arş. Der., X (1997) 69-73.	Fıkıh hadis ilişkisi ve İslam fıkıhında hadisin yeri üzerinde durulduktan sonra Fıkıhî hadislere ilişkin literatür hakkında bilgi verilir. Yazarlar ve eseri hakkında bilgi verilir. Metinler seçilerek 6'şar saatte bitirilecek şekilde planlanlanır

HADİS: KLASİK METİN VI YARDIMCI LİTERATÜR

Goldziher, Ignaz, Zâhirîler- Sistem ve Tarihleri-, (çev. C.Tunç) A.Ü.İ.F.Y., Ankara-1982. Güler, Zekeriya, Zâhirî Muhaddislerle Hanefî Fakihleri Arasındaki Münakaşalar ve İhtilaf Sebepleri, T.D.V.Y. (1997). Koçyiğit, Talat, 'Âhâd Haberlerin Değeri', A.Ü.İ.F.D., XIV (1966) s.125-142.	Schacht, Joseph 'Eski Hukuk Mekteplerinde Hadisler', (çev. Selahaddin Eroğlu) A.Ü.İ.F.D. XXVIII (1986) s.143-158. Sıddıki, M. Zübeyir, 'İslam Hukukunda Hadis'in Yeri', (çev. Esat Kılıçer) A.Ü.İ.F.D., (1964) s.113-117. Ünal İ.H., İmam Ebu Hanife'nin Hadis Anlayışı ve Hanefi Mezhebinin Hadis Metodu, D.İ.B.Y., Ankara-1994.

12. FIKİH ALANI DETAYLI PROGRAMI

A. GİRİŞ

İslam kültürünün özgün bilim alanlarından birisi de Fıkıhtır. Fıkıh, İslam dininin temel kaynakları ışığında insanların ameli yönden hak ve sorumluluklarını inceleyen normatif bir bilimdir. İslam'daki ibadet yükümlülüklerinin neler olduğu ve nasıl yerine getirilmesi gerektiği fıkıh ilmi kapsamında değerlendirildiği gibi, kişiler ve toplumlar arası ilişkilerin normatif değeri de İslâm dininin temel kaynakları açısından bu ilim içerisinde incelenir.

İslam tarihinin ilk devirlerinden itibaren şekillenmeye başlayan Fıkıh ilmi, birkaç asır içerisinde olgunlaşmış ve sistematik bir bilim dalı haline gelmiştir. İslam kültüründe yüzlerce farklı fıkıh ekolü ortaya çıkmıştır. Bunların pek çoğunun zamanla mensubu kalmamıştır. Ancak bu ekollerin İslam fıkıh düşüncesine yaptıkları teorik katkıdan her zaman yararlanılmıştır.

Genel olarak Hanefilik, Şafilik, Malikilik, Hanbelilik ve Caferilik olarak bilinen ve İslam tarihi boyunca büyük kitleler tarafından benimsenen fıkıh ekolleri günümüzde de yaygınlığını muhafaza etmektedir.

İslam kültüründe geliştirilen hukuk düşüncesinin kendisinde kristalleştiği fıkıh disiplini, her zaman özel bir ilgiye mazhar olmuştur. Günümüzde de en çok önem verilen alanlardan birisidir. Nitekim DİB ihtisas kurslarındaki müfredatın da ağırlıklı kısmını fıkıh oluşturmaktadır. Fıkıh derslerinde İslâm'ın temel kaynaklarında yani naslarda bulunan ve çoğu çerçeve belirleyen hükümlerle, müçtehitlerin bunlara bağlı kalarak benimsedikleri fikhî düzenlemelerin kaynak, amaç ve sonuçlarını tahlil etmek hedeflenmektedir. Bu tahlil işlemi, belli başlı fıkıh mezheplerinin hüküm çıkarma yöntemlerini içeren fıkıh usûlü kitapları ile fikhî hükümleri içeren furû eserleri esas alınarak yapılacaktır. Fıkıh tarihi, mezheplerin doğuşu ve belirgin özellikleri, fikhin ana konularının teorik zemini, genel fıkıh kaideleri, fıkıh felsefesi ve fetva tekniği bu alanın diğer konularıdır. Fıkıh dersinde teorik tartışmalar yanında değişen şartlar ve durumlar ile hükümler arasındaki ilişki irdelenecek ve mukayeseli değerlendirmeler yapılacaktır.

B. FIKİH ALANININ DÖNEMLERE GÖRE DAĞILIMI

1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	5. DÖNEM	6. DÖNEM
Fıkıh İlmine Giriş 12x4=48	Fıkıh: Usul I 12x4=48	Fıkıh: Usul II 12x3=36	Fıkıh: Usul III 12x2=24	Fıkıh: Makâsıd Teorisi 12x2=24	Fıkıh: Mukayeseli Metinler 12x3=36
Fıkıh: Klasik Metin I 12x7=84	Fıkıh: Klasik Metin II 12x6=72	Fıkıh: Klasik Metin III 12x5=60	Fıkıh: Klasik Metin IV 12x5=60	Fıkıh: Klasik Metin V 12x4=48	Fıkıh: Klasik Metin VI 12x4=48
---	---	---	---	Feraiz 12x3=36	Müdellet İlmiyal 12x4=48
---	---	Fıkıh: Genel ve Özel Kaideler 12x4=48	Fıkıh: Güncel Problemler I 12x4=48	Fıkıh: Güncel Problemler II 12x4=48	Fıkıh: Fetva Usulü 12x2=24

C. FIKİH ALANININ GENEL AMAÇLARI

Bu dersi alan kursiyer;

1. Fıkıh ilminin temel kavram ve kaynaklarını yapısal özellikleri ile tanır.
2. Fıkıh ilminin tarihi gelişimini bilir.
3. Klasik fıkıh metinlerini okur ve açıklar.
4. Fıkıh mezheplerini kaynak ve yöntemleriyle birlikte değerlendirir.
5. Fıkıhın naslara dayalı olarak yorum yapma becerisi olduğunu öğrenir.
6. İslam miras hukukunu bilir ve feraiz meselelerini çözümler.
7. Fıkıhtaki ilmihal konularını mukayeseli olarak delilleriyle bilir.
8. Genel ve özel fıkıh kaidelerini bilir,
9. Hüküm çıkarma yollarını kavrayarak yeni hükümler çıkarabilme becerisi kazanır.
10. Bilimsel, teknik ve sosyal gelişmelerin ortaya çıkardığı bireysel ve toplumsal problemlere fıkıh metodolojisi çerçevesinde yeni çözüm önerileri üretir.
11. Fetva verme yöntem ve inceliklerini kavrar.

D. FIKİH ALANININ UYGULAMA ESASLARI

1. Fıkıh alanının kursiyerlerde geliştirmeyi hedeflediği özgün ve eleştirel düşünme, kaynakları kullanabilme ve yararlanabilme ve benzeri becerilerini geliştirmek için öğrenme-öğretme sürecinde metin okuma, soru-cevap, grup çalışması, tartışma, araştırma ve sunum gibi yöntem ve teknikler uygulanır.
2. Fıkıh alanı ile ilgili tüm konularda kursiyerlerin ön hazırlık yaparak derse gelmeleri sağlanır.
3. Fıkıh konularının işlenişinde metin yanında Türkçe kaynaklardan da yararlanmaları teşvik edilir.
4. Klasik Fıkıh metinlerinden belirlenen bölümler okunarak tartışılır. Okuma metninin Türkçe'ye çevrisiyle sınırlı kalınmayıp, metinde konunun takdim ediliş biçimi anahtar terim ve ifade kalıpları ve konunun ele alınış şekli üzerinde durulur. Klasik metinde işlenen konunun, yardımcı literatürden de yararlanılarak güncelleştirilmesi, ilgili diğer disiplinler açısından değerlendirilmesi ve metodik çözümlere imkân tanıyacak şekilde ele alınması sağlanır.
5. Fıkıhın genel ve özel kaideleri özümseyerek örnek fıkıh problemleri üzerinde uygulanır.

E. FIKİH ALANI DERS SAATLERİ, İÇERİKLERİ, MÜRACAAT KAYNAKLARI VE İŞLENİŞ AÇIKLAMALARI

1. FIKİH: FIKİH İLMİNE GİRİŞ (I. Dönem, 12x4=48)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
12	GİRİŞ - I 1. Fıkıh İlmi ve Mahiyeti 2. Fıkıh Tarihi 3. Yaşan Mezhepler	Zerka, M.A, el-Medhalü'l-Fıkhiyü'l-âm, Cilt I Bilmen, Ö. N.; Istalahat-ı Fıkhiyye Kâmusu, Cilt I,	Fıkıh ilminin tanımı, amacı, konusu, fıkıh-fıkıh usulü ve fıkıh ilminin diğer ilimlerle ilişkisi ve fıkıh ilminin tarihi gelişimine genel hatları ile değinilecek ve fıkıh ekolleri üzerinde durulacaktır.
36	GİRİŞ - II 1. İbadetler 2. Fıkıh Teorileri 2.1. Eşya Hukuku Teorisi 2.2. Akit Teorisi 2.3. Ceza Teorisi	Zeydan, el-Medhal, 12. baskı, Beyrut, 1995 s. 183-237; 239-332; 334-345	Fıkıh teorileri verilmeden önce fıkıhın alan konularından olan ibadetler hakkında genel bilgilendirme yapılır. Konular işlenirken esas metin yanında yardımcı literatürden de yararlanılacaktır.

FIKİH İLMİNE GİRİŞ: YARDIMCI LİTERATÜR

Abdülkadir, A., Nazra âmme fi târihi'l-fıkhi'l-islâmî, Mısır, 1965. Bayrakdar, Mehmet, İslam'da İbadet Fenomenolojisi, Ankara, 1987 Coulson N.J., fi Tarihi't-teşrîi'l-İslâmî. DİA, İbadet Maddesi. Dursun, Davut, Osmanlı Devletinde Siyaset ve Din, İşaret, İstanbul, ty. Ebu Zehra, e Fazlurrahman, İslam, Ankara Okulu y., Ankara-1999, s.123-142. Hacvî, el-Fikru's-sâmî. Hamidullah, M., İslam Hukuku Etütleri, İstanbul, ty. Hamidullah, M., İslam'ın Hukuk İlmine Yardımları, İstanbul, 1962. Hökelekli, Hayati, Psikoloji ve Sosyoloji Açısından İbadet, DİA, 19/248-252, İstanbul-1999 Hudarî, Tarîhu't-teşrîi'l-İslâmî.	Karaman, H., İslam Hukukunda İçtihad. Karaman, Hayrettin, İslâm Hukuk Tarihi. Koca, Ferhat, İbadet, İslam'da İbadet, DİA, 19/233-255, İstanbul, 1999. Musa, M. Yusuf, el-Emval ve Nazariyyetu'l-akid fi'l-fıkhi'l-islami, Kahire, 1986. Musa, Muhammed Yusuf, Fıkıh-ı İslâm Tarihi. Schacht J., İslam Hukukuna Giriş. Şafak, A., İslam Hukukunun Tedvini, Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum-1977. T.D.V, İslâm Ansiklopedisi, Fıkıh Maddesi. Udeh A., et-Teşrû'l-cinâiyyü'l-İslâmî. Yaman, Ahmet, İslâm Hukuku'nun Oluşum Süreçlerinde Siyaset Hukuk İlişkisi.

2. FIKİH: USUL- I (II. Dönem, 12x4=48)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
48	FIKİH USULÜ 1. Deliller 1.1. Kitap 1.2. Sünnet 1.3. İcma 1.4. Kıyas 1.5. Mesalih-i Mürsele 1.6. İstihsan 1.7. Örf 1.8. Şer 'u Men Kablena 1.9. Sahabî Kavli 1.10. İstishab	1. Abdülvahhab Hallaf, İlmu Usul'il-Fıkıh 2. Zeydan el-Veciz 3. Zekiyüddin Şa'ban, Usulü'l-Fıkıh'l-İslâmî 4. Gazzali el-Mustasfa	Konular işlenirken esas metin yanında yardımcı literatürden de yararlanılacaktır.

FIKİH: USUL-I YARDIMCI LİTERATÜR

Âmidî ve İbn Hazm, el-İhkâm. Büyük Haydar Efendi, Usûl-i Fıkıh Dersleri. Cassas, el-Fusul. Debûsî, Takvîmu'l-edille. Ebu'l-Hüseyn el-Basrî , Kitabu'l-mu'tmed fi usûli'l-fıkıh. Fahrettin Atar, Fıkıh Usulü. Gazali, el-Mustasfa. Hallâf, Usûl. Hudari Bey, Usûlü'l-fıkıh.	Karafi, Nefâisu'l-usûl fi şerhi'l-mahsûl. Râzî, el-Mahsûl. Serahsî, Usûl. Seyyid Bey, Medhal. Zerkeşi, Bedreddin, el-Bahru'l-muhit, I-VI, ty, I/10-114. Zeydân, el-Vecîz. İzmirli İsmail Hakkı, İlm-i Hılâf.

3. FIKİH: USUL-II (III. Dönem, 12x3=36)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
36	2. HükümBahisleri 2.1. Hüküm 2.2. Hakim 2.3. Mahkum Fih 2.4. Mahkum-u Aleyh HÜKÜM ÇIKARMA YOLLARI Lafız –Mana İlişkisi 1. Vaz ‘ 2. İsti’mal 3. Açıklık-Kapalılık 4. Manaya Delâlet	1. Abdülvahhab Hallaf, İlmu Usul'il-Fıkh 2. Zeydan el-Veciz 3. Zekiyüddin Şa’ban, Usulü'l-Fıkh'l-İslâmî 4. Gazzali el-Mustasfa	Konular işlenirken esas metin yanında yardımcı literatürden de yararlanılacaktır.

FIKİH: USUL II YARDIMCI LİTERATÜR

Âmidî ve İbn Hazm, el-İhkâm. Büyük Haydar Efendi, Usûl-i Fıkıh Dersleri. Cassas, el-Fusul. Debûsî, Takvîmu'l-edille. Ebu'l-Hüseyn el-Basrî , Kitabu'l-mu'tmed fi usûli'l-fıkh. Fahrettin Atar, Fıkıh Usulü.	Hudari Bey, Usûlü'l-fıkh. İzmirli İsmail Hakkı, İlmi Hılâf. Karafi, Nefâisu'l-usûl fi şerhi'l-mahsûl. Râzî, el-Mahsûl. Serahsî, Usûl. Seyyid Bey, Medhal. Zerkeşi, Bedreddin, el-Bahru'l-muhit, I-VI, ty, I/10-114.

4. FIKİH: USUL-III (IV. Dönem, 12x2=24)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
24	HÜKÜM ÇIKARMA YOLLARI Turuku'l- İstinbat konularına devam edilecektir.	1. Abdülvahhab Hallaf, İlmu Usul'il-Fıkh 2. Zeydan el-Veciz 3. Zekiyüddin Şa’ban, Usulü'l-Fıkh'l-İslâmî	Konular işlenirken esas metin yanında yardımcı literatürden de yararlanılacaktır.

FIKİH: USUL III YARDIMCI LİTERATÜR

Âmidî ve İbn Hazm, el-İhkâm. Büyük Haydar Efendi, Usûl-i Fıkıh Dersleri. Cassas, el-Fusul. Debûsî, Takvîmu'l-edille. Ebu'l-Hüseyn el-Basrî , Kitabu'l-mu'tmed fi usûli'l-fikh. Fahrettin Atar, Fıkıh Usulü. Gazali, el-Mustasfa. Hallâf, Usûl. Hudari Bey, Usûlü'l-fikh. İzmirli İsmail Hakkı, İlm-i Hılâf.	Karafi, Nefâisu'l-usûl fi şerhi'l-mahsûl. Râzî, el-Mahsûl. Serahsî, Usûl. Seyyid Bey, Medhal. Zerkeşi, Bedreddin, el-Bahru'l-muhit, I-VI, ty, I/10-114. Zeydân, el-Vecîz. Pekcan, Ali, Klasik Usul Düşüncesinde İcma Doktrini Pekcan, Ali, İslam Hukuk Teorisine Usulî Yaklaşımlar

5. FIKİH: MAKÂSİD TEORİSİ (V. Dönem, 12x2=24)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
24	MAKASİD TEORİSİ 1. Maslahat 2. Zaruriyyat 3. Hacıyyat 4. Tahsiniyyat	İz b. Abdusselam, el-Kavaid, Necmettin et-Tufî, Risale fi'l-Maslaha Şatibi, el- Muvafakat, I-IV; Beyrut, t.y	Konular işlenirken esas metin yanında yardımcı literatürden de yararlanılacaktır.

FIKİH: MAKASİD YARDIMCI LİTERATÜR

Bûti, R., Davâbitu'l-maslaha. İbn Aşur, Makâsîdü's-şer'îati'l-İslamiyye. Şelebi, Ta'lîlü'l-Ahkam. Vecdi Aral, Hukuk Felsefesi. Yaman Ahmet, Makâsîd ve İctihad. Pekcan Ali İslam Hukukunda Gaye Problemi

6. FIKİH: MUKAYESELİ METİNLER (VI. Dönem, 12x3=36)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
36	MUKAYESELİ METİNLER	İbn Rüşd, Bidayetü'l- Müctehid, İstanbul, t.y M. Şeltut, - M.Sayis, Mukâranetü'l-Mezâhib Fi'l- Fikh.	Seferilik, Namazların Cem'i, Abdest Konuları, Kurban, vb. konular belirtilen kaynaklardan bölümler halinde mukayeseli olarak işlenecektir. Okutulan metin, İbn Kudame ve Serahsi'nin yardımcı literatürde belirtilen eserleriyle mukayeseli olarak verilecektir.

MUKAYESELİ METİNLER YARDIMCI LİTERATÜR

Beyhaki, A., el Hilâfiyyat. Buti, Ramazan, Muhadarât fi'l-fıkhî'l-mukâran. Dimeşkî, Rahmetü'l-Ümme fi'h-tilâfi'l-eimme. İbn Hazm, el-Muhallâ. İbn Kudame, el- Mugni. İsmendî, Tarîkatü'l-hılâf fi'l-fıkh. Karaman, H., İslâmın Işığında Günün Meseleleri. Karaman, H., Mukayeseli İslam Hukuku	Serahsi, el-Mebhut. Şeltut, M.-Sayis, M., Mukâranetü'l-mezâhib fi'l-fıkh. Şeltut, M.-Sayis, M., Mukayeseli Mezhepler Hukuku, Çev. S. Şimşek, İstanbul.ty. Zühaylî, el-Fıkhü'l-İslamî ve edilletüh Zeydan, A., el Mufasssal

7. FIKIH: KLASİK METİN-I (I. Dönem, 12x7=84)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
84	FIKIH KLASİK METİN-I	Mevsılî, el-Muhtar	İbadet bahsinden kitabın sonuna kadar bütün konular metin olarak okunacaktır.

FIKIH : KLASİK METİN-I YARDIMCI LİTERATÜR

Gazali, Vecîz. Halil, Muhtasar. Hırakî, Muhtasar. Kayrevanî, Risale.	Kudurî Metni. Merginânî, el-Hidaye Nevevi, Minhac.

8. FIKIH: KLASİK METİN II (II. Dönem, 12x6=72)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
72	(Not: Muhtardan bitirilemeyen konular tamamlanacak) ALIŞ VERİŞ KONULARI I 1. Bey ve Selem 2. Sarf ve Riba 3. İcare	Kasânî, Bedâiu's-Sanâî 5/133-310 İbn Hümâm, Fethu'l-Kadir 146-178 Merginânî, Hidaye, 87-100, 136-154	Belirlenen her bir konu, kaynaklar kısmında geçen üç eserden hangisinde daha sistematik ve anlaşılır olarak verilmişse o eserden işlenecektir. Ayrıca diğer iki eserde konu ile ilgili işlenmesi uygun görülen bölümler öğretmen tarafından seçilerek veya ödev vermek suretiyle kursiyerler tarafından hazırlanarak mukayeseli olarak işlenecektir.

FIKİH: KLASİK METİN II YARDIMCI LİTERATÜR

Aydın, M. Akif, Borç, DİA, VI/285-291. Bardakoğlu, Ali, Havale, DİA, XVI/507-512. Bilmen, Ö. N.; Istalahat-ı Fıkhiyye Kâmusu. DİA, Akit, Bey, Borç, Deyn Fesad, Butlan, Havale, Faiz, Kefalet ve ilgili diğer maddeleri. Ebu Zehra, el-Milkiyye ve Nazariyyetü'l-akd.	Karaman, Mukayeseli İslam Hukuku. Karaman. H., Akit, DİA, II/251-256. Kurtoğlu, Serda, İslam Hukuku Dersleri, II. Cilt, Eşya Hukuku-Borçlar Hukuku, İstanbul, 1972. Mahmasânî, en-Nazariyyetü'l-âmm li'l-mûcebât ve'l-ukûd. Senhûrî, Masâdirü'l-Hak ve Nazariyyetü'l-Akd. Zerka, , el-Medhalü'l-fikhiyyü'l-âm.

9. FIKİH: KLASİK METİN-III (III. Dönem, 12x5=60)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
60	ALİŞ VERİŞ KONULARI II 1. Kefalet 2. Vekalet 3. Havale 4. Hibe 5. Emanet(Vedia ve Ariyet) 6. Vakıf 7. Şirketler	Kasânî, Bedâiu's-Sanâî İbn Hümâm, Fethu'l-Kadir Merginânî, Hidaye	Belirlenen her bir konu, kaynaklar kısmında geçen üç eserden hangisinde daha sistematik ve anlaşılır olarak verilmişse o eserden işlenecektir. Ayrıca diğer iki eserde konu ile ilgili işlenmesi uygun görülen bölümler öğretmen tarafından seçilerek veya ödev vermek suretiyle kursiyerler tarafından hazırlanarak mukayeseli olarak işlenecektir.

FIKİH: KLASİK METİN III YARDIMCI LİTERATÜR

Aydın, M. Akif, Borç, DİA, VI/285-291. Bardakoğlu, Ali, Havale, DİA, XVI/507-512. Bilmen, Ö. N.; Istalahat-ı Fıkhiyye Kâmusu.DİA, Akit, Bey, Borç, Emanet, Ariyat, Hibe, İcare, Deyn Fesad, Butlan, Havale, Faiz, Kefalet ve ilgili diğer maddeleri. Ebu Zehra, el-Milkiyye ve Nazariyyetü'l-akd. DİA, II/251-256.	Kurtoğlu, Serda, İslam Hukuku Dersleri, II. Cilt, Eşya Hukuku-Borçlar Hukuku, İstanbul, 1972. Mahmasânî, en-Nazariyyetü'l-âmm li'l-mûcebât ve'l-ukûd. Senhûrî, Masâdirü'l-Hak ve Nazariyyetü'l-Akd. Zerka, , el-Medhalü'l-fikhiyyü'l-âm. Karaman, Mukayeseli İslam Hukuku. Karaman. H., Akit,

10. FIKİH: KLASİK METİN-IV (IV. Dönem, 12x5=60)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
60	AHVAL-İ-ŞAHSİYYE-I 1. Nişan ve Çeyiz 2. Evlilik Akdi 3. Evlenme Engelleri 4. Evlilikte Denklik 5. Evlilikte Vekalet ve Velayet 6. Mehir 7. Fasit ve Batıl Evlilikler	Ebü Zehre, el-Ahvalu's-Şahsiyye, 17-106 Muhammed Muhyiddin Abdülhamid, el-Ahvalu's-şahsiyye. Merginânî, Hidaye, 189-254 Mevsilî, İhtiyar, 153-182	Ahval-i-Şahsiyye kapsamında Nişanlılık, Nikah, Mehir, Çeyiz ve Talak konuları çerçevesinde işlenecektir.

FIKİH : KLASİK METİN-IV YARDIMCI LİTERATÜR

Acar,H.İbrahim, İslam Hukukunda Evliliğin Sona Ermesi. Ansay,Sabri Şakir, Eski Aile hukukumuz Bir Nazar, Ankara- 1962. Aydın, M. Akif, İslam-Osmanlı Aile hukuku, İstanbul, 1985. Çeker, Orhan, Hukuku Aile Kararnamesi, Konya 1999. Çeker, Orhan, Nafaka kanunu, İstanbul, 1985. Dağcı, İslam Aile Hukukunda Evlenme Engelleri, A.Ü.İ.F.D., XXXIX, Ankara, 1999-2000.	Osmanlı Hukuk-ı Aile Kararnamesi. Osmanlı Nafaka Kanunu. Şaban Zekiyyüddin, el-Ahvalu's-şahsiyye. Şelebî, Ahkamu'l-üsra. Yaman, Ahmet, İslam Aile Hukuku, Konya, 2002. Zeydan, el-Mufasssal fî ahkâmi'l-mer'e. Hallaf, el-Ahvalu's-şahsiyye. Kuleysî, Ahkamu'l-üsra. Döndüren Hamdi, Delilleriyle Aile İlmihali.

11. FIKİH: KLASİK METİN -V (V. Dönem, 12x4=48)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
48	AHVAL-İ-ŞAHSİYYE II 1. Talak 2. Tefviz ve Tefrik 3. İlâ 4. Hulu' 5. Zihar 6. Lian 7. İddet 8. Nafaka 9. Hidane 10. Rada (Süt Emme)	Ebû Zehre, el-Ahvalu's-Şahsiyye 231-435 Muhammed Muhyiddin Abdülhamid, el-Ahvalu's-şahsiyye.	Sayılan konular belirlenen kaynaklar esas alınarak işlenecektir

FIKİH: KLASİK METİN-V YARDIMCI LİTERATÜR

Acar,H.İbrahim, İslam Hukukunda Evliliğin Sona Ermesi. Ansay,Sabri Şakir, Eski Aile hukukumuz Bir Nazar, Ankara- 1962. Aydın, M. Akif, İslam-Osmanlı Aile hukuku, İstanbul, 1985. Çeker, Orhan, Hukuku Aile Kararnamesi, Konya 1999. Çeker, Orhan, Nafaka kanunu, İstanbul, 1985. Dağcı, İslam Aile Hukukunda Evlenme Engelleri, A.Ü.İ.F.D., XXXIX, Ankara, 1999-2000. Döndüren Hamdi, Delilleriyle Aile İlmihali. Hallaf, el-Ahvalu's-şahsiyye. Kuleysî, Ahkamu'l-üsra.	Osmanlı Hukuk-ı Aile Kararnamesi. Osmanlı Nafaka Kanunu. Şaban Zekiyyüddin, el-Ahvalu's-şahsiyye. Şelebî, Ahkamu'l-üsra. Yaman, Ahmet, İslam Aile Hukuku, Konya, 2002. Zeydan, el-Mufasssal fî ahkâmi'l-mer'e.

12. FIKİH: KLASİK METİN VI (VI. Dönem, 12x4=48)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
48	GÜNDELİK HAYATA İLİŞKİN HELAL VE HARAMLAR/KERÂHİYYE 1.Yiyecek ve İçecekler 2. Giyim-Kuşam 3. Cinsel Konular 4. Kurban ve Zebh 5. Yemin ve Aadak	Merginânî, Hidaye, s. 78-98 Mevsili, el-İhtiyar, s. 153-182	Sayılan konular işaret edilen kaynaklar esas alınarak ve güncelerde değinerek işlenecektir.

13. FIKİH: GENEL VE ÖZEL KAİDELER (III. Dönem, 12x4=48)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
48	GENEL VE ÖZEL KAİDELER 1. Kavaid-i Külliye 2. Davabit 3. Mecelle Mukaddimesi (İlk 100 Madde)	Debusi, Tesisü'n-Nazar, Kahire, t.y. Ali haydar, Dürerü'l-Hükkam,	Konular belirlenen kaynaklar esas alınarak işlenecektir.

FIKİH: GENEL VE ÖZEL KAİDELER YARDIMCI LİTERATÜR

Bûti, R., Davâbitü'l-maslaha, IV. Bsk. Beyrut, 1982. Hâdimî, Mecâmiu'l-hakâik'ı ve Kırkağâcî şerhi. İsnevi, Cemaleddin, et-Temhîd fi tahrîci'l-furû ale'l-usûl.	Muhammed Hamza, el-Ferâidü'l-behiyye. Nedvi, Ali Ahmed, el-Kavâidu'l-fıkhiyye. Yıldırım Mustafa, Mecelle'nin Külli Kaideleri. Zencânî, Şihabuddin, Tahrîcu'l-furû ale'l-usûl. Zerka, Ahmed b. Muhammed, Şerhu'l-kavâidi'l-fıkhiyye.

14. FIKİH: GÜNCEL PROBLEMLER- I (IV. Dönem, 12x4=48)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
36	BİLİMSSEL VE EKONOMİK PROBLEMLER I 1. Bilimsel/ Tıbbi Problemler 2. Ekonomik/Ticari Problemler	Din İşleri Yüksek Kurulu, Mecma'ül-Fıkıh'ı'l-İslâmi ve Hey'etü-Kıbari'l Ulema Karar Metinleri	Bilimsel - tıbbi problemler çerçevesinde, Kök hücre ve Klonlama, doğum kontrolü, kürtaj, taşıyıcı annelik, sperm ve yumurtalık dokusu nakli vb; Ekonomik problemler çerçevesinde, Sigorta, bankacılık, kredi vb.; Konular işlenirken esas metin yanında yardımcı literatürden de yararlanılacaktır.

GÜNCEL PROBLEMLER I YARDIMCI LİTERATÜR

Ali Ahmed Salus , Mevsuatü'l-kadaya'l-fıkhiyyeti'l-muasıra ve'l-iktisadi'l-İslami Ali Muhammed Yusuf Muhammedi, Buhusun fıkhiyye fî mesaili tıbbiyyetu muasıra Ebu Zeyd, B. Fıkhu'n-nevâzil, Risale y., Beyrut, ty. el-Karârât ve't-tevsiyât li Mecma'i'l-Fıkhi'l-İslamî	Kahtâni, M., Menhecu istinbâti ahkâmi'n-nevâzili'l-fıkhiyyeti'l-muâsıra, Daru'l-endelüs, Cidde, ty. Karadâvî, el-Fetâvâ'l-mu'âsıra Muhammed Nebil Ganâim, Kadaya muasıra : dirase fıkhiyye ictimaiyye Muhammed Süleyman Eşkar, Buhusun fikriyye fî kazaya'l-iktisadiyye masıra Mübarek b. Süleyman, Ahkâmü't-teamül fî'l-esvaki'l-maliyyeti'l-muasıra (2 cilt) Zerka, M. Fetâvâ, Daru'l-kalem, Dimaşk, ty.

15. FIKIH: GÜNCEL PROBLEMLER-II (V. Dönem, 12x4=48)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
48	SOSYAL PROBLEMLER II 1. Sosyal Problemler 2. Kültürel Problemler	Din İşleri Yüksek Kurulu, Mecma'ül-Fıkhi'l-İslâmi ve Hey'etü-Kıbari'l Ulema Karar Metinleri	Sosyal ve kültürel problemler çerçevesinde, aile sorunları çalışma hayatındaki sorunlar, Kadının şahitliği ve imamet, vb. tartışılan konular Konular işlenirken esas metin yanında yardımcı literatürden de yararlanılacaktır.

GÜNCEL PROBLEMLER II YARDIMCI LİTERATÜR

Ali Ahmed Salus , Mevsuatü'l-kadaya'l-fıkhiyyeti'l-muasıra ve'l-iktisadi'l-İslami. Ali Muhammed Yusuf Muhammedi, Buhusun fıkhiyye fî mesaili tıbbiyyetu muasıra. Ebu Zeyd, B. Fıkhu'n-nevâzil, Risale y., Beyrut, ty. el-Karârât ve't-tevsiyât li Mecma'i'l-Fıkhi'l-İslamî. Muhammed Nebil Ganâim, Kadaya muasıra : dirase fıkhiyye ictimaiyye.	Kahtâni, M., Menhecu istinbâti ahkâmi'n-nevâzili'l-fıkhiyyeti'l-muâsıra, Daru'l-endelüs, Cidde, ty. Karadâvî, el-Fetâvâ'l-mu'âsıra. Muhammed Süleyman Eşkar, Buhusun fikriyye fî kazaya'l-iktisadiyye masıra. Mübarek b. Süleyman, Ahkâmü't-teamül fî'l-esvaki'l-maliyyeti'l-muasıra (2 cilt). Zerka, M. Fetâvâ, Daru'l-kalem, Dimaşk, ty.

16. FIKİH: FETVA USULÜ (VI. Dönem, 12x2=24)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
24	FETVA USULÜ 1. Fetva Geleneği 1.1. Fetva Ehliyeti 1.2. Fetva yöntemi 1.3. Fetva Dili ve Kavramları 1.4. Günümüzde Fetva 2. İlmihal Geleneği 2.1. İlmihallerin Gelişimi 2.2. İlmihallerin İçeriği 2.3. İlmihal Kritiği	İbn Abidin, Resmu'l-Mufti Ebu Gudde, el-Ahkam	Fetva geleneğine ilişkin genel bilgiler verildikten sonra fetva yöntemini tartışmak üzere ana metin takip edilir.

FIKİH: FETVA USULÜ YARDIMCI LİTERATÜR

Ahmed Bedreddin Hassun el-Mevsuatu fi âdâbi'l-fetva Beydâvî, el-Gayetü'l-kusva fi dirayeti'l-fetva Ebû Abdullah Necmeddin Ahmed b. Hamdân el-Harrani İbn Hamdân, Sıfatü'l-fetva ve'l-müfti ve'l-müstefti en-Nevazilü'l-fıkhiyye ve eseruha fi'l-fetva ve'l-ictihad (Muhammediye : Câmiatü'l-Hasan es-Sani) Hamsi Line, Tarihü'l-fetva fi'l-İslâm ve ahkâmuha's-şer'iyye	Hüseyin Muhammed Mellah, el-Fetva : neş'etuha ve tatavvuruha usulüha ve tatbikatuha İbrâhim Likani, Menaru usuli'l-fetva ve kavaidü'l-ifta bi'l-akva Karafi, Ş, el-İhkâm fi Temyîzi'l-fetâvâ ani'l-ahkâm, II. Bsk., thk. Ebu Gudde, Beyrut, 1995 Kasımî C., el-Fetva fi'l-İslâm Muhammed Riyaz, Usulü'l-fetva ve'l-kaza fi'l-mezhebi'l-Maliki Nevevî, Âdâbü'l-fetva ve'l-müfti ve'l-müstefti

17. FIKİH: FERAİZ (İSLAM MİRAS HUKUKU) (V. Dönem, 12x3=36)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
3	GİRİŞ: Miras Hukuku Kavramları 1. Muris 2.Ölüm 3.Mirasçılar 4.Tereke 5.Tashih-i Mesail	Sabuni, M. Ali; el-Mevaris fi Şeriatı'l-İslamiyye, Beyrut. Aktan, Hamza; Mukayeseli İslam Miras Hukuku, Ankara, 1989.	Ana kavramlar temel oluşturacak şekilde ayrıntılı olarak verilir ve İslam Miras Hukuku ile Medeni Hukuk arasında Karşılaştırma yapılır. Tashih-i Mesail'de mahreç tespit usulleri öğretilir.
12	MİRASÇILAR 1.Ashab-ı Feraiz 2.Asabeler	Sabuni, el-Mevaris Aktan; Mukayeseli İslam Miras Hukuku,	Kursiyerlerin 40 hâli ezberlemeleri istenir ve hisselerin delillerine atıfta bulunulur.
12	REDĐYE MÜNASAHA ZEVİ'L-ERHAMIN MİRASÇI OLMASI	Sabuni, el-Mevaris Aktan; Mukayeseli İslam Miras Hukuku,	Reddiye ve Münasaha'ya dair çözümlemeler yapılır ve Zevî'l- Erhama miras taksiminin esasları verilir.
3	TAKSİM 1.Kazai ve Rızai Taksim 2.Taksim Tekniği 3.Taksimin İptali	Aktan; Mukayeseli İslam Miras Hukuku,	Taksimin güncel uygulama usulleri gösterilir. DİA, "Kassam" maddesi kursiyerler tarafından okunur.
6	İNTİKAL KANUNLARI 1.Osmanlı Toprak Sistemi 2.Eski İntikal Kanunları 3.1284 ve 1328 Tarihli Tevsi-i İntikal Kanunları	Aktan; Mukayeseli İslam Miras Hukuku, Akgündüz, Ahmet/ Cin, Halil; Türk Hukuk Tarihi, c:2, s:164–173, 279–290, OSAV, 1996.	Bilirkişiler tarafından çözümlenen Feraiz ve İntikal meseleleri incelenir.

FIKİH: FERAİZ (İSLAM MİRAS HUKUKU) YARDIMCI LİTERATÜR

Akgündüz, Ahmet, "İntikal", XXII, DİA, İstanbul, 2000. Ali Haydar Efendi, Teshilü'l-Feraiz, Tekin Kitabevi, Konya, Berki, Ali Himmet, İslam Hukunda Feraiz ve İntikal, Ankara, 1986. Ebu Zehra, Muhammed, Ahkamü't-Terikat ve'l-Mevaris, El-Lahim, Abdulkerim b. Muhammed, el-Feraid, Mektebetü'l-Mearif, Riyad, 1986. Hafaci, Muhammed Ali, el-Vadih fi İlmi'l-Miras, Daru'l-Kible li's-Sekafe, Cidde, 1991. Kıyık, M.Harun, İslam Miras Hukuku İle Medeni Kanunda Mirasın Mukayesesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Van, 2006. Mevlevi, Faysal, Ahkamü'l-Mevaris, Müessesetü'r-Reyyan, Beyrut, 1996.	Müslim, Mustafa, Mebahis fi İlmi'l-Miras, Daru'l-Menare, Cidde, 2004. Oral, Rıfat, Takribü'l-Ferâiz fi Dav'i'l-Kur'ân'i ve's-Sünne, Ensar Yayıncılık, Konya, 2004. Secavendi, Siracüddin Muhammed, Metnü's-Siraciyye, Hanefiyye Kitapçılık, İstanbul, 1999. Serini, Abdulvedud Muhammed, el-Vesaya ve'l-Evkaf ve'l-Mevaris, Daru'n-Nehda, Beyrut, 1992. Seven, Mehmet, İlkeler ve Hisseler Açısından İslam Miras Hukukunun Dayanakları, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2006 . Seydişehir, Mahmud Esad, Delilleriyle İslam Miras Hukuku, Esra Yayınları, İstanbul, 1994. Şener, Esat, Miras Hak ve Payları, Seçkin Yayıncılık, İstanbul,

18. MÜDELLEL İLMİHAL (VI. Dönem, 12x4=48)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
4	GİRİŞ: A-İLMİHAL ÇALIŞMALARI I-TEMİZLİK A-İLKELER VE AMAÇLAR B- NECASETİN KISIMLARI C-TEMİZLİĞİN KISIMLARI 1-Hakiki Temizlik ve Temizlenme yolları 2-Hükmî Temizlik (Abdest, Gusl ve Teyemmüm)	Heyet, İlmihal (Türkiye Diyanet Vakfı), Ankara, 2004, I/183-200, 204-210 Vehbe Zuhayli, Fıkhu'l-İbadât, Külliyyetü'd-daveti'l-İslâmiyye, Trablus, 1990, s. 7-57 Halil Gönenç, Büyük Şafi İlmihali, İstanbul, 1998, s. 29-48, 50-66, 68-77 Şeyh Abdusselam Allûş, Fukhu Mezahibi'l-Erbâa, Beyrut, 1999, s. 11-97	İlmihal çalışmaları, temizlik konuları, kısımları Hanefi ve Şafî ihtilafı göz önüne alınarak müdellel olarak işlenecek. Maslahata uygun bazı konularda ise diğer mezheplerin de görüşleri alınacak.
4	D-RUHSATLAR (Mesh konusu ve Özürlünün Abdesti) E-KADINLARA ÖZEL HALLER F- TEMİZLİKLE ALAKALI GÜNCEL MESELELER 1- Güneş Enejisi İle Isıtılmış Suyun Kullanılması 2- Suyun Temizliği İle Alakalı Laboratuar Tahlili 3- Bayanların Özel Halleri İle İlgili Tartışmalı Meseleler	Heyet, İlmihal (Türkiye Diyanet Vakfı), Ankara, 2004, I/201-203, 210-215 Vehbe Zuhayli, Fıkhu'l-İbadât, Külliyyetü'd-daveti'l-İslâmiyye, Trablus, 1990, s. 7-57 Halil Gönenç, Büyük Şafi İlmihali, İstanbul, 1998, s. 42-43, 48-50, 67, 78-80 Şeyh Abdusselam Allûş, Fukhu Mezahibi'l-Erbâa, Beyrut, 1999, s. 62-71, 98-106	Ruhsatlar ve kadınlara özel hükümler üzerinde durulacak. Konular Hanefi ve Şafî ihtilafı göz önüne alınarak müdellel olarak işlenecek. Maslahata uygun bazı konularda ise diğer mezheplerin de görüşleri alınacak. İlgili konular işlenirken güncel meseleler tartışılacaktır.
4	II-NAMAZ A-NAMAZIN MAHİYETİ VE ÖNEMİ B-NAMAZIN HÜKÜMLERİ (Farzları, Vacipleri Sünnetleri, Mekruhları ve Bozan şeyler) C-NAMAZIN ÇEŞİTLERİ 1-Farz Namazlar 2-Vacip Namazlar 3-Nafile Namazlar	Heyet, İlmihal (Türkiye Diyanet Vakfı), I/217-264, 304-322, Vehbe Zuhayli, Fıkhu'l-İbadât, 59-65, 68-70, 92-94, 108-109,135-162 Halil Gönenç, Büyük Şafi İlmihali, İstanbul, 1998, s. 81-86, 95-135, 197-221 Şeyh Abdusselam Allûş, Fukhu Mezahibi'l-Erbâa, Beyrut, 1999, s. 109-115, 124-214, 279-327	Namazın önemi, hükümleri ve namaz çeşitleri müdellel olarak işlenecek. Konularda Hanefi ve Şafî ihtilafı üzerinde durulacak. Maslahata uygun bazı konularda ise diğer mezheplerin de görüşleri alınacak.

4	C-NAMAZLA İLGİLİ KONULAR 1-Ezan ve Kamet 2-Cemaatle Namaz 3-Yolcu Namazı (Kasr ve Cem) 4-Hastanın Namazı 5-Secde Çeşitleri 6- Namazların Kazası 7- Cenaze Namazı	Heyet, İlmihal (Türkiye Diyanet Vakfı), I/266-287, 322-370 Vehbe Zuhayli, Fıkhu'l-İbadât, 65-88, 101-107, 111-120, 129-133 Halil Gönenç, Büyük Şafi İlmihali, İstanbul, 1998, s. 87-93, 135-154, 167-194 Şeyh Abdusselam Allûş, Fıkhu Mezahibi'l-Erbaa, Beyrut, 1999, s. 116-117, 215-227, 231-258, 270-278	Namazla ilgili konular müdellel olarak işlenecek. Konularda Hanefi ve Şafiî ihtilafı üzerinde durulacak. Maslahata uygun bazı konularda ise diğer mezheplerin de görüşleri alınacak.
4	D- NAMAZ İLE ALAKALI GÜNCEL MESELELER 1- Namaz Vakitlerinin Oluşmadığı veya Geç Oluştugu Bölgelerde Namaz Vakitlerinin Tespiti 2-Cuma ve Zühr-i Ahir Namazı 3- Iskat-ı Salat 4- Kadının İmameti 5- Türkçe İbadet	Heyet, İlmihal (Türkiye Diyanet Vakfı), I/264-266, 287-304, 370-376 Vehbe Zuhayli, Fıkhu'l-İbadât, 65-88, 101-107, 111-120, 129-133 Halil Gönenç, Büyük Şafi İlmihali, İstanbul, 1998, s. 155-168 Şeyh Abdusselam Allûş, Fıkhu Mezahibi'l-Erbaa, Beyrut, 1999, s. 258-270 Din İşleri Yüksek Kurulu Kararları	Toplumda tartışılan namazla ilgili güncel meseleler, diğer mezheplerin görüşlerinden de istifade edilerek maslahata uygun olarak tartışılacaktır.
4	III-ZEKÂT A-ZEKÂTIN MAHİYETİ VE ÖNEMİ B-ZEKÂTIN ŞARTLARI 1-Vücub Şartları 2-Sıhhat Şartları C-ZEKÂTA TABİ MALLAR (Paralar, Ticarî Mallar, Toprak Ürünleri, Hayvanlar, Madenler, Deniz Ürünleri, Kiralar ve Hisse Senetleri, Sınai Servet, Sabit Maaş)	Heyet, İlmihal (Türkiye Diyanet Vakfı), I/419-469 Vehbe Zuhayli, Fıkhu'l-İbadât, 195-206, 206-237 Halil Gönenç, Büyük Şafi İlmihali, İstanbul, 1998, s. 222-242 Şeyh Abdusselam Allûş, Fıkhu Mezahibi'l-Erbaa, Beyrut, 1999, s. 387-428	Zekâtın önemi, şartları ve zekata tabi mallar, müdellel olarak işlenecek. Konularda Hanefi ve Şafiî ihtilafı üzerinde durulacak. Maslahata uygun bazı konularda ise diğer mezheplerin de görüşleri alınacak. Nisap Miktarı, Havaici Asliye gibi konular işlenirken güncel meseleler tartışılacaktır.
4	D-ZEKÂTİ ÖDEME VAKTİ E-ZEKÂTIN SARF YERLERİ F-SADAKALAR G- ZEKAT İLE ALAKALI GÜNCEL MESELELER 1- Alacağın Hibe Yoluyla Zekat Yerine Sayılması 2-Ticari Mal Kapsamındaki Hayvanların (Besicilik) Zekat Durumu 3- Petrol, Gaz ve Kömür Gibi Madenlerin Durumu 4- Zekat-Vergi Farkı	Heyet, İlmihal (Türkiye Diyanet Vakfı), I/470-510 Vehbe Zuhayli, Fıkhu'l-İbadât, 195-206, 206-237 Halil Gönenç, Büyük Şafi İlmihali, İstanbul, 1998, s. 242-252 Şeyh Abdusselam Allûş, Fıkhu Mezahibi'l-Erbaa, Beyrut, 1999, s. 429-444 Din İşleri Yüksek Kurulu Kararları	Zekâtı ödeme vakti ve sarf yerleri, diğer sadakalar müdellel olarak işlenecek. Konularda Hanefi ve Şafiî ihtilafı üzerinde durulacak. Maslahata uygun bazı konularda ise diğer mezheplerine görüşleri alınacak. İlgili konular işlenirken güncel meseleler tartışılacaktır.

4	IV-ORUÇ A-ORUCUN MAHİYETİ VE ÖNEMİ B-ORUCUN ÇEŞİTLERİ (Farz, Vacip ve Nafile Oruç) C-ORUÇLA İLGİLİ RÜKÜN VE ŞARTLAR 1- Rükün, Vücub ve Sıhhat Şartları 2-Oruç Tutmamayı Mubah Kılan Mazeretler	Heyet, İlmihal (Türkiye Diyanet Vakfı), I/379-404 Vehbe Zuhayli, Fıkhu'l-İbadât, 163-193 Halil Gönenç, Büyük Şafi İlmihali, İstanbul, 1998, s. 255-258, 262-264, 267-268 Şeyh Abdusselam Allûş, Fukhu Mezahibi'l-Erbâa, Beyrut, 1999, s. 331-340, 342-346, 350-352	Orucun önemi, çeşitleri, rükünleri ve şartları, konuları müdellel olara işlenecek. Konularda Hanefi ve Şafiî ihtilafı üzerinde durulacak. Maslahata uygun bazı konularda ise diğer mezheplerin de görüşleri alınacak.
4	D-ORUCUN HÜKÜMLERİ (Sünnetleri, Mekruhları ve Bozan Haller) E- KAZA-KEFFARET VE FİDYE F-İTİKAF G- ORUÇ İLE ALAKALI GÜNCEL MESELELER 1- Orucu Bozan ve Bozmayan Muayene ve Tedavi Yöntemleri 2- Rü'yet-i Hilal ve İhtilafu'l-Metali' Meselesi	Heyet, İlmihal (Türkiye Diyanet Vakfı), I/392-394, 404-417 Vehbe Zuhayli, Fıkhu'l-İbadât, 163-193 Halil Gönenç, Büyük Şafi İlmihali, İstanbul, 1998, s. 254-255, 259-262, 264-267, 269-271 Şeyh Abdusselam Allûş, Fukhu Mezahibi'l-Erbâa, Beyrut, 1999, 341, 346-349, 353-383 Din İşleri Yüksek Kurulu Kararları	Orucun yasakları, kaza-keffaret ve itikaf konuları müdellel olarak işlenecek. Konularda Hanefi ve Şafiî ihtilafı üzerinde durulacak. Maslahata uygun bazı konularda ise diğer mezheplerin de görüşleri alınacak. İlgili konular işlenirken güncel meseleler tartışılacaktır.
4	V-HAC VE UMRE A-HACCIN MAHİYETİ VE ÖNEMİ B-HACCIN ŞARTLARI 1-Vücub Şartları 2-Eda Şartları 3-Sıhhat Şartları a-İhram ve Yasakları b-Mikat	Heyet, İlmihal (Türkiye Diyanet Vakfı), I/511-526 Vehbe Zuhayli, Fıkhu'l-İbadât, 239-263 Halil Gönenç, Büyük Şafi İlmihali, İstanbul, 1998, s. 272-284, Şeyh Abdusselam Allûş, Fukhu Mezahibi'l-Erbâa, Beyrut, 1999, s. 447-465, 522-532	Haccın önemi, şartları, müdellel olarak işlenecek. Konularda Hanefi ve Şafiî ihtilafı üzerinde durulacak. Maslahata uygun bazı konularda ise diğer mezheplerin de görüşleri alınacak.
4	C-HACCIN RÜKÜNLERİ 1-Arafat Vakfesi 2-Ziyaret (İfaza) Tavafi D-HACCIN VACİPLERİ VE SÜNNETLERİ F-HACCIN ÇEŞİTLERİ G-UMRE	Heyet, İlmihal (Türkiye Diyanet Vakfı), I/526-555 Vehbe Zuhayli, Fıkhu'l-İbadât, 263-273 Halil Gönenç, Büyük Şafi İlmihali, İstanbul, 1998, s. 285-329, Şeyh Abdusselam Allûş, Fukhu Mezahibi'l-Erbâa, Beyrut, 1999, s. 496-522	Haccın rükünleri, vacipleri ve Sünnetleri, çeşitleri, Umre konusu, Hac ve umre kurbanları müdellel olarak işlenecek. Konularda Hanefi ve Şafiî ihtilafı üzerinde durulacak. Maslahata uygun bazı konularda ise diğer mezheplerin de görüşleri alınacak. İlgili konular işlenirken güncel meseleler tartışılacaktır.

4	H-HAC VE UMRE KURBANLARI 1-Hedy Kurbanı ve Çeşitleri 2-Kurban Yerine Oruç Tutma I-HAC VE UMRE CİNAYETLERİ İ-İHSAR VE FEVÂT J-HACDA VEKALET K- MEDİNE'Yİ ZİYARET VE ADABI	Heyet, İlmihal (Türkiye Diyanet Vakfı), I/556-571 Vehbe Zuhayli, Fıkhu'l-İbadât, 263-273 Halil Gönenç, Büyük Şafi İlmihali, İstanbul, 1998, s. 330-336, 336-345 Şeyh Abdusselam Allûş, Fukhu Mezahibi'l-Erbaa, Beyrut, 1999, s. 532-548	Haccın cinayetleri, ihsar, fevât, vekalet ve Medine ziyareti müdellel olarak işlenecek. Konularda Hanefi ve Şafiî ihtilafı üzerinde durulacak. Maslahata uygun bazı konularda ise diğer mezheplerin de görüşleri alınacak. İlgili konular işlenirken güncel meseleler tartışılacaktır.

MÜDELLEL İLMİHAL YARDIMCI LİTERATÜRÜ

İbn Rüşd, Bidayetü'l-müctehid, Daru'l-fikr, Ts. Merğınani, Hidaye, Eda, İstanbul, Ts. Şirazi, Mühezzeb, Daru'l-fikr, Ts. İbn Hacer, Buluğu'l-meram, Daru'l-Hüda, Riyad, 1993 Zemahşeri, Ruûsü'l-mesâil, Daru'l-beşâri'l-İslamiyye, Beyrut, 1987 Kamil Musa, Ahkamü'l-ibadât, Risale, Beyrut, 1992 Mustafa Dib Buğa, Buhûs, fî'l-fıkhi'l-mukaran, Daru'l-ulûmî'l-İslâmiyye, Şam, 1999 Ali Ahmed Mer'a, el-Müyesser fi fıkhi'l-ibadât, Kahire, 1982	Heyet, el-Fıkhu'l-menheci alâ mezhebi'l-İmami's-Şafiî, Daru'l-kalem, Şam, 1987 Ömer Nasuhi Bilmen, Büyük İslâm İlmihali, Bilmen, İstanbul, Ts. Hamdi Döndüren, Delilleriyle İslâm İlmihali, Erkam, İstanbul, 1991 Rıfat Oral, Hz. Peygamber'in Veda Haccı, Hüner, Konya, 2006 Rıfat Oral, Asr-ı Saadetten Günümüze Oruç ve Zekât, Tekin Konya, 2007 DİA; İlmihal, Abdest, Gusl, Hayız, Nifas, Namaz, Oruç ve Hac maddeleri. Alaaddin Abidin, el-Hediyetü'l-Alâiyye Abdulaziz Beki, İslam'da Modern Ticari Meseleler

13. AKAİD-KELAM ALANI DETAYLI PROGRAMI

A. GİRİŞ

Akaid-Kelam alanı iki temel alandan oluşmaktadır. Bunlardan birincisi Eleştirel Düşünce ve Mantık, ikincisi ise Akaid ve Kelam alanlarıdır. İslam düşüncesinde tartışma ve eleştiri geleneği orta çağlarda yüksek öğrenim kurumlarının şekillendirilmesinde önemli rol oynamış, hatta bazı yazarlara göre Batıda modern anlamda üniversitelerin oluşumuna büyük katkıda bulunmuştur. Günümüzde Batılı ülkelerde eleştirel düşünme, argümantasyon, analitik metin yazımı ve tahlili alanları giderek artan bir ilgi görmektedir.

İslâmî ilimler içinde Akaid ilmi dinin iman esaslarını tartışmaya girmeden muhtasar olarak ele alan ve “Allah Taâlâ’nın zâtından, sıfatlarından, nübüvvet meseleleri ve âhiret hallerinden bahseden ilim” diye

tanımlanırken kelâm ilmi hem bunları, hem de akaide malzeme teşkil etmesi bakımından bütün varlığı konu edinmiştir. Kelâm iman esaslarını incelerken muhaliflerin ileri sürebileceği itirazları tartışır, onları aklî ve naklî delillerle çürütmeye çalışır. Nitekim kelâm ilmi, “Allah’ın zâtından ve sıfatlarından, nübüvvet konularından, başlangıç ve sonuç itibarıyla kâinatın hallerinden İslâm kanunu üzere bahseden bir ilimdir”, “Kelâm sanatı, din kurucusunun açıkça belirttiği belli düşünce ve davranışları teyit edip bunlara aykırı olan her şeyin yanlışlığını sözle gösterme gücü kazandıran bir tartışma yeteneğidir”, “Kelâm, kesin deliller getirmek ve ileri sürülecek karşı fikirleri çürütmek suretiyle dinî inançları kanıtlama gücü kazandıran bir ilimdir” şeklinde tanımlanmıştır. Özetle kelâm ilmi, “İslâm dininin inanca ve davranışlara dair ilkelerini naslardan hareketle belirleyen ve aklî yöntemlerle temellendirip destekleyen bir ilim” diye tarif edilebilir.

Böyle bir temellendirmeye Akaid-Kelam dersi programı, akaid sınırlarını aşmış geniş bir kelâmî perspektifi yakalamaya çalışmıştır. Konular

sadece ilâhiyât, nübüvvet ve âhiret bahisleri halinde klâsik kaynaklarda takdim edildiği şekliyle ele alınmakla yetinilmemiş insanımızı ilgilendiren güncel bir muhtevaya kavuşturulmaya çalışılmıştır.

Böylece İslâm inanç esasları klâsik kaynaklara referansla ortaya konulmakla yetinilmemiş, günümüz inanç problemleri üzerinde de durulmuş ve bu yönde son dönem literatürün takibi de hedeflenmiştir. Burada amaç, kursiyerlerin İslâm itikadı açısından güncel inanç problemlerine çözüm getirici yaklaşım sergileyebilmelerini sağlamaktır. İki aşamada gerçekleştirilebilecek olan bu hedefin ilk safhasını İslâm inanç esaslarının klasik kaynaklara referansla ana hatlarıyla ortaya konulması, ikinci safhasını ise günümüz inanç problemlerinin son dönem literatürle tartışılması oluşturmaktadır.

Dini inançlar insan davranışlarını etkileyen çok önemli olgulardır. Bu nedenle din hizmeti sunanların değişik din ve inanç şekillerini tanıması, tezahürleri ve etkilerini bilmesi etkili din hizmeti verebilmeleri için gereklidir. Dinler ve inanç şekilleri ile ilgili bilgiler bu amaçla programa konulmuştur. Bu alanda çok bilinen bilgiler yerine, özellikle Yahudilik, Hristiyanlık, bunlardan kaynaklanan yeni dinî akımlar, diyalog ve misyonerlik konuları incelenmiştir. Çünkü adı geçen konular, Din Hizmetleri Personelinin din hizmetini sunarken kendilerine en fazla soru yöneltilen ve hizmet sundukları hedef kitlenin de merak ettiği ve etkilendiği alanlardır. Dolayısıyla yaşayan dünya dinleri ve yeni dinî akımlar konusunda kursiyerlerin mesleki başarıları açısından bilgilenmeleri önem arz etmektedir.

B. AKAİD-KELAM ALANI DERSLERİNİN DÖNEMLERE GÖRE DAĞILIMI:

1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	5. DÖNEM	6. DÖNEM
	Eleştirel Düşünce ve Mantık 12x4=48	Akaid- Kelam-I 12x3=3	Akaid- Kelam-II 12x4=48		

C. AKAİD-KELAM ALANININ GENEL AMAÇLARI: Bu öğrenme alanını alan kursiyer;

1. Düşünme biçimlerini öğrenir;
2. Analitik ve sentetik düşünme yetilerini geliştirir;
3. Delillerin şeklini, içeriğini, türünü ve gücünü kavrar;
4. Mantık hatalarını fark eder; bu hatalardan korunma yollarını öğrenir;
5. Eleştirel düşünme becerisine sahip olur;
6. Geçerli ve sağlam delillere dayalı metinler oluşturabilme ve sözlü sunum yapabilme yeteneğini kazanır.
7. Kelam ilminin temel kavram ve kaynaklarını tanır
8. Kelam ilminin tarihi gelişimini açıklar
9. Kelam kaynaklarının yapısal özelliklerini tanır
10. Kelam ilminin İslam bilimleri arasındaki yeri ve önemini kavrar
11. Klasik ve modern Akaid-Kelam ve İslam felsefesi kaynaklarını okur ve

açıklar.

12. Kelamın dini ve beşeri bilimlerle ilişkisini açıklar
13. İtikadî meseleleri eleştirel düşünmenin yanı sıra külli ve inşacı bir bakış açısıyla değerlendirir
14. İslam dünyasındaki heretik akımları bilir.
15. Hristiyanlık kaynaklı akımların kurumsal yapılarını inanç ve sembollerini bilir.
16. Misyonerlik ve diyalog kavramlarını bilir ve İslam açısından değerlendirir.

D. AKAİD-KELAM ALANININ UYGULAMA ESASLARI:

1. Akaid-Kelam alanının bütün alt öğrenme alanlarında kursiyerlerin özgüven içerisinde inisiyatif alabileceği ders ortamları oluşturulur.
2. Akaid-Kelam alanının kursiyerlerde geliştirmeyi hedeflediği özgün ve eleştirel düşünme, kaynakları kullanabilme ve yararlanabilme ve

benzeri becerilerini geliştirebilmek için öğrenme-öğretme sürecinde; metin okuma, soru-cevap, grup çalışması, tartışma, araştırma ve sunum gibi yöntem ve teknikler uygulanır.

3. Düşünme biçimlerini içselleştirebilme ve Eleştirel Düşünme Becerisini geliştirme, okuma ile doğrudan ilgilidir. Bu nedenle kursiyerlere okuma kültürü kazandırmaya yönelik ileri okumalar yaptırılır.
4. Derslere hazırlıklı gelinmesini temin amacıyla ders öncesi çoktan seçmeli test tekniği ile küçük ara sınavlar yapılabilir.
5. Eleştirel düşünce ve mantık alanında okuma metinlerinin sadece içeriklerine değil, aynı zamanda mantıksal ve analitik kurgularına da dikkat çekilir ve benzer metinler oluşturulması istenir ve metinler ders ortamında analitik yazım ve eleştirel düşünme açısından değerlendirilir.
6. Klâsik kelâm metinlerinden tespit edilen kısımlar okunarak tartışılır. Okuma metninin Türkçe'ye çevrisiyle sınırlı kalınmayıp, metinde konunun takdim ediliş biçimi anahtar terim ve ifade kalıpları ve

konunun ele alınış şekli üzerinde durulur. Klasik metinde işlenen konunun, yardımcı literatürden de yararlanılarak güncelleştirilmesi, ilgili diğer disiplinler açısından değerlendirilmesi ve metodik çözümlemelere imkan tanıyacak şekilde ele alınması sağlanır.

7. Klasik Akâid-Kelâm kitaplarında yer almayan konuların öğretiminde mezhebî tartışmalar bir yana bırakılarak, güncel kitap ve makalelerden de yararlanarak tartışma ortamı içerisinde genişletilir.
8. Çeşitli dini ve heretik akımların inançları ve dayanakları analiz edilir.
9. Diyalog ve misyonerlik kavramları olumlu ve olumsuz yönleriyle tartışılır.
10. Bu alanının kursiyerlerde geliştirmeyi hedeflediği özgün ve eleştirel düşünme, kaynaklardan yararlanabilme vb. becerilerini geliştirmek için öğrenme-öğretme sürecinde metin okuma, soru-cevap, grup çalışması, tartışma, araştırma ve sunum gibi yöntem ve teknikler uygulanır.

E. AKAİD-KELAM ALANI DERSLERİ, SAATLERİ, İÇERİKLERİ, MÜRACAAT KAYNAKLARI VE İŞLENİŞ AÇIKLAMALARI

1. ELEŞTİREL DÜŞÜNCE VE MANTIK (II. Dönem, 12x4=48)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
6	DİL, DÜŞÜNCE VE MANTIK Giriş	İbrahim Özdemir, Dil ve Varlık: Vaz' İlminin Temel Meseleleri: 17-132 sayfaları arası. John Hospers, Felsefi Çözümlemelerde Yöntem: 17-109.	Bu bölümde İslam düşüncesinde ve çağdaş düşüncede dil, düşünce ve mantık arasındaki ilişki üzerinde durulacaktır. Anlam, delalet, cümle, kavram, hüküm, önerme, doğruluk, mantıksal tutarlılık ve geçerlilik gibi kavramlar incelenecek ve bu kavramların dil ve düşünce ile ilişkiler açıklanacaktır.
4	DELİL VE ÇEŞİTLERİ 1. Tümevarım 2. Tümünden Gelim 3. Analoji	İbrahim Emiroğlu, Klasik Mantığa Giriş: 135-201.	Bu bölümde delil kavramı üzerinde durulacak, konuşmalarda ve metinlerde çoğu zaman zımnen var olan delillerin şekilsel yapıları incelenecektir. Bu sayede zihinde delillerin şemalarının oluşması ve tanınması hedeflenecektir.

4	KLASİK BEŞ SAN'AT 1. Burhan 2. Cedel 3. Hitabet 4. Şiir 5. Muğalata	İbrahim Emiroğlu. Klasik Mantığa Giriş: 203-252. Aristo. İkinci Analitikler. Aristo. Topikler.	Bu bölümde beş sanat olarak bilinen burhan, cedel, hitabet, şiir ve muğalata yöntemleri incelenir. Özellikle felsefi yöntem olarak bilinen burhan ile kelam yöntemi olarak bilinen cedel arasındaki farklara vurgu yapılır. Felsefecilere ve kelimcılara göre cedel kavramı arasındaki benzerlikler ve farklar ele alınır. Cedel yönteminin burhan ilminin temel ilkelerinin ispatlanmasındaki işlevine değinilir. Konu, klasik dönemde kelam ve felsefe arasındaki tartışmalarda ortaya çıkan yöntem sorununun anlaşılabilmesi açısından önem arz etmektedir.
4	DÜŞÜNME HATALARI 1. Biçim Yanlışları 2. İçerik Yanlışları 3. Mana Yanlışları 4. Diğer Yanlış Çeşitleri	İbrahim Emiroğlu, Klasik Mantığa Giriş: 253-306. Antony Flew, Dosdoğru Düşünmenin Yolu: Eleştirel Akıl Yürütmeye Giriş.	Ders, mantık ve düşünme hatalarına dair günlük dilden ve yazılı metinlerden örnekler üzerinde durularak işlenecektir. Düşünme hataları iki farklı açıdan, klasik ve çağdaş perspektiften değerlendirilecektir.
4	MANTIK ELEŞTİRİLERİ I (KLASİK DÖNEM) 1. Eleştiri Yöneltenler 2. Eleştirilen Konular	Fatih Toktaş, “Mantığa Yapılan Eleştiriler.” İslam Düşüncesinde Felsefe Eleştirileri: 5-59. İbn Mattâ ve es-Sîrafi, “Ebu Bişr Mattâ ile Ebû Sa`îd es-Sîrafi Arasındaki Mantık ve Gramer Üzerine Bir Tartışma.” Çev. Osman Bilen. İslâmiyât, 7, 2004: 155-172. Ahmet Hadi Adanalı, “Erken Dönem İslamda Gramer ve Mantık Tartışması.” İslâmiyât, 7, 2004: 61-73.	Bu bölümde klasik dönemde İslam âlimleri (Hadisçiler, Kelamcılar, Nahivciler, Fakihler, Mutasavvıflar) tarafından mantığa yöneltilen eleştiriler üzerinde durulacak ve bu eleştirilerin üzerinde durduğu konuların (Kategoriler, Tanım ve Önergeler, Kıyas, Kıyasın Neticeleri) tahlili ve değerlendirilmesi yapılacaktır.

4	MANTIK ELEŞTİRİLERİ II (ÇAĞDAŞ DÖNEM) 1. Doğal Dil ve Sorunları 2. Sembolik Dil ve Sorunları 3. Yeni Mantık Sistemleri	Bertrand Russell, “Aristo Mantığı,” Bertrand Russell’ dan Seçmeler: 52-60. W. V. Quine, “Aykırı Mantıklar,” Mantık Felsefesi: 1-14 ve 80-94. Şafak Ural. “Puslu (Fuzzy) Mantık.” Mantık, Matematik ve Felsefe, I. Ulusal Sempozyumu 26-28 Eylül 2003 Assos-Çanakkale, ed. Ural, Ş., Özer, M., Koç, A., Şen, A., Hacibekiroğlu, G., T. C. İstanbul Üniversitesi Yayınları, 2004, s. 43-60. Nusret Hızır. “Eski Mantık Yeni Mantık.” Felsefe	Bu bölümde çok anlamlılık, belirsizlik ve paradokslar üzerinden doğal dile getirilen eleştiriler işlenecektir. Ayrıca sembolik mantığın doğal dilden kaynaklanan bu
5	TARTIŞMA YÖNTEMLERİ I (KLASİK DÖNEM) 1. Adâb el-Bahs ve’l-Münâzara 2. Hilaf İlmi 3. Soru ve Cevap 4. Tartışma İlkeleri 5. Tartışma Yöntemleri: Men‘, Munâkada, Mu‘ârada 6. Tartışma Ahlakı	Ahmet Cevdet, Âdâb-ı Sedâd min İlmi’l-Âdâb. Mantık Metinleri: 109-144. Hadi Adanalı, “Osmanlı Medreselerinde Tartışma Metodolojisi.” Osmanlı Dünyasında Bilim ve Eğitim: 35-44.	Bu bölümde geleneksel İslami ilimler içinde geliştirilen “Tartışma Yöntemi” üzerinde durulur. Tartışma adabının yazılı ve sözlü tartışmalarda uyulması gereken kuralları içermesi bakımından tartışma etiği olduğu vurgulanır.
5	TARTIŞMA YÖNTEMLERİ II (ÇAĞDAŞ DÖNEM) 1. Yeni Retorik 2. Diyalojik Yöntem 3. Pragmatik Yöntem 4. Yeni Yaklaşımlar	Ahmet Hadi Adanalı, “Argümantasyon,” Felsefe Ansiklopedisi, ed. Ahmet Cevizci, Etik Yayınları, İstanbul, 1, 551-555, 2003.	Bu bölümde yakın dönemlerde geliştirilen delillendirme (argümantasyon) teorileri ve delillerin şekilsel tahlilleri üzerinde durulacaktır.
4	DÜŞÜNMENİN PSİKOLOJİK VE SOSYOLOJİK BOYUTLARI	Hadi Adanalı, A.H., “Bilişsel Rasyonalite,” Felsefe Ansiklopedisi, ed. Ahmet Cevizci, Etik Yayınları, İstanbul, 2, 627-633, 2004.	Bu bölümde düşünmenin psikolojik boyutu üzerinde durulacak ve mantıksal boyut ile karşılaştırılacaktır. Psikologlar tarafından ileri sürülen düşünme yöntemleri (heuristics) incelenecek ve bu yöntemlerin akılsal açıdan değerlendirilmesi yapılacaktır. Ayrıca sosyal gruplar ve düşünme arasındaki ilişki ele alınacaktır.

4	KÜLTÜR VE DÜŞÜNCE	Richard Nisbett, Düşüncenin Coğrafyası. İstanbul, Varlık, 2005.	Bu bölümde ‘Doğulular’ ve ‘Batılılar’ arasında var olduğu ileri sürülen düşünme farklılıkları üzerinde durulacak ve bu teze yöneltileneleştirilene değinilecektir.
4	MANTIK VE FELSEFE 1. Mantık ve Çıkarım 2. Tümdengelim Temeli 3. Doğruluk ve İspat	Lewis Carroll, “Kaplumbağa Aşile Ne dedi?” A. N. Prior, “Çıkarım Bileti.” Analysis 21:2 December 1960. Nuel Belnap, “Tonk, Plonk ve Plink,” Analysis 22: 6(June 1962). A. N. Prior, “Ekleme ve Tonklamaya Yeniden Bakış,” Analysis 24: 6 June 1964. Susan Haack, “Tümdengelim Temellendirilmesi,” Mind 85 (1976): 112-119. Alfred Tarski, “Doğruluk ve İspat.” Bertrand Russell, “Felsefenin Özü Olarak Mantık,” Dış Dünya Üzerine Bilgimiz: 37-60.	Bu bölümde mantık ilmi ile felsefe arasındaki yakın ilişki üzerinde durularak, doğruluk, ispat, mantıksal edatlar, tümdengelim, çelişmezlik ilkesi gibi mantığın temel yapı taşlarını oluşturan konular üzerindeki çağdaş tartışmalara değinilecektir. Klasik dönemde bir araç ilmi olarak görülen mantığın günümüzde bir amaç ilmine dönüşmesinin sebepleri üzerinde durulacaktır.

ELEŞTİREL DÜŞÜNCE VE MANTIK YARDIMCI LİTERATÜRÜ

Adanalı, Ahmet Hadi. “Argümantasyon.” Felsefe Ansiklopedisi, ed. Ahmet Cevizci, Etik Yayınları, İstanbul, 1, 551-555, 2003. Adanalı, Ahmet Hadi. “Bilişsel Rasyonalite.” Felsefe Ansiklopedisi, ed. Ahmet Cevizci, Etik Yayınları, İstanbul, 2, 627-633, 2004. Adanalı, Ahmet Hadi. “Osmanlı Medreselerinde Tartışma Metodolojisi.” Osmanlı Dünyasında Bilim ve Eğitim Milletlerarası Kongresi İstanbul 12-15 Nisan 1999. İstanbul: IRCICA, 2001:35-44. Ahmet Cevdet. Âdâb-ı Sedâd min İlmi’l-Âdâb. Mantık Metinleri içinde. Haz. Kudret Büyükoşkun, cilt 2. İstanbul: İşaret Yayınları, 1 Aristo. Organon IV: İkinci Analitikler. Çev. Hamdi Ragıp Atademir. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1996. Aristo. Organon V*: Topikler. Çev. Hamdi Ragıp Atademir. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1996. Aydoğan, Ahmet (der.). Düşüncenin Çağrısı: Kant, Şopenhauer, Heidegger. İstanbul: Say, 2008. Belnap, Nuel. “Tonk, Plonk ve Plink.”	Özdemir, İbrahim. Dil ve Varlık: Vaz’ İlminin Temel Meseleleri. İstanbul: İz Yayıncılık, 2006. Pierce, Charles Sanders. Mantık Üzerine Yazılar. Çev. Halit Yıldız. Ankara: Öteki Yayınevi, 2004. Prior, A. N. “Çıkarım Bileti.” Çev. Ahmet Hadi Adanalı. Analysis 21: 2 December 1960. Prior, A. N. “Ekleme ve Tonklamaya Yeniden Bakış.” Çev. Ahmet Hadi Adanalı. Analysis 24: 6 June 1964. Quine, W. V. Mantık Felsefesi: İlgili Bölümlerin Çeviris. Ahmet Hadi Adanalı. Russell, Bertrand. “Aristo Mantığı.” Çev. Muammer Sencer. Batı Felsefesi Tarihi. Ankara: Bilgi Yayınevi, 1972-73; “Aristoteles’in Mantığı.” Mete Tunçay (Sencer’in tercümesinin gözden geçirilmiş şekli). Bertrand Russell’dan Seçmeler. İstanbul: Varlık Yayınları, 1982: 52-60.

Çev. Ahmet Hadi Adanalı. Analysis 22: 6 (June 1962). Descartes. Aklın İdaresi İçin Kurallar. Çev. Mehmet Karasan. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1986. Descartes. Metot Üzerine Konuşma. Çev. Mehmet Karasan. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1997. Emiroğlu, İbrahim. Klasik Mantığa Giriş. Ankara: Elis Yayınları, 2004. Flew, Antony. Dosdoğru Düşünmenin Yolu: Eleştirel Akıl Yürütmeye Giriş. Çev. Hakan Gündoğdu. Ankara: Liberte, 2008. Gazali. Filozofların Tutarsızlığı. Çev. Mahmut Kaya ve Hüseyin Sarıoğlu. İstanbul: Klasik Yayınevi, 2005.	
Haack, Susan. “Tümdengelim Temellendirilmesi.” Çev. Ahmet Hadi Adanalı. Mind 85 (1976): 112-119. Heidegger, Martin. Düşüncenin Çağırdığı. İstanbul: Say, 2008. Hızır, Nusret. “Eski Mantık Yeni Mantık.” Felsefe Yazıları içinde. İstanbul: Çağdaş Yayınları, 1981: 223-235. Hospers, John. Felsefi Çözümlemelerde Yöntem. Çev. Şahin Filiz ve Mehmet Harmancı. Konya: Kökler, 2002.	Russell, Bertrand. “Felsefenin Özü Olarak Mantık,” Dış Dünya Üzerine Bilgimiz içinde. Çev. Vehbi Hacıkadıroğlu. İstanbul. Kabalcı Yayınevi, 1996: 37-60. Tarski, Alfred, “Doğruluk ve İspat.” Çev. Ahmet Hadi Adanalı. Scientific American. Toktaş, Fatih. İslam Düşüncesinde Felsefe Eleştirileri. İstanbul: Klasik, 2004. Mantık ve Gramer Üzerine Bir Tartışma.” Çev. Osman Bilen. İslâmiyât, 7, 2004: 155-172. İbn Rüşd. el-Keşf an Manahic el-edille. Lewis, Carroll, “Kaplumbağa Aşile Ne dedi?” Çev. Aslı Nesin. Matematik Dünyası Güz 2005: 99-100. Nisbett, Richard. Düşüncenin Coğrafyası. İstanbul: Varlık, 2005.

2. AKAİD-KELAM-I (III. Dönem, 12x3=36)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
3	KELÂM İLMİ 1. Kelâm İlminin Tanımı, Önemi ve Gayesi 2. İslâmî İlimler İçinde Kelâm İlminin Yeri 3. Kelâm İlminin Tarihî Gelişimi 4. Kelâm Metodu 5. Klâsik Kelâm Metodunun Oluşumu ve Gelişim Süreci 6. Kelâm Metodunda Yeni Arayışlar. 7. Kelâm İlminin Ana Konuları: Varlık, Bilgi, Din, İman, İlâhiyât, Nübüvvet ve Ahiret. 8. Kelâm Konularında Yeni Açılımlar.	-Ebü'l-Fazl Adudüddîn el-Îcî, el-Mevâkıf fî ‘ilmi'l-kelâm, Kahire: Mektebetü'l-Mütenebbi, [t.y.], s. 7-9. -Şerafeddin Gölcük-Süleyman Toprak, Kelâm, Konya: Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Yayınları, 1988, s. 80-84. KLASİK METİN: BABERTİ, TAHAVİ ŞERHİ	İslâmî ilimler içinde kelâm ilminin yeri belirlendikten sonra bu ilmin konu ve gayesi itibariyle tanımları üzerinde durulur. Bir ilmi diğerlerinden ayıran hususların tanımı, konusu ve metotları olduğu tespitinden hareketle kelâm metodunun klâsik dönemden itibaren gelişimi incelenir ve günümüz bilim ve düşüncesindeki değişim dikkate alınarak yeni metot arayışları ve önerileri tartışılır. Günümüz insanını etkileyen gelişmeler dikkate alınarak kelâm ilminin konularıyla ilgili yeni bakış açıları ve öneriler geliştirilmeye gayret edilir.

3	DİN 1. Dinin Tanımı ve Gerekliliği 2. Din Tasnifleri 3. Dinî Hükümler 3.1. İtikâdî Hükümler 3.2. Amelî Hükümler 3.3. Ahlâkî Hükümler	-Günay Tümer, “Din (Genel Olarak Din)”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA), IX, 312-320. KLASİK METİN: BABERTİ, TAHAVİ ŞERHİ	Dinin farklı yönlerden tanımı ve gerekliliği işlenirken İslâm âlimleri ve Batılı dinler tarihçilerin din tasnifleri mukayeseli olarak incelenir. Dinî hükümler konusu dinî hayatın bütünlüğü, din-hayat ilişkisi, ve amelî hükümlerin itikadi boyutu dikkate alınarak işlenir.
2	DİN, AHLÂK, İLİM, SANAT VE TOPLUM İLİŞKİSİ 1. Din-Ahlâk İlişkisi 1.1. Değerler Tartışması 1.2. Ahlâkî Rôlativite 2. Din-İlim İlişkisi 3. Din-Sanat İlişkisi 4. Din-Toplum İlişkisi	-Recep Kılıç, Ahlakın Dini Temeli, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1992, s. 127-155. KLASİK METİN: BABERTİ, TAHAVİ ŞERHİ	Fert ve toplum hayatını bütün yönleriyle kurgulayan ve kapsayan din olgusunun ahlâk, ilim ve sanatla ilişkisine açıklık kazandırılır. Dinin toplumsal ilişkilerde tezahür şekilleri değerlendirilir.
2	İMAN-I 1. İmanın Tanımı 2. İmanın Muhtevasına İlişkin Görüşler Bilgi-Tasdik-İkrar-Amel	-Mustafa Sinanoğlu, “İman”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA), XXII, 212-219. KLASİK METİN: BABERTİ, TAHAVİ ŞERHİ	Kur’ân-ı Kerîm’den ilgili âyetler ve Hz. Peygamberin hadislerini dikkate alarak İslâm âlimlerinin iman tanımları ile bilgi, tasdik, ikrar ve amelle bağlantılı olarak imanın muhtevasıyla ilgili görüşleri tartışılır.
2	İMAN-II 1. İmanın Oluşumu ve Davranışı Etkileme İmkânı 2. İmanın Psikolojik Yapısı 3. İman-Amel İlişkisi 4. İman-İslam İlişkisi 5. -İmanda Artma ve Eksilme 6. Tasdik ve İnkâr Bakımından İnsanlar	-İlhami Güler, İman Ahlâk İlişkisi, Ankara: Ankara Okulu Yayınları 2003, s. 57-97. -Hülya Alper, Bir Kelam Problemi Olarak İmanın Psikolojik Yapısı, İstanbul: Rağbet Yayınları, 2002, s. 91-123. KLASİK METİN: BABERTİ, TAHAVİ ŞERHİ	İmanın bilişsel, duygusal ve rasyonel boyut ve safhalarıyla oluşum süreci tartışılarak, iman ve insan davranışları arasındaki ilişkiye açıklık kazandırılır. İman-amel ilişkisi Kur’an ve Hz. Peygamber’in sünnetinde takdim edilen dinî hayatın bütünlüğü içerisinde tartışılır.
2	ZARÛRÂT-I DİNİYE 1. Zarûrât-ı Diniye (Usûlüddin) 2. Dinde değişen-değişmeyen hususlar 3. Tekfir İman, Küfür ve Nifakın Tanımları İman-Küfür, İlişkisi İman-Amel İlişkisi Açısından Büyük Günah İşleyen Durumu	-Ebû Mansûr el-Mâtürîdî, Kitâbü’t-Tevhîd (nşr. Bekir Topaloğlu-Muhammed Aruçi), Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 2003, s. 581-584. KLASİK METİN: BABERTİ, TAHAVİ ŞERHİ	Zarûrât-ı Diniye (Usûlüddin) kavramına açıklık kazandırılarak din-tedeyyün ilişkisi tartışılır. İman-küfür ilişkisi çerçevesinde nifak kavramı, küfrü gerektiren batıl akide, söz ve fiiller değerlendirilerek yersiz tekfirin sakıncaları ele alınır.

2	İLÂHİYAT/ALLAH'IN VARLIĞI -I 1. İslâm Düşüncesinde Allah'ın Varlığının Delilleri: Fıtrat, Hudûs, İmkân, Gaye ve Nizam, Kabûl-i âmme, Kemâl Delilleri 2. Din Felsefesinde Tanrı'nın Varlığının Delilleri: Ontolojik, Kozmolojik, Gayelilik, Dinî Tecrübe, Ahlâk Delilleri 3. Kur'an ve Hadislerde Allah'ın Varlığının Delilleri	-Bekir Topaloğlu, İslâm Kelâmcılarına ve Filozoflarına Göre Allah'ın Varlığı: İsbât-ı Vâcib, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1992, s. 21-30, 129-150. -Mehmet Aydın, Din Felsefesi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 1987, s. 14-89. KLASİK METİN: BABERTİ, TAHAVİ ŞERHİ	Kur'an ve hadislerde Allah'ın varlığını ispat metotları incelendikten sonra İslâm düşüncesindeki deliller tartışılır. Din felsefesinde Tanrı'nın varlığının delilleri İslâm düşüncesindekilerle bir mukayese imkânı vermesi yanında Batılı felsefeci ve teologların mantığını tahlil etmek açısından da incelenir.
2	İLÂHİYAT/ALLAH'IN VARLIĞI -II 1. Allah'a İman ve İnsan 2. İnsanın Fıtratı ve İmanın Psikolojik Alt Yapısı 3. İnkârcı Akımlar.	-Aydın Topaloğlu, Ateizm ve Eleştirisi, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 1999, s. 45-79, 171-181. KLASİK METİN: BABERTİ, TAHAVİ ŞERHİ	İnsan fıtratı/psikolojisi ve Allah'ın varlığına iman konusunu tartışılır. İnkarcı tavır ve akımların argümanları değerlendirilir. İnkarcı akımlar çerçevesinde Ateizm, Agnostisizm, Materyalizm, Darwinizm, Pozitivizm, Freudizm ve Sekülerizm konuları ele alınır.
2	İLÂHİYAT/ALLAH'IN BİRLİĞİ, SIFATLARI I 1. Allah'ın Birliği (Tevhid Anlayışı) 2. Allah'ın Sıfatları 2.1. Zât-Sıfat İlişkisi 2.2. Vücut Sıfatı, Subûti, Selbî, Fiilî ve Haberî Sıfatlar	-Bekir Topaloğlu, Allah İnancı, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları (İSAM), 2006, s.119-138. KLASİK METİN: BABERTİ, TAHAVİ ŞERHİ	Allah'ın birliği konusu imanda, Allah'ın zatında, sıfatlarında, fiillerinde ve ibadette tevhid kapsamında işlenir. Allah'ın zâtını, kâinatı yaratması-idare etmesini ve aşkın/müteal bir varlığın yarattıklarıyla ilişkisini bilmek ve tanımak bağlamında sıfatları ele alınır.
2	İLÂHİYAT/ALLAH'IN BİRLİĞİ, SIFATLARI VE TANRI-ÂLEM İLİŞKİSİ II 3. Hristiyanlığın Teslis ve Uzak Doğu Dinlerinin Dualist ve Politeist Tanrı Anlayışlarının Tahlili 4. Tanrı-Âlem İlişkisi ve Tanrı Tasavvurları 5. Tanrı Âlem İlişkisi bağlamında Tevhid İnancıyla Bağdaşmayan Anlayışlar	-Mehmet Aydın, Din Felsefesi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 1987, s. 138-161. KLASİK METİN: BABERTİ, TAHAVİ ŞERHİ	Diğer dinlerin tevhid inancıyla bağdaşmayan tanrı anlayışları tahlil edilir. Tanrı-âlem ilişkisi ve Tanrı tasavvurları konusu deizm, fideizm, panteizm, pan-enteizm veya çift-kutuplu ulûhiyet anlayışı gibi tasavvurlar kapsamında işlenir.

2	İLÂHİYAT/İRÂDE, KADER I 1. Kaza-Kader Kavramları 2. Allah'ın Sıfatları ve Kader 3. İnsanın Fiilleri 4. İrade Hürriyeti 5. İnsan İradesinin Fiildeki Rolü Ve Sorumluluğu 5.1. İstitaat 5.2. Tevekkül 5.3. Hayır-Şer 6. Hidâyet-Dalâlet, Saâdet-Şekâvet	-Mustafa Sait Yazıcıoğlu, Matüridi ve Nesefi'ye Göre İnsan Hürriyeti Kavramı, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı, 1992, s. 52-90. KLASİK METİN: BABERTİ, TAHAVİ ŞERHİ	Allah'ın sıfatları ve kader konusu, Allah'ın irade, ilim, ve kudret sıfatlarıyla ilişkilendirilerek ele alınır. İnsan iradesinin fiildeki rolü konusu Mu'tezile, Cebriye, Eş'ariyye ve Mâtüridiyye görüşleri çerçevesinde tartışılır. Kaza-Kader ve insanın irade hürriyetiyle alâkalı olan istitaat, tevekkül, hidayet-dalâlet gibi inanç konuları tartışılır.

AKAİD-KELAM- I YARDIMCI LİTERATÜRÜ

Abdülhak Adnan Adıvar, Tarih Boyunca İlim ve Din, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1987.

Adnan Aslan, Tanrı'nın Varlığına Dair Argümanlar ve Çağdaş Ateist Din Felsefesi Eleştirisi, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM), 2006.

Ahmed Muhammed Ahmed Celi, Çağdaş Haricilik Düşüncesi: Tekfir ve Hicret Cemaati Örneği (çev. Adnan Demircan), İstanbul: Beyan Yayınları, 1997.

Aydın Topaloğlu, Teizm ya da Ateizm: Tanrıtanımazlığın Felsefi Boyutları, İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2001.

Bekir Topaloğlu, Y. Şevki Yavuz, İlyas Çelebi, İslam'da İnanç Esasları, İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2002.

Cafer Sadık Yaran, Günümüz Din Felsefesinde Tanrı İnancının Akliliği, Samsun: Etüt Yayınları, 2000.

Ebû Hâmid el-Gazzâlî, İtikad'da Orta Yol (el-İktisâd fi'l-i'tikâd) (çev. Kemal Işık), Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1971.

Etienne Gilson, Ateizm'in Çıkmazı (trc. Veysel Uysal), İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı (İFAV), 1991.

Fahrettin Atar v.dğr., Marmara İlahiyat Vakfı İslâm İlmihali, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları (İFAV), 2006, s. 15-33.

Felsefe Ansiklopedisi (ed. Ahmet Cevizci), İstanbul: Etik Yayınları, 2003, I-III.

Ferit Uslu, Felsefi Açından İmanı Temellendirme, Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2004.

Halife Keskin, İslam Düşüncesinde Kader ve Kaza, İstanbul: Beyan Yayınları, 1997.

Hanifi Özcan, Epistemolojik Açından İman, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı (İFAV), 1992.

Hüseyin Atay, İslâm'ın İnanç Esasları, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 1992.

İbn Haldûn, Mukaddime, Çev. Süleyman Uludağ, İstanbul: Dergah Yayınları, 1991, II, 1073-1093.

İbnü's-Sid el-Batelyevsî, "Kader Üzerine", Bekir Topaloğlu, Kelam İlmi: Giriş, İstanbul: Damla Yayınevi, 1981, s.283-293.

İlhan Kutluer, "İlim", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA), XXII, 109-114.

İlyas Çelebi, “Ortaya Çıkışından Günümüze Kelâm İlminde ‘Konu’ Problemi”, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sy. 28 (2005), s. 5-35.
Kemalettin Erdil, Yaşayan Hurafeler, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 1991.
M Sait Özervarlı, Kelam’da Yenilik Arayışları (XIX. Yüzyıl sonu-XX. yüzyıl başı), İstanbul: İslâm Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1998, s. 17-43.
M. Saim Yeprem, “İslâmî İlimlerin Değişen Şartlara Paralel Çözümler Üretmemesinin Sonucu Ortaya Çıkan Problemler ve Bazı Öneriler”, İslâm Düşüncesinde Yeni Arayışlar I (ed. İlyas Çelebi), İstanbul: Rağbet Yayınları, 1998, s. 43-71.
M. Zeki Duman, Vahiy Gerçeği, Ankara: Fecr Yayınevi, 1997.
Mehmet Sait Reçber, Tanrı’yı Bilmenin İmkânı ve Mahiyeti, Ankara: Kitabiyat, 2004.
Muhammed Abdullah Draz, Din ve Allah İnancı (trc. Bekir Karlığa), İstanbul: Bir Yayıncılık, (t.y.).
Muhammed Ammara, Mu‘tezile ve İnsanın Özgürlüğü Sorunu (çev. Vahdettin İnce), İstanbul: Ekin Yayınları, 1998.
Necati Öner, İnsan Hürriyeti, Ankara: Vadi Yayınları, 1995.

Nilüfer Göle, İslam’ın Yeni Kamusal Yüzleri: İslam ve Kamusal Alan Üzerine Bir Atölye Çalışması, İstanbul: Metis Yayınları, 2000.
Nurettin Topçu, İrâdenin Davası, İstanbul: Dergah Yayınları, 1998..
Paul Tillich, İmanın Dinamikleri (trc. Fahrullah Terkan-Salih Özer), Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2000.
Ramazan Altıntaş, Kur’an’da Hidayet ve Dalâlet, İstanbul: Pınar Yayınları, 1995.
Sa‘deddin et-Teftâzânî, Kelâm İlmi ve İslâm Akâidi (haz. ve trc. Süleyman Uludağ), İstanbul: Dergah Yayınları, 1982, s. 141-189.
Suat Yıldırım, Kur'an'da Ulûhiyet, İstanbul: Kayıhan Yayınevi, 1987.
Şerafeddin Gölcük, Kelâm Açısından İnsan ve Fiilleri, İstanbul: Kayıhan Yayınevi 1979.
Yusuf Şevki Yavuz, “Kelâm”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA), XXV, 196-203.

3. AKAİD-KELAM-II (IV. Dönem, 12x4=48)

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
6	NÜBÜVVET/ PEYGAMBERLİK GELENEĞİ-I 1. Nübüvvetin Gerekliliği ve Temellendirilmesi 2. Tarihi Bir Gerçeklik Alanı Olarak Peygamberlik 3. Nübüvvet Geleneğinin Temel Özellikleri 3.1. Vehbîlik 3.2. Beşerilik 3.3. Vahiy 3.4. Mûcize	-Salih Sabri Yavuz, İslam Düşüncesinde Nübüvvet, İstanbul: İnsan Yayınları, (t.y.), s. 43-60. KLASİK METİN: BABERTİ, TAHAVİ ŞERHİ	İslâm düşüncesinde Kur'an ve Hz. Peygamber'in hadislerinden hareketle Allah, âlem ve insan anlayışı üzerinden nübüvvet inancının gerekliliğine dair argümanlar tartışılır. Kur'an ve hadisler esas alınarak nübüvvet geleneğinin temel özellikleri (vehbîlik, beşerilik, tebliğ) incelenir. Kur'an ve Hz. Peygamber'in hadislerini esas alarak nübüvvet geleneğinde vahiy ve mûcize anlayışları tartışılır. Vahiy geleneğinde kutsal kitap kavramı ve Kur'an'dan önceki kutsal metinler üzerinde durulur. Bir müslümanın bu metinlerle hakkında takınması gereken tavır üzerinde durulur.
4	NÜBÜVVET, PEYGAMBERLİK GELENEĞİ II, AKIL-VAHİY İLİŞKİSİ 1. Akıl-Vahiy İlişkisi 2. Fetret Ehli 2.1. Tanım ve Kapsamı 2.2. Dinî Sorumlulukları	-Ömer Mahir Alper, İslâm Felsefesinde Akıl-Vahiy, Felsefe-Din İlişkisi, İstanbul: Ayışığı Kitapları, 2000, s. 215-222. -Metin Yurdağ, İslâm Düşüncesinde Fetret Kavramı, İstanbul: Marifet Yayınları, 1996, s. 44-50, 56-66. KLASİK METİN: BABERTİ, TAHAVİ ŞERHİ	Akıl vahiy ilişkisi bağlamında din-felsefe, din-bilim ilişkisi de değerlendirilir. İmanın bilişsel boyutu, akıl/bilgi-iman ilişkisi bağlamında fetret ehlinin dinî sorumluluğuyla da alâkalandırılarak tartışılır. İlâhî vahye muhatap olmayan veya hükmen muhatap olmadığı kabul edilen insanların durumu günümüzde dinî, psikolojik, sosyolojik şartlar da dikkate alınarak değerlendirilir.
3	NÜBÜVVET/PEYGAMBERLERİN ÖZELLİKLERİ 1. Peygamberlerin Özellikleri 2. Peygamber-Gayb İlişkisi 3. Peygamberin Dindeki Konumu	-Mustafa Sinanoğlu, Kitab-ı Mukaddes ve Kur'an-ı Kerim'de Nübüvvet (doktora tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995), s. 278-290. KLASİK METİN: BABERTİ, TAHAVİ ŞERHİ	Kur'an ve Hz. Peygamberin hadislerinden hareketle peygamberlerin özellikleri ve dindeki konumları incelenir. Peygamber-vahiy ve teşrî' ilişkisi ele alınır.
3	NÜBÜVVET/ SON PEYGAMBER Hz. MUHAMMED 1. Hz. Muhammed'in Son Peygamber Oluşu ve Nübüvvetinin İsbâtı 2. Nübüvvetinin Evrenselliği	-Şerafeddin Gölcük-Süleyman Toprak, Kelâm, Konya: Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1988, s. 80-84. KLASİK METİN: BABERTİ, TAHAVİ ŞERHİ	Hz. Peygamber'in nübüvvetinin ispatı konusu Kur'an, ahlâki kişiliği, fiziki, sosyolojik vb. mucizeler kapsamında işlenecektir. Müsteşriklerin Hz. Peygamber'in nübüvvetine ve Kur'an'a karşı iddiaları incelenecektir.

	3. Nübüvvetinin Önceki İlâhî Kitaplarda Müjdelenmesi Meselesi 4. Müsteşriklerin Hz. Peygamberin Nübüvvetine ve Kur'an'a Karşı İtirazları		
3	NÜBÜVVET: DİNLERDE NÜBÜVVET ANLAYIŞI 1. Semavî Dinlerin Nübüvvet Anlayışlarının Mukayesesi 2. Nübüvvet Karşı Olan ve Nübüvvet İnancı Bulunmayan Din ve Anlayışlar 3. Vahiy Aldıklarını İddia Eden Heretik Akımlar	-Mustafa Sinanoğlu, Kitab-ı Mukaddes ve Kur'an-ı Kerim'de Nübüvvet (doktora tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995), s. 386-413. 352-360. KLASİK METİN: BABERTİ, TAHAVİ ŞERHİ	Kur'an'da takdim edilen vahiy geleneğiyle mukayese etmek için semâvî dinlerin nübüvvet anlayışları karşılaştırmalı olarak tahlil edilir. Nübüvvet inancı bulunmayan Brahmanizm, Budizm ve Hinduizm gibi dinler üzerinde durulur. Vahiy Aldıklarını İddia Eden Heretik Akımlar konusu işlenirken Kâdiyanîlik, Bahâîlik vb. akımlar incelenir.
4	AHİRET-I 1. İslâm Düşüncesinde Âhirete İmanın Temellendirilmesi 2. Ferdin Dinî Hayatının Bütünlüğü Açısından Ahirete İmanın Önemi 3. Ölüm Sonrası İle İlgili Kavramlar: Kabir Hayatı, Kıyamet, Kıyamet Alametleri, Hesap, Cennet ve Cehennem	-Bekir Topaloğlu, "Âhiret", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA), I, 543-548. -Yusuf Şevki Yavuz, "Kıyâmet Alâmetleri", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA), XXVI, 522-525. KLASİK METİN: BABERTİ, TAHAVİ ŞERHİ	Kur'an ve Hz. Peygamber'in hadislerinden hareketle İslâm düşüncesinde âhiret inancının temellendirilişi ele alınır. Ferdin dinî hayatının bütünlüğü ve tutarlılığı açısından âhiret inancının önemi üzerinde durulur. Âhiret hayatının farklı safhaları naslardan hareketle irdelenir.
4	AHİRET-II 1. Semavî Dinlerde Âhiret İnancı 1.1. Yahudilikte Âhiret İnancı. 1.2. Hristiyanlık'ta Âhiret İnancı 2. Mehdilik İnancı 3. Nüzûl-i İsâ 4. Reenkarnasyon 5. Ruh Çağırma	-Mehmet Paçacı, Kur'an'da ve Kitab-ı Mukaddes'te Ahiret İnancı, İstanbul: Nun Yayıncılık, 1994, s. 242-284, 285-306. -Ekrem Sarıkçıoğlu, Dinlerde Mehdi Tasavvurları, Samsun: Sidre Yayınları, 1997. KLASİK METİN: BABERTİ, TAHAVİ ŞERHİ	Semavî dinlerin âhiret anlayışları mukayese edilir. Âhiret inancıyla bağlantılı olarak nüzûl-i İsâ, mehdilik yanında reenikarnasyon ve ruh çağırma gibi İslâm inancıyla bağdaşmayan konular naslardan hareketle tartışılır.

5	YENİ KELÂM MESELELERİ-I Felsefî Toplumsal Konular	-Adnan Aslan, Dinler ve Hakikat: J. Hick ve S. H. Nasr'ın Felsefesinde Dinî Çoğulculuk, İstanbul: İslâm Araştırmaları Merkezi Yayınları (İSAM), 2006, s. 128-137, 187-192, 202-216. -Mustafa Alıcı, Müslüman-Hıristiyan Diyaloğu, İstanbul: İz Yayınları, 2005, s. 327-386, 433-449. -Yunus Macit, Hz. Peygamber'in Sünneti'nde Çevre, Trabzon 2000.	Yukarıda ele alınan itikâdî meseleler dışında dinlerin mutlak hakikat iddiaları ve farklı çoğulculuk teorileri mukayese edilerek dinlerin çoğulcu anlayışa yaklaşımları tartışılır. Dinler ve kültürlerarası ilişkiler ve birarada yaşama teorileri tartışılır. Dinî hayatı ve dindarlar arasındaki ilişkileri doğrudan etkileyen mezhep taassubu üzerinde durulur. Kimlik problemi İslâm ahlâkıyla bağlantılı olarak tartışılır. Kulluğun mekanı olarak görülmesi gereken çevreyle ilgili yaklaşımlar üzerinde durulur.
4	YENİ KELÂM MESELELERİ-II Bilimsel Tıbbî Meseleler	-İhsan Özalp, Ötenazi Olayı, http://www.hukukcu.com/bilimsel/kitaplar/otenazi.htm, 21.07.2007. http://www.tip.deu.edu.tr/index.php?id=218, 21.07.2001 -Aslı Zülal, Klonlama Uygulamaları, http://www.biltek.tubitak.gov.tr/bilgipaket/klonlama/klonlama_uygulamaları.html, 21.07.2007. -http://www.kokhucre.com, 21.07.2007.	Ötenazi, klonlama, kök hücre ve kürtaj gibi güncel bilimsel tıbbî meselelere itikâdî açıdan yaklaşımlar geliştirilir.
2	DİN OLGUSU Dini Oluşturan Hususlar Dünya Dinlerine Panoramik Bir Bakış	- Günay Tümer, “Din (Genel Olarak Din)”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA), IX, 312-320. - Şinasi Gündüz, “Giriş”, Yaşayan Dünya Dinleri (ed. Şinasi Gündüz), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007, s. 17-33.	Dini oluşturan unsurlar konusu işlenirken, Tabiatüstü Varlıklara İnanç, Kutsal ve Kutsal Olmayanı ayırma, İbadet, Ayin ve Törenler, Yazılı ve Yazısız Gelenek, Kutsal İle İlgili Duygular, Tabiatüstü Varlıkla İrtibat, Hayat ve Ölüm Ötesi Anlayışı, Cemaat ve Dini Semboller gibi hususlara değinilecektir.
2	YAHUDİLİK 1. Ahit 2. Seçilmişlik 3. Tevrat 4. Mabnet 5. Arz-ı Mev'ud 6. Mesihçilik 7. Günümüzde Yahudilik	-Baki Adam, “Yahudilik”, Yaşayan Dünya Dinleri (ed. Şinasi Gündüz), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007, s. 205-216, 222-230, 235-240, 244-250. -Salime Leyla Gürkan, “Yahudi Mistisizmi, Sabataycılık ve Anadolu Yahudileri”, Yaşayan Dünya Dinleri (ed. Şinasi Gündüz), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007, s. 250-262, 266-275. -Baki Adam, Yahudi Kaynaklarına Göre Tevrat: Mahiyeti, Tahrifi ve Yahudi Hayatındaki Yeri, Ankara: Seba Yayınları, 1997, s. 119-168.	Ders, tarihçeden çok Yahudiliğin temel inanç esasları çerçevesinde işlenecektir.

2	HIRİSTİYANLIK 1. Teslis 2. İsa-Mesih 3. Kilise 4. Misyon 5. Mesihçilik 6. Ahit 7. Günümüzde Hristiyanlık	-Şinasi Gündüz, Hristiyanlık, İstanbul: İslâm Araştırmaları Merkezi Yayınları (İSAM), 2006, s. 13-43, 57-90, 105-134, 157-162. -Mahmut Aydın, “Hristiyanlık”, Yaşayan Dünya Dinleri (ed. Şinasi Gündüz), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007, s. 77-98. -Ekrem Sarıkçıoğlu, Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi, Isparta: Fakülte Kitabevi, 2002, s. 389-403.	
2	HIRİSTİYANLIK KAYNAKLI DİNİ AKIMLAR 1. Yehova Şahitleri 2. Mormonlar 3. Moonculuk 4. Sayentoloji Kilisesi 5. Satanizm 6. New Age	-Mehmet Katar, “Yehova Şahitleri”, Yaşayan Dünya Dinleri (ed. Şinasi Gündüz), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007, s. 411-418. -Yasin Aktay, “Mormonlar”, Yaşayan Dünya Dinleri (ed. Şinasi Gündüz), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007-Fuad Aydın, “Mormonlar: İsa Mesih’in Son Gün Azizlerinin Kilisesi”, Türkiye’de Misyonerlik Faaliyetleri (ed. Ömer Faruk Harman), İstanbul: İslâmî İlimler Araştırma Vakfı Yayınları, 2005, s. 205-250. Mustafa Bıyık, “Moonculuk”, Yaşayan Dünya Dinleri (ed. Şinasi Gündüz), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007, -Ekrem Sarıkçıoğlu, “Sayentoloji Kilisesi”, Yaşayan Dünya Dinleri (ed. Şinasi Gündüz), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007, -Ali Köse, Milenyum Tarikatları: Batı’da Yeni Dini Akımlar, İstanbul: Truva Yayınları, 2006, Ahmet Güç, “Satanizm”, Yaşayan Dünya Dinleri (ed. Şinasi Gündüz), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007, s. 440-448. -A. Rafet Özkan, Kıyamet Tarikatları: Yeni Dini Hareketler, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2006,	Burada konular işlenirken tarihi gelişim, inanç ve uygulamalar, semboller ve kurumsal yapılar üzerinde durulacaktır.

2	MİSYONERLİK Misyonerliğin Tarihi Gelişimi Günümüz Misyonerlik Faaliyet Alanları ve Yöntemleri	-Şinasi Gündüz, Misyonerlik, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2006, s. 67-121. -Hayati Hökelekli, “Misyonerlik Faaliyetleri ve Gençlerimiz”, Türkiye’de Misyonerlik Faaliyetleri (ed. Ömer Faruk Harman), İstanbul: İslâmî İlimler Araştırma Vakfı Yayınları, 2005, 405-416. -Şinasi Gündüz-Mahmut Aydın, Misyonerlik: Hristiyan Misyonerler, Yöntemleri ve Türkiye’ye Yönelik Faaliyetleri, İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2002, s. 78-119. -Ali İhsan Yitik, “Hint Menşeli Dinlerin Türkiye’deki Faaliyetleri”, Türkiye’de Misyonerlik Faaliyetleri (ed. Ömer Faruk Harman), İstanbul: İslâmî İlimler Araştırma Vakfı Yayınları, 2005, s. 313-322.	Misyonerlik faaliyetlerinin, psikolojik, sosyal, kültürel, ekonomik boyutları üzerinde durulacaktır.
2	DİYALOG Miyon ve Diyalog İlişkisi Dini Çevrelerinin Diyalog Perspektifleri Dinlerin Öteki Algısı ve Diyalog	-Mustafa Alıcı, Müslüman-Hristiyan Diyalogu, İstanbul: İz Yayınları, -Ali İsra Güngör, Vatikan Misyon ve Diyalog, Ankara: Töre Yayınları, -Hayreddin Karaman, Dinler arası Diyalog Nedir?, İstanbul: Ufuk Kitapları, 2005.	Dini çevrelerin diyalog perspektifleri konusunda aynı dine mensup farklı çevrelerin çeşitli diyalog anlayışları üzerinde durulacaktır. Dinlerin öteki algısı konusu temel dini metinler esas alınarak işlenecektir.

AKAİD-KELÂM-II YARDIMCI LİTERATÜR

Abdülgaıffar Aslan, Kur’an’da Vahiy, Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2000. Ahmet Akbulut, Nübüvvet Meselesi Üzerine, Ankara: Birleşik Dağıtım Kitabevi, 1992. Cengiz Batuk, Tarihin Sonunu Beklemek: Ortadoğu Dinlerinde Eskatoloji Mitosları, İstanbul: İz Yayıncılık, 2003. Erdoğan Ahatlı, Peygamberlik ve Hz. Muhammed’in Peygamberliği, İstanbul: Değişim Yayınları, 2002. Gavin D’Costa, “Dinlerle İlgili Çoğulcu Bakış Açısının İmkansızlığı”, Hristiyan, Yahudi ve Müslüman Perspektifinden Dinsel Çoğulculuk ve Mutlaklık İddiaları (ed. Mahmut Aydın), Ankara: Ankara Okulu, 2005, s. 193-206.
Giovanni Scognamiglio, Doğu ve Batı Kaynaklarına Göre Ruhçuluk ve Reenkarnasyon (trc. Arif Arslan), İstanbul: Karizma Yayınları, 1999. Halil İbrahim Bulut, Kur’an Işığında Mucize ve Peygamber, İstanbul: Rağbet Yayınları, 2002. İlhami Güler, İman Ahlâk İlişkisi, Ankara: Ankara Okulu Yayınları 2003, s. 99-132. İlyas Çelebi, İslam İnancında Gayb Problemi, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1996, s. 93-109. İlyas Çelebi, İtikadi Açından Uzak ve Yakın Gelecekle İlgili Haberler, İstanbul: Kitabevi, 1996. Kemal Işık, Maturidi’nin Kelam Sisteminde İman, Allah, Peygamberlik Anlayışı, Ankara: Fütüvvet Yayınları, 1980. Macit Fahri, İslam Ahlâk Teorileri, İstanbul: Litera Yayıncılık, 2004.

- Mahmut Aydın, “Dinsel Çoğulculuk Üzerine Bir Müslüman Mülâhazası”, Hristiyan, Yahudi ve Müslüman Perspektifinden Dinsel Çoğulculuk ve Mutlaklık İddiaları (ed. Mahmut Aydın), Ankara: Ankara Okulu, 2005, s. 87-127.
- Muhammed Ali es-Sâbûnî, en-Nübüvve ve'l-enbiyâ, Beyrut: Alemü'l-Kütüb, 1985.
- Muhammed Reşid Rızâ, Muhammedî Vahiy (trc. Salih Özer), Ankara: Fecr Yayınevi, 1991.
- Recep Kılıç, Dini Anlamak Üzerine, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2004.
- Recep Kılıç, Modern Batı Düşüncesinde Vahiy, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 2002.
- Sadık Kılıç, Kur'an: Dildeki Sonsuz Mucize, İstanbul: Gelenek Yayınları, 2003.
- Süleyman Toprak, Ölümünden Sonraki Hayat: (Kabir Hayatı), Konya: Nur Basımevi, 1986.
- Veysel Güllüce, Kur'an Işığında Reenkarnasyon, İstanbul: Rağbet Yayınları, 2004.
- Yener Öztürk, İmkânı ve Lüzumu Açısından Kur'an'da Ahiret, İstanbul: Işık Yayınları, 2001.
- Zeki Sarıtoprak, İslam İnancı Açısından Nüzul-i İsa Meselesi, İzmir: Çağlayan Yayınları, 1997.
- Zeki Sarıtoprak, İslam'a ve Diğer Dinlere Göre Deccal, İstanbul: Yeni Asya Yayınları, 1992.

14. TASAVVUF ALANI DETAYLI PROGRAMI

A. GİRİŞ

Tasavvuf ilminin gayesi "ahlak-ı mahmudeyi celb, ahlak-ı mezmumeyi defdir"; yani kötü sıfatlardan arınmak ve iyi huylarla bezenmektir. Bu ise bir tezkiye, terbiye, tehzîb ve eğitim işidir. Tasavvuf düşüncesinin sağladığı açılımın görülebilmesi için programda tasavvuf hakkında genel bilgiler, diğer ilimlerle münasebeti, tasavvufi eğitim ve irşad metodu, tasavvuf

düşüncesinin oluşumu, ilk tasavvuf öncüleri ile tasavvuftaki temel kavramların açıklanmasına ve tasavvufi ahlaka esas olan temel kaynaklara yönelik konular yer almıştır.

Tasavvuf alanı; tarih, usul ile ilgili bilgiler yanında, ilk dönemden bugüne tasavvuf literatüründen seçilen klasik metinlerin okunmasıyla, tasavvuf hakkında bilgi birikimi oluşturacak; ayrıca tasavvuf literatürünün gözden geçirilmesiyle kursiyerlerde zengin bir tasavvuf kültürü oluşturacaktır.

B. TASAVVUF ALANI DERSİNİN DÖNEMLERE GÖRE DAĞILIMI:

1. DÖNEM	2. DÖNEM	3. DÖNEM	4. DÖNEM	5. DÖNEM	6. DÖNEM
				Tasavvuf-I 12x2=24	Tasavvuf-II 12x2=24

C. TASAVVUF ALANININ GENEL AMAÇLARI: Bu öğrenme alanını alan kursiyer;

1. Tasavvuf ilminin temel kavram ve kaynaklarını tanıır.
2. Tasavvuf ilminin tarihi gelişimini açıklar.
3. Tasavvuf kaynaklarının yapısal özelliklerini tanıır.
4. Tasavvuf ilminin İslam bilimleri arasındaki yeri ve önemini kavrar.
5. Tasavvuf kaynaklarını okur ve açıklar.
6. Tasavvuf'un dini ve beşeri bilimlerle ilişkisini açıklar

D. TASAVVUF ALANININ UYGULAMA ESASLARI:

1. Tasavvuf alanının bütün alt öğrenme alanlarında, kursiyerlerin özgüven içerisinde inisiyatif alabileceği ders ortamları oluşturulur.

2. Tasavvuf alanı ile ilgili tüm konularda kursiyerlerin ön hazırlık yaparak derse gelmeleri sağlanır.
3. Tasavvuf dersleri, salt bilgi edinme şeklinde değil, bilakis kursiyerin değerler dünyasına katkı sağlayacak şekilde işlenir.
4. Bu ders ile, kursiyerde modern dünyada tasavvuf ile klasik dönem tasavvufunu karşılaştırma yeteneğinin geliştirilmesi sağlanır.
5. Bu alanın kursiyerlerde geliştirmeyi hedeflediği kaynaklardan yararlanabilme vb. becerilerini geliştirmek için öğrenme-öğretme sürecinde grup çalışması, tartışma, araştırma ve sunum gibi yöntem ve teknikler uygulanır.

E. TASAVVUF ALANI DERSİ, SAATİ, İÇERİĞİ, MÜRACAAT KAYNAKLARI VE İŞLENİŞ AÇIKLAMALARI**1. TASAVVUF-I(V. Dönem, 12x2=24)**

SAAT	KONULAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
2	Tasavvuf Hakkında Genel Bilgiler	Selçuk Eraydın, Tasavvuf ve Tarikatlar, İstanbul 1994. Mustafa Kara, Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi, İstanbul 1985. Osman Türer, Anahatlarıyla Tasavvuf Tarihi, İstanbul 1998. H. Kâmil Yılmaz, Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar, İstanbul 2004.	Tebliğ, irşad ve davet kavramları Hz. Peygamber'in hayatında tebliğ ve irşad İlk zâhidlerde tebliğ ve irşad Tasavvufun doğuşu, Kur'an ve sünnetten kaynakları Tasavvufun tanımı, konusu ve gayesi Tasavvufun özellikleri
2	Tasavvufun Klasik Kaynakları	Muhâsibî, er-Riâye li-hukûkillah, Abdülkerim Kuşeyrî, er-Risâletü'l-Kuşeyriyye, Hucvîrî, Keşfü'l-mahcûb, Ebû Nasr Serrâc, el-Lüma' Kelâbâzî, et-Taarruf, Ebû Tâlib el-Mekkî, Kûtu'l-kulûb, Gazzâlî, İhyâu ulûmi'd-dîn, Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî, Mesnevî-i Serîf.	Tasavvuf klâsiklerinin tanıtımı
2	Tasavvufun Diğer İlimlerle Münasebeti	Selçuk Eraydın, Tasavvuf ve Tarikatlar, İstanbul 1994. Mustafa Kara, Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi, İstanbul 1985. Osman Türer, Anahatlarıyla Tasavvuf Tarihi, İstanbul 1998. H. Kâmil Yılmaz, Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar, İstanbul 2004.	Tasavvufun İslami İlimlerle Münasebeti Sosyal Bilimlerle Münasebeti
2	Tasavvuf Kavramları	Selçuk Eraydın, Tasavvuf ve Tarikatlar, İstanbul 1994. Mustafa Kara, Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi, İstanbul 1985. Osman Türer, Anahatlarıyla Tasavvuf Tarihi, İstanbul 1998. H. Kâmil Yılmaz, Tasavvuf Meseleleri, İstanbul 2004. Süleyman Uludağ, Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, İstanbul 1992. Ethem Cebecioğlu, Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü, İstanbul 1997.	Sabır Şükür Rıza Tevekkül Kanaat Zikir Sohbet Seyru Sülûk Mürîd-Mürşîd Sema ve Âyin Aşk ve Muhabbet Keşf, ilham ve gayb
2	Tasavvuf Tarihi	Selçuk Eraydın, Tasavvuf ve Tarikatlar, İstanbul 1994. Mustafa Kara, Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi, İstanbul 1985. Osman Türer, Anahatlarıyla Tasavvuf Tarihi, İstanbul 1998. H. Kâmil Yılmaz, Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar, İstanbul 2004	Tasavvuf tarihinin konusu, gayesi ve kaynakları Zühhd Dönemi Tasavvuf Dönemi Tarikat Dönemi

2	Tasavvuf Kurumları	Dilaver Güner, Abdulkadir Geylani, Eserleri ve Görüşleri, İstanbul 1999 Hayati Bice, Pir-i Türkistan: Hoca Ahmed Yesevi, İstanbul 2011 Mustafa Tahralı, Rifâilik, DİA Ahmet Murat Özel, Şâzeliyye, DİA Derya Baş, Seyyid Ahmed el-Bedevisi Tarikatı ve İstanbul’da Bedevilik, İstanbul 2008 Sâfi Arpaguş, Mevlevilik’te Manevi Eğitim, İstanbul 2009 Osman Eğri, Bektaşilik’te Tasavvufi Eğitim, İstanbul 2001 Ziya Kazıcı, Ahilik, DİA Necdet Tosun, Bahaeddin Nakşibend Hayatı ve Görüşleri ve Tarikatı, İstanbul 2002 Suleyman Uludağ, Halvetiyye, DİA Mehmet Rıhtım, Seyid Yahya Bakuvi ve Halvetilik, Bakı 2005 Mehmet Cemal Öztürk, Cerrahilik: Şeyh Nureddin Cerrahi ve Cerrahi Tarikatı, İstanbul 2004	Kadirilik, Yesevilik, Rifailik, Şazilik, Bedevilik, Mevlevilik, Bektaşilik, Fütüvvet ve Ahilik, Nakşbendilik, Halveilik ve Kolları.
2	Tasavvuf Kurumlarının Sosyal Fonksiyonları	Mustafa Kara, Din, Hayat, Sanat Açısından Tekkeler ve Zaviyeler, İstanbul: Dergah Yayınları, 1980. H. Kamil Yılmaz, Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar, İstanbul 2004. Necdet Tosun, Türkistan Dervişlerinden Yâdigar, İstanbul 2011. Ömer Lütfi Barkan, “İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri Ve Zaviyeler”, Vakıflar Dergisi, sy. II, Ankara 1942, s. 279-304.	İslamiyetin yayılmasındaki rolleri, Millî mücadelelerdeki rolleri, İlmi faaliyetlere katkıları Sosyal yardımlaşma hizmetleri
2	Tasavvufi Gelenek ve Tekke Kültürü	Cemalettin Server Revnakoğlu, Eski Sosyal Hayatımızda Tasavvuf ve Tarikat Kültürü, haz. M. Doğan Bayın, İsmail Dervişoğlu, İstanbul: Kırkambar Kitaplığı, 2003. Selçuk Eraydın, Tasavvuf ve Tarikatlar; İstanbul 1994. Diyanet İslam Ansiklopedisi’nden ilgili maddeler.	intisap, zikir, semâ, semah halvet ve çile tarikat kıyafetleri icazet gibi konulardaki kültürel gelenekleri, merâsimleri.

2	Selçuklu ve Osmanlı Döneminde Anadolu'daki Belli Başlı Mutasavvıflar ve İrşad Faaliyetleri	Diyanet İslam Ansiklopedisi'nden ilgili maddeler. Reşat Öngören, Osmanlılar'da Tasavvuf : Anadolu'da Sufiler, Devlet ve Ulema (XVI. yüzyıl), İstanbul: İz Yayıncılık, 2000. Necdet Yılmaz, Osmanlı Toplumunda Tasavvuf : Sufiler, Devlet ve Ulema (XVII. Yüzyıl), İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı, 2001. Ramazan Muslu, Osmanlı Toplumunda Tasavvuf (18. yüzyıl), İstanbul: İnsan Yayınları, 2003 Hür Mahmut Yücer, Osmanlı Toplumunda Tasavvuf : (19. yüzyıl), İstanbul: İnsan Yayınları, 2003. Küçük, Sezai, Mevleviliğin Son Yüzyılı.	Mevlânâ, Hacı Bektaş Velî, Ahî Evren, Yunus Emre, Hacı Bayram Velî, Eşrefoğlu Rûmî, Niyâzî Mısırî, Aziz Mahmud Hüdâyî, İsmail Hakkı Bursevî, İbrahimHakkı Erzurûmî, vs.(hayatları ve eserlerinden örnekler)
2	Tasavvufi Düşüncenin Meseleleri	Selçuk Eraydın, Tasavvuf ve Tarikatlar; İstanbul 1994. H. Kamil Yılmaz, Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar, İstanbul 2004. M. Erol Kılıç, İbn Arabî Düşüncesine Giriş: Şeyh-i Ekber, İstanbul 2010.	Vahdet-i vücûd, vahdet-i şuhûd, merâtib-i vücûd, İnsan-ı Kâmil, Marifetullah
2	Amelî Tasavvufun Meseleleri	H.Kamil Yılmaz, Tasavvuf ve Tarikatlar; İstanbul 1994. H.Kamil Yılmaz, 300 Soruda Tasavvuf, İstanbul 2010. Osman Nuri Küçük, Füsûsu'l-Hikem ve Mesnevi'de İnsan-ı Kamil, İstanbul 2011. DİA ilgili ansiklopedi maddeleri.	Kerâmet, Rüyâ, Ricâl-i gayb, Silsile, İcâzet Teveccül ve teveccüh, Râbita
2	Dünyada ve Türkiye'de Günümüz Tasavvuf Akımları	Mustafa Kara, Metinlerle Günümüz Tasavvuf Hareketleri (1839-2000)Hülya Küçük, "Batı'da Sufizm Meselesine Toplu Bakış", Tasavvuf, sy. 13 (2004), s. 231-263. İlgili DİA maddeleri.	İslam dünyasında, Batı ülkelerinde ve Türkiye'de yaşayan tasavvuf akımları, irşad faaliyetleri ve günümüz problemleri

3. TASAVVUF-II (VI. Dönem, 12x2=24)

SAAT	KONUAR	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
2	İbadetlerin Hikmet ve Âdab Boyutu	Hücvârî, Keşfü'l-mahcûb: Hakikat Bilgisi, çev. Süleyman Uludağ, İstanbul 1982 Şah Veliyullah ed-Dihlevî, Huccetullahî'l-bâliğa. Çev. Mehmet Erdoğan, İstanbul 1994 Mehmet Demirci, İbadetlerde Manevî Boyut, İstanbul 2004	Abdest, Namaz, Oruç, Zekat, Haccın âdâbı ve hikmetleri
2	Tasavvufî Eğitim ve İrşad Metotları	H. Kamil Yılmaz, Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarîkatlar, İstanbul 2004. Necdet Tosun, İmâm-ı Rabbânî, İstanbul 2005. Osman Nuri Küçük, Mevlana'ya göre manevî gelişim: benliğin dönüşümü ve miracı, İstanbul: İnsan Yayınları, 2009. Safî Arpaguş, Mevlevîlik'te Manevî Eğitim, İstanbul: Vefa Yayınları, 2009. Süleyman Uludağ, İslam'da İrşad,	Sohbet, vaaz ve nasihatla eğitim Ruh terbiyesi Nafîle ibadetler Letaif ve murakebeler ustülüyle eğitim Vaaz ve irşatta tedricilik Muhatabın durumuna göre konuşma ve sevdirerek anlatma.
2	Tezkiye, Sülûk ve Ahlak	İbn Ebi'd-dünya, Muhasebetü'n-nefsi trc. Zekerîyya Yıldız, İstanbul 2007 Ebu Talip el-Mekki, İlmü'l-kulûb, Kahire ts. Gazzalî, Kimyâ-yı Saâdet İbn Haldun, Şifâ'üs-sâil, çev. Süleyman Uludağ, İstanbul Eşrefoğlu Rûmî, Müzekkin-Nüfûs Koçî Bey, Koçî Bey Risalesi, sad. Zuhuri Danışman, Ankara 1972 Kınalı Zâde Ali Efendî, Ahlâk-ı Alaî: Ahlâk İlmi, haz. Hüseyin Algül, İstanbul ts. Mustafa Çağrı, Anahatlarıyla İslam Ahlakı, İstanbul 1985	Nefis Tezkiye ve Terbiyesi Mucahade ve Riyazat Nefsin Yedi Mertebesi Tasavvuf ve Ahlak İlişkisi Sülûk ve Amelî Ahlak Sülûk ve Kalp Eğitimi
2	Tasavvufî Ahlaka Yönelik Metin Okumaları	Haris el-Muhâsibî, a)-Risalet'ül-Müsterşidin b)-er-Riâye Li-Hukûkillah	İlgili bölümler eğitim görevlilerince kaynak eserden seçilir. Seçilen konuların kursiyerlerce önceden okunması, hazırlanması ve sınıf ortamında müzakere edilmesi sağlanır.

2	Tasavvufi Ahlaka Yönelik Metin Okumaları	Ebu Nasr Serrâc Tûsi, El-Luma, Trc. H. Kâmil Yılmaz, İst. 2012	İlgili bölümler eğitim görevlilerince kaynak eserden seçilir. Seçilen konuların kursiyerlerce önceden okunması, hazırlanması ve sınıf ortamında müzakere edilmesi sağlanır.
2	Tasavvufi Ahlaka Yönelik Metin Okumaları	Gazzali, İhyâ-u Ulumiddîn (Mühlikat ve Müniciyat Bölümleri.) III-IV. Cilt.	İlgili bölümler eğitim görevlilerince kaynak eserden seçilir. Seçilen konuların kursiyerlerce önceden okunması, hazırlanması ve sınıf ortamında müzakere edilmesi sağlanır.
2	Tasavvufi Ahlaka Yönelik Metin Okumaları	Ahmed b. Muhammed el-Makdisi, Muhtasarı Minhâci'l-kâsidin, İskenderiye ts.	İlgili bölümler eğitim görevlilerince kaynak eserden seçilir. Seçilen konuların kursiyerlerce önceden okunması, hazırlanması ve sınıf ortamında müzakere edilmesi sağlanır.
2	Tasavvufi Ahlaka Yönelik Metin Okumaları	Sadi Şirazi, Bostan ve Gülistan	İlgili bölümler eğitim görevlilerince kaynak eserden seçilir. Seçilen konuların kursiyerlerce önceden okunması, hazırlanması ve sınıf ortamında müzakere edilmesi sağlanır.
2	Tasavvufi Ahlaka Yönelik Metin Okumaları	İbn Atâullah İskenderi, Hikem-i Atâi	İlgili bölümler eğitim görevlilerince kaynak eserden seçilir. Seçilen konuların kursiyerlerce önceden okunması, hazırlanması ve sınıf ortamında müzakere edilmesi sağlanır.
2	Tasavvufi Ahlaka Yönelik Metin Okumaları	Mevlana, Mesnevi'den Seçmeler, (Şefik Can) Bursalı İsmail Hakkı, Rûhu'l Mesnevi, haz. İsmail Güleç, İstanbul 2004	İlgili bölümler eğitim görevlilerince kaynak eserden seçilir. Seçilen konuların kursiyerlerce önceden okunması, hazırlanması ve sınıf ortamında müzakere edilmesi sağlanır.
2	Tasavvufi Ahlaka Yönelik Metin Okumaları	Erzurumlu İbrahim Hakkı, Mârifetnâme, haz. Cafer Durmuş-Kerim Kara, İstanbul 2012	İlgili bölümler eğitim görevlilerince kaynak eserden seçilir. Seçilen konuların kursiyerlerce önceden okunması, hazırlanması ve sınıf ortamında müzakere edilmesi sağlanır.
2	Tasavvufi Ahlaka Yönelik Metin Okumaları	Bursalı İsmail Hakkı, Ruhu'l-beyan'dan seçme metinler	İlgili bölümler eğitim görevlilerince kaynak eserden seçilir. Seçilen konuların kursiyerlerce önceden okunması, hazırlanması ve sınıf ortamında müzakere edilmesi sağlanır.

TASAVVUF YARDIMCI LİTERATÜR

Abdülbaki Gölpınarlı, Mevlana Celaleddin, İstanbul 1965.
Annemarie Schimmel, Tasavvufun Boyutları, çev. E. Gürol, İstanbul 1982.
Erol Güngör, İslam Tasavvufunun Meseleleri, İstanbul 1984.
Fuat Köprülü, Türk Edebiyatının İlk Mutasavvıfları, Ankara 1976.
M. Erol Kılıç, Sufi ve Şiir: Osmanlı Tasavvuf Şiirinin Poetikası, İstanbul 2004.
Mahir İz, Tasavvuf, İstanbul 1969.

Mustafa Tatçı, Yunus Emre Divanı, Ankara 1990.
Nurettin Topçu, Ahlak. / haz. Ezel Elverdi, İsmail Kara. -- İstanbul : Dergah Yayınları, 2005. 205 s. ; 20 cm. -- (Dergah yayınları ; 305. Çağdaş Türk düşüncesi ; 40. N. Topçu külliyatı ; 21)
Ahmet Hamdi Akseki, Ahlak dersleri / 1887-1951
Ali Akdoğan, Bireysel ve Toplumsal Hayatta Ahlaka Olan İhtiyaç ve İslam , EKEV Akademi Dergisi - Sosyal Bilimler -, 2004, cilt: VIII, sayı: 18, s. 179-194
Ali Akpınar, Allah'ın Ahlâkı ile Ahlâklanmak, Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi, 2001, cilt: II, sayı: 6, s. 61-80

VAAZ VE İRŞAD HİZMETLERİ BİLGİ VE BECERİ GELİŞTİRME PROGRAMI

C-VAAZ VE İRŞAD HİZMETLERİ BİLGİ VE BECERİ GELİŞTİRME PROGRAMI

1. GİRİŞ

Diyanet İşleri Başkanlığı, toplumu din konusunda aydınlatmak için, sahih kaynaklara dayalı doğru bilgiyi üretmenin yanında, bu bilgi birikimini çağdaş bir formda dünya gerçekleriyle uyumlu ve ihtiyaçları giderici nitelikte sunma gayreti içerisinde.

Bilimde, teknolojiye ve buna bağlı olarak eğitim ve iletişim alanında süregelen gelişmenin önemli bir ivme kazandığı günümüzde, bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de hızlı bir toplumsal değişme süreci yaşanmaktadır.

Bu değişim, gelişme ve ihtiyaçlardan hareketle Din hizmetlerinde hedeflenen amaçlara ulaşabilmek için, öncelikle onları gerçekleştirecek olan kalifiye elemanların yetiştirilmesi zaruri hale gelmiştir. Din hizmetlerinde etkinliğin ve verimliliğin sağlanmasında atılabilecek önemli adımların başında, bu görevi yürüten personele, sahip olmaları gereken yeterliklerin/bilgi, beceri ve davranışların en hızlı, etkili ve ekonomik yollardan kazandırılması gelmektedir. Bu ise, mesleğe yönelik iyi bir hizmet öncesi eğitimin yanı sıra, sistemli planlı ve ihtiyaca uygun bir eğitim, yetiştirme ve geliştirme faaliyetinin hayata geçirilip, sürekli kılınmasıyla mümkündür.

Başkanlık teşkilatında görev yapan dini yükseköğrenim mezunu personelin din hizmetlerini yürütürken İslam dininin asli kaynaklarına doğrudan ulaşabilmelerini sağlamak ve hizmette verimliliklerini artırmak amacıyla Dini Yüksek İhtisas/Eğitim Merkezlerinde ihtisas eğitimi yapılmaktadır. Bu eğitimi tamamlayan personel öncelikle vaiz olarak istihdam edilmektedir. Dolayısıyla personeli vaizlik mesleğine hazırlamak, gerekli bilgi ve beceriyi kazandırmak için bu programın hazırlanmasına ihtiyaç duyulmuştur.

2. PROGRAMIN HEDEFİ

Programın hedefi; mesleki bilgi donanımına sahip, bu bilgiyi çağın imkânları ile geliştirebilen, görevinde etkin biçimde uygulayabilen, meslek ahlâkına sahip, mesleğinin gerektirdiği dinî pratikleri uygulayan ve davranışlarıyla örnek olan, evrensel ve demokratik değerlerle donanmış, insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp, sosyal ve kültürel bağlam içinde kullanan ve problem çözen, sosyal katılım becerileri gelişmiş; hak ve sorumluluklarını bilen, sosyal yaşamda etkin, üretken, uzlaştırıcı vaizler yetiştirmektir.

Bu amaçla hazırlanan programın toplam süresi 1 dönem 12 hafta olup, haftalık 28 ve toplam 330 saat olarak uygulanması öngörülmüştür.

3. PROGRAMIN KAZANDIRMAYI HEDEFLEDİĞİ TEMEL BECERİ ALANLARI

1. Vaizliğin tarihî gelişimini bilir.
2. Vaizlerin sık kullandıkları eserleri olumlu ve olumsuz yönleriyle tanır.
3. Vaaz hazırlama ve sunma yöntem ve tekniklerini uygular.
4. Kur'an'da ve muteber hadis kaynaklarındaki mesel ve hikâyeleri vaazlarında etkin kullanır.
5. Dinin temel kaynaklarını (Kur'an ve Sünnet) vaazlarında etkin kullanır.
6. Ayet ve hadisleri vaaz konusuna uygun olarak etkin kullanır.
7. Vaazlarında güvenilir tarihi bilgileri kullanır.
8. Vaazlarında din alanındaki temel problemleri toplumun ihtiyaçlarına göre işler.
9. Vaazlarında görev bölgesinin örf ve adetlerini dikkate alır.
10. Vaaz hazırlarken konusuyla ilgili bilimsel veri ve dokümanlardan da yararlanır.
11. Hedef kitlenin ilgi, ihtiyaç ve seviyesini tespit eder.
12. Vaazın etkinliğini değerlendirir.
13. Cami dışı hizmet alanları ve genel özelliklerini bilir.
14. Dini danışmanlık ve manevi rehberliğin yöntem ve tekniklerini bilir.
15. Sosyal hizmet kurumlarında dini danışmanlık ve manevi rehberlik yapar.
16. Cezaevi, hastane vb. yerlerdeki görevinin gerektirdiği bilgi birikimine sahip olur.
17. Dezavantajlı gruplara yönelik Din hizmetleri kapsamında takip edilmesi gereken yöntem ve teknikleri bilir.
18. Kitle iletişim araçlarını etkin kullanır.
19. Vaaz ve irşatta etkili iletişimin yöntem ve tekniklerini bilir.
20. Müftüye vekâlet konusunda gerekli bilgi ve donanıma sahip olur.

4. PROGRAMIN UYGULANMASINA İLİŞKİN ESASLAR

Bu programının başarısı, hazırlanışındaki hedef ve yaklaşımlara uygun olarak uygulanmasına bağlıdır. Bu nedenle programın amacına ulaşması için öğrenme-öğretme sürecinde aşağıdaki ilkelere uyulmalıdır.

1. Bu öğretim programının uygulanmasında, yetişkin eğitimi ve aktif öğretim yöntemleri esas olmalıdır.
2. Öğrenme-öğretme sürecinde bu öğretim programının bir hizmete hazırlık eğitimi olduğu göz önünde bulundurulmalı ve öğretim programı aracılığıyla öğrenenlere kazandırılmak istenen temel bilgi ve beceriler mesleğin gerektirdiği yeterliklerle örtüşmelidir.
3. Öğrenen, öğrenme-öğretme sürecine aktif olarak katılmalı, kendisine sunulan uyaranları yorumlamalı, anlamlandırmalı ve bilgiyi bizzat kendisi yapılandırmalıdır.
4. Öğrenenler bilgi depolamak yerine onların bilgi ve becerilerini, mesleklerinin gerektirdiği davranışlarını geliştirecek etkinlikler düzenlenmelidir.
5. Programın uygulanması sırasında konuların özelliğine göre uzman veya kaynak kişilerden yararlanmaya imkân verilmelidir.
6. Mümkün olduğunca örnekler günlük hayattan seçilip, görev alanıyla ilişkilendirilerek verilmelidir.
7. Dersler işlenirken, konular arasındaki ilişkiye dikkat edilmelidir.
8. Eğitim-öğretim sürecinde konuların özelliklerine uygun öğretim yöntem ve tekniklerinden yararlanılmalıdır.
9. Öğrenenlerin ‘hazır bulunuşluk’ düzeyi belirlenmeli, varsa eksiklikler, yanlış anlama ve yorumlamalar düzeltilmelidir.
10. Ders ortamlarının uygun bir şekilde düzenlenmesine ve gerekli materyallerinin önceden hazırlanmasına özen gösterilmelidir.
11. Konuların özelliklerine uygun öğretim materyallerinden (VCD, Video vb. görsel ve işitsel yayınlar) faydalanılmalıdır.
12. Konular, bireyi mesleğe hazırlayacak ve ona çözüm becerisi kazandıracak şekilde ortaya konulmalıdır. Daha çok uygulamalı etkinlikler ağırlıklı olarak yer almalıdır.
13. Öğretici, dersin yapısına uygun olan ölçme ve değerlendirme araç ve yöntemlerini seçmelidir.

5. VAAZ VE İRŞAD HİZMETLERİ BİLGİ VE BECERİ GELİŞTİRME PROGRAMI ALANLAR VE DERSLER TABLOSU

ÖĞRENİM ALANLARI	DERSLER VE SAATLERİ					
İRŞAD HİZMETLERİ (30 saat)	Vaaz ve İrşatta Temel İlke ve Yöntemler (6 saat)	Güzel Konuşma ve Diksiyon (6 saat)	İrşad Yöntemi olarak vaaz (6 saat)	İrşad Yöntemi olarak Hutbe (4 saat)	Vaaz ve İrşad Hizmetlerinde İletişim Araçlarını Etkili Kullanma (4 saat)	Vaaz Örnekleri ve Tahlili (4 saat)
İRŞAD HİZMETLERİNDE HEDEF KİTLE (20 saat)	Yaş Evrelerine Göre Dini Gelişim (4 saat)	Bireyi Tanıma Teknikleri (2 saat)	Grup Psikolojisi (2 saat)	Dindarlık Tipleri (4 saat)	Günümüz İnanç Hareketleri ve İrşad (4 saat)	İrşad Hizmetlerinde Sorun Çözme (4 saat)
İRŞAD HİZMETLERİNDE KAYNAK KULLANIMI (30 saat)	İrşad Hizmetlerinde Kaynak Kullanım İlkeleri (4 saat)	Vaaz ve İrşatta K. Kerim ve Meallerden Yararlanma (6 saat)	Vaaz ve İrşatta Hadislerden Yararlanma (6 saat)	Vaaz ve İrşatta Şiir ve Atasözlerinden Yararlanma (4 saat)	Vaaz ve İrşatta Kışsalardan Yararlanma (6 saat)	Vaaz ve İrşatta Menkıbelerden Yararlanma (4 saat)
CAMİ DIŞI İRŞAD VE MEDYA (20 saat)	İrşad Hizmetlerinde Etkili İletişimin Önemi (6 saat)	Radio Konuşmaları Yoluyla İrşad (2 saat)	TV Konuşmaları Yoluyla İrşad (4 saat)	Gazeteler Yoluyla İrşad (2 saat)	İnternet ve Sosyal Medya Yoluyla İrşad (4 saat)	Konferanslar Yoluyla İrşad (2 saat)
AİLE BÜROLARI VE SOSYAL HİZMET KURUMLARINDA İRŞAT VE REHBERLİK (40 saat)	Dini Danışma ve Rehberlik (10 saat)	Aile Bürolarında İrşad ve Rehberlik (6 saat)	SHK'da Çocuk ve Gençlere Yönelik İrşad ve Rehberlik (6 saat)	SHK'da Yetişkinlere Yönelik İrşad ve Rehberlik (6 saat)	Cezaevlerinde İrşad ve Rehberlik (6 saat)	Hasta ve Engellilere Yönelik irşad ve Rehberlik (6 saat)
DİN HİZMETLERİ YÖNETİMİ ve DEĞERLENDİRİLMESİ (30 saat)	Vaaz ve İrşatla ilgili Mevzuat (4 saat)	Din Hizmetlerinde Yönetim (8 saat)	Din Hizmetlerinde Planlama (6 saat)	Din Hizmetlerinin Yönetiminde İletişim (6 saat)	Din Hizmetlerinde Değerlendirme (6 saat)	
VAAZ, İRŞAD VE REHBERLİK UYGULAMALARI (160 saat)	Cami İçi Vaaz ve Hitabet Uygulamaları (30 saat)	Cami Dışı İrşad ve Medya Uygulamaları (20 saat)	Aile Bürosunda İrşad ve Rehberlik Hizmeti Uygulamaları (30 saat)	SHK'da Çocuk ve Gençlere Yönelik İrşad ve Rehberlik Uygulamaları (30 saat)	SHK'da Hasta ve Engellilere Yönelik İrşad ve Rehberlik Uygulamaları (20 saat)	Huzurevleri ve Cezaevlerinde İrşad ve Rehberlik Uygulamaları (30 saat)

Not: Ders ve uygulamalar toplam **330 saat** ve **12** hafta olarak planlanmıştır. Haftalık ders saati **28** olup, her hafta en az iki gün ders içi ve ders dışı uygulama yapılır.

1.İRŞAD HİZMETLERİ

SAAT	DERSLER VE İÇERİKLERİ	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
6	VAAZ VE İRŞATTA TEMEL İLKE VE YÖNTEMLER - Yaygın Din eğitimi; - Tanımı, Amacı ve Önemi - Hedef Kitlesi - Problemleri - Yaygın Din Eğitiminde Kullanılan Yöntemler - Vaaz ve İrşad - Yöntem Seçiminde İlkeler - Yetişkinlerde Öğrenme İlkeleri - Yetişkinlerde Öğrenme Engelleri - Yetişkin Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar	- Vaaz Kılavuzu, Diyanet İşleri Başkanlığı yayınları, 2012. - Yahya Akyüz, Türk Eğitim Tarihi, Pegem A Yayıncılık, Ankara Mehmet Dağ-Hıfzırrahman Raşit Öymen, İslam Eğitim Tarihi, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1974. - Cemal Tosun, Din Eğitimi Bilimine Giriş, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2002. - Ramazan Buyrukçu, Türkiye’de Meslekî Din Eğitim-Öğretimi, Fakülte Kitapevi, Isparta 2007. - İsmail Doğan, “Yaygın Din Eğitimi ve Diyanet İşleri Başkanlığı, Din Öğretimi Dergisi, S.20, s.106-116. - Hamdi Mert, “Yaygın Eğitimde Din Eğitimi”, Türkiye’de Birinci Din Eğitimi Semineri, İlahiyat Vakfı Yayınları, Ankara 1981, s.32-43. - Yaygın Din Eğitiminin Sorunları Sempozyumu, İBAV Yayınları, Kayseri 2003.	Tarihsel gelişim çerçevesinde Hz. Peygamber, Dört Halife, Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri, yaygın din eğitimi kurumları, vasıtaları ve en çok okunan eserlere çerçevesinde ele alınacaktır. Gerçekleştirilme alanları ve vasıtaları genel olarak işlenecektir. Yaygın din eğitiminin gerçekleştirilme alanları olarak aile, cami ve mescitler, Kur’an Kursları, cezaevleri, çocuk ıslah evleri, Huzur evleri, yetiştirme yurtları ve hastaneler; gerçekleşme vasıtaları olarak ise, hutbeler, vaazlar, merkez irşad ekipleri, konferans, panel ve sempozyumlar ile kitle iletişim araçları ele alınacaktır. Yaygın din eğitiminde kullanılan yöntemler çerçevesinde anlatım, soru-cevap, problem çözme, gösteri, grup tartışması, bireysel öğretim ve grup yöntemleri ele alınacaktır.
6	GÜZEL KONUŞMA VE DİKSİYON - Akıcı ve Anlaşılır Konuşma Becerisi - Nefes Kontrolü - Sesin Etkili Kullanımı, Ses Eğitimi - Beden Dilinin Etkili Kullanımı	- Ertuğrul YAMAN, Doğru, Güzel ve Etkili Konuşma Sanatı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2004. - Abdurrahman Çetin, Hitabet ve irşad güzel konuşma ve insanları etkileme yolları, Bursa Aksa Yayınları, 1998.	Vaaz ve irşad hizmetlerinde akıcı, anlaşılır konuşma becerisi, nefesin kontrolü, ses eğitimi ve beden dilinin etkili kullanımı konusunda bilgi verilecektir.

6	İRŞAD YÖNTEMİ OLARAK VAAZ 1. Va'zın Tarihi Gelişimi ve Meşhur Hatipler, 2. Vaaza Başlama ve Bitirme Dua Örnekleri 3. Vaazın Hazırlanışı, 4. Sunumu, 5. Değerlendirilmesi, 6. Konferans, panel, sempozyum vb. hazırlama 7. Önemli gün ve gecelerde yapılan dua ve konuşmalar (Nikah, sünnet, hatim, mevlid, yemek, ezan, vb. duaları yapma)	1. Vaaz Kılavuzu, Diyanet İşleri Başkanlığı yayınları, 2012. 2. Cemal Tosun, “Yaygın Din Eğitiminde Vaaz ve Eğitim Yöntemleri Işığında Vaaz’da Yöntem”, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, cilt 36. 3. Süleyman Uludağ, İslam’da İrşad, Marifet Yayınları, t.y. M. Faruk Bayraktar, Türkiye’de Vaizlik, İstanbul 1997. 4. Yusuf M. Kandehlevî, Asr-ı Saadet Hutbeleri, çev: Terim Türkoğlu, Fırat Kitapevi, Konya ty. 5. İsmail Lütfi Çakan, Hitabet ve Mesleki Uygulama, İstanbul 1993. Ahmet Hamdi Akseki, İslam Dini, Ankara 1963. 6. Ahmet Lütfi Kazancı, Peygamber Efendimizin Hitabeti, İstanbul 1980. 7. Ahmet Önköl, Resulullah’ın İslam’a Davet Metodu, Konya 1992.	İlgili kavramlar çerçevesinde nasihat, tezkir, irşad, talim, rehberlik ele alınacaktır. Vaazın hazırlanışı, sunumu eğitim ilke ve yöntemleri çerçevesinde işlenecektir.
4	İRŞAD YÖNTEMİ OLARAK HUTBE 1. Hutbenin Tarihi Gelişimi 2. Hutbe Duaları 3. Hutbenin Hazırlanışı, 4. Sunumu 5. Değerlendirilmesi	1. Ahmet Önköl, “İrşad Vasıtası Olarak Hutbe” I. Din Şurası Tebliğ ve Müzakereleri 1-5 Kasım 1993, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1995, s.145-163. 2. Yusuf M. Kandehlevî, Asr-ı Saadet Hutbeleri, çev: Terim Türkoğlu, Fırat Kitapevi, Konya ty. 3. İsmail Lütfi Çakan, Hitabet ve Mesleki Uygulama, İstanbul 1993. Ahmet Hamdi Akseki, İslam Dini, Ankara 1963. 4. Ahmet Önköl, Resulullah’ın İslam’a Davet Metodu, Konya 1992.	İlgili kavramlar çerçevesinde hatip, hitabet vb. kavramlar ele alınacaktır. Hutbenin hazırlanışı ve sunumu eğitim ilke ve yöntemleri çerçevesinde işlenecektir.
4	VAAZ VE İRŞAD HİZMETLERİNDE İLETİŞİM ARAÇLARINI ETKİLİ KULLANMA 1. Medyanın Dini Hitabetteki Yeri 2. Medyadaki Dini Hitabetin Özellikleri	1. Ayşe Zişan Furat, Kitle İletişim Araçları ve Yaygın Din Eğitimi, Yaygın Din Eğitimi Sempozyumu, Ankara, 2012 (Yayınlanmamış Tebliğ)	Medyada hitabet konusu çerçevesinde bilgi, mantık ve sunum hatalarına dikkat çekilecektir. Biçim ve içerikle ilgili özelliklere vurgu yapılacak, muhtemel problemlere dikkat çekilerek özellikle radyo ve televizyonlardaki dini hitabetin nasıl olması gerektiği üzerinde durulacaktır.
4	VAAZ ÖRNEKLERİ VE TAHLİLİ 1. Hz. Peygamberin hitap örnekleri 2. Hulefa-i Raşidin’den vaaz örnekleri 3. Tarihte meşhur hatipler, vaazları ve tahlili	1. Ahmet Lütfi Kazancı, Peygamber Efendimizin Hitabeti, İstanbul 1980. 2. Ebu’l Ala Mevdudi, Hitabeler, Hilal Yayınları 3. Ebu'l ferec İbnu'l Cevzi ve Vaazları	Hz. Peygamberin hitap örnekleri ile Halifelerden vaaz örnekleri üzerinde durulacak ve meşhur hatipler hakkında bilgi verilerek vaazlarının tahlili yapılacaktır.

2. İRŞAD HİZMETLERİNDE HEDEF KİTLE

SAAT	DERSLER VE İÇERİKLERİ	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
4	YAŞ EVRELERİNE GÖRE DİNİ GELİŞİM 1. Çocukluk Dönemi Dini Gelişim 2. Gençlik Dönemi Dini Gelişim 3. Yetişkinlik Dönemi Dini Gelişim 4. Yaşlılık Dönemi Dini Gelişim	1. Mustafa KÖYLÜ, Çocukluk Dönemi Dini İnanç Gelişimi ve Din Eğitimi, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2004, cilt: XLV, sayı: 2, s. 137-154 2. M. Akif KILAVUZ, Yaşlanma Sürecinin Dinî Gelişime Etkileri, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2006, cilt: XV, sayı: 1, s. 97-112 3. Hasan ARSLAN, Dinî Tutumların Oluşum, Gelişim ve Değişimi, Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2009, cilt: IX, sayı: 1, s. 77-96 4. Prof. Dr. Kemal SAYAR-Psikolog Feyza BAĞLAN, Koruyucu Psikoloji, Timaş Yayınları 5. Prof. Dr. Nevzat TARHAN, İnanç Psikolojisi Ruh, Beyin ve Akıl Üçgeninde İnsanoğlu / Timaş Yayınları 6. Erol GÖKA, Çocuk ve Çevre, Seha Neşriyat 7. Prof. Dr. Hayati KÖKELEKLİ, Çocuk, Genç, Aile Psikolojisi ve Din, DEM yay. 2009 8. Prof. Dr. Hayati KÖKELEKLİ, Gençlik, Din ve Değerler Psikolojisi, Ankara Okulu Yay.	Çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık dönemi dini gelişim hakkında bilgi verilecek, bu evrelere yönelik yapılacak vaaz ve irşad yöntemi üzerinde durulacaktır.
2	BİREYİ TANIMA TEKNİKLERİ 1. Otobiyografi 2. Kişilik tanıma formu 3. Anket 4. Görüşme 5. Gözlem 6. Problem tarama listeleri	1. Hasan KAYIKLIK, Bireysel Dindarlığın Psikolojik Kaynakları, Dinî Araştırmalar, 2002, cilt: V, sayı: 13, s. 27-40 2. Hasan KAYIKLIK, Bireysel Yaşamda Dinsel Değişim, Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2005, M. Şevki AYDIN., Din Eğitimi Bireyi Kalıplamamalı, Etkili Din Öğretimi, 2010 3. İbrahim Ethem ÖZGÜVEN, Bireyi Tanıma Teknikleri, Pdrem Yayınları	Bireyi tanıma teknikleri hakkında bilgi verilecek buna göre yapılacak vaaz ve irşadın önemi üzerinde durulacaktır.

2	GRUP PSİKOLOJİSİ 1. Grup: Tanımı, Çeşitleri ve Gelişim Süreci 2. Gruba Katılma Nedenleri, Grup Başarısı ve Yönetimi 3. Gruplar Arası Davranış 4. Kitle Davranışı 5. Kitle Davranışı Kuramları ve Değerlendirilmesi	1. Tevruz. S, Artan. İ, Bozkurt. T, (1999) Davranışlarımızdan Seçmeler (Örgütsel Yaklaşım) Beta Basım Yayın, İstanbul. 2. Özalp. E , Kirel. Ç , (2001) Örgütsel Davranış, E.S.B.A.V. Yayın No. 149. Eskişehir. 3. Hortaşsu. N (1998) Grup İçi Ve Gruplar Arası Süreçler, İmge Kitabevi, Ankara. 4. Bilgin. N, (1994) Sosyal Bilimler Kavşağında Kimlik Sorunu, Ege Yayıncılık, İzmir. 5. Le Bon. G, Kitleler Psikolojisi, Çev: Tolga Sağlam, Timaş Yayınları, İstanbul. 6. Arkonaç. S.A, Sosyal Psikoloji, Alfa Yayınları,	Grup psikolojisi konusunda bilgi verilecek, buna göre yapılacak vaaz ve irşadın önemi üzerinde durulacaktır.

SAAT	DERSLER VE İÇERİKLERİ	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
4	DİNDARLIK TİPLERİ 1. Dindarlığın Tanımı 2. Dindarlığın Boyutları 3. Farklı Dindarlık Tipolojileri 4. Dindarlık Tipolojilerinin Değerlendirilmesi	1. Spranger, Eduard, (2001), İnsan Tipleri Bir Kişilik Psikolojisi, (Çev. A.Aydoğaoan), İstanbul: İz Yayıncılık. 2. Yapıcı, Asım, (2002), “Dini Yaşayışın Farklı Görüntüleri ve Dogmatik Dindarlık”, Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2/2, (Ss.75- 117), Adana. 3. Onay, Ahmet, “Dindarlık Ölçme Çalışmaları” İslâmî Araştırmalar, c. 14, sayı: 3-4, s. 447. 4. Subaşı, Necdet, “Türkiye Dindarlığı: Yeni Tipolojiler”, İslâmiyat, c. 5, sayı: 4, Ankara 2002, s. 33-34. 5. Subaşı, Necdet, “Gündelik Hayat ve Dinsellik”, Avrupa Günlüğü, sayı: 2, İstanbul 2001.	Dindarlık tipleri konusunda bilgi verilecek, buna göre yapılacak vaaz ve irşadın önemi üzerinde durulacaktır.
4	GÜNÜMÜZ İNANÇ HAREKETLERİ VE İRŞAD 1. Dini yapı ve irşad 2. Günümüz fıkhi akımlar 3. Günümüz tasavvufi akımlar 4. Günümüz inanç akımları 5. Sosyal hareketlilik ve irşad 6. Şehirleşme ve irşad 7. Toplumsal yapı ve İrşad	1. Yaşayan Dünya Dinleri (ed. Şinasi Gündüz), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007. 2. Günay Tümer-Abdurrahman Küçük, Dinler Tarihi, Ankara: Ocak Yayınları, 1993. 3. Prof.Dr. Sönmez Kutlu, Çağdaş İslam Akımları ve Sorunları, Ankara-2008 4. Mani Hammad El CUHENİ, Çağdaş İnançlar Düşünceler Dinler, Mezhepler, Cemaatler, İdeolojiler, Edebi, Felsefi ve Siyasi Akımlar 2 Cilt, Tercüme: Beşir ERYARSOY, Beka Yay.	Günümüz inanç hareketleri konusunda bilgi verilecek, buna göre yapılacak vaaz ve irşadın önemi üzerinde durulacaktır.

4	İRŞAD HİZMETLERİNDE SORUN ÇÖZME 1.Sorun çözmede aşamalar 1.1. Sorunu fark etme 1.2. Sorunu tanımlama 1.3. Alternatif çözümler üretme 1.4. En uygun çözümü seçme ve uygulama 1.5. Değerlendirme ve düzeltme	1. Mualla Selçuk, Din Hizmetlerinde İletişim ve Halkla İlişkiler, Dini Danışmanlık ve Rehberlik, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2000. 2. Hasan Tan, Psikolojik Danışma ve Rehberlik, MEB yay. İst. 1989; s. 66 vd	İrşad hizmetlerinde sorun çözme yöntemleri konusunda bilgi verilecek, buna göre yapılacak vaaz ve irşadın önemi üzerinde durulacaktır.

3. İRŞAD HİZMETLERİNDE KAYNAK KULLANIMI

SAAT	DERSLER VE İÇERİKLERİ	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
4	İRŞAD HİZMETLERİNDE KAYNAK KULLANIM İLKELERİ 1. Kur'an'la ilgili kaynaklar ve kullanma ilkeleri 2. Hadislerle ilgili kaynaklar ve kullanma ilkeleri 3. Diğer vaaz kaynakları ve kullanma ilkeleri 4. Vaazlarda israiliyat'tan, bidat ve hurafelerden uzak kalma	1. Vaaz Kılavuzu, Diyanet İşleri Başkanlığı yayınları, 2012. 2. Abdurrahman Ateş, Vaaz ve Hutbelerde Kur'an'a Yeterince Yer Verilmemesi ve Ayetlerin Uygun Bağlamda Kullanıl(a)maması Problemi, I. Din Hizmetleri Sempozyumu (3-4 Kasım 2007), 2008, cilt: II, s. 463-475 3. Dr. Kıyasettin Koçoğlu, 21. Yüzyıl Türkiye'sinde Yaşayan Hurafeler.	İrşad hizmetlerinde kaynak kullanımı ilkeleri hakkında bilgi verilecek ve uygulaması yapılacaktır.
6	VAAZ VE İRŞATTA K. KERİM VE MEALLERDEN YARARLANMA 1. Meallerden yararlanmada dikkat edilecek noktalar 2. Ayetlerden yararlanırken K.Kerim'e bütüncül bakma 3. Genel olarak surelerin konuları 4. Vaaz konularına göre ayet örnekleri 5. Bazı Türkçe mealler ve özellikleri 5.1. Hasan Basri Çantay Meâli 5.2. Diyanet Meâli 5.3. Elmalı Meali 5.4. Kur'an Yolu Meali 5.5. Diğer Bazı Meâllerden Örnekler	1. Muhammed Fuad Abdulbâki, el- Mucemu'l Mufehres li Elfazi'l Kur'an, Çağrı Yayınları, İstanbul. 2. Salih Akdemir, Cumhuriyet Dönemi Kur'an Çevirileri, 3. Yusuf Işıcık, "Kur'an-ı Kerim'in Terceme Edilmesi ve Ayetlerinin Sıhhatli Anlaşılması Konusu Üzerine Bazı Mülâhazalar", İslâmi Araştırmalar 14. 4. Bünyamin ERUL; Hutbe Hazırlamada K. Kerim ve Hadislerden Yararlanma İlkeleri	İrşad hizmetlerinde Kur'an-ı Kerim ve Meallerden yararlanma ilkeleri hakkında bilgi verilecek ve uygulaması yapılacaktır.

6	VAAZ VE İRŞATTA HADİSLERDEN YARARLANMA 1. Vaazlarda hadis seçiminde ilkeler 2. Muteber hadis kaynaklarını seçme ve kullanma 3. Vaaz konularına göre hadis örnekleri 4. Bazı Temel Hadis Kaynakları	1. M. Fuad Abdulkaki, Mucemul Mufehris Hadis (Concordance) 2. Riyazu's Salihin, (8 Cilt) Erkam yayınları. 3. Bilgisayar Programları (Şamile vb.) 4. İsmail Lütfi Çakan, Din Hizmetinde Hadis Kaynaklarından Yararlanma, Diyanet İlmi Dergi, 2006, cilt: XLII, sayı: 4, s. 27-42 5. Ale'l-Ebvab Türü Yazılmış Hadis Eserleri	İrşad hizmetlerinde hadislerden yararlanma ilkeleri hakkında bilgi verilecek ve uygulaması yapılacaktır.
4	VAAZ VE İRŞATTA ŞİİR VE ATASÖZLERİNDEN YARARLANMA 1. Vaazda Şiirlerden yararlanma ilkeleri ve örnek şiirler 2. Vaazda Atasözü ve deyimlerden yararlanma ilkeleri	1. Mevlana Celaleddin Rumi, Mesnevi. 2. M. Akif Ersoy, Safahat. 3. Sadi Şirazi, Bostan. 4. Prof. Dr. H. Kamil Yılmaz, Dinle Neyden, Mesnevi Sohbetleri, Erkam Yayınları 2008. 5. Muhittin Eliaçık, Din Hizmetlerinde Şiir ve Manzum Metinlerin Yeri, I. Din Hizmetleri Sempozyumu (3-4 Kasım 2007)	İrşad hizmetlerinde şiir ve atasözlerinden yararlanma ilkeleri hakkında bilgi verilecek ve uygulaması yapılacaktır.
6	VAAZ VE İRŞATTA KISSALARDAN YARARLANMA 1. Kur'an kıssaları ve temel özellikleri 2. Hadislerde yer alan kıssalar 3. Vaazda kıssalardan yararlanma ilkeleri	1. Mücteba Uğur, "Va'z, Kıssacılık ve Hadiste Kussas", AÜİF Dergisi, cilt. XXVIII, Ankara 1986. 2. Suat Yıldırım, Kur'an-ı Kerimde Kıssalar, Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi, 1979, sayı: 3 (f. 1-2), s. 37-63 3. Adem Akıncı, Kur'an'daki Kıssalar ve Din Öğretimindeki Yeri, Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2004, sayı: 13, s. 41-63. 4. Ahmet Çelik, Birey ve Toplumun İslahı Açısından Kur'an Kıssaları, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2004, sayı: 22, s. 55-88 5. Öznur Özdoğan, Bireyin Değerleri İçselleştirmesine ve Yaşamına Peygamber Kıssalarının Etkisi, VIII. Kutlu Doğum Sempozyumu: (Tebliğler), 18 Nisan 2005, 2006, s. 157-166	İrşad hizmetlerinde kıssalardan yararlanma ilkeleri hakkında bilgi verilecek ve uygulaması yapılacaktır.
4	VAAZ VE İRŞATTA MENKİBELERDEN YARARLANMA 1. İslam kültüründe menkıbelerin yeri 2. Vaazda menkıbelerden yararlanma ilkeleri	1. Cemal Anadol, Anadoluyu aydınlatanlar: peygamber mucizeleri, evliya menkıbeleri İstanbul Melda Yayınevi, 1984. 287 s. 1. Mucizeler (İslâm dini) 2. Evliyalar 2. Acımamatoğlu, Zaylabidin, Ebû Hanîfe'nin Menkıbevi Kişiliği ve Kırgızlar Arasında Ebu Hanife Hakkında Menkıbeler, Dinî Araştırmalar, 2006, cilt: VIII, sayı: 24, s. 179-192	İrşad hizmetlerinde Menkıbelerden yararlanma ilkeleri hakkında bilgi verilecek ve uygulaması yapılacaktır.

4. CAMİ DIŞI İRŞAD VE MEDYA

SAAT	DERSLER VE İÇERİKLERİ	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
6	İRŞAD HİZMETLERİNDE ETKİLİ İLETİŞİMİN ÖNEMİ 1. İletişim Kavramı ve Unsurları 2. İletişim Yolları 3. İletişim Çeşitleri 3.1. Sözlü İletişim 3.2. Sözsüz İletişim (Beden Dili) 4. İletişimde Konuşma ve Dinleme 4.1. İletişimde Dil ve Kavramlar 4.2. Konuşmaya Hazırlık 4.3. Konuşmada Akıcılık 4.4. Dinleme Yeteneği 5. İletişim Engelleri	1. Din Hiz. İletişim ve Halkla İlişkiler, A.Ü. AÖF. Yay., Eskişehir 1999 2. Dr. İzzet Necip, Sözsüz İletişim, Bilge yay. İst. 2003. vb. Oğuz SAYGIN, 4x4 lük İletişim, Hayat Yayınları, İst.-2005 3. Din Hiz. İletişim ve Halkla İlişkiler, A.Ü. AÖF. Yay., Eskişehir-1999; 4. Dr. Ahmet Şerif İzgören, Dikkat vücudunuz konuşuyor, Elma yay.	İletişim kavram ve unsurları çerçevesinde Kaynak, Alıcı, Mesaj (bilgi), İletişim yolu, Geri bildirim kavramları üzerinde durulacaktır. Ünitelerde, konuşmaya hazırlık konusunda dinleyiciyi ve ortamı tanıma, Kürsüde duruş, sunuş incelikleri, dinleme becerileri üzerinde durulacaktır. Ayrıca aşırı genelleme, kutuplaştırma, mutlakçılık, önyargılı olma gibi iletişim engellerine dikkat çekilecektir.
2	RADYO KONUŞMALARI YOLUYLA İRŞAD 1. Radyo konuşmaları yoluyla irşadın önemi 2. Radyo konuşmalarında dikkat edilecek temel ilkeler 3. Örneklerin incelenmesi 4. Merkezi vaaz ve sorunları	1. Vehbi Akşit, Medyada Din Hizmetleri ve Dinî Danışmanlık, I. Din Hizmetleri Sempozyumu (3-4 Kasım 2007), 2008, cilt: II, sayı: , s. 600-607 2. Halit Güler, Medyada İslam ve İslam İmajı, Gençlik ve Din Sempozyumu [TDV Kadın Kolları Konferans ve Panelleri: 1996-97], 1998, sayı: , s. 33-62 3. Ayşe Zişan Furat, Yaygın Din Eğitiminde Kitle İletişimi Araçlarının Yeri: Televizyon Örneği, İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2009, sayı: 19, s. 37-62 4. Fatma Ekinci, Çağın Etkin İletişim Aracı İnternet Üzerinden Tebliğ Faaliyeti Yürütmek, İslami İlimlerde Metodoloji (Usûl) Meselesi 3, 2009, sayı: , s. 614-618 5. Ramazan Acun, İnternet Ortamının Tebliğ İçin Sunduğu İmkanlar, Kutlu Doğum 2003: İslam'ın Güncel Sunumu, 2006, sayı: , s. 310-320	Kitle iletişim araçlarını etkili kullanma kapsamında radyo, televizyon, bilgisayar, basılı ve süreli yayınlar yoluyla yapılacak Din hizmetleri hakkında bilgi verilecektir.
4	TV KONUŞMALARI YOLUYLA İRŞAD 1. TV konuşmaları yoluyla irşadın önemi 2. TV konuşmalarında dikkat edilecek temel ilkeler 3. Örneklerin incelenmesi		
2	GAZETELER YOLUYLA İRŞAD 1. Gazeteler yoluyla irşadın önemi 2. Gazeteler yoluyla yapılacak irşatta dikkat edilecek temel ilkeler 3. Örneklerin incelenmesi		

4	SOSYAL MEDYA YOLUYLA İRŞAD 1. Sosyal medya yoluyla irşadın önemi ve kullanımı 2. Sosyal medya yoluyla yapılacak irşatta dikkat edilecek temel ilkeler 3. Örneklerin incelenmesi		Sosyal medya yoluyla irşadın önemi ve kullanımı, dikkat edilecek temel ilkeler hakkında bilgi verilecek ve örneklerin incelenmesi yapılacaktır.
2	KONFERANSLAR YOLUYLA İRŞAD 1. Konferanslar yoluyla irşadın önemi 2. Konferanslar yoluyla yapılacak irşatta dikkat edilecek temel ilkeler 3. Örneklerin incelenmesi		Konferanslar yoluyla irşadın önemi, dikkat edilecek temel ilkeler hakkında bilgi verilecek ve örneklerin incelenmesi yapılacaktır.

5. AİLE BÜROLARINDA VE SOSYAL HİZMET KURUMLARINDA İRŞAD VE REHBERLİK

SAAT	DERSLER VE İÇERİKLERİ	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
10	DİNİ DANIŞMA VE REHBERLİK 1. Dini Danışma ve Rehberlik Kavramları 2. Dini Danışma ve Rehberliğin İrşat ve Tebliğden Farkı 3. Dini danışma ve Rehberliğin Niteliği 4. Rehberlik ve Danışmadaki Yanlış Anlayışlar 5. Rehberlikte Temel İlkeler 6. Dini Danışma ve Rehberliği Zorunlu Kılan Nedenler 6.1. Psikolojik Nedenler 6.2. Sosyolojik Nedenler 6.3. Ekonomik Nedenler 6.4. Felsefi Nedenler 7. Dini Danışma ve Rehberlikte Dış Şartlar 8. Dini Danışma Teknikleri 8.1. Kabul ve Anlayış Bildiren Teknikler 8.2. Destek ve Teşvik Bildiren Teknikler 8.3. Teşhis ve Anlamaya Yönelik Teknikler 8.4. Telkin ve Öğretmeye Yönelik Teknikler	1. Muharrem KEPÇEOĞLU, Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Ank.1989, s.15 vd 2. Hasan Tan, Psikolojik Danışma ve Rehberlik, MEB yay. İst. 1989;s. 66 vd 3. Hasan TAN, Psikolojik Yardım İlişkileri, MEB yay. İst. 1989, s.89-112, 129-168vd. 4. M. Selçuk, “2000’li Yıllara Girerken İrşad Anlayışımız Üzerine Bazı Düşünceler”, Uluslararası II. Din Şurası, Tebliğ ve Müzakereler, 23-27 Kasım 1998, Ankara 2003, s.458-467.	Rehberlikte temel ilkeler çerçevesinde; demokratik ve insani yaklaşım, işbirliğine açık olma, muhatabı merkeze alma, muhatabı kendine yeter hale getirme, muhatabı bütün yönleriyle tanıma, kişiyi bütün olarak görme ve geliştirmeye çalışma, ihtiyaçları dikkate alma vb. gibi konular ele alınacaktır.

6	AİLE BÜROLARINDA İRŞAT VE REHBERLİK 1. Aile türleri 2. Aile içi temel sorunlar ve çözüm yolları 3. Aile bürolarına sıkça sorulan fıkhi sorular 4. Aile bürolarında dini rehberliği gerektiren sorunlar	1. Saadettin Özdemir, AB Sürecinde Türkiye’de Dini Sosyal Hizmetlerin Önemi -Türkiye-Almanya Örneği-, I. Din Hizmetleri Sempozyumu (3-4 Kasım 2007), 2008, cilt: II, sayı: , s. 506-523 2. Gülay Sormageç, Sosyal Etkinliklerin Din Hizmetlerindeki Yeri ve Önemi, I. Din Hizmetleri Sempozyumu (3-4 Kasım 2007), 2008, cilt: II, sayı: , s. 663-668 3. Müberra Aktürk, Cami Dışı Din Hizmetlerine Yönelik Uygulama Örnekleri, Yaygın Din Eğitimi ve Uygulamaları [Yecder 1. Ulusal Din Görevlileri Sempozyumu Tebliğler, 22 Mayıs 2010], 2011, sayı: , s. 107-118 4. Özbek, Nadir; "Osmanlı İmparatorluğunda Sosyal Yardım Uygulamaları: 1839-1918"; Toplum ve Bilim; Nr. 23; 1999/2000. 5. Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu; Çocuk Esirgeme Kurumunun Küçük Bir Tarihçesi 1921-1939; Resimli Ay Matbaası; İst.; 1940. 6. T.C. Başbakanlık; SHÇEK; Genel Müdürlüğü, Yaşlılık El Kitabı; Sayı: 30; Ank.;1996. 7. İbrahim Acar, Bayanlara Yönelik Din Hizmetleri, I. Din Hizmetleri Sempozyumu (3-4 Kasım 2007), 2008, cilt: II, sayı: , s. 621-629 8. Fatma-Aylin Aktuğ, Nurullah Yücel Çiftçi,, S. Can Beritan -Aysel Elmas, Hasta ve Yaşlı Bakım Elemanı Yetiştirme Projesinde “Din Hizmetleri Eğitimi” Örneği, I. Din Hizmetleri Sempozyumu (3-4 Kasım 2007), 2008, cilt: II, sayı: , s. 303-308 9. Serpil Başar, Diyanet İşleri Başkanlığı’nın Yürüttüğü Cami Dışı Din Hizmetleri Kapsamında Hastanelerde Din Hizmeti İhtiyacı, I. Din Hizmetleri Sempozyumu (3-4 Kasım 2007), 2008, cilt: I, sayı: , s. 620-646 10. Şuayip Özdemir, Cezaevi Din Hizmetlerinin Temel Problemleri, I. Din Hizmetleri Sempozyumu (3-4 Kasım 2007), 2008, cilt: II, sayı: , s. 123-133 Abdurrahman Akbaş, Sosyal Hizmet Bağlamında Yaşlılara Din Hizmeti, I. Din Hizmetleri Sempozyumu (3-4 Kasım 2007), 2008, cilt: II, sayı: , s. 319-329.	Başkanlığın hizmet alanı, görev ve yetkileri, sosyal hizmet kurumlarının tanıtılması ile bu kurumlarda yapılacak vaaz, irşad ve rehberlik hizmetleri kapsamında sorunlar, çözüm yolları, dikkat edilmesi gereken yöntem ve teknikler hakkında bilgi verilecektir.
6	SOSYAL HİZMET KURUMLARINDA ÇOCUK VE GENÇLERE YÖNELİK İRŞAD VE REHBERLİK 1. Çocuk ve Gençlere Yönelik Sosyal Hizmet Kurumları 2. Sosyal Hizmet Kurumlarında din hizmetlerinin önemi 3. SHK’larda çocuk ve gençlere yönelik din hizmetlerinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm yolları 4. SHK’larda çocuk ve gençlere yönelik irşad ve rehberlik çalışmaları		
6	SOSYAL HİZMET KURUMLARINDA YETİŞKİNLERE YÖNELİK İRŞAD VE REHBERLİK 1. Yetişkinlere Yönelik Sosyal Hizmet Kurumları 2. Yetişkinlere Yönelik Sosyal Hizmet Kurumlarında din hizmetlerinin önemi 3. SHK’larda Yetişkinlere yönelik din hizmetlerinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm yolları 4. SHK’larda Yetişkinlere yönelik irşad ve rehberlik çalışmaları		

6	CEZAEVLERİNDE İRŞAD VE REHBERLİK 1. Tutuklu ve hükümlülere yönelik din hizmetlerinin önemi 2. Cezaevi din hizmetlerinin hukuki boyutu 3. Cezaevlerine has özellikler ve güvenlik gerektiren durumlar 4. Farklı suç faillerine yaklaşım, farklı inanç mensuplarına yaklaşım 5. Tutuklu ve hükümlülere yönelik din hizmetlerinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm yolları 6. Tutuklu ve hükümlülere yönelik irşad ve rehberlik çalışmaları	Yrd. Doç Dr. Harun IŞIK; Abdullah DEMİR, Ceza İnfaz Kurumları Din Hizmetleri Rehberi, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları. 2012	
6	HASTA VE ENGELLİLERE YÖNELİK İRŞAT VE REHBERLİK 1. Hasta ve engellilere yönelik kurumlarda din hizmetlerinin önemi 2. Hasta ve engellilere yönelik din hizmetlerinde karşılaşılan sorunlar 3. Hasta ve engellilere yönelik irşad ve rehberlik çalışmaları 3.1. İyileştirici-geliştirici; 3.2. Koruyucu-önleyici; 3.3. Tedavi ve rehabilite edici dini rehberlik	Altaş Nurullah, Hastanelerde Din Ve Moral Hizmetleri, A.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ank. 1997.	Hasta ve engellilere yönelik kurumlarda din hizmetlerinin önemi, karşılaşılan sorunlar ve çözüm yolları ile hasta ve engellilere yönelik irşad ve rehberlik çalışmaları hakkında bilgi verilecektir.

6. DİN HİZMETLERİ YÖNETİMİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

SAAT	DERSLER VE İÇERİKLERİ	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
4	VAAZ VE İRŞATLA İLGİLİ MEVZUAT 1. Kanun 2. Yönetmelik 3. Yönerge 4. Genelge	1. Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, 2. Diyanet İşleri Başkanlığı Görev ve Çalışma Yönergesi, 3. Diyanet İşleri Başkanlığına Yönetimi Devredilen Cami ve Mescitlerde Görev Yapanların Mesleki Ehliyetlerinin Tespitine Dair Yönetmelik, 4. Diyanet İşleri Başkanlığı Aile İrşat ve Rehberlik Büroları Çalışma Yönergesi,	Vaaz ve irşad hizmetlerinde görev yapanlarla ilgili Başkanlık mevzuatı hakkında bilgi verilecektir.
8	DİN HİZMETLERİNDE YÖNETİM 1. Liderlik 2. Yetki Kullanımı 3. Kolaylaştırma 4. Sorun Çözme 5. İnsan Kaynakları Yönetimi 6. Toplantı Yönetimi 7. Zaman Yönetimi 8. Kaynak Yönetimi 9. Proje yönetimi	1. Peter F. Drucker, Yönetim, Optimis yayım dağıtım 2. Farabi, el-Medinetü'l Fadıla 3. Yönetim sistemleri, Yönetim ve Denetim konulu eserlerden yararlanılacaktır.	Din hizmetlerin iyi yönetimi bu alandaki başarıyı doğrudan etkileyen bir faktördür. Bu nedenle yönetim görevini yürütenlerin bu konunun değişik boyutlarıyla ilgili bilgi ve beceriye sahip olması son derece önemlidir.
6	DİN HİZMETLERİNDE PLANLAMA 1. Din Hizmetleri İçin Vizyon ve Misyon Belirleme 2. Kurum İç Düzenini Oluşturma 3. Hizmet Alanıyla İlgili Stratejik plan Geliştirme 4. Eğitim Stratejisi Geliştirme 5. Eğitim Çalışmalarını Planlama 6. Proje Geliştirme	Yönetim sistemleri, Yönetim ve Planlama konulu eserlerden yararlanılacaktır.	

6	DİN HİZMETLERİNİN YÖNETİMİNDE İLETİŞİM 1. Diğer Hizmet Personelini Tanıma 2. Diğer Personelle İletişim 3. Motivasyon Oluşturma 4. Uzlaşmacı Tavrılar Geliştirme 5. Şeffaflık 6. Üst Makamlarla İletişim 7. Halkla İletişim	Yönetim ve İletişim, Beden dili, kurumsal başarı ve motivasyon konulu eserlerden yararlanılacaktır.	Vaizler de zaman zaman yöneticilik görevini yürütmekte veya müftülük görevine atanmaktadırlar. Bu nedenle iletişim becerilerinin gelişmiş olması önemlidir.
6	DİN HİZMETLERİNDE DEĞERLENDİRME 1. Planlama ve Uygulamadaki Varılan Hedefleri Değerlendirme 2. Destek Personelini Değerlendirme 3. Mali İşlemleri Denetleme ve Değerlendirme 4. Projeleri Değerlendirme 5. Din Hizmetlerini Bütüncül Değerlendirme	Yönetim sistemleri, Yönetim, Denetim ve Değerlendirme konulu eserlerden yararlanılacaktır.	Yönetim başarısı, planlama ve iletişim becerileri kadar iyi bir değerlendirmeyi de gerektirir. Bu nedenle din hizmetlerinin kalitesinin artırılmasında iyi bir değerlendirmenin büyük rolü vardır.

7. VAAZ, İRŞAD VE REHBERLİK UYGULAMALARI

SAAT	DERSLER VE İÇERİKLERİ	KAYNAKLAR	AÇIKLAMALAR
30	Cami İçi Vaaz ve Hitabet Uygulamaları		Önce ders kursiyerlerin hazırladığı vaaz ve hutbelerin uygulamalı sunumu şeklinde sınıfta işlenecektir. Bu çerçevede bir vaaz, bir hutbe örneğinin sunumu yapılacak ve grup tarafından tartışılarak değerlendirilecektir. Sonra her bir kursiyerin bir camide hutbe ve vaaz vermesi sağlanacak, kursiyerin uygulama sonrası edindiği bilgi ve tecrübe sınıf ortamında müzakere edilecektir.
20	Cami Dışı İrşad ve Medya Uygulamaları		Her bir kursiyer bir radyo, bir televizyon konuşması, bir gazete makalesi veya bir konferans hazırlayıp sunacak, sunum grup tarafından değerlendirilecektir.

30	Aile Bürosunda İrşad ve Rehberlik Hizmeti Uygulamaları		Kursiyerler tek veya grup halinde aile irşad ve rehberlik bürosunda en az bir gün görev yapacak, burada edindiği tecrübeleri ve o büroda çalışanlardan edindiği bilgileri sınıfta paylaşacak, konu sınıf tarafından değerlendirilecektir.
30	Sosyal Hizmet Kurumlarında Çocuklara ve Gençlere Yönelik İrşad ve Rehberlik Uygulamaları		Kursiyerler tek veya grup halinde sosyal hizmet kurumlarında (yetiştirme yurtları, sevgi evleri vb.) en az bir gün görev yapacak, burada edindiği tecrübeleri ve o büroda çalışanlardan edindiği bilgileri sınıfta paylaşacak, konu sınıf tarafından değerlendirilecektir.
20	Sosyal Hizmet Kurumlarında Hasta ve Engellilere Yönelik İrşad ve Rehberlik Uygulamaları		Kursiyerler tek veya grup halinde sosyal hizmet kurumlarında (engellilere yönelik eğitim kurumları vb.) en az bir gün görev yapacak, burada edindiği tecrübeleri ve orada çalışanlardan edindiği bilgileri sınıfta paylaşacak, konu sınıf tarafından değerlendirilecektir.
30	Huzurevleri ve Cezaevlerinde İrşad ve Rehberlik Uygulamaları		Kursiyerler tek veya grup halinde sosyal hizmet kurumlarında (huzurevleri, cezaevleri vb.) en az bir gün görev yapacak, burada edindiği tecrübeleri ve orada çalışanlardan edindiği bilgileri sınıfta paylaşacak, konu sınıf tarafından değerlendirilecektir.

VAAZ VE İRŞAD HİZMETLERİ BİLGİSİ VE UYGULAMALARI YARDIMCI LİTERATÜRÜ

Armaner, Neda, Hitabet ve Dini İrşad Üzerine, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1963. Bal, Necdet, Cumhuriyet Dönemi Türkiye’inde Yaygın Din Eğitimi ve Diyanet İşleri Başkanlığına yüksek lisanz tezi, Ankara 1985. Bayraktar, Mehmet, Türkiye’de Vaizlik, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 1985. Ertan, Veli.-Küçük, Hasan, Cumhuriyet Devrinde Din Eğitimi Din Müesseseleri ve Din Alimleri, Tarihî ve İlahiyatî Açısından, Ankara 1985. Hasan Dam, Yetişkinlerin Din Eğitimi,(Onkokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış doktora tezi), Samsun 2002. Kayadibi., Fahri, Yaygın Din Eğitiminde Cami ve Görevlileri, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2000. Yaltkaya, M. Şerafettin, Hatiplik ve Hutbeler, İstanbul 1946.	Mehmet Bulut, Diyanet İşleri Başkanlığının Yaygın Din Eğitimindeki Yeri, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 1997. Özcan, Hanefi, İslam Eğitim Tarihinde Mescid ve Camilerin İşlevleri, Marmara Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul 1994. Türkiye’de Yüksek Din Eğitiminin Sorunları, Yeniden Yapılanması ve Geleceği Sempozyumu Bildiriler-Müzakereler (16-17 Ekim 2003 Isparta), (2004), Isparta. Mehmet Aydın, “Günümüzde İrşad Hizmetinde Görülen Bazı Yanlışlıklar”, I. Din Şurası (1-5 Mayıs 1993) Tebliğ ve Müzakereleri, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Cilt 1, Ankara 1995, ss.426-432.
